

Συμβούλιο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 4 Αυγούστου 2021
(OR. en)

9920/21
ADD 2 REV 1 (en, el)

ECOFIN 606
CADREFIN 296
UEM 161
FIN 474

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αριθ. εγγρ. Επιτρ.: SWD(2021) 155 final/2

Θέμα: ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Ανάλυση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας που συνοδεύει το έγγραφο Πρόταση για ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - SWD(2021) 155 final/2.

συνημμ.: SWD(2021) 155 final/2

Βρυξέλλες, 4.8.2021
SWD(2021) 155 final/2

CORRIGENDUM

This document corrects document SWD(2021) 155 final of 17.6.2021

Correction of some errors on page 2.

The text should read as follows:

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ανάλυση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας

που συνοδεύει το έγγραφο

Πρόταση για ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

**για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της
Ελλάδας**

{COM(2021) 328 final}

Πίνακας περιεχομένων

1. Σύνοψη.....	2
2. Προκλήσεις ανάκαμψης και ανθεκτικότητας: διαμόρφωση του σκηνικού	9
2.1. Μακροοικονομικές προοπτικές και εξελίξεις μετά την έκθεση χώρας του 2020	9
2.2. Προκλήσεις που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη συνοχή, την ανθεκτικότητα και τις πολιτικές για την επόμενη γενιά	12
2.3. Προκλήσεις που συνδέονται με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση	17
Πράσινη διάσταση	17
Ψηφιακή διάσταση	22
3. Στόχοι, δομή και διακυβέρνηση του σχεδίου	29
3.1. Συνολική στρατηγική του σχεδίου	29
3.2. Πτυχές εφαρμογής του σχεδίου	33
4. Σύνοψη της αξιολόγησης του σχεδίου	41
4.1. Ολοκληρωμένη και επαρκώς ισορροπημένη απάντηση στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση	41
4.2. Σύνδεση με τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις και το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο	51
4.3. Αναπτυξιακό δυναμικό, δημιουργία θέσεων εργασίας, θεσμική και κοινωνική ανθεκτικότητα, ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων, μετριασμός των επιπτώσεων της κρίσης και κοινωνική εδαφική συνοχή και σύγκλιση	63
4.4. Η αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης»	75
4.5. Πράσινη μετάβαση	78
4.6. Ψηφιακή μετάβαση	85
4.7. Διαρκής αντίκτυπος του σχεδίου	92
4.8. Ορόσημα, στόχοι, παρακολούθηση και υλοποίηση	97
4.9. Υπολογισμός του κόστους	101
4.10. Λογιστικοί και λοιποί έλεγχοι	104
4.11. Συνοχή	108
5. Παράρτημα	112

1. ΣΥΝΟΨΗ

Η Ελλάδα έχει πληγεί σοβαρά από την πανδημία του κορονοϊού, καθώς η χώρα, λόγω της διάρθρωσης της οικονομίας της, με το μεγάλο μερίδιο του τομέα του τουρισμού και των υπηρεσιών μεταφορών και το υψηλό ποσοστό πολύ μικρών επιχειρήσεων, είναι ιδιαίτερα ευάλωτη στους κλυδωνισμούς που προκλήθηκαν από τους ταξιδιωτικούς περιορισμούς και τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης. Στο τέλος του 2019 η ανάκαμψη της Ελλάδας από τη δεκαετή χρηματοπιστωτική κρίση βρισκόταν σε εξέλιξη, με την επιστροφή της εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων και των καταναλωτών στα προ του 2010 επίπεδα και με σταθερή αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, των επενδύσεων και της κατανάλωσης. Οι θετικές τάσεις που είχαν αρχίσει να γίνονται πράξη ως αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων μακροοικονομικής προσαρμογής και κατά το αμέσως επόμενο διάστημα, ανεκόπησαν σε πολύ μεγάλο βαθμό από την έξαρση της πανδημίας, η οποία έφερε ξανά στο προσκήνιο τις προκλήσεις που σχετίζονται με το υψηλό δημόσιο χρέος της Ελλάδας, την ατελή εξωτερική επανεξισορρόπηση και το υψηλό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ανέδειξε επίσης τη σημασία της αντιμετώπισης του μεγάλου επενδυτικού κενού, της κοινωνικής και οικονομικής ανισότητας και της υψηλής ανεργίας, ιδίως των γυναικών και των νέων.

Η Ελλάδα υπέβαλε το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με την ονομασία «Ελλάδα 2.0», στις 27 Απριλίου 2021. Το κόστος όλων των έργων που περιλαμβάνονται στο σχέδιο ανέρχεται σε 31,164 δισ. EUR, από τα οποία 17,770 δισ. EUR προβλέπεται να χρηματοδοτηθούν από μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη και 12,728 δισ. EUR από δάνεια, έως το 2026.

Το σχέδιο, το οποίο διαρθρώνεται γύρω από τέσσερις πυλώνες και περιλαμβάνει ένα ισορροπημένο μείγμα μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των βασικών διαρθρωτικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ελλάδα και επιδιώκει την επίτευξη του στόχου που θέτει ο κανονισμός για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (MAA) και συνίσταται στην προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της Ένωσης. Το σχέδιο συμβάλλει επίσης στην αποτελεσματική αντιμετώπιση όλων ή σημαντικού μέρους των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που απηύθυνε το Συμβούλιο στην Ελλάδα το 2019 και το 2020, και εξασφαλίζει καλή ισορροπία μεταξύ των έξι πυλώνων πολιτικής που αναφέρονται στο άρθρο 3 του κανονισμού MAA¹. Το σχέδιο συνάδει επίσης με τις προκλήσεις και τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται στην πλέον πρόσφατη σύσταση για τη ζώνη του ευρώ². Οι τέσσερις πυλώνες του σχεδίου είναι i) η πράσινη μετάβαση

¹ Η Ελλάδα υπέβαλε το εθνικό της πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων στις 27 Απριλίου 2021. Τα στοιχεία που παρέχονται στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων εξετάζονται και αξιολογούνται στο παρόν έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής από κοινού με το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

² Εν αναμονή τελικής έγκρισης από το Συμβούλιο, μετά την έγκριση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Το κείμενο που συμφωνήθηκε από την Ευρωομάδα στις 16 Δεκεμβρίου 2020 είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14356-2020-INIT/el/pdf>.

(6,2 δισ. EUR³)· ii) η ψηφιακή μετάβαση (2,2 δισ. EUR)· iii) απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή (5,2 δισ. EUR)· και iv) ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός (4,9 δισ. EUR)· οι πυλώνες περιλαμβάνουν συνολικά 174 μέτρα, από τα οποία 68 αποτελούν μεταρρυθμίσεις και 106 επενδύσεις. Σε αυτές περιλαμβάνονται βασικές επενδύσεις σε ενεργειακά δίκτυα και στην ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, την προστασία του περιβάλλοντος και τις βιώσιμες μεταφορές, επενδύσεις σε δίκτυα πολύ υψηλής χωρητικότητας και τη συνδεσιμότητα, την ψηφιοποίηση του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, την εκπαίδευση, την επανειδίκευση και την αναβάθμιση δεξιοτήτων, σε ενεργητικές και παθητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και στην υγειονομική περίθαλψη. Το σχέδιο προωθεί επίσης επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα μέσω της δανειακής διευκόλυνσης στο πλαίσιο του ΜΑΑ (12,7 δισ. EUR). Οι επενδύσεις συνοδεύονται από φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, της αγοράς εργασίας, της εκπαίδευσης και κατάρτισης και της δημόσιας διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων της φορολογικής διοίκησης, των δημόσιων συμβάσεων και της δικαιοσύνης.

Το ευρύ φάσμα επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων αναμένεται να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη και ως εκ τούτου να στηρίζει τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών που εντοπίστηκαν, προωθώντας παράλληλα ένα πιο συμμετοχικό και βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης. Το σχέδιο συνάδει με το σχέδιο ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία που εκπονήθηκε υπό την καθοδήγηση του τιμημένου με βραβείο Νόμπελ καθηγητή Πισσαρίδη το 2020. Τα μέτρα που παρουσιάζονται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας στοχεύουν ειδικά στην αντιμετώπιση του μεγάλου επενδυτικού κενού που έχει επιβραδύνει την ανάπτυξη στην Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία, με παράλληλη διευκόλυνση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης και του εκσυγχρονισμού της οικονομίας, με σκοπό την προώθηση της ανάπτυξης που βασίζεται στις εξαγωγές.

Το σχέδιο προβλέπει ανάκαμψη της οικονομικής ανάπτυξης (+3,6 %) το 2021, μετά τη σοβαρή ύφεση (-8,2 %) του 2020. Λόγω τόσο της εγχώριας όσο και της εξωτερικής ζήτησης, καθώς και της υποστηρικτικής ώθησης που παρέχει ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η αύξηση του ΑΕΠ αναμένεται να κορυφωθεί στο 6,2 % το 2022, και στη συνέχεια να μειωθεί σε 4,1 % το 2023 και 4,4 % το 2024. Η ανεργία αναμένεται να παραμείνει αμετάβλητη στο 16,3 % το 2021, και στη συνέχεια να μειωθεί σταδιακά σε 11,9 % το 2024. Το δημοσιονομικό έλλειμμα (9,7 % του ΑΕΠ το 2020) αναμένεται να παραμείνει σε γενικές γραμμές αμετάβλητο το 2021, κυρίως λόγω της παράτασης των μέτρων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας, και να αρχίσει να βελτιώνεται το 2022.

Το σχέδιο διασφαλίζει ότι οι πολιτικές που παρακολουθούνται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας⁴ εξακολουθούν να εφαρμόζονται και ότι ενισχύονται σημαντικά μέσω της

³ Τα αριθμητικά στοιχεία σε αυτή την παράγραφο αναφέρονται μόνο σε μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη.

⁴ Η ενισχυμένη εποπτεία στηρίζει τη συνέχιση, την ολοκλήρωση και την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας για τη στήριξη της

στήριξης των αναγκαίων επενδύσεων στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Αυτό ισχύει ιδίως για βασικούς τομείς, όπως η δημοσιονομική διάρθρωση, συμπεριλαμβανομένων της φορολογικής διοίκησης και των δημόσιων συμβάσεων· η αγορά εργασίας, οι κοινωνικές παροχές και υγειονομική περίθαλψη· ο χρηματοπιστωτικός τομέας και το επιχειρηματικό περιβάλλον· και ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, η δικαιοσύνη και η καταπολέμηση της διαφθοράς. Οι μεταρρυθμίσεις στους τομείς αυτούς είχαν ουσιώδη σημασία για τη διαφαινόμενη οικονομική ανάκαμψη στην Ελλάδα πριν από την έξαρση της πανδημίας και για τη βελτίωση των υποκείμενων δημοσιονομικών συνθηκών, οι οποίες συνέβαλαν αμοιότερες στη βελτίωση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και των χρηματοπιστωτικών αγορών. Οι ειδικές δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν στο πλαίσιο της Ευρωομάδας τον Ιούνιο του 2018 θα εξακολουθήσουν να παρακολουθούνται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας και θα αποτελέσουν τη βάση για την αποδέσμευση πρόσθετων μέτρων στήριξης του χρέους έως τα μέσα του 2022.

Ο πρώτος, πράσινος πυλώνας του σχεδίου συμβάλλει σημαντικά στην απανθρακοποίηση του ελληνικού ενεργειακού τομέα και της ελληνικής οικονομίας συνολικά, και συνάδει με το εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα. Στηριζόμενο στη δέσμευση για σταδιακή πλήρη κατάργηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τον λιγνίτη έως το 2028, με την παύση λειτουργίας όλων των υφιστάμενων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής έως το 2023, το σχέδιο στηρίζει τις επενδύσεις σε ενεργειακά δίκτυα και περιλαμβάνει μέτρα για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της ενεργειακής ανακαίνισης κτιρίων, μεταρρυθμίσεις της αγοράς ενέργειας, της διαδικασίας αδειοδότησης και της χρηματοδότησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Περιλαμβάνει επίσης την αναθεώρηση της πολεοδομικής πολιτικής και του χωροταξικού και θαλάσσιου σχεδιασμού, και υποστηρίζει την υποδομή για ηλεκτρικά οχήματα, καθώς και την αποκατάσταση της γης που χρησιμοποιείται επί του παρόντος για την εξόρυξη λιγνίτη. Τέλος, το σχέδιο καλύπτει θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, όπως η διαχείριση των αποβλήτων και των λυμάτων, τα οποία αποτελούν εδώ και καιρό πρόβλημα για την Ελλάδα, και περιλαμβάνει ένα φιλόδοξο σχέδιο αναδάσωσης, στηρίζοντας επίσης τη βιοποικιλότητα. Τα μέτρα που στηρίζουν τους στόχους για την κλιματική αλλαγή αντιστοιχούν συνολικά στο 37,5 % των συνολικών πιστώσεων του ελληνικού σχεδίου (μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη και δάνεια).

Η ψηφιακή μετάβαση υποστηρίζεται από μέτρα που περιλαμβάνονται στον δεύτερο πυλώνα, τα οποία αποσκοπούν στην ενίσχυση της συνδεσιμότητας, στη βελτίωση της ψηφιοποίησης της δημόσιας διοίκησης και των επιχειρήσεων και στη συμβολή στον ψηφιακό μετασχηματισμό των δημόσιων υπηρεσιών και των οικονομικών τομέων και των

σταθερότητας (2015-2018). Βλ. άρθρα 2 και 3 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 472/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2013, για την ενίσχυση της οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ τα οποία αντιμετωπίζουν ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα (ΕΕ L 140 της 27.5.2013, σ. 1).

βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Το σχέδιο προωθεί τις επενδύσεις σε υποδομή οπτικών ινών σε κτίρια, υποβρύχια καλώδια και δίκτυα 5G, καθώς και την υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών από τις ΜΜΕ. Περιλαμβάνει επίσης σημαντικές επενδύσεις στην ψηφιοποίηση των αρχείων και την ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης της ψηφιακής υποδομής της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, παράλληλα με μεταρρυθμίσεις για την απλούστευση και τη βελτίωση των διαδικασιών της δημόσιας διοίκησης. Τα μέτρα που στηρίζουν τους στόχους της ψηφιακής μετάβασης αντιστοιχούν συνολικά στο 23,3 % των συνολικών πιστώσεων του ελληνικού σχεδίου (μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη και δάνεια).

Μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων που παρουσιάζεται στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των προβλημάτων στην αγορά εργασίας, στην επίτευξη διαρθρωτικής αύξησης της απασχόλησης, στην αναβάθμιση του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, στη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής και στην αύξηση της ανθεκτικότητας και της αποτελεσματικότητας του τομέα υγειονομικής περίθαλψης. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που περιλαμβάνονται στο σχέδιο, η εφαρμογή όλων των μέτρων θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία 180 000-200 000 νέων μόνιμων θέσεων εργασίας, δηλαδή σε αύξηση περίπου 5 % σε σύγκριση με τα προ της COVID-19 επίπεδα απασχόλησης. Τα μέτρα αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας, στην προώθηση της απασχόλησης, μεταξύ άλλων της απασχόλησης των γυναικών, και στη μείωση της μακροχρόνιας ανεργίας μέσω κινήτρων πρόσληψης και μέσω της επανειδίκευσης και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων. Οι επενδύσεις στην αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, συμβάλλουν περαιτέρω στην ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου. Η κοινωνική συνοχή θα ενισχυθεί με τη βελτίωση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και τις κοινωνικές υπηρεσίες και με την προώθηση της ενεργού ένταξης, καθώς και με την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προσδιορίζονται στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων, όπως η επέκταση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα για παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών. Το σχέδιο περιλαμβάνει σειρά μέτρων για την προώθηση της αποϊδρυματοποίησης της φροντίδας ευάλωτων παιδιών και εφήβων, και την ένταξη των προσφύγων, των ατόμων με αναπηρία και άλλων ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, στην αγορά εργασίας. Η πρόσβαση στις κοινωνικές πολιτικές προβλέπεται να βελτιωθεί μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και της αυξημένης στήριξης των ατόμων με αναπηρία. Το σχέδιο προβλέπει σημαντικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στον τομέα υγειονομικής περίθαλψης, με την αναβάθμιση της υποδομής του νοσοκομειακού συστήματος και τη βελτίωση πολλών από τις επιχειρησιακές πτυχές του, με παράλληλη ευρύτερη προώθηση της προσβασιμότητας, της αποδοτικότητας και της ανθεκτικότητας του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης.

Ο τέταρτος πυλώνας του σχεδίου συνδυάζει μέτρα για την ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης, συμπεριλαμβανομένης της φορολογικής διοίκησης και του συστήματος δικαιοσύνης, τη βελτίωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, την προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας σε βασικούς τομείς, καθώς και τη διευκόλυνση των ιδιωτικών επενδύσεων. Όσον αφορά τη δημόσια διοίκηση, τα μέτρα είναι προσανατολισμένα προς τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας, την ενίσχυση του

συντονισμού, τη βελτίωση του πλαισίου των δημόσιων συμβάσεων και τον συνεχή εκσυγχρονισμό του πλαισίου διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών. Τα μέτρα για την κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας και για τη βελτίωση της λειτουργίας της φορολογικής διοίκησης, μεταξύ άλλων μέσω της ψηφιοποίησής της, θα στηρίξουν τη δημοσιονομική βιωσιμότητα μέσω της αποτελεσματικότερης είσπραξης των φόρων. Η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα του συστήματος δικαιοσύνης θα αυξηθούν με την επιτάχυνση και την ψηφιοποίηση των δικαστικών διαδικασιών, με παράλληλη αναβάθμιση των σχετικών υποδομών. Περιλαμβάνονται επίσης σημαντικά μέτρα για την ενίσχυση της διαφάνειας και την καταπολέμηση της διαφθοράς και του παράνομου εμπορίου. Μια σειρά μεταρρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα θα αντιμετωπίσει το ιδιωτικό χρέος και θα ενισχύσει τις κεφαλαιαγορές. Όσον αφορά το επιχειρηματικό περιβάλλον, τα μέτρα περιλαμβάνουν φορολογικά κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις που στοχεύουν στην πράσινη οικονομία, την ενέργεια και την ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων, την προώθηση οικονομιών κλίμακας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, και την απλούστευση των βασικών διοικητικών διαδικασιών, καθώς και βελτίωση της ποιότητας των κανονιστικών ρυθμίσεων, ιδίως σε τομείς όπως η μεταποίηση και η εφοδιαστική. Ο πυλώνας περιλαμβάνει επίσης σημαντικές επενδύσεις στη βιώσιμη ανάπτυξη βασικών τομέων, όπως ο τουρισμός, ο πολιτισμός, οι μεταφορές και η γεωργία. Τέλος, η δανειακή διευκόλυνση στο πλαίσιο του ΜΑΑ στοχεύει στην αντιμετώπιση της έλλειψης οικονομικά προσιτής χρηματοδότησης, με δάνεια που μετακυλίνουν στον ιδιωτικό τομέα μέσω διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και εμπορικών τραπεζών. Αυτό θα μπορούσε να συμβάλει στην υπέρβαση των σημαντικών περιορισμών στη χορήγηση πίστωσης μέσω του ελληνικού τραπεζικού τομέα, ο οποίος πλήττεται από τον όγκο μη εξυπηρετούμενων δανείων, που παραμένει υψηλός, και τη χαμηλή κερδοφορία.

Όλα τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο σχέδιο έχουν υποβληθεί σε εκ των προτέρων αξιολόγηση βάσει της αρχής της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης». Η Ελλάδα διενήργησε αξιολόγηση για κάθε μέτρο που καταδεικνύει την τήρηση της αρχής. Με βάση τις πληροφορίες που παρείχαν οι ελληνικές αρχές, κανένα μέτρο που περιλαμβάνεται στο σχέδιο δεν αναμένεται να βλάψει σημαντικά τους περιβαλλοντικούς στόχους κατά την έννοια του άρθρου 17 του κανονισμού (ΕΕ) 2020/852.

Η εφαρμογή του σχεδίου αναμένεται να έχει διαρκή σημαντικό αντίκτυπο στην Ελλάδα. Προβλέπεται να συμβάλει σημαντικά στην πράσινη μετάβαση της ελληνικής οικονομίας και υποστηρίζει σθεναρά την απανθρακοποίηση του ενεργειακού τομέα. Η ποιότητα και η αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης στο σύνολό της, συμπεριλαμβανομένων του συστήματος δικαιοσύνης και της φορολογικής διοίκησης, θα ωφεληθούν από τις επενδύσεις και τις μεταρρυθμίσεις που εισάγουν διαρθρωτικές αλλαγές. Η ενίσχυση και η αναβάθμιση των ψηφιακών εργαλείων και υπηρεσιών αποτελούν ένα ακόμη ουσιώδες στοιχείο, σε συνδυασμό με την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και τη βελτίωση των δεξιοτήτων των εργαζομένων. Επιπλέον, οι στρατηγικές επενδύσεις σε δίκτυα πολύ υψηλής χωρητικότητας, αναδυόμενες τεχνολογίες και σε έργα με τη συμμετοχή πολλών κρατών θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίτευξη κλίμακας, δικτύωσης, διαλειτουργικότητας και συνεργασίας με παρόμοιες δραστηριότητες σε άλλα κράτη μέλη. Μέτρα για την ενίσχυση της λειτουργίας των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης, εκπαίδευσης και απασχόλησης αναμένεται να βελτιώσουν τις

επιδόσεις της αγοράς εργασίας και να μειώσουν τις ανισότητες, τη φτώχεια και τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Τέλος, η ενίσχυση των εθνικών πλαισίων για την καταπολέμηση της διαφθοράς, της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της τρομοκρατίας θα αποτελέσει επίσης σημαντικό βήμα που θα επηρεάσει θετικά όλους τους τομείς της οικονομίας και την κοινωνία στο σύνολό της.

Το σχέδιο καθορίζει ορόσημα και στόχους για κάθε επένδυση και κάθε μεταρρύθμιση. Η Ελλάδα έχει ορίσει 10 «κορυφαίες επενδύσεις» και 8 «βασικές μεταρρυθμίσεις» με βάση τα κριτήρια της αξίας, του αντίκτυπου και της ωριμότητας, ενώ τα υπόλοιπα μέτρα κατηγοριοποιήθηκαν σε 28 ομάδες, με βάση τον τομέα επικέντρωσής τους και την κατανομή αρμοδιοτήτων στα υπουργεία. Τα ορόσημα και οι στόχοι είναι επαρκώς σαφή, φιλόδοξα και ρεαλιστικά. οι δείκτες τους είναι συναφείς, καθώς παρέχουν κατάλληλη μέτρηση της πραγματικής εφαρμογής· αποδεκτοί, καθώς είναι επαρκώς φιλόδοξοι και το πεδίο εφαρμογής τους αντικατοπτρίζει τον γενικό στόχο των μέτρων· και άρτιοι, καθώς είναι ειδικοί και ανιχνεύσιμοι και διευκολύνουν την αποτελεσματική επαλήθευση. Οι αρχές έχουν σχεδιάσει μια σαφή δομή διακυβέρνησης, υπεύθυνη για τον συντονισμό και την παρακολούθηση της εφαρμογής του σχεδίου. Η δομή αποτελείται από μια κεντρική Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ, τα αρμόδια υπουργεία που έχουν οριστεί για την εποπτεία συγκεκριμένων μέτρων, φορείς υλοποίησης και την επιτροπή δημοσιονομικού ελέγχου, αποστολή της οποίας είναι να διασφαλίζει την τήρηση των αρχών της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης για τα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Η δομή αναμένεται να έχει συσταθεί πλήρως εγκαίρως για το πρώτο αίτημα καταβολής.

Το μέσο τεχνικής υποστήριξης παρέχει εμπειρογνωμοσύνη σε ανάπτυξη ικανοτήτων για την υλοποίηση του σχεδίου σε αριθμό τομέων. Οι τομείς αυτοί είναι η καθαρή ενέργεια, ο ψηφιακός μετασχηματισμός, οι κρατικές ενισχύσεις, η μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας, η άτυπη εκπαίδευση, τα τελωνεία, οι χρηματοοικονομικές γνώσεις, καθώς για τη συνολική εκτέλεση του σχεδίου.

Οι ελληνικές αρχές έχουν παρουσιάσει λεπτομερείς εκτιμήσεις κόστους για όλα τα επενδυτικά έργα και τις μεταρρυθμίσεις που συνεπάγονται κόστος. Οι περιγραφές κόστους και οι μεθοδολογίες παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις στα διάφορα σημεία του σχεδίου, ανάλογα και με τη φύση των έργων. Για κάθε έργο εκπονήθηκε ανάλυση κόστους, η οποία περιλάμβανε σύντομη περιγραφή των κύριων χαρακτηριστικών, επισκόπηση του χρονοδιαγράμματος και ανάλυση του προϋπολογισμού του έργου. Η Ελλάδα παρείχε κατάλληλο επίπεδο πληροφοριών, βάσει των οποίων η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι σε θέση να αξιολογήσει το εύλογο, το βάσιμο και την προσθετικότητα με τη χρηματοδότηση της ΕΕ και τον βαθμό στον οποίο το κόστος είναι ανάλογο με τον αναμενόμενο εθνικό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο για τη μεγάλη πλειονότητα των μέτρων. Οι εκτιμήσεις κόστους επικυρώθηκαν επίσης από το ανεξάρτητο Εθνικό Συμβούλιο Παραγωγικότητας.

Το σύστημα λογιστικών και λοιπών ελέγχων που αναπτύχθηκε από τις ελληνικές αρχές είναι σχεδιασμένο κατά τρόπο συνεκτικό ώστε να πληροί τις απαιτήσεις του ΜΑΑ. Το προτεινόμενο σύστημα αποτελεί ένα ειδικά προσαρμοσμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου που έχει τη βάση του στην Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ, η οποία έχει τη συνολική ευθύνη για

την εφαρμογή του σχεδίου και αποτελεί το ενιαίο σημείο επαφής μεταξύ των ελληνικών αρχών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνολικά, οι λύσεις που προσδιορίστηκαν είναι κατάλληλες για την αποτελεσματική διαχείριση της πολυπλοκότητας του σχεδίου.

Το σχέδιο επιτυγχάνει υψηλό βαθμό συνοχής και συμπληρωματικότητας μεταξύ των συνιστωσών. Σε αυτό συμβάλλει η διάρθρωση του σχεδίου γύρω από τέσσερις βασικούς πυλώνες, οι οποίες περιλαμβάνουν αλληλοενισχυόμενα μέτρα. Ειδικότερα, η συμπερίληψη κριτηρίων σχετικά με το κλίμα και τη βιωσιμότητα από τον πυλώνα της πράσινης μετάβασης θα διευκολύνει και την ανάπτυξη ψηφιακών τεχνολογιών και θα ενισχύσει τον αντίκτυπο του ψηφιακού πυλώνα. Από την άλλη πλευρά, μέτρα όπως η απόκριση της ζήτησης, η οποία επιτρέπει στους καταναλωτές να προσαρμόζουν τη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας κατά τις περιόδους αιχμής, είναι εφικτά μόνο χάρη στις επενδύσεις σε ψηφιακές τεχνολογίες. Ο τρίτος πυλώνας για την απασχόληση, τις δεξιότητες και την κοινωνική συνοχή περιλαμβάνει μέτρα που διασφαλίζουν ότι το κόστος και τα οφέλη της ψηφιακής και της πράσινης μετάβασης θα κατανεμηθούν δίκαια στα διάφορα τμήματα της ελληνικής κοινωνίας. Για τον σκοπό αυτό, ο τρίτος πυλώνας περιλαμβάνει μέτρα που δίνουν προτεραιότητα στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας, τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και των δεξιοτήτων, και στην παροχή αποτελεσματικών και υψηλής ποιότητας υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Τέλος, ο τέταρτος πυλώνας παρουσιάζει μέτρα για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας με την κινητοποίηση ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων και τη δημιουργία θεσμικών πλαισίων, τα οποία θα έχουν καθοριστική σημασία για τη στήριξη της ψηφιακής και της πράσινης μετάβασης στην Ελλάδα.

Πίνακας 1 Σύνοψη της αξιολόγησης του σχεδίου βάσει των κριτηρίων του MAA.

(1) Ισορροπημ ένη απάντηση	(2) Ειδικές ανά χώρα συστάσεις	(3) Ανάπτυξη, απασχόλησ η...	(4) Αρχή μη πρόκλησης σημαντική ς βλάβης	(5) Πράσινος στόχος	(6) Ψηφιακός στόχος	(7) Διαρκής αντίκτυπος	(8) Ορόσημα και στόχοι	(9) Υπολογισμ ός του κόστους	(10) Συστήματ α ελέγχου	(11) Συνοχή
A	A	A	A	A	A	A	A	B	A	A

2. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΣΚΗΝΙΚΟΥ

2.1. Μακροοικονομικές προοπτικές και εξελίξεις μετά την έκθεση χώρας του 2020

Το μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο βασίζεται το ελληνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας προβλέπει ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας στα προ της πανδημίας επίπεδα του 2019 το 2022. Σύμφωνα με το σχέδιο, το ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,6 % το 2021 και 6,2 % το 2022, ενώ στη συνέχεια θα μειωθεί σε 4,1 % το 2023 και 4,4 % το 2024. Αναμένεται ότι η εγχώρια ζήτηση και τα υποστηρικτικά κίνητρα από τον μηχανισμό ανάπτυξης και ανθεκτικότητας θα δώσουν ώθηση στην ανάπτυξη. Το καθαρό εμπόριο προβλέπεται να ανακάμψει πριν από την ανάκαμψη του τομέα του τουρισμού, ιδίως το 2022, βελτιώνοντας επίσης το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί αλλά να παραμείνει κοντά στο 0 % το 2021, ενώ στη συνέχεια θα αυξηθεί σε 0,7 % το 2022.

Το μακροοικονομικό σενάριο προβλέπει ότι η ανεργία θα παραμείνει αμετάβλητη το 2021, στο 16,3 %, και ότι θα ακολουθήσει πτωτική πορεία προς το 11,9 % το 2024. Η απασχόληση προβλέπεται να αυξηθεί οριακά το 2021, λόγω της σταδιακής επιστροφής των προσλήψεων στον τουριστικό κλάδο, ενώ ο τομέας των υπηρεσιών εξακολουθεί να περιορίζεται από τα μέτρα ανάσχεσης. Η μακροχρόνια ανεργία παραμένει η υψηλότερη στην ΕΕ, ωστόσο οι κίνδυνοι περαιτέρω αύξησης αναμένεται να παραμείνουν περιορισμένοι, καθώς τα μέτρα στήριξης της απασχόλησης απέτρεψαν την αύξηση της ανεργίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Η φτώχεια αναμένεται να μειωθεί σταδιακά από την κορύφωση που καταγράφηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ (30 % το 2019), μολονότι βρίσκεται κάτω από το υψηλότερο σημείο του το 2014, έτος κατά το οποίο έφθασε το 36 %. Οι ευάλωτες ομάδες, περιλαμβανομένων των ατόμων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών και των εργαζομένων χαμηλής ειδίκευσης, είναι πιθανότερο να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Εκτιμάται ότι η πανδημία έχει εντείνει περαιτέρω αυτά τα χάσματα. Η θέση των ατόμων που αντιμετώπιζαν δυσκολίες στην ανεύρεση απασχόλησης πριν από την πανδημία, των ατόμων χαμηλής ειδίκευσης, των νέων και των γυναικών, αναμένεται να επιδεινωθεί όταν παύσουν να εφαρμόζονται τα μέτρα στήριξης της απασχόλησης. Επιπλέον, εξακολουθεί να είναι αβέβαιο αν η σταθερή βελτίωση που παρατηρήθηκε πριν από την πανδημία θα συνεχιστεί τα επόμενα έτη. Η Ελλάδα παραμένει μια «μετρίως ισότιμη» κοινωνία όσον αφορά τη δίκαιη κατανομή του εισοδήματος, και η εισοδηματική ανισότητα είναι υψηλότερη σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες. Τα τρωτά σημεία της Ελλάδας σχετίζονται με το υψηλό δημόσιο χρέος, την ατελή εξωτερική επανεξισορρόπηση και το υψηλό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε ένα πλαίσιο υψηλής ανεργίας και χαμηλής δυνητικής ανάπτυξης. Η δυνητική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας βρίσκεται σε αρνητικά επίπεδα εδώ και πάνω από μια δεκαετία, κυρίως λόγω της χαμηλής συνολικής παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής της οικονομίας και της μείωσης του κεφαλαιακού αποθέματος. Από το 2012 η Ελλάδα έχει μειώσει σημαντικά το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ωστόσο η πανδημία του κορονοϊού διεύρυνε

και πάλι τις εξωτερικές ανισορροπίες της χώρας. Η πανδημία άσκησε επίσης πρόσθετη πίεση στα ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων για τις μη χρηματοδοτικές εταιρείες και τα νοικοκυριά. Τα μέτρα στήριξης, συμπεριλαμβανομένων των αναστολών αποπληρωμής δανείων, παρείχαν προσωρινή προστασία και, ενώ οι αρχικές ενδείξεις μετά τη λήξη της αναστολής υποδηλώνουν ότι οι αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού ενδέχεται να είναι περιορισμένες, οι κίνδυνοι αρνητικών εξελίξεων εξακολουθούν να υφίστανται καθώς τα προγράμματα κρατικής στήριξης καταργούνται σταδιακά. Στο πλαίσιο της εαρινής δέσμης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2021, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε νωρίτερα, τον Ιούνιο, εμπεριστατωμένη επισκόπηση για την Ελλάδα, σύμφωνα με τον αντίστοιχο κανονισμό για την πρόληψη και τη διόρθωση μακροοικονομικών ανισορροπιών στην Ελλάδα⁵.

Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2021 της Επιτροπής, το πραγματικό ΑΕΠ στην Ελλάδα αναμένεται να αυξηθεί κατά 4,1 % και 6,0 % το 2021 και το 2022 αντίστοιχα. Όπως και στο σενάριο στο οποίο βασίζεται το σχέδιο, η Επιτροπή θεωρεί την εγχώρια ζήτηση ως την κύρια κινητήρια δύναμη της ανάκαμψης. Η Επιτροπή αναμένει ισχυρότερη ανάκαμψη των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου το 2021 σε σχέση με το σενάριο που παρουσιάστηκε στο σχέδιο, με τις επενδύσεις σε εξοπλισμό και κατασκευές να λαμβάνουν ισχυρή ώθηση από τα προβλεπόμενα έργα. Η ιδιωτική κατανάλωση είναι επίσης πιθανό να επωφεληθεί από τα μέτρα που προβλέπονται στο σχέδιο, αν και λιγότερο απ' ό,τι οι επενδύσεις. Τόσο η Επιτροπή όσο και οι ελληνικές αρχές προβλέπουν αρνητική συμβολή από την εφαρμογή του σχεδίου στις καθαρές εξαγωγές, καθώς η συνιστώσα εισαγωγών των προβλεπόμενων επενδύσεων είναι ισχυρή. Η Επιτροπή προβλέπει ότι ο πληθωρισμός θα παραμείνει ελαφρώς αρνητικός το 2021, και στη συνέχεια θα ανακάμψει σταδιακά το 2022.

Πίνακας 2 Σύγκριση των μακροοικονομικών προβλέψεων βάσει του σχεδίου και των εαρινών προβλέψεων 2021 της Επιτροπής

			2019	2020		2021		2022		2023	2024	2025	2026
			Επιτρ	Επιτρ	ΣΑΑ	Επιτρ	ΣΑΑ	Επιτρ	ΣΑΑ	ΣΑΑ	ΣΑΑ	ΣΑΑ	ΣΑΑ
Πραγματικό ΑΕΠ (ποσοστιαία μεταβολή)			1,9	-8,2	-8,2	4,1	3,6	6,0	6,2	4,1	4,4	ά. α.	ά. α.
Πληθωρισμός ΕνΔΤΚ (ποσοστιαία μεταβολή)			0,5	-1,3	-1,3	-0,2	0,0	0,6	0,7	1,3	1,3	ά. α.	ά. α.
Απασχόληση (15-74 ετών, ποσοστιαία μεταβολή)			1,2	-1,3	-1,3	0,4	0,7	0,7	2,3	1,3	1,3	ά. α.	ά. α.
Ποσοστό ανεργίας (%)			17,3	16,3	16,3	16,3	16,3	16,1	14,4	13,2	11,9	ά. α.	ά. α.

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον συντονισμό των οικονομικών το 2021: Αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19, στήριξη της ανάκαμψης και εκσυγχρονισμός της οικονομίας μας, COM(2021)500. In-Depth Review for Greece (Εμπεριστατωμένη επισκόπηση για την Ελλάδα), COM(2021)403.

Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	1,1	-9,7	ά. α.	-10,0	ά. α.	-3,2	ά. α.	ά. α.	ά. α.	ά. α.	ά. α.
Ακαθάριστο χρέος της γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	180,5	205,6	ά. α.	208,8	ά. α.	201,5	ά. α.	ά. α.	ά. α.	ά. α.	ά. α.

Πηγές: Ελληνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, εαρινές προβλέψεις 2021 της Επιτροπής.

Το 2020 ο προϋπολογισμός της γενικής κυβέρνησης σημείωσε έλλειμμα που ανήλθε στο 9,7 % του ΑΕΠ⁶ και το οποίο αναμένεται να παραμείνει σε γενικές γραμμές αμετάβλητο το 2021, ενώ στη συνέχεια να βελτιωθεί το 2022. Τα μέτρα πολιτικής που ελήφθησαν κατά διακριτική ευχέρεια για την αντιμετώπιση της πανδημίας ανήλθαν σε περίπου 6,3 % του ΑΕΠ το 2020. Για το 2021, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2021 της Επιτροπής, αναμένεται έλλειμμα ύψους 10 % του ΑΕΠ. Η έλλειψη βελτίωσης σε σύγκριση με το 2020 αποδίδεται κυρίως στην παράταση των δημοσιονομικών μέτρων που θεσπίστηκαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Παρά την αύξηση του δείκτη χρέους προς το ΑΕΠ το 2020, οι όροι χρηματοδότησης παραμένουν ευνοϊκοί. Ο δείκτης χρέους προς το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά περισσότερο από 25 ποσοστιαίες μονάδες το 2020⁷ λόγω της συνδυασμένης επίδρασης της συρρίκνωσης του ΑΕΠ και των δημοσιονομικών κινήτρων το 2020. Η θέση ρευστότητας της γενικής κυβέρνησης είναι επαρκής, καθώς οι όροι χρηματοδότησης παραμένουν ευνοϊκοί και η κυβέρνηση εξακολουθεί να διατηρεί μεγάλα ταμειακά αποθέματα ασφάλειας. Οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες θα παραμείνουν πάνω από το 15 % του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2021-2022. Η ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους στη δέκατη έκθεση ενισχυμένης εποπτείας προβλέπει ότι, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, ο δείκτης χρέους προς το ΑΕΠ θα παραμείνει σε καθοδική πορεία από το 2021 και μετά, και θα ανέλθει στο 169 % έως το τέλος της δεκαετίας⁸. Σύμφωνα με την έκθεση, η παρατεταμένη πανδημία αύξησε τους κινδύνους δημοσιονομικής βιωσιμότητας, οι οποίοι αντισταθμίζονται εν μέρει από την αναμενόμενη οικονομική ανάκαμψη. Η σύνθεση και το προφίλ ληκτότητας του δημόσιου χρέους μετριάζουν τα τρωτά σημεία του χρέους, ενώ πρόσθετοι κίνδυνοι θα μπορούσαν να προκύψουν από ενδεχόμενες υποχρεώσεις.

Το μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι προβολές του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, οι οποίες είναι πανομοιότυπες με τις προβολές του προγράμματος σταθερότητας για το 2021, είναι επιφυλακτικό για το 2021, ενώ οι προβολές για το 2022 είναι βάσιμες και ευθυγραμμίζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό με τις εαρινές προβλέψεις 2021 της Επιτροπής. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2021 της Επιτροπής, η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ εκτιμάται σε περίπου 0,5 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη το 2021 σε σχέση με το σενάριο που παρουσιάζεται στο σχέδιο. Αυτό οφείλεται σε διαφορετικές παραδοχές

⁶Ονομαστικό έλλειμμα κατά ΕΣΛ, σύμφωνα με την τελευταία κοινοποίηση ΔΥΕ της Eurostat.

⁷Σύμφωνα με την τελευταία κοινοποίηση ΔΥΕ της Eurostat.

⁸ 10η έκθεση ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα, COM(2021)528.

σχετικά με την εξέλιξη της πανδημίας, την απορρόφηση κονδυλίων στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και τις προοπτικές βασικών οικονομικών τομέων, κυρίως του τουρισμού. Οι μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προοπτικές εξακολουθούν να επηρεάζονται από σημαντική αβεβαιότητα που σχετίζεται με την πανδημία COVID-19 και τις οικονομικές της επιπτώσεις.

2.2. Προκλήσεις που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη συνοχή, την ανθεκτικότητα και τις πολιτικές για την επόμενη γενιά

Εξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη

Παρά τις συνεχείς βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα εισήλθε στην πανδημία με σημαντικές τρωτότητες που κληροδοτήθηκαν από το παρελθόν, και οι οποίες είχαν επιδεινωθεί περαιτέρω λόγω της κρίσης. Στις 2 Ιουνίου 2021 η Επιτροπή δημοσίευσε εμπεριστατωμένη επισκόπηση δυνάμει του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την Ελλάδα. Η Ελλάδα αντιμετωπίζει υπερβολικές ανισορροπίες. Τα τρωτά σημεία της Ελλάδας σχετίζονται ειδικότερα με το υψηλό δημόσιο χρέος, την ατελή εξωτερική επανεξισορρόπηση και το υψηλό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε ένα πλαίσιο υψηλής ανεργίας και χαμηλής δυνητικής ανάπτυξης].

Η δυνητική ανάπτυξη ήταν πολύ χαμηλή την τελευταία δεκαετία. Οι μικρές επιχειρήσεις και οι επιχειρήσεις χαμηλής παραγωγικότητας εξακολουθούν να διαδραματίζουν υπερβολικά μεγάλο ρόλο στην οικονομία. Μολονότι μετατοπίζεται σταδιακά σε τομείς εμπορεύσιμων αγαθών, η οικονομική δραστηριότητα εξακολουθεί να επικεντρώνεται σε παραδοσιακούς τομείς και τομείς χαμηλής καινοτομίας, συμβάλλοντας στη χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας. Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε πρόσφατα, η υψηλή φορολογική επιβάρυνση, η γραφειοκρατία, ο αυξημένος κανονιστικός φόρτος και το αργό και αναποτελεσματικό σύστημα δικαιοσύνης έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις ιδιωτικές επενδύσεις, τόσο εγχώριες όσο και ξένες, δημιουργούν εμπόδια στην ανάπτυξη των εταιρειών και καθυστερούν την εξωτερική προσαρμογή. Οι χαμηλές επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη, οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων που επηρεάζουν αρνητικά την αύξηση της παραγωγικότητας και η χαμηλή συνάφεια της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας καταδεικνύουν επίσης χαμηλές προοπτικές ανάπτυξης για το μέλλον. Τέλος, η έλλειψη αποτελεσματικού συστήματος σχεδιασμού και παρακολούθησης για την υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής επηρεάζει αρνητικά την πραγματοποίηση δημόσιων επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Ο ελληνικός τραπεζικός τομέας έχει καταστεί πιο ανθεκτικός από το τέλος του προγράμματος του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας για την Ελλάδα, αλλά οι κίνδυνοι που κληροδοτήθηκαν από το παρελθόν και οι προκλήσεις που σχετίζονται με την τρέχουσα κρίση παραμένουν σε υψηλά επίπεδα. Η διασφάλιση της συνολικής ευρωστίας του τραπεζικού συστήματος και η διαχείριση των κινδύνων για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα έχουν καθοριστική σημασία για την ανάκαμψη από την τρέχουσα κρίση και την υποστήριξη της οικονομίας. Η πανδημία δημιουργεί πιέσεις στις τράπεζες, μέσω της αύξησης του πιστωτικού κινδύνου και της πίεσης στην κερδοφορία και την κεφαλαιοποίηση. Τα τρωτά σημεία και οι

προκλήσεις οφείλονται στο υψηλό απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ), που περιορίζουν το πεδίο της πιστωτικής στήριξης της πραγματικής οικονομίας από τις τράπεζες. Ο τραπεζικός τομέας στην Ελλάδα παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό ΜΕΔ επί του συνόλου των δανείων στη ζώνη του ευρώ. Αναμένονται σημαντικές προκλήσεις, καθώς λήγει η ισχύς των μέτρων στήριξης όπως η αναστολή πληρωμών και η σχετική κανονιστική ανοχή και χαλάρωση των απαιτήσεων χορήγησης δανείων. Η έγκαιρη και αποτελεσματική θέση σε εφαρμογή, από την 1η Ιουνίου 2021, της πρόσφατης μεταρρύθμισης του πλαισίου αφερεγγυότητας, θα έχει καίρια σημασία για την ενίσχυση της χρήσης λύσεων αναδιάρθρωσης για βιώσιμες επιχειρήσεις και την ταχεία εξυγίανση των μη βιώσιμων επιχειρήσεων. Με αυτόν τον τρόπο θα επιταχυνθεί η εκκαθάριση του υφιστάμενου αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων, ενώ παράλληλα θα αποφευχθεί η δημιουργία νέων καθυστερήσεων όσον αφορά τα επισφαλή δάνεια και τις περιπτώσεις αφερεγγυότητας.

Η βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη θα μπορούσε να ενισχυθεί με εναλλακτικούς τρόπους μη τραπεζικής χρηματοδότησης. Σε αυτούς περιλαμβάνονται τα επιχειρηματικά κεφάλαια και η εμβάθυνση των ελληνικών κεφαλαιαγορών, οι οποίες εξακολουθούν να παρουσιάζουν χαμηλή ανάπτυξη. Η βιώσιμη χρηματοδότηση σε συνδυασμό με τη μετάβασή της σε ένα πράσινο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης θα μπορούσε να ευνοήσει περαιτέρω την οικονομική ανάκαμψη. Η κρατική στήριξη μπορεί επίσης να είναι δικαιολογημένη για τη μόχλευση ιδιωτικών επενδυτών και την προώθηση του δανεισμού σε βιώσιμες επιχειρήσεις που είναι εκτεθειμένες σε έλλειμμα χρηματοδότησης με εύλογο κόστος, μέσω του σχεδιασμού χρηματοπιστωτικών μέσων τα οποία αποφεύγουν τον παραγκωνισμό ή τις αρνητικές επιπτώσεις του ηθικού κινδύνου.

Κοινωνική και εδαφική συνοχή

Η ανεργία παραμένει πολύ υψηλή και η βραδεία πτωτική τάση διακόπηκε από την κρίση της COVID-19. Η Ελλάδα έχει σταθερά το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (16,3 % το 2020) και το χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης (61,1 % το 2020) στην ΕΕ. Η ανεργία των νέων (35,0 % το 2020), το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (19 ποσοστιαίες μονάδες) και το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων (περίπου 70 %) συγκαταλέγονται μεταξύ των υψηλότερων στην Ευρώπη. Η αγορά εργασίας είναι στρεβλωμένη λόγω της μεγάλης άτυπης οικονομίας, που εκτιμάται ότι αντιπροσωπεύει περίπου το 20 % του ΑΕΠ. Η παραγωγικότητα στην εργασία (παραγωγή ανά απασχολούμενο άτομο) παραμένει χαμηλή και οι μικρές αυξήσεις που σημειώθηκαν από το 2017 και έπειτα έχουν αντιστραφεί λόγω της κρίσης της COVID-19. Η μετανάστευση ατόμων υψηλής ειδίκευσης εγείρει ανησυχίες σχετικά με τη διαρροή εγκεφάλων («brain drain») και αυξάνει την πίεση που ασκεί η γήρανση του πληθυσμού. Μολονότι αρκετά συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης απέτρεψαν την αύξηση της ανεργίας, η στήριξη της συμμετοχής στον ενεργό εργασιακό βίο για τη διευκόλυνση της επανένταξης των ατόμων που αναζητούν εργασία στην αγορά εργασίας δεν είναι αρκετά αποτελεσματική. Τα κύρια εμπόδια είναι η περιορισμένη ικανότητα των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης όσον αφορά την παροχή εξατομικευμένης στήριξης, καθώς και η έλλειψη παρακολούθησης και αξιολόγησης και διασφάλισης της ποιότητας όσον αφορά τα προγράμματα αναβάθμισης των δεξιοτήτων. Οι δαπάνες της Ελλάδας για τις ενεργητικές

πολιτικές για την αγορά εργασίας είναι λιγότερες από τις δαπάνες των περισσότερων άλλων κρατών μελών.

Πριν από την πανδημία, η φτώχεια μειωνόταν σταδιακά, αλλά παρέμενε μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ, επηρεάζοντας κυρίως τα παιδιά και τα άτομα σε ηλικία εργασίας. Η μεταρρύθμιση με την οποία θεσπίστηκε το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα (EEE) το 2017 είχε ορατό αντίκτυπο όσον αφορά τη μείωση της φτώχειας, αλλά ο δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας (πρόσβαση σε συμπληρωματικές κοινωνικές υπηρεσίες και στήριξη της συμμετοχής στον ενεργό εργασιακό βίο) εξακολουθούν να μην είναι επαρκώς ανεπτυγμένοι για την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων. Η φτώχεια των εργαζομένων βρίσκεται πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης, που ανήλθε σε 36,2 % το 2019, είναι μακράν το υψηλότερο στην ΕΕ και έρχεται σε αντίθεση με την απουσία κοινωνικής στεγαστικής πολιτικής. Η πανδημία είναι πιθανό να επιδεινώσει εκ νέου την κοινωνική κατάσταση, όπως προκύπτει από τον αυξανόμενο αριθμό δικαιούχων του EEE. Η μεγάλη εισροή αιτούντων άσυλο ασκεί πρόσθετη πίεση στην απασχόληση και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Η ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία παρουσιάζει ιδιαίτερες προκλήσεις. Υπάρχουν μεγάλες περιφερειακές ανισότητες, ιδίως μεταξύ της περιφέρειας της πρωτεύουσας και της υπόλοιπης χώρας. Οι αγροτικές περιοχές στην Ελλάδα πλήττονται από πολύ υψηλό ποσοστό φτώχειας και ένα από τα υψηλότερα ποσοστά αγροτικής ανεργίας (ειδικά των νέων) στην ΕΕ.

Υγεία και οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα

Το ελληνικό σύστημα υγείας εξακολουθεί να αντιμετωπίζει αρκετά διαρθρωτικά προβλήματα. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω της νόσου COVID-19 επιβεβαίωσε την ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι εναπομένουσες διαρθρωτικές προκλήσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη πρόσβαση. Το δίκτυο πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης δεν είναι αρκετά ισχυρό, κυρίως λόγω του ανεπαρκούς αριθμού οικογενειακών ιατρών και της έλλειψης ολοκληρωμένης στρατηγικής για το εργατικό δυναμικό. Οι κεντρικές δημόσιες συμβάσεις δεν είναι ακόμη ώριμες παρά την πρόσφατη πρόοδο. Σημειώθηκε περιορισμένη πρόοδος όσον αφορά τις επενδύσεις στον τομέα της υγείας, οι οποίες υπολείπονται σημαντικά του μέσου όρου της ΕΕ (0,1 % του ΑΕΠ έναντι 0,2 % για την ΕΕ-27 το 2018⁹). Οι επενδύσεις φαίνεται να είναι ανεπαρκείς ιδίως σε τομείς προτεραιότητας όπως η πρωτοβάθμια περίθαλψη, και θα μπορούσαν να αυξήσουν σημαντικά την αποτελεσματικότητα του συστήματος υγείας. Παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια σημειώθηκε κάποια βελτίωση, οι ακάλυπτες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης που συνδέονται με τους παράγοντες κόστος/απόσταση/χρόνος αναμονής παρέμειναν μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ το 2019, ενώ το χάσμα μεταξύ της χαμηλότερης και της υψηλότερης εισοδηματικής ομάδας, καθώς και μεταξύ των απασχολούμενων και των μη απασχολούμενων, είναι ευρύ. Η συμμετοχή των ασθενών στις πληρωμές δεν είναι επαρκώς βασισμένη σε εισοδηματικά κριτήρια ώστε να προστατεύονται οι ευπαθείς ομάδες. Αυτό

⁹ Βάσει της Eurostat, ακαθάριστες επενδύσεις στην υγειονομική περίθαλψη (gov_10a_exp).

επιδεινώνεται από τη συστηματική ζήτηση φαρμάκων και διαγωνιστικών μέσων, που προκαλείται από την προσφορά, η οποία αντανακλάται επίσης στις υψηλές και αυξανόμενες αυτόματες επιστροφές ποσών. Μολονότι το ποσοστό των ατόμων (ηλικίας 65+) που αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες στην προσωπική φροντίδα και/ή στις οικιακές δραστηριότητες είναι σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 (22,6 % έναντι 18,1 % το 2014, το τελευταίο διαθέσιμο έτος¹⁰), οι δημόσιες δαπάνες για τη μακροχρόνια φροντίδα είναι πολύ χαμηλές (λιγότερο από το 2 % των συνολικών δαπανών υγείας). Η Ελλάδα έχει τον χαμηλότερο αριθμό εργαζομένων μακροχρόνιας περίθαλψης ανά 100 άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ.

Όσον αφορά τη θεσμική ποιότητα, η Ελλάδα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στο επιχειρηματικό της περιβάλλον, όπως αποδεικνύεται από τις χαμηλές επιδόσεις σε αρκετούς τομείς. Όσον αφορά το επιχειρηματικό περιβάλλον, η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες με τον χαμηλότερο επιχειρηματικό δυναμισμό στην ΕΕ. Οι υψηλοί κανονιστικοί φραγμοί και οι ανεπάρκειες της δημόσιας διοίκησης, ιδίως σε τομείς όπως η εκτέλεση των συμβάσεων και η καταχώριση περιουσιακών στοιχείων, η διαδικασία αδειοδότησης, οι περιβαλλοντικές άδειες, σε συνδυασμό με τον χρόνο που χρειάζεται το σύστημα δικαιοσύνης για την έκδοση των οριστικών του αποφάσεων, καθώς και η έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά τους υφιστάμενους φορολογικούς κανόνες εμποδίζουν την αύξηση της παραγωγικότητας. Σημειώνεται πρόοδος όσον αφορά τις βασικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση των ψηφιακών επιδόσεων της Ελλάδας, ωστόσο αυτές παραμένουν μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ.

Η Ελλάδα δεν έχει καλές επιδόσεις σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά πολλούς δείκτες της δημόσιας διοίκησης¹¹. Οι μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης κατά την τελευταία δεκαετία επικεντρώθηκαν σε ένα πιο λιτό και αποτελεσματικότερο κράτος και στη βελτίωση των υπηρεσιών. Ωστόσο, η Ελλάδα παραμένει ένα από τα λιγότερο αποκεντρωμένα διοικητικά συστήματα της ΕΕ. Μολονότι οι ψηφιακές υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες στους πολίτες επεκτάθηκαν πρόσφατα (βλ. Gov.gr) και επανεξετάστηκαν οι νομοθετικές διαδικασίες (βλ. νόμο για το επιτελικό κράτος), η ορθή υλοποίηση και η πλήρης εφαρμογή αυτών των πρωτοβουλιών εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση. Επιπλέον, η συνολική διοικητική ικανότητα του περιφερειακού και του τοπικού επιπέδου διακυβέρνησης είναι πολύ άνιση με ασαφείς και/ή αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες. Μεταξύ των τομέων στους οποίους υπάρχει περιθώριο βελτίωσης περιλαμβάνονται i) η ικανότητα κατάλληλου σχεδιασμού και εφαρμογής δημόσιων πολιτικών· ii) ο συντονισμός, ιδίως για διατομεακά θέματα· iii) ανθρόπιοι πόροι που δεν αξιοποιούνται επαρκώς και διατίθενται με τρόπο μη αποδοτικό· iv) υπερβολικά περίπλοκο

¹⁰ Πηγή: Eurostat. Severe difficulties in personal care activities or household activities by sex, age and type of activity where the severe difficulty is encountered (hlth_ehis_tadle) (Σημαντικές δυσκολίες όσον αφορά τις δραστηριότητες προσωπικής φροντίδας ή οικιακές δραστηριότητες ανά φύλο, ηλικία και είδος δραστηριότητας στις οποίες παρουσιάζονται οι σοβαρές δυσκολίες). Τελευταία επικαιροποίηση: 08-02-2021.

¹¹ Για παράδειγμα, δείκτες της παγκόσμιας διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας και ετήσιοι δείκτες του τακτικού Ευρωβαρόμετρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

κανονιστικό πλαίσιο· ν) χαμηλή διείσδυση των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης· vi) χαμηλή συνέχεια στη διοίκηση λόγω έλλειψης τυποποίησης των επιχειρησιακών διαδικασιών· και vii) απουσία σύγχρονων μεθόδων, τεχνικών και εργαλείων διαχείρισης. Η κανονιστική ποιότητα πάσχει από υπερβολική ρύθμιση, χαμηλή χρήση τεκμηριωμένων μέσων και μη αξιοκρατική ή έντονα πολιτικοποιημένη ρύθμιση.

Παρά τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις, το σύστημα δικαιοσύνης αντιμετωπίζει πολλαπλές προκλήσεις που έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην αποδοτικότητα και την ποιότητά του. Το σύστημα πολιτικών δικαστηρίων εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προβλήματα αποτελεσματικότητας, καθώς ο χρόνος που απαιτείται για την επίλυση αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας σε πρώτο βαθμό συνεχίζει να αυξάνεται. Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα των πρωτοδικείων δεν έχει βελτιωθεί όσον αφορά το ποσοστό διεκπεραίωσης αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, γεγονός που σημαίνει ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει σαφή κίνδυνο συσσώρευσης πρόσθετων καθυστερήσεων που θα διογκωθούν περαιτέρω ως συνέπεια της μερικής διακοπής των εργασιών λόγω της πανδημίας της COVID-19¹². Μέρος των ζητημάτων αυτών εξηγείται από τις παρωχημένες υποδομές και τις ανεπάρκειες του εργατικού δυναμικού, σε συνδυασμό με τη μη αποδοτική κατανομή των πόρων στο πλαίσιο του υφιστάμενου δικαστικού χάρτη. Απαιτούνται περαιτέρω βελτιώσεις στο σύστημα για τη συλλογή δικαστικών στατιστικών στοιχείων. Οι ελλείψεις στην ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης περιλαμβάνουν την έλλειψη διαθεσιμότητας διαδικτυακών πληροφοριών σχετικά με το σύστημα δικαιοσύνης στο ευρύ κοινό, την έλλειψη ψηφιοποίησης των δικαστικών διαδικασιών και ψηφιοποίησης των αρχείων και των δικαστικών αποφάσεων.

Πολιτικές για την επόμενη γενιά, τα παιδιά και τους νέους, συμπεριλαμβανομένων της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων.

Σύμφωνα με τις πολιτικές για την επόμενη γενιά, προτεραιότητα είναι η βελτίωση των βασικών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και των επιδόσεων σε βασικές δεξιότητες. Η ενίσχυση του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού, η μεταρρύθμιση των σχολικών προγραμμάτων σπουδών και η παροχή επαρκούς στήριξης σε μειονεκτούντες μαθητές αποτελούν πρωταρχικές προκλήσεις. Η αύξηση της συμμετοχής στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση έχει επίσης καίρια σημασία, παράλληλα με την προώθηση της επανειδίκευσης και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων, για τη μείωση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων και την αντιμετώπιση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Απουσιάζει ένα θεσμικό πλαίσιο για την τακτική επικαιροποίηση της προσφοράς δεξιοτήτων, καθώς και ένας σύγχρονος μηχανισμός σχεδιασμού και υλοποίησης της κατάρτισης, γεγονός που παρεμποδίζει τη σύνδεση μεταξύ του εκπαιδευτικού συστήματος και των αναγκών της αγοράς εργασίας. Η διαθεσιμότητα και η ποιότητα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας είναι σχετικά χαμηλές, ιδίως για τα παιδιά ηλικίας κάτω από την ηλικία υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η ένταξη των νεοαφιχθέντων μεταναστών στο εκπαιδευτικό σύστημα εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση.

¹² Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2021 (υπό έκδοση).

2.3. Προκλήσεις που συνδέονται με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση

Πράσινη διάσταση

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα πρέπει να συμβάλει στην πράσινη μετάβαση και τουλάχιστον το 37 % της χρηματοδοτικής κατανομής πρέπει να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων για το κλίμα. Τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο σχέδιο πρέπει να συμβάλουν στην επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050, καθώς και των ενεργειακών και κλιματικών στόχων για το 2030, λαμβανομένων υπόψη των εθνικών σχεδίων των κρατών μελών για την ενέργεια και το κλίμα. Τα μέτρα θα πρέπει επίσης να συμβάλουν στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων για τα απόβλητα, τα ύδατα, τον έλεγχο της ρύπανσης, τη βιώσιμη κινητικότητα, την προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, τους θαλάσσιους και υδάτινους πόρους, και να στηρίζουν τη μετάβαση σε βιώσιμα συστήματα τροφίμων, καθώς και σε μια κυκλική οικονομία, κατά περίπτωση, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι κανείς δεν μένει στο περιθώριο. Στην περίπτωση της Ελλάδας, αυτό αφορά ιδίως την ενεργειακή απόδοση και την αποδοτική χρήση των πόρων στα κτίρια, τις μεταφορές και τη βιομηχανία· τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας· και την ανάπτυξη σχετικών τεχνικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Τα μέτρα θα πρέπει επίσης να συμβάλουν στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων για τα απόβλητα, τα ύδατα, τον έλεγχο της ρύπανσης, τη βιώσιμη κινητικότητα, την προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, τους θαλάσσιους και υδάτινους πόρους, και να στηρίζουν τη μετάβαση σε βιώσιμα συστήματα τροφίμων, καθώς και σε μια κυκλική οικονομία, κατά περίπτωση, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι κανείς δεν μένει στο περιθώριο. Για την Ελλάδα, οι επενδύσεις στη θαλάσσια βιοποικιλότητα και τα θαλάσσια οικοσυστήματα είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς οι προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές (ΠΘΠ) παρέχουν περιορισμένη πραγματική προστασία και η υπεραλίευση συνεχίζεται.

Η Ελλάδα ανέκαθεν βασιζόταν σε στερεά ορυκτά καύσιμα (λιγνίτη) για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ωστόσο, ο συνδυασμός αυξημένης αποτελεσματικότητας των πολιτικών για το κλίμα και υψηλότερων τιμών διοξειδίου του άνθρακα, η αδυναμία εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων προκειμένου να ευθυγραμμιστούν με αυστηρότερες περιβαλλοντικές πολιτικές και οι μεταρρυθμίσεις της αγοράς, οι οποίες αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση του ανταγωνισμού των εναλλακτικών πηγών ενέργειας, έχουν μειώσει σημαντικά το μερίδιο της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται με λιγνίτη, το οποίο το 2020 ήταν χαμηλότερο από 20 %.

Η ελληνική κυβέρνηση δεσμεύτηκε να καταργήσει σταδιακά τις λιγνιτικές μονάδες ηλεκτροπαραγωγής έως το 2023 ήδη κατά την ειδική σύνοδο κορυφής των Ηνωμένων Εθνών του 2019 για τη δράση για το κλίμα, και επιβεβαίωσε τη δέσμευση αυτή στο τελικό εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ). Η μόνη εξαίρεση είναι η μονάδα «Πτολεμαΐδα V», η οποία βρίσκεται ακόμη υπό κατασκευή και θα μετατραπεί έως το 2028. Η σταδιακή κατάργηση θα έχει σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες για τις περιφέρειες όπου συγκεντρώνεται η παραγωγή λιγνίτη, ιδίως τη Δυτική Μακεδονία και —σε μικρότερο βαθμό σε απόλυτες τιμές— την Πελοπόννησο (Μεγαλόπολη). Πρέπει να διασφαλιστεί η ασφάλεια του εφοδιασμού και η ομαλή μετάβαση σε καθαρές πηγές ενέργειας.

Η παραγωγή και η κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές έχουν αυξηθεί σημαντικά. Το μερίδιο κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σχεδόν διπλασιάστηκε μεταξύ του 2010 (10,08 %) και του 2019 (19,68 %). Ως εκ τούτου, η Ελλάδα έχει υπερβεί τον στόχο του 18 % για το 2020 και έχει θέσει τον στόχο για το 2030 στο 35 %· ο στόχος αυτός αξιολογήθηκε από την Επιτροπή, στην τελική της αξιολόγηση του ΕΣΕΚ, ως επαρκώς φιλόδοξος. Όσον αφορά το μέλλον, ο παροπλισμός των υφιστάμενων λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής έως το 2023 και το αυξημένο επίπεδο φιλοδοξίας όσον αφορά τους στόχους για το κλίμα για το 2030 και το 2050 θα απαιτήσουν περαιτέρω σημαντικές επενδύσεις στον τομέα αυτό.

Η υπεράκτια αιολική ενέργεια ειδικότερα βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο στην Ελλάδα αλλά έχει εντοπιστεί ένα καλό δυναμικό, καθώς επίσης και για άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η Ελλάδα έχει εξαγγείλει μεταρρυθμίσεις του πλαισίου για τα υπεράκτια αιολικά πάρκα, συμπεριλαμβανομένων των κανονιστικών πτυχών, των πτυχών εγκατάστασης και στήριξης, ενώ θα πρέπει να εκπονηθούν θαλάσσια χωροταξικά σχέδια. Η Ελλάδα διαθέτει επίσης υψηλό δυναμικό για άλλες ανανεώσιμες μορφές παραγωγής ενέργειας από απόβλητα και υποπροϊόντα των τομέων της γεωργίας και της δασοκομίας (λαμβανομένων υπόψη, παράλληλα, των επιπτώσεων στην ατμοσφαιρική ρύπανση και της ιεραρχίας των αποβλήτων). Λαμβανομένου υπόψη ότι η Ελλάδα είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένη σε δασικές πυρκαγιές, πρέπει να αποφευχθούν οι ζημιές στα δάση με τη στήριξη της ανθεκτικότητας και της αποκατάστασης των δασών, πέρα από τη δάσωση.

Η ενεργειακή απόδοση παραμένει βασικό ζήτημα, με μέτριο επίπεδο φιλοδοξίας για το 2030 όσον αφορά τους στόχους για την τελική κατανάλωση ενέργειας και χαμηλό επίπεδο φιλοδοξίας για την πρωτογενή κατανάλωση. Αυτό είναι ιδιαίτερα προβληματικό για τα ιδιωτικά και τα δημόσια κτίρια, τα οποία θα πρέπει να υποβληθούν σε ριζικές ανακαινίσεις προκειμένου να επιτευχθεί η σημαντική δυνητική εξοικονόμηση. Στο ΕΣΕΚ της, η Ελλάδα έθεσε ως στόχο την ετήσια ανακαίνιση του 3 % του συνολικού εμβαδού των δημόσιων κτιρίων και τον στόχο της αναβάθμισης 40 000 κατοικιών ετησίως έως το 2030 (αριθμός που ισούται με το 12-15 % του συνολικού οικιστικού αποθέματος έως το 2030), ενώ σύμφωνα με τη μακροπρόθεσμη στρατηγική ανακαίνισης της Ελλάδας η τελική ζήτηση ενέργειας στα κτίρια θα μειωθεί κατά 8 % σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2015 μέσω στοχευμένων μέτρων πολιτικής. Μολονότι ο στόχος αυτός είναι σημαντικός, δεν είναι αρκετά φιλόδοξος. Ιδανικά, η προσπάθεια αυτή θα πρέπει να ενισχυθεί και να συνοδευτεί από μέτρα για την άμβλυνση της ενεργειακής φτώχειας, η οποία αποτελεί μια πιεστική κοινωνική πρόκληση για την Ελλάδα.

Η Ελλάδα εφάρμοσε ριζικές μεταρρυθμίσεις στις οικείες αγορές ενέργειας στο πλαίσιο των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές εστιάζονταν στο άνοιγμα των αγορών και στην αύξηση του ανταγωνισμού, και επέφεραν σημαντική μείωση του μεριδίου αγοράς του κατεστημένου φορέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, το οποίο μειώθηκε στη λιανική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας από 95 % το 2015 σε 66 % το 2020. Θα είναι σημαντικό οι ανταγωνιστές στην αγορά αυτή να κερδίσουν περισσότερο έδαφος, και ο ανταγωνισμός να καλύψει όλα τα τμήματα της αγοράς, συμπεριλαμβανομένων των διαφόρων τμημάτων της χονδρικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Εκκρεμούν περαιτέρω μεταρρυθμίσεις βάσει του

μεταπρογραμματικού πλαισίου ενισχυμένης εποπτείας, οι οποίες πρέπει να εφαρμοστούν ώστε οι ελληνικές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας να καταστούν πιο ανταγωνιστικές, με την ενίσχυση της ελεύκτης συμμετοχής στην αγορά (απόκριση της ζήτησης) και να ολοκληρωθεί η σύζευξη της αγοράς με τα γειτονικά κράτη μέλη. Επιπλέον, για να καταστεί δυνατή η ορθή λειτουργία των νέων αγορών, η εθνική ρυθμιστική αρχή βρίσκεται στη διαδικασία ολοκλήρωσης ενός μηχανισμού παρακολούθησης, ενώ είναι σημαντικό όλοι οι παράγοντες της αγοράς να εκπληρώνουν τον ρόλο και τις αρμοδιότητές τους με διαφάνεια και χωρίς διακριτική ευχέρεια. Όσον αφορά το φυσικό αέριο, οι προηγούμενες μεταρρυθμίσεις οδήγησαν στην πλήρη ελευθέρωση της αγοράς, με τη διάλυση των μονοπωλίων διανομής φυσικού αερίου και τον διαχωρισμό των δραστηριοτήτων διανομής και προμήθειας. Η κατασκευή του αγωγού διασύνδεσης με τη Βουλγαρία ενίσχυσε τις δυνατότητες ανταγωνισμού και τη βελτίωση της ασφάλειας του εφοδιασμού.

Ο πλήρης διαχωρισμός της ιδιοκτησίας των διαχειριστών δικτύων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου έχει σημαντικό αντίκτυπο στο επίπεδο των επενδύσεων στα δίκτυα. Πέρα από τις επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη, αυτό αναμένεται να έχει επίσης θετικό αντίκτυπο στις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας για τον καταναλωτή, καθώς η διασύνδεση με την ηπειρωτική χώρα αναμένεται να μειώσει το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας στα νησιά.

Η ενίσχυση της ικανότητας διασύνδεσης με τις γειτονικές χώρες έχει επίσης καίρια σημασία. Θα διευκολύνει την περαιτέρω ένταξη της Ελλάδας στις ευρωπαϊκές αγορές και θα αυξήσει επίσης τον ανταγωνισμό. Η διασύνδεση με την Κύπρο έχει ιδιαίτερη σημασία εν προκειμένω.

Οι δημόσιες και οι ιδιωτικές μεταφορές απαιτούν επίσης σημαντικές επενδύσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την ανάπτυξη της ηλεκτροκίνησης και των βιώσιμων μεταφορών. Η Ελλάδα υστερεί σημαντικά όσον αφορά την υιοθέτηση ηλεκτρικών οχημάτων (με ποσοστό των νέων πωλήσεων να ανέρχεται σε 0,3 % έναντι του μέσου όρου της ΕΕ που ανέρχεται σε περίπου 2 %) και τη διαθεσιμότητα βιώσιμων δημόσιων μεταφορών, ιδίως στις δύο μεγάλες πόλεις της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Ο ελληνικός στόλος είναι από τους παλαιότερους στην Ευρώπη, ιδίως τα μεσαία και βαρέα οχήματα (18,7 χρόνια στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον μέσο όρο 11,7 της ΕΕ), γεγονός που συμβάλλει στη μεγάλη εξάρτηση του συστήματος μεταφορών από το πετρέλαιο και στη χαμηλή χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η οποία το 2016 αντιπροσώπευε μόλις το 1,7 %, έναντι στόχου 10 % έως το 2020. Αυτό συμβάλλει επίσης σε σχετικά χαμηλές επιδόσεις στον τομέα της οδικής ασφάλειας. Θα πρέπει επίσης να αναληφθούν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στον σιδηροδρομικό τομέα, ως θεμελιώδη πυλώνα για την προώθηση βιώσιμων μεταφορών, ιδίως στη σύνδεση Αθήνας – Θεσσαλονίκης. Απαιτούνται επίσης σημαντικές επενδύσεις για την αναβάθμιση και τον οικολογικό προσανατολισμό του στόλου των σκαφών που διασυνδέουν νησιά με την ηπειρωτική χώρα.

Η διαχείριση των αποβλήτων και η κυκλική οικονομία εξακολουθούν να αποτελούν πρόβλημα. Η Ελλάδα αποθέτει σε χώρους υγειονομικής ταφής το 80 % των αστικών αποβλήτων της (έναντι μέσου όρου 24 % στην ΕΕ¹³), και τα σχέδια για τη βελτίωση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης, σύμφωνα με τις αρχές της κυκλικής οικονομίας, παρουσιάζουν υστέρηση. Η χώρα δεν θα επιτύχει τους στόχους ανακύκλωσης για το 2020, και, ως εκ τούτου, απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις για την επίτευξη των στόχων μετά το 2020 και την πλήρη εφαρμογή του περιβαλλοντικού κεκτημένου της ΕΕ. Η Ελλάδα εξέδωσε την εθνική στρατηγική της για την κυκλική οικονομία τον Δεκέμβριο του 2018, ωστόσο το ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών ανέρχεται επί του παρόντος σε 2,4 %, πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 (11,2 %). Μετά την επικαιροποίηση του εθνικού σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων το 2020, πρέπει επίσης να επικαιροποιηθούν τα 13 περιφερειακά σχέδια διαχείρισης αποβλήτων.

Απαιτούνται ακόμη επενδύσεις για τη βελτίωση της επεξεργασίας των υδάτων και των υποδομών ύδρευσης εν γένει. Περίπου το 10 % των παραγόμενων λυμάτων δεν είναι συνδεδεμένα με συστήματα συλλογής, ποσοστό το οποίο αντιστοιχεί σε περίπου το ήμισυ των ελληνικών δήμων. Για το φορτίο αυτό η επεξεργασία γίνεται αποκλειστικά μέσω μεμονωμένων ή ad hoc συστημάτων (όπως σηπτικές δεξαμενές, μονάδες αποθήκευσης ή μεμονωμένες μονάδες επεξεργασίας) και απαιτείται αναβάθμιση. Οι επιδόσεις των υπηρεσιών υδροδότησης είναι ανεπαρκείς, ιδίως όσον αφορά τις διαρροές στα δίκτυα διανομής. Η Ελλάδα υπέβαλε το σχέδιο διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού με μεγάλη καθυστέρηση. Το τρίτο σχέδιο διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού πρέπει να είναι έτοιμο στο τέλος του 2021 και θα πρέπει να υποβληθούν στην Επιτροπή έως τον Μάρτιο του 2022. Η ορθή λειτουργία του τομέα απαιτεί μεταρρυθμίσεις και την έκδοση νομοθετικών και διοικητικών μέτρων για να διασφαλιστούν η διατηρησιμότητα και η επιχειρησιακή βιωσιμότητα των επενδύσεων και ποιοτικές υπηρεσίες για τους πολίτες.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά την άντληση υδάτων, καθώς και παρατεταμένες περιόδους ξηρασίας, οι οποίες προβλέπεται να ενταθούν λόγω της κλιματικής αλλαγής. Η αποκατάσταση της καλής κατάστασης της υδάτινης μάζας, όπως προβλέπεται από την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα. Η αναστροφή της διάβρωσης του εδάφους, η μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και η βελτίωση της αποδοτικής χρήσης των υδάτων αποτελούν σημαντικές προτεραιότητες. Καθοριστική σημασία για την επιτυχή πράσινη μετάβαση της ελληνικής γεωργίας θα έχει το να δοθεί προτεραιότητα στις προκλήσεις που σχετίζονται με τη βιοποικιλότητα, το έδαφος, τον αέρα και το νερό (π.χ. εμβόλιμες και προστατευτικές καλλιέργειες, διατήρηση υπολειμμάτων καλλιέργειας στα χωράφια, μετάβαση σε καλλιέργειες με λιγότερη ένταση νερού και βελτιωμένες ποικιλίες καλλιεργειών, βελτίωση της αποτελεσματικότητας της άρδευσης μέσω

¹³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Επισκόπηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής 2019 — Ελλάδα](#).

συστημάτων εξοικονόμησης νερού και γεωργίας ακριβείας), σε συνδυασμό με σύστημα ενισχυμένων προϋποθέσεων.

Ο νόμος για τη βιοποικιλότητα και η εθνική στρατηγική για τη βιοποικιλότητα είναι ορθά και ολοκληρωμένα αλλά κανένα από τα δύο δεν έχει εφαρμοστεί σωστά. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκθεση της Ελλάδας (2019) σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών που καλύπτονται από την οδηγία για τους οικοτόπους, μόλις το 48 % των αξιολογήσεων για τους τύπους οικοτόπων της Μεσογείου και το 35 % των αξιολογήσεων για τα είδη διαπιστώνουν ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης¹⁴. Η χώρα υστερεί σημαντικά όσον αφορά την εφαρμογή του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη¹⁵, καθώς δεν θέσπισε συστήματα επιτήρησης και επίσημους ελέγχους για την πρόληψη της εισαγωγής και της περαιτέρω επέκτασης χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται επισκόπηση των στόχων, επιδιώξεων και συνεισφορών της Ελλάδας σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα.

Πίνακας 3 Στόχοι, επιδιώξεις και συνεισφορές της Ελλάδας σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1999

Εθνικές επιδιώξεις και συνεισφορές	Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία	2020	2030	Αξιολόγηση του επιπέδου φιλοδοξίας για το 2030
 Δεσμευτικός στόχος για εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με το 2005 βάσει του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών (%)	-28 (2017)	-4	-16	Όπως και στον κανονισμό για τον επιμερισμό των προσπαθειών, ο συνολικός στόχος για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου συνεπάγεται μεγαλύτερες μειώσεις.

¹⁴ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Conservation status and trends of habitats and species 2019](#) (Κατάσταση διατήρησης και τάσεις των οικοτόπων και των ειδών για το 2019).

¹⁵ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών, ΕΕ L 317 της 4.11.2014, σ. 35.

Εθνική επιδίωξη/συνεισφορά για					Επαρκώς φιλόδοξο (31 % είναι το αποτέλεσμα του μαθηματικού τύπου)
	ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές:	19,7	18	35	
	Μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας (%)	(2019)	(στόχος)		
	Εθνική συνεισφορά για την ενεργειακή απόδοση:				
	Κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας (εκατ. ΤΙΠ)	22,3 (2019)	24,7	20,55	Μέτριο
	Κατανάλωση τελικής ενέργειας (εκατ. ΤΙΠ)	16,2 (2019)	18,4	16,51	Χαμηλό
	Επίπεδο διασυνδεσιμότητας ηλεκτρικής ενέργειας (%)	10 %	13	21	A/A

Πηγή: Αξιολόγηση του τελικού εθνικού σχεδίου της Ελλάδας για την ενέργεια και το κλίμα, SWD (2020) 907 final.
Eurostat, όπου αναφέρονται στοιχεία για συγκεκριμένα έτη.

Ψηφιακή διάσταση

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα πρέπει να συμβάλει στην ψηφιακή μετάβαση και τουλάχιστον το 20 % της χρηματοδοτικής κατανομής πρέπει να συμβάλει στην επίτευξη των ψηφιακών στόχων. Τα μέτρα του σχεδίου θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να συμβάλουν στον ψηφιακό μετασχηματισμό του οικονομικού και κοινωνικού τομέα (συμπεριλαμβανομένων της δημόσιας διοίκησης, των δημόσιων υπηρεσιών και των συστημάτων δικαιοσύνης και υγείας). Στόχος των μέτρων του σχεδίου θα πρέπει να είναι η βελτίωση όχι μόνο της ανταγωνιστικότητας, αλλά και της ανθεκτικότητας, της ευελιξίας και της ασφάλειας των επιχειρήσεων και των δημόσιων φορέων, με παράλληλη διασφάλιση της συμμετοχικότητας.

Η Ελλάδα κατατάσσεται 27η στο σύνολο των 28 κρατών μελών της ΕΕ που αξιολογήθηκαν στον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI) για το 2020. Αυτό καταδεικνύει ότι υπάρχουν μεγάλα κενά σε όλες τις πτυχές του ψηφιακού μετασχηματισμού. Με βάση τα στοιχεία που συλλέχθηκαν πριν από την πανδημία, η Ελλάδα σημείωσε περιορισμένη πρόοδο στις περισσότερες επιμέρους διαστάσεις του δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI) και δεν γεφύρωσε το χάσμα με τις άλλες χώρες της ΕΕ. Ο συνδυασμός των ελλείψεων στη συνδεσιμότητα, της έλλειψης ψηφιακών δεξιοτήτων και ειδικών σε θέματα ΤΠΕ, της περιορισμένης υιοθέτησης ψηφιακών τεχνολογιών από τις εταιρείες, της περιορισμένης παροχής ψηφιακών υπηρεσιών από τον δημόσιο τομέα, των χαμηλών επενδύσεων στον τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας σε Ε&Α, και της απουσίας έξυπνων λύσεων δημόσιων μεταφορών παρεμποδίζει τον ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Ωστόσο, η πανδημία λειτούργησε στην Ελλάδα ως επιταχυντής για τον καθορισμό ενός φιλόδοξου προγράμματος μεταρρυθμίσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό και για τη δρομολόγηση μιας σειράς νέων ψηφιακών υπηρεσιών (βλ. gov.gr).

Η συνδεσιμότητα εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα στην Ελλάδα και αποτελεί βασικό εμπόδιο για την ψηφιακή μετάβαση. Ενώ η χώρα άρχισε να δραστηριοποιείται στην ανάπτυξη

δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας και η κάλυψη σταθερών δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας έφθασε το 10 % το 2020, από 7 % το προηγούμενο έτος, βρίσκεται πολύ πιο κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 59 %. Η αφομοίωση των σταθερών ευρυζωνικών συνδέσεων βελτιώνεται με αργούς ρυθμούς, φτάνοντας το 77 % το 2020, από 76 % το 2019 (σύμφωνα με τον μέσο όρο της ΕΕ). Μολονότι η Ελλάδα σημείωσε πρόσφατα πρόοδο όσον αφορά την αντιμετώπιση των μακροχρόνιων εμποδίων στις επενδύσεις σε δίκτυα, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες, ιδίως ενόψει της επικείμενης ανάπτυξης FTTP (Fiber To The Premises) και δικτύων 5G. Απαιτούνται μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των εμποδίων στις επενδύσεις σε δίκτυα, δηλαδή υπηρεσίες μιας στάσης, ψηφιοποίηση της διαδικασίας αδειοδότησης, οι οποίες θα μεγιστοποιήσουν τον αντίκτυπο των επενδύσεων. Η χαμηλή ευρυζωνική κάλυψη στις αγροτικές περιοχές αυξάνει το χάσμα μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, ιδίως όταν πρόκειται για τις πιο απομακρυσμένες και αραιοκατοικημένες αγροτικές περιοχές, εμποδίζοντας την ένταξή τους στην οικονομία που είναι βασισμένη στη γνώση, και έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός μη ελκυστικού περιβάλλοντος που δυσχεραίνει την ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Η δημοπρασσία αδειοδότησης για τα δίκτυα 5G¹⁶ ολοκληρώθηκε επιτυχώς τον Δεκέμβριο του 2020. Με μεταρρυθμίσεις και στοχευμένες επενδύσεις, η Ελλάδα πρέπει να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για την επίτευξη των στόχων Gigabit για το 2025 και να γεφυρώσει το ψηφιακό χάσμα με επενδύσεις όπως η διασύνδεση των κύριων νησιών μέσω οπτικών ινών, οι διασυννοριακοί διάδρομοι 5G και η διασύνδεση νησιών με υποθαλάσσια καλώδια οπτικών ινών, σε συνδυασμό με λύσεις διαστημικής τεχνολογίας.

Η έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων, τόσο σε βασικό όσο και σε προηγμένο επίπεδο, εξακολουθεί να αποτελεί εμπόδιο για την ψηφιακή μετάβαση. Παρά την αύξηση κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος, το ποσοστό των πολιτών που διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες παρέμεινε χαμηλό το 2019, στο 51 %, τη στιγμή που το 90 % των θέσεων εργασίας απαιτεί τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες. Το ποσοστό των ειδικών σε θέματα ΤΠΕ στη συνολική απασχόληση ανήλθε σε 2,0 % το 2020, πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 4,3 %¹⁷. Η κατάσταση είναι κρίσιμη, καθώς το ποσοστό των αποφοίτων ΤΠΕ επί του συνόλου των αποφοίτων παραμένει επίσης χαμηλό. Η αναντιστοιχία δεξιοτήτων αποτελεί μείζονα πρόκληση στην Ελλάδα, καθώς οι επιχειρήσεις αναφέρουν δυσκολίες στην εξεύρεση ατόμων με τις κατάλληλες δεξιότητες. Το 2020 δρομολογήθηκε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση το οποίο περιλάμβανε την αναθεώρηση των προγραμμάτων σπουδών και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Άλλες πρωτοβουλίες, όπως η «Ελληνική Εθνική Συμμαχία για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση», μπορούν να συμβάλουν στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων και στην επανειδίκευση των ενηλίκων και του εργατικού δυναμικού. Ωστόσο, εξακολουθούν να απαιτούνται σημαντικές προσπάθειες για την αύξηση τόσο των βασικών όσο και των ψηφιακών

¹⁶ Για όλες τις πρωτοπόρες ζώνες (700 MHz, 3400 -3800 MHz και 26 GHz) καθώς και για τη ζώνη των 2 GHz.

¹⁷ Πηγή: Eurostat — Έρευνα για το εργατικό δυναμικό.

δεξιοτήτων, προκειμένου να γεφυρωθεί το χάσμα με τον μέσο όρο της ΕΕ και να διευκολυνθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός της χώρας.

Η ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών, κυρίως στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα στην Ελλάδα. Συνολικά, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 24η θέση όσον αφορά την ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών στον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας το 2020. Το ποσοστό των ΜΜΕ που πραγματοποιούν διαδικτυακές πωλήσεις ανήλθε σε 9 % το 2019, δηλαδή στο ήμισυ του μέσου όρου της ΕΕ, και το ποσοστό του κύκλου εργασιών που προέρχεται από το ηλεκτρονικό εμπόριο ανήλθε μόλις στο 4 % του συνολικού κύκλου εργασιών των ΜΜΕ, σχεδόν στο ένα τρίτο του μέσου όρου της ΕΕ. Η περιορισμένη υιοθέτηση καινοτόμων ψηφιακών λύσεων από τις ΜΜΕ στην Ελλάδα εμποδίζει επίσης τις επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας.

Παρά το γεγονός ότι η παροχή και η αξιοποίηση των ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών στην Ελλάδα εξακολουθεί να υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ, η πανδημία λειτούργησε ως επιταχυντής για τη χρήση ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών. Οι ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες για τις επιχειρήσεις έχουν επίσης βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια, ωστόσο παραμένουν επίσης κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η περιορισμένη παροχή ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών υπονομεύει την πρόσβαση σε βασικές κοινωνικές υπηρεσίες, όπως η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση/μάθηση, θέτοντας ιδίως σε κίνδυνο ευάλωτες ομάδες της κοινωνίας, κυρίως σε περιόδους κρίσης.

Η δραστηριότητα έρευνας και καινοτομίας στην Ελλάδα παραμένει γενικά χαμηλή και στον τομέα των ΤΠΕ. Το 2019 η ένταση Ε&Α ανήλθε στο 1,27 % του ΑΕΠ στην Ελλάδα, έναντι 2,19 % του ΑΕΠ σε επίπεδο ΕΕ¹⁸. Με ποσοστό επί του ΑΕΠ στο 2,5 % το 2017, ο τομέας των ΤΠΕ είναι μικρός σε σχετικό μέγεθος σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ και αντιπροσωπεύει μόνο το 1,1 % των συνολικών ελληνικών δαπανών για Ε&Α. Η αύξηση των δαπανών των ελληνικών επιχειρήσεων για Ε&Α θα είχε καθοριστική σημασία για τη βελτίωση της ικανότητας της χώρας στους τομείς της έρευνας και της καινοτομίας.

Η ανάπτυξη ψηφιακών προηγμένων τεχνολογιών σε όλους τους οικονομικούς τομείς στην Ελλάδα εξακολουθεί να προχωρά με αργό ρυθμό, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στο μεγάλο μερίδιο των ΜΜΕ και στον μεγάλο τομέα των υπηρεσιών που επικεντρώνονται σε υπηρεσίες χαμηλής έντασης τεχνολογίας, όπως ο τουρισμός. Με το 98 % των επιχειρήσεων να απασχολούν λιγότερους από 20 εργαζομένους (2017)¹⁹ το ελληνικό επιχειρηματικό τοπίο χαρακτηρίζεται από μεγάλο ποσοστό πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες γενικά προσαρμόζονται με βραδύτερο ρυθμό στις τεχνολογίες αιχμής. Ως εκ τούτου, το ποσοστό των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες όπως η τεχνητή νοημοσύνη ή οι τεχνολογίες τρισδιάστατης εκτύπωσης (3D), παραμένει χαμηλό, ανερχόμενο σε 1 % και 2 % αντίστοιχα το

¹⁸ Πηγή: Eurostat.

¹⁹ Πηγή: Eurostat.

2018²⁰. Πιο καθιερωμένες προηγμένες τεχνολογίες, όπως οι υπηρεσίες υπολογιστικού νέφους και η ανάλυση μαζικών δεδομένων χρησιμοποιούνται από μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων (7 % και 13 % αντίστοιχα το 2019). Η Ελλάδα εξέφρασε ενδιαφέρον για επενδύσεις σε προηγμένες τεχνολογίες και υπέγραψε τη δήλωση για υποδομή κβαντικής επικοινωνίας (τον Δεκέμβριο του 2019)²¹. Επί του παρόντος αναπτύσσει εθνική στρατηγική για την τεχνητή νοημοσύνη, ενώ δεν υπάρχει ακόμη στρατηγική για τη Βιομηχανία 4.0.

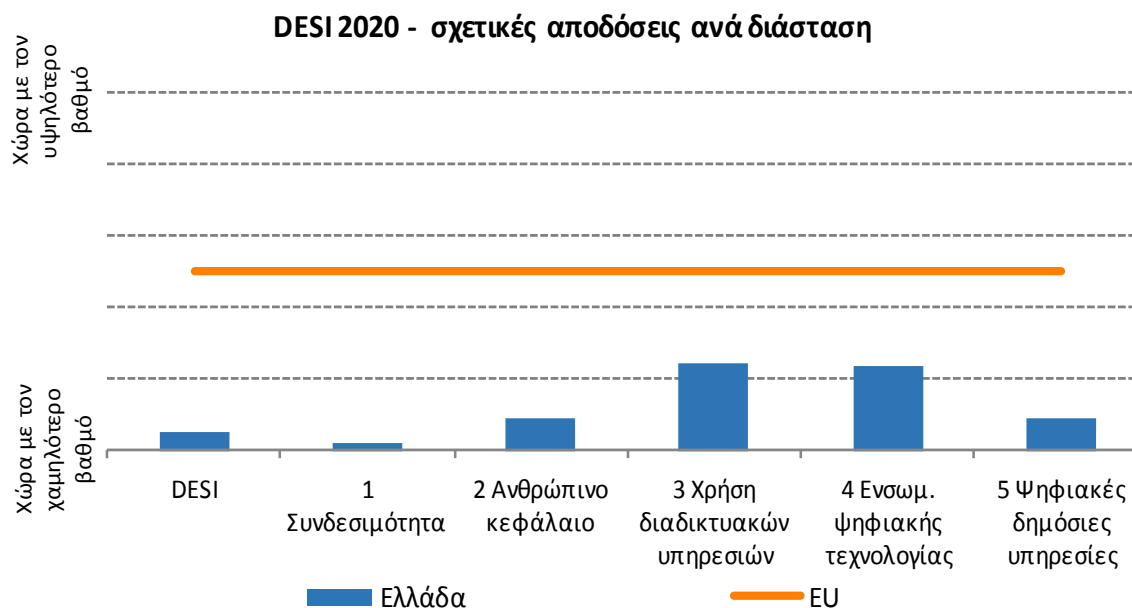
Η Ελλάδα υστερεί σημαντικά σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ όσον αφορά την ψηφιοποίηση των αστικών δημόσιων μεταφορών και άλλες πρωτοβουλίες για έξυπνες και βιώσιμες πόλεις. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός του Οργανισμού Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών και Θεσσαλονίκης (ΟΑΣΑ και ΟΑΣΘ αντίστοιχα) θα ήταν απαραίτητος προκειμένου να καταστούν ελκυστικότερες οι δημόσιες μεταφορές, ενώ άλλοι μικρότεροι δήμοι υστερούν επίσης όσον αφορά τα ολοκληρωμένα συστήματα δημόσιων μεταφορών. Η αύξηση της ελκυστικότητας των λιγότερο ρυπογόνων εναλλακτικών λύσεων δημόσιων μεταφορών θα συμβάλει επίσης στην πράσινη μετάβαση της χώρας. Άλλα στοιχεία πρωτοβουλιών για έξυπνες και βιώσιμες πόλεις, όπως τεχνολογίες ανάλυσης μαζικών δεδομένων, η τεχνητή νοημοσύνη, οι έξυπνες υπηρεσίες ύδρευσης, η διαχείριση της κυκλοφορίας, οι λύσεις διαχείρισης αποβλήτων, ο έξυπνος φωτισμός και οι έξυπνες ενεργειακές λύσεις, ο πολεοδομικός σχεδιασμός, η βελτιωμένη κοινωνική συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, η βελτιωμένη παροχή υπηρεσιών σε ευάλωτες ομάδες, οι βελτιώσεις στα τοπικά αστικά κέντρα και η βελτιωμένη διαθεσιμότητα ψηφιακών πόρων, κατάρτισης και αναβάθμισης δεξιοτήτων είναι σχετικά περιορισμένα. Περισσότερες δραστηριότητες βάσει των αρχών της δήλωσης της ΕΕ «Living-in.eu» θα βελτιώσουν περαιτέρω τη ζωή των πολιτών, με επενδύσεις σε έξυπνες πλατφόρμες δεδομένων και προηγμένες ψηφιακές υπηρεσίες.

Όσον αφορά την αναμόρφωση των αγροτικών κοινοτήτων και του γεωργικού τομέα, η συνδεσιμότητα και οι δεξιότητες των γεωργικών κοινοτήτων θα έχουν καίρια σημασία για την επίτευξη του ψηφιακού μετασχηματισμού. Η γνώση και η καινοτομία μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο βοηθώντας τους γεωργούς και τις αγροτικές κοινότητες να αντιμετωπίσουν τις μελλοντικές προκλήσεις. Απαιτούνται υπηρεσίες στήριξης της καινοτομίας καθώς και πλήρης ευρυζωνική κάλυψη στις αγροτικές περιοχές ώστε να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων μέσω κατάλληλης κατάρτισης. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες και οι επιχειρησιακές ομάδες θα είναι απαραίτητες για την κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών πληροφόρησης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σχετικά με οικονομικές, περιβαλλοντικές, αλλά και κοινωνικές πτυχές. Πρέπει να αναληφθούν νέες δράσεις για την αύξηση των ροών γνώσεων και την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ έρευνας και πρακτικής, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας υπηρεσιών στήριξης καινοτομίας, ηλεκτρονικών υποδομών, εργαστηρίων και πλατφορμών για τη διάδοση πληροφοριών.

²⁰ Πηγή: Eurostat.

²¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/nine-more-countries-join-initiative-explore-quantum-communication-europe>

Γράφημα 1 DESI 2020 - σχετικές επιδόσεις ανά διάσταση

Σημείωση: Τα συγκεντρωτικά στοιχεία της ΕΕ αντιστοιχούν στην ΕΕ-28, με βάση την έκθεση του DESI για το 2020.

Πηγή: Κατάταξη της Ελλάδας στον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας 2020. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/greece>

Η Ελλάδα έχει καθορίσει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων στο σχέδιο της εθνικής ψηφιακής στρατηγικής της. Η νέα ψηφιακή στρατηγική («ψηφιακή βίβλος»), η οποία βρίσκεται υπό αναθεώρηση μετά τη θέση της σε δημόσια διαβούλευση, παρουσιάζει πάνω από 450 έργα που εστιάζονται στη συνδεσιμότητα, στην αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων, το ηλεκτρονικό εμπόριο και την ενίσχυση της διαλειτουργικότητας και της αρτιότητας των δημόσιων συστημάτων ΤΠ. Το νέο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης επιβλέπει τις εργασίες για τη νέα ψηφιακή στρατηγική και επιδιώκει τον στόχο της εφαρμογής της αρχής «του εξ ορισμού ψηφιακού χαρακτήρα» στην Ελλάδα έως το 2023.

Πλαίσιο 1 Πρόοδος ως προς την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)

Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) ενσωματώνονται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο από τον κύκλο του 2020. Αυτό αποτελεί ισχυρή δέσμευση για τη βιωσιμότητα στον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης στην ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, στο παρόν τμήμα περιγράφονται οι επιδόσεις της Ελλάδας όσον αφορά τους ΣΒΑ που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις τέσσερις διαστάσεις στις οποίες βασίζεται η ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2021 και που σχετίζονται με τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (πράσινη μετάβαση, δικαιοσύνη, ψηφιακή μετάβαση και παραγωγικότητα και μακροοικονομική σταθερότητα), υποδεικνύοντας πιθανούς τομείς στους οποίους οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις σύμφωνα με τους στόχους του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα μπορούσαν να επιταχύνουν την πρόοδο όσον αφορά τους ΣΒΑ.

Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης και οι τέσσερις διαστάσεις στις οποίες βασίζεται η ετήσια

στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Στο πλαίσιο της ΕΕ, η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) κατά τα τελευταία έτη, ξεκινώντας από σχετικά χαμηλή θέση. Σε σύγκριση με τον μέσο όρο επιδόσεων της ΕΕ, η Ελλάδα έχει λάβει σημαντικά μέτρα με βάση διάφορους πρωταρχικούς δείκτες που περιλαμβάνονται στο σύνολο δεικτών ΣΒΑ της ΕΕ που χρησιμοποιεί [η Eurostat για την παρακολούθηση της προόδου προς την επίτευξη των ΣΒΑ στο πλαίσιο της ΕΕ](#). Ωστόσο, σε αρκετές περιπτώσεις, αυτό οφείλεται στη σχετικά χαμηλή θέση εκκίνησης της Ελλάδας σε σύγκριση με την ΕΕ στο σύνολό της²².

Η Ελλάδα έχει σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη ορισμένων περιβαλλοντικών στόχων που είναι σημαντικοί για την πράσινη μετάβαση. Στον τομέα της οικονομικά προσιτής και καθαρής ενέργειας (ΣΒΑ 7), η Ελλάδα έχει σημειώσει ιδιαίτερη πρόοδο όσον αφορά τη μείωση της έντασης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (κατά 23 % μεταξύ 2014 και 2019). Ωστόσο, το επίπεδό τους εξακολουθεί να υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ. Η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή ενέργεια, ένας τομέας στον οποίο η Ελλάδα υστερούσε σημαντικά σε σχέση με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ (με σχεδόν το 1/3 του πληθυσμού να μην είναι σε θέση να διατηρήσει την κατοικία του επαρκώς ζεστή το 2014) έχει επίσης βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, ωστόσο το ποσοστό των πληττόμενων νοικοκυριών, το

²² Πρόοδος προς την επίτευξη των ΣΒΑ, όπως περιγράφεται στο παρόν πλαίσιο για την περίοδο 2014-2019 για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τους διάφορους δείκτες. Οι επιπτώσεις της πανδημίας δεν αντικατοπτρίζονται σε αυτή την ανάλυση.

οποίο το 2019 ανήλθε στο 17,9 %, εξακολουθεί να υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ (6,9 %). Οι επιδόσεις όσον αφορά τον ΣΒΑ 12 (υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή) είναι ανομοιογενείς. Μολονότι η παραγωγικότητα των πόρων στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 37 % μεταξύ του 2014 και του 2019, παραμένει κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ οι μέσες εκπομπές CO₂ ανά χιλιόμετρο από τα καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά 7 % κατά την ίδια περίοδο, τη στιγμή που στην ΕΕ μειώθηκαν οριακά. Στη θετική πλευρά, το ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών (ποσοστό εισροών υλικών για οικιακή χρήση) τριπλασιάστηκε (από 1,4 % σε 4,2 %), αλλά παραμένει κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (11,9 % το 2019), ενώ η παραγωγή αποβλήτων εκτός από τα μείζονα ορυκτά απόβλητα μειώθηκε κατά περίπου 23 % τη στιγμή που στην ΕΕ αυξήθηκε οριακά. Έχουν ληφθεί επίσης ορισμένα μέτρα για την επίτευξη των στόχων της δράσης για το κλίμα (ΣΒΑ 13), όπως προκύπτει από την εντυπωσιακή αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας, το οποίο, έως το 2019, είχε φθάσει τον μέσο όρο της ΕΕ (19,7 %), παρότι είχε ξεκινήσει από χαμηλότερο επίπεδο.

Στον τομέα της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής πολιτικής, η πρόοδος είναι ανομοιογενής. Η δυσμενής τάση των ποσοστών φτώχειας και μακροχρόνιας ανεργίας, η οποία κορυφώθηκε το 2013, είχε αντιστραφεί λόγω της οικονομικής ανάκαμψης που ακολούθησε τη δεκαετή χρηματοπιστωτική κρίση. Η ανάκαμψη έχει επίσης στηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας (ΣΒΑ 1, 2, 8). Ωστόσο, δεδομένης της σχετικά ασθενέστερης θέσης εκκίνησης της Ελλάδας, η εργασιακή και κοινωνική της κατάσταση παραμένει λιγότερο ευνοϊκή από ό,τι στην ΕΕ συνολικά, με βάση σχεδόν όλους τους δείκτες. Στο ίδιο πνεύμα, πτωχές δικαιοσύνης, όπως η ισότητα των φύλων (ΣΒΑ 5, 10), έχουν δείξει κάποια σημάδια βελτίωσης, αλλά παραμένουν λιγότερο θετικές από ό,τι στην ΕΕ συνολικά, δεδομένου του χάσματος μεταξύ των φύλων όσον αφορά την απασχόληση και τις αμοιβές, το οποίο εξακολουθεί να είναι μεγάλο, και της ακόμη μεγαλύτερης υποεκπροσώπησης των γυναικών στην οικονομική και πολιτική ζωή. Εν τω μεταξύ, ορισμένοι δείκτες καλής υγείας και ευημερίας (ΣΒΑ 3) έχουν παραμείνει σχετικά σταθεροί ή έχουν επιδεινωθεί στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (όπως ο επιπολασμός του καπνίσματος ή οι θάνατοι από εργατικά ατυχήματα) σε αντίθεση με τη θετική τάση που παρατηρήθηκε στην ΕΕ συνολικά. Παρά τη βελτίωση κατά την περίοδο 2014-2019, η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη εξακολουθεί επίσης να αποτελεί πρόβλημα, καθώς το 8,1 % του πληθυσμού ηλικίας 16 ετών και άνω ανέφερε ακάλυπτες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης το 2019 λόγω κόστους, απόστασης ή χρόνου αναμονής έναντι μόνο 1,7 % στην ΕΕ συνολικά.

Επιδιώκεται σταδιακά η επίτευξη στόχων για την προώθηση της ψηφιακής μετάβασης, της παραγωγικότητας και της μακροοικονομικής σταθερότητας. Οι θετικές επιδόσεις σε διάφορες πτυχές του συστήματος εκπαίδευσης και Ε&Α, όπως η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η εκπαίδευση ενηλίκων και οι βασικές ψηφιακές δεξιότητες (ΣΒΑ 4), όπως και η αύξηση της παραγωγής Ε&Α (ΣΒΑ 9) στήριξαν τον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας και της κοινωνίας και ανέτρεψαν την αρνητική τάση της παραγωγικότητας. Η μακροοικονομική σταθερότητα (ΣΒΑ 8) βελτιώθηκε κατά την πενταετία που προηγήθηκε της πανδημίας και για την οποία διατίθενται στοιχεία, κυρίως χάρη στη γενική ανάκαμψη της αγοράς εργασίας, την οικονομική ανάκαμψη και την ενίσχυση των θεσμών, όπως προκύπτει από τη βελτιωμένη αντίληψη των πολιτών σχετικά με την προσωπική ασφάλεια και το σύστημα δικαιοσύνης (ΣΒΑ 16).

Η χρηματοδότηση στο πλαίσιο του ελληνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας μπορεί να στηρίξει περαιτέρω την πρόοδο προς την επίτευξη των ΣΒΑ και τις τέσσερις διαστάσεις στις οποίες βασίζεται η ετήσια επισκόπηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι προτεινόμενες ευρείες και ριζικές μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, την κοινωνική ένταξη και τη μακροοικονομική σταθερότητα αναμένεται να συμβάλουν περαιτέρω στην επίτευξη των αντίστοιχων

ΣΒΑ. Σημαντικά κονδύλια της ΕΕ στηρίζουν ήδη μέτρα που λαμβάνονται στην Ελλάδα σύμφωνα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία στηρίζουν 13 από τους 17 ΣΒΑ και το 92 % των δαπανών των Ταμείων συμβάλλει στην επίτευξη των αντίστοιχων στόχων.

3. ΣΤΟΧΟΙ, ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

3.1. Συνολική στρατηγική του σχεδίου

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας εισάγει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που αποσκοπούν σε σημαντική βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας, των τεχνολογιών και των θεσμών. Τα μέτρα αυτά φιλοδοξούν να κατευθύνουν τη χώρα προς ένα πιο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό, οικολογικό και ψηφιακό οικονομικό μοντέλο. Το σχέδιο αποσκοπεί επίσης στη διευκόλυνση της συνοχής και της δικαιοσύνης, με παράλληλη δημιουργία μιας αποδοτικότερης δημόσιας διοίκησης και ενός ανθεκτικού και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικού δικτύου ασφάλειας. Η Ελλάδα αναμένει ότι τα προτεινόμενα μέτρα θα έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων και μόνιμων θέσεων εργασίας και τη διαρκή αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ, ενώ παράλληλα θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που εντοπίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, το σχέδιο διαρθρώνεται γύρω από τέσσερις πυλώνες, οι οποίοι περιλαμβάνουν συνολικά δεκαοκτώ συνιστώσες: i) πράσινη μετάβαση (τέσσερις συνιστώσες)· ii) ψηφιακός μετασχηματισμός (τρεις συνιστώσες)· iii) απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή (τέσσερις συνιστώσες)· iv) ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας (επτά συνιστώσες). Το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής του σχεδίου εκτείνεται από το τέταρτο τρίμηνο του 2020 έως το τρίτο τρίμηνο του 2026, ενώ οι εκταμιεύσεις κατανέμονται αναλογικά σε όλη τη διάρκεια ζωής του μηχανισμού.

Ο πυλώνας της πράσινης μετάβασης επικεντρώνεται στην ενεργειακή απόδοση και την ανακαίνιση των κτιρίων, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ηλεκτροκίνηση, την ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και την προστασία του περιβάλλοντος. Ο στόχος της συνιστώσας 1.1 (ενίσχυση της ενέργειας) είναι η αύξηση της ανθεκτικότητας του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, της χωρητικότητάς του και των δυνατοτήτων αποθήκευσης ενέργειας, ώστε να καταστεί δυνατή η μεγαλύτερη διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα. Στόχος των μέτρων είναι η μείωση του ενεργειακού κόστους, η σταδιακή κατάργηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από πετρέλαιο και η αύξηση των δυνατοτήτων των νησιών για τη στήριξη της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Η συνιστώσα 1.2 (ανακαίνιση) εισάγει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό, καθώς και στην ανακαίνιση των κατοικιών και των εμπορικών, βιομηχανικών και δημόσιων κτιρίων με στόχο τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και τη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα. Η συνιστώσα 1.3 (επαναφόρτιση και ανεφοδιασμός) περιλαμβάνει δράσεις που επιτρέπουν την εγκατάσταση και τη λειτουργία εξοπλισμού φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων και προωθεί τις επενδύσεις για τη δημιουργία της απαιτούμενης υποδομής. Για την ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανθεκτικότητας έναντι των φυσικών κινδύνων, στη συνιστώσα 1.4 (βιώσιμη χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην

κλιματική αλλαγή και προστασία του περιβάλλοντος) περιγράφονται μέτρα που σχετίζονται με την αναδάσωση και την προστασία της βιοποικιλότητας, βελτιώσεις στο εθνικό αρδευτικό δίκτυο, τη διαχείριση των λυμάτων και των υδάτων, και την πρόληψη και τον συντονισμό των δράσεων κατά των φυσικών καταστροφών και των φαινομένων που οφείλονται στην κλιματική αλλαγή.

Ο πυλώνας του ψηφιακού μετασχηματισμού αποσκοπεί στη βελτίωση των υποδομών δικτύου και στη διευκόλυνση της ψηφιακής μετάβασης στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Στο πλαίσιο προσπαθειών για την επιτάχυνση της συνδεσιμότητας, η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ψηφιακή μετάβαση, οι κύριοι στόχοι της συνιστώσας 2.1 (σύνδεση) είναι η διευκόλυνση της εγκατάστασης υποδομής οπτικών ινών σε κτίρια, η μετάβαση σε ταχείες ευρυζωνικές συνδέσεις και τεχνολογία 5G και η αξιοποίηση διαστημικών τεχνολογιών και εφαρμογών. Λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες προκλήσεις, η συνιστώσα 2.2. (εκσυγχρονισμός) περιλαμβάνει την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών, εργαλείων και υποδομών στον δημόσιο τομέα, και την παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών στους πολίτες και στις επιχειρήσεις. Αποσκοπεί στην αύξηση της διαλειτουργικότητας μεταξύ συστημάτων και δεδομένων, των στρατηγικών και των πολιτικών για την κυβερνοασφάλεια και τη διακυβέρνηση των δεδομένων, και στην εκτεταμένη χρήση προηγμένων τεχνολογιών, όπως το υπολογιστικό νέφος, η τεχνητή νοημοσύνη και τα μαζικά δεδομένα. Η συνιστώσα 2.3 (ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων) επικεντρώνεται στην αύξηση της ψηφιακής ωριμότητας των επιχειρήσεων, με τη δημιουργία ψηφιακής υποδομής μέσω προγραμμάτων χρηματοδότησης και ψηφιακής ευαισθητοποίησης, με τη δημιουργία του κατάλληλου ψηφιακού επιχειρηματικού οικοσυστήματος (βιομηχανική πλατφόρμα και χώροι δεδομένων), την ενθάρρυνση των επενδύσεων σε σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες (π.χ. με τη χρήση φορολογικών κινήτρων) και την αναβάθμιση των ταμειακών μηχανών και του οικοσυστήματος τερματικών σημείων πώλησης (POS).

Ο τρίτος πυλώνας επικεντρώνεται στην αγορά εργασίας, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, τη βιωσιμότητα της υγειονομικής περίθαλψης και την πρόσβαση σε κοινωνικές πολιτικές. Η συνιστώσα 3.1 (αύξηση των θέσεων εργασίας και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας) εισάγει μεταρρυθμίσεις της πολιτικής για την αγορά εργασίας με στόχο την ενίσχυση της δημιουργίας θέσεων εργασίας, τη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας, την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας, την προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας και τη μείωση των ανισοτήτων, της φτώχειας και του αποκλεισμού. Στόχος της συνιστώσας 3.2 (εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και δεξιότητες) είναι η αύξηση της μακροπρόθεσμης απασχόλησης και της παραγωγικότητας μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων στις δεξιότητες, στη δια βίου μάθηση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στις επιδόσεις των πανεπιστημίων στην έρευνα, καθώς στην ψηφιοποίηση όλων των επιπέδων εκπαίδευσης. Τα κύρια δομικά στοιχεία της συνιστώσας 3.3 (βελτίωση της ανθεκτικότητας, της προσβασιμότητας και της βιωσιμότητας της υγειονομικής περίθαλψης) περιλαμβάνουν τον επανασχεδιασμό του συστήματος υγείας μέσω οργανωτικών μεταρρυθμίσεων, τη βελτιστοποίηση των οικονομικών πόρων, τη μεταρρύθμιση του συστήματος πρωτοβάθμιας υγείας και τον αναπροσανατολισμό των υπηρεσιών υγείας. Τέλος, τα μέτρα της συνιστώσας 3.4 (αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς

κοινωνικές πολιτικές) αφορούν την ενεργό ένταξη των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, την ενίσχυση της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

Ο τέταρτος πυλώνας συνδυάζει μέτρα για την ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης, του συστήματος δικαιοσύνης και του χρηματοπιστωτικού συστήματος, την προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας σε βασικούς τομείς και τη διευκόλυνση των ιδιωτικών επενδύσεων. Οι συνιστώσες 4.1 (φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και της είσπραξης των φόρων) και 4.2 (εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης) περιγράφουν τη φορολογική πολιτική και τα μέτρα φορολογικής διοίκησης (συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης) που έχουν στόχο να συμβάλουν στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, καθώς και δράσεις σε επιλεγμένους τομείς της δημόσιας διοίκησης, για την καταπολέμηση της διαφθοράς, τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και τον τομέα των δημόσιων συμβάσεων. Η συνιστώσα 4.3 (βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης) αποσκοπεί στην επιτάχυνση και την ψηφιοποίηση των δικαστικών διαδικασιών, με παράλληλη αναβάθμιση των σχετικών υποδομών. Η συνιστώσα 4.4 (ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών) περιλαμβάνει σειρά μεταρρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των κεφαλαιαγορών, κυρίως για την αντιμετώπιση του ιδιωτικού χρέους, την άρση των ασυμμετριών στην πληροφόρηση μεταξύ δανειστών και δανειοληπτών, καθώς και οντοτήτων του δημόσιου τομέα και τραπεζών, και την ενίσχυση των κεφαλαιαγορών. Η συνιστώσα 4.5 (προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας) επιδιώκει την αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στην E&K, την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ επιστήμης και επιχειρήσεων, και την ανάπτυξη υποδομών E&A μέσω σειράς επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων. Μια δέσμη μέτρων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κύριων κλάδων της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή του τουρισμού, του πολιτισμού, της γεωργίας, της υδατοκαλλιέργειας, της μεταποίησης και των μεταφορών προβλέπεται στη συνιστώσα 4.6 (εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κυρίων κλάδων της οικονομίας) όπως προωθήθηκε πρόσφατα με την ανακοίνωση της Επιτροπής «Επικαιροποίηση της νέας βιομηχανικής στρατηγικής του 2020: προς μια ισχυρότερη ενιαία αγορά για την ανάκαμψη της Ευρώπης»²³. Η συνιστώσα 4.7 (βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και του εμπορίου) αφορά μεταρρυθμίσεις που στοχεύουν στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την απλούστευση του κανονιστικού πλαισίου, σε συνδυασμό με την παροχή οικονομικών κινήτρων στην ιδιωτική οικονομία, με τη χρήση δανείων του MAA (βλ. κατωτέρω).

Τα δάνεια του MAA αποσκοπούν στην παροχή κινήτρων για την πραγματοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων σε μετασχηματιστικούς τομείς της οικονομίας. Οι μεταρρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στη συνιστώσα 4.7 συμπληρώνονται από την πρόταση της Ελλάδας να αξιοποιήσει τα δάνεια του MAA για την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων σε πέντε στρατηγικούς τομείς, δηλαδή α) την πράσινη μετάβαση, β) τον ψηφιακό μετασχηματισμό, γ) την έρευνα και την ανάπτυξη, δ) τις οικονομίες κλίμακας μέσω συγχωνεύσεων, εξαγορών και

²³ COM(2021) 350 final

συνεργασιών και ε) την προώθηση του εμπορίου, μέσω τριών διακριτών διαύλων. Πρώτον, θα παρασχεθεί χρηματοδότηση μέσω αγοράς εταιρικών ομολόγων ή μέσω κοινοπρακτικών δανείων παράλληλα με τη χρηματοδότηση από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και εμπορικές τράπεζες, με μικρή συμμετοχή των δικαιούχων. Δεύτερον, η πρόταση περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας πλατφόρμας ιδίων κεφαλαίων που θα απευθύνεται σε νεοφυείς και επεκτεινόμενες επιχειρήσεις και δυναμικές ΜΜΕ σε σημαντικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας. Τρίτον, η πρόταση περιλαμβάνει τη χρήση μέρους της εθνικής συνιστώσας του InvestEU για την Ελλάδα.

Πίνακας 4 Συνιστώσες και συναφείς δαπάνες

<u>Συνιστώσα</u>	<u>Κόστος (σε εκατ. EUR)</u>
1.1 Ενίσχυση της ενέργειας	1 200
1.2 Ανακαίνιση	2 711
1.3 Επαναφόρτιση και ανεφοδιασμός	520
1.4 Βιώσιμη χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και προστασία του περιβάλλοντος	1 763
Συνολικό κόστος για τον πυλώνα 1: Πράσινη μετάβαση:	6 194
2.1 Σύνδεση	522
2.2 Εκσυγχρονισμός	1 281
2.3 Ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων	375
Συνολικό κόστος για τον πυλώνα 2: Ψηφιακός μετασχηματισμός	2 178
3.1 Αύξηση των θέσεων εργασίας και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας	776
3.2 Εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και δεξιότητες	2 311
3.3 Βελτίωση της ανθεκτικότητας, της προσβασιμότητας και της βιωσιμότητας της υγειονομικής περίθαλψης	1 486
3.4 Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές	611
Συνολικό κόστος για τον πυλώνα 3: Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή	5 184
4.1 Φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και της είσπραξης των φόρων	187
4.2 Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, μεταξύ άλλων μέσω της επιτάχυνσης της υλοποίησης δημόσιων επενδύσεων, της βελτίωσης του πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις, της λήψης μέτρων ανάπτυξης ικανοτήτων και της καταπολέμησης της διαφθοράς	189
4.3 Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης	251
4.4 Ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών	21

4.5 Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας	444
4.6 Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων της οικονομίας	3 743
4.7 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και του εμπορίου	5
Τεχνική βοήθεια	40
Συνολικό κόστος για τον πυλώνα 4: Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	4 880
Συνολικό κόστος για όλους τους πυλώνες	18 436
Δανειακή διευκόλυνση στο πλαίσιο του ΜΑΑ	12 728 (δάνεια)

3.2. Πτυχές εφαρμογής του σχεδίου

Συνεκτικότητα με άλλα προγράμματα

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας παρέχει λεπτομερή αιτιολόγηση της ευθυγράμμισής του με τους στόχους, τις προτεραιότητες και τις συστάσεις πολιτικής και μεταρρυθμίσεων άλλων εθνικών ευρέων σχεδίων. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αποτελεί μέρος του εθνικού σχεδίου κυβερνητικών πολιτικών του 2021. Είναι επίσης αλληλένδετο και συμβατό με τις μεταρρυθμίσεις του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι μεταρρυθμίσεις του σχεδίου είναι ευρύτερες από τις αντίστοιχες που παρουσιάζονται σε άλλα εθνικά έγγραφα, και καλύπτουν περισσότερους τομείς. Το σχέδιο αναφέρει ότι οι μεταρρυθμίσεις που απαριθμούνται μόνο σε αυτό και είναι νέες σε σχέση με το ΕΠΜ κυμαίνονται μεταξύ 5-10 % του ΕΠΜ (λιγότερες από 15 μεταρρυθμίσεις), αλλά θα προστεθούν στο ΕΠΜ στο πλαίσιο της τακτικής αναθεώρησής του.

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας συνάδει με τα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα, το οποίο περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που θα διευκολύνουν την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και την ενέργεια για το 2030 και θα ανοίξουν τον δρόμο για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050. Συγκεκριμένα, ο πυλώνας της «πράσινης μετάβασης» του σχεδίου στηρίζει τη μετάβαση προς ένα ενεργειακό σύστημα χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, με αυξημένη συμμετοχή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην κατανάλωση ενέργειας, βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση του εγχώριου κτιριακού δυναμικού (κατοικίες, δημόσια και εμπορικά κτίρια) και ένα πιο «πράσινο» και πιο βιώσιμο σύστημα μεταφορών (με έμφαση στη χρήση της ηλεκτροκίνησης και των ηλεκτρικών οχημάτων).

Το ελληνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας συνάδει με το εθνικό στρατηγικό σχέδιο μεταφορών, καθώς αναγνωρίζει τη σημασία της ανάπτυξης σύγχρονων, βιώσιμων, προσβάσιμων και ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή υποδομών μεταφορών. Αναγνωρίζει την ενίσχυση της ανθεκτικότητας έναντι απειλών και κινδύνων κάθε είδους ως καίριο στοιχείο της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και προόδου. Ως εκ τούτου, ενσωματώνει τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές, τους σκοπούς και τους αναλυτικούς στόχους του εθνικού σχεδίου για τη διαχείριση κρίσεων και τον μετριασμό των κινδύνων.

Το σχέδιο λαμβάνει επίσης υπόψη τους στόχους και τις προτεραιότητες που παρουσιάζονται στα προσχέδια του εθνικού και των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης και διευκολύνει τη δίκαιη και βιώσιμη κοινωνικοοικονομική μετάβαση των περιοχών που εξαρτώνται από τον άνθρακα μέσω ειδικών μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Ο πυλώνας «πράσινη μετάβαση», και συγκεκριμένα η συνιστώσα 1.1 περιλαμβάνει επενδύσεις για την αποκατάσταση, την ανάπλαση και την αναβάθμιση των λιγνιτικών ζωνών στη Δυτική Μακεδονία και τη Μεγαλόπολη, για την προσαρμογή σε νέες χρήσεις σύμφωνα με τους πέντε πυλώνες ανάπτυξης που περιγράφονται στο προσχέδιο του σχεδίου δίκαιης μετάβασης: i) καθαρή ενέργεια, ii) έξυπνη γεωργική παραγωγή, iii) βιώσιμος τουρισμός, iv) βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο και v) τεχνολογία και εκπαίδευση. Τα έργα αυτά αναμένεται να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας για το τοπικό εργατικό δυναμικό, καθώς και μια σειρά νέων ευκαιριών ανάπτυξης.

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έχει επίσης σχεδιαστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να λειτουργεί με συνέπεια, συμπληρωματικότητα και σε συνεργασία με το νέο ελληνικό εταιρικό σύμφωνο για το πλαίσιο ανάπτυξης για την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027 των κονδυλίων της πολιτικής συνοχής, καθώς και με τα τομεακά και περιφερειακά προγράμματα του. Αφενός, το σχέδιο ενσωματώνει τις στρατηγικές κατευθύνσεις, τους στόχους και τις προτεραιότητες του σχεδίου του νέου εταιρικού συμφώνου, αφετέρου έχει ως βάση και αξιοποιεί τα αποτελέσματα και την πείρα από την εφαρμογή του εταιρικού συμφώνου της περιόδου του προηγούμενου ΠΔΠ (2014-2020). Σε συνδυασμό με την κοινή γεωργική πολιτική, τα τρία αυτά εργαλεία συνεισφέρουν το μεγαλύτερο μέρος των επενδυτικών κεφαλαίων που θα τοποθετηθούν στην ελληνική οικονομία κατά τα επόμενα εννέα έτη. Το νέο εταιρικό σύμφωνο για την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027, το οποίο επί του παρόντος είναι υπό μορφή σχεδίου, διαρθρώνεται γύρω από πέντε βασικούς στόχους πολιτικής και έναν ειδικό στόχο που συνδέεται με το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, και οι οποίοι παρουσιάζονται με τρόπο που συνάδει με τις στρατηγικές προτεραιότητες, τους στόχους και τις αντίστοιχες συνιστώσες του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής, θα είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ο κατάλληλος συντονισμός μεταξύ του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και των επιχειρησιακών προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα κονδύλια της πολιτικής συνοχής, να αξιοποιηθούν οι συνέργειες και να αποφευχθούν οι αλληλεπικαλύψεις, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των επενδύσεων και να διασφαλιστεί η αποδοτικότητα.

Οι πυλώνες «πράσινη μετάβαση», «ψηφιακός μετασχηματισμός» «ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας» και «απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή» περιλαμβάνουν επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις που συμβάλλουν άμεσα και έμμεσα στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην ενίσχυση της απασχόλησης των νέων και αλληλεπιδρούν με το σχέδιο εφαρμογής εγγυήσεων για τη νεολαία. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις που περιλαμβάνονται στον πυλώνα «απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή», αποσκοπούν στην αύξηση της μακροπρόθεσμης απασχόλησης, της απασχολησιμότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία, μέσω μεταρρυθμίσεων της αγοράς εργασίας, του εκσυγχρονισμού των ενεργητικών και παθητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας (συμπεριλαμβανομένων μέτρων που στοχεύουν στους νέους άνεργους), της

αναβάθμισης των μηχανισμών για τη διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας και της μεταρρύθμισης και ψηφιοποίησης της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης (ΟΑΕΔ). Αυτές οι μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις τελούν σε συνάφεια με τους στόχους και τις προτεραιότητες του εθνικού σχεδίου εφαρμογής εγγυήσεων για τη νεολαία και συμπληρώνουν τις δραστηριότητές του, ενώ αναμένεται να λειτουργήσουν συμπληρωματικά για τον μετριασμό των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 στην απασχόληση και την κοινωνία.

Συνέπεια με τις προκλήσεις και τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται στην πλέον πρόσφατη σύσταση για τη ζώνη του ευρώ²⁴.

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας συνάδει επίσης με τις προκλήσεις και τις προτεραιότητες που εντοπίζονται στις πλέον πρόσφατες συστάσεις για τη ζώνη του ευρώ και τις ευρωπαϊκές εμβληματικές πρωτοβουλίες που προσδιορίζονται στην ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ειδικότερα, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις που συνδέονται με τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης και την αποτελεσματικότητα και ποιότητα του συστήματος δικαιοσύνης, μέσω της συνιστώσας 4.7 (βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και του εμπορίου), της συνιστώσας 2.2 (εκσυγχρονισμός), της συνιστώσας 4.2 (εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης) και της συνιστώσας 4.3 (βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης). Οι μεταρρυθμίσεις όσον αφορά το πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη διασφάλιση της ικανότητας είσπραξης φόρων καλύπτονται από τη συνιστώσα 4.1 (φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και της είσπραξης των φόρων) και τη συνιστώσα 4.2 (εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης), οι οποίες θα ενισχύσουν το πλαίσιο ΚΕΧ/ΧΤ, και θα εκσυγχρονίσουν και θα ψηφιοποιήσουν τις σχετικές υποδομές και βάσεις δεδομένων. Σε αυτό το πλαίσιο, οι οδηγίες της ΕΕ έχουν ήδη ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία για την ενίσχυση της διαφάνειας, την επέκταση της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, μεταξύ άλλων μέσω της μεταφοράς της 5ης οδηγίας AML στο εθνικό δίκαιο τον Οκτώβριο του 2020 (νόμος 4734/2020 για την τροποποίηση του νόμου 4557/2018).

Εθνικές ρυθμίσεις για την εφαρμογή του σχεδίου

Τον συντονισμό της εφαρμογής του εθνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα αναλάβει η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού (ΜΑΑ). Για τον έλεγχο της εφαρμογής του σχεδίου δημιουργήθηκε ένα ειδικά προσαρμοσμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου (στο εξής: ΣΔΕ). Το σύστημα αναπτύσσεται υπό την άμεση διαχείριση της Υπηρεσίας Συντονισμού

²⁴ Εν αναμονή τελικής έγκρισης από το Συμβούλιο, μετά την έγκριση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Το κείμενο που συμφωνήθηκε από την Ευρωομάδα στις 16 Δεκεμβρίου 2020 είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14356-2020-INIT/el/pdf>

Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας η οποία έχει τη συνολική ευθύνη για την εφαρμογή του εθνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αποτελεί το ενιαίο σημείο (τον «συντονιστή») μεταξύ των ελληνικών αρχών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. (Βλ. επίσης τμήμα 4.8).

Το ελληνικό σχέδιο προβλέπει τη χρήση του μηχανισμού ανάπτυξης και σταθερότητας για τη στήριξη και την ενίσχυση του συστήματος διαχείρισης και συντονισμού της Υπηρεσίας Συντονισμού Μηχανισμού Ανάπτυξης και Σταθερότητας ώστε να εκπληρωθούν οι αυξημένες υποχρεώσεις στο πλαίσιο του εθνικού σχεδίου και να καταστεί δυνατή η αποδοτική και αποτελεσματική εφαρμογή του. Η χρηματοδοτική στήριξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, όπως η στενή παρακολούθηση της προόδου των έργων, οι λογιστικοί έλεγχοι και οι επιτόπιες επιθεωρήσεις, οι πιστοποιήσεις, η παροχή πληροφοριών και οι δράσεις δημοσιότητας, θεωρείται απαραίτητη για την επίτευξη των σκοπών του σχεδίου ανάπτυξης και ανθεκτικότητας.

Ισότητα των φύλων και ίσες ευκαιρίες για όλους

Όσον αφορά την ισότητα των φύλων και τις ίσες ευκαιρίες για όλους, το σχέδιο καλύπτει τις ανάγκες των γυναικών και διαφόρων μειονεκτουσών ομάδων ιδίως μέσω των μέτρων που προτείνονται στο πλαίσιο του πυλώνα 3 (απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή). Το 2020 το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας ήταν 51,8 % έναντι 70,7 % των ανδρών. Η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα είναι από τις χαμηλότερες μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και σημαντικά χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ (66,8 %). Ο τρίτος πυλώνας του ελληνικού σχεδίου περιλαμβάνει πολιτικές και μέτρα για την ενίσχυση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και για τα δύο φύλα, την προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην εργασία, και ιδίως μέσω επενδύσεων στην παιδική φροντίδα. Η δημιουργία νέων μονάδων παιδικής φροντίδας (με έμφαση στις θέσεις για βρέφη και παιδιά ηλικίας έως 2,5 ετών), η δημιουργία χώρων φύλαξης παιδιών στις ιδιωτικές εταιρείες και η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου προγράμματος σπουδών θα αυξήσουν την κάλυψη και την ποιότητα των υπηρεσιών παιδικής φροντίδας, ενισχύοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, την ισότητα των ευκαιριών για την παραμονή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Το ζήτημα των ίσων ευκαιριών αντιμετωπίζεται περαιτέρω με προγράμματα συμμετοχής στον ενεργό εργασιακό βίο για εύάλωτες ομάδες, όπως τα άτομα με αναπηρία, οι μετανάστες και οι δικαιούχοι του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, καθώς και με πρωτοβουλίες για την προώθηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τη διαφορετικότητα. Επιπλέον, ο τρίτος πυλώνας του σχεδίου περιλαμβάνει την ενίσχυση του Παρατηρητηρίου Ισότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, προκειμένου να υποστηριχθεί η συλλογή και επεξεργασία δεδομένων, με σκοπό την καλύτερη περιγραφή των ανισοτήτων και των διακρίσεων. Αυτό θα διευκολύνει επίσης την αξιολόγηση της προόδου που σημειώνεται στον τομέα της ισότητας και των ίσων ευκαιριών για όλους.

Διαδικασία διαβούλευσης

Η Ελλάδα διεξήγαγε διαδικασία διαβούλευσης πριν από την υποβολή του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Σύμφωνα με την αρχή της χρηστής διακυβέρνησης, η Ελλάδα πραγματοποίησε διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη μετά την υποβολή του προσχεδίου του σχεδίου στην Επιτροπή τον Νοέμβριο του 2020, και ανάρτησε το σχέδιο στον δικτυακό τόπο του

Υπουργείου. Οι αρχές έλαβαν εισηγήσεις και γνώμες σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, τη βιομηχανία, τις ΜΚΟ, τους κοινωνικούς εταίρους, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδας και άλλες οικονομικές ενώσεις, 24 φορείς συνολικά. Αφού συλλέχθηκαν πληροφορίες κατά τη διαδικασία διαβούλευσης και ελήφθησαν οι παρατηρήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δημοσιεύτηκε σύνοψη της δημόσιας διαβούλευσης· το σχέδιο αναδιατυπώθηκε και εγκρίθηκε από το Συμβούλιο των Υπουργών στο τέλος Μαρτίου του 2021. Στη συνέχεια, ο πρωθυπουργός το παρουσίασε στο κοινό, και η παρουσίαση αναρτήθηκε στην ειδική ιστοσελίδα²⁵. Στη συνέχεια η Ελλάδα υπέβαλε στο Κοινοβούλιο σύνοψη του επικαιροποιημένου προσχεδίου του σχεδίου προς συζήτηση λίγες εβδομάδες πριν από την επίσημη υποβολή του. Προβλέπεται ότι το σχέδιο θα εισαχθεί στο Κοινοβούλιο για να συζητηθεί και να ψηφιστεί ως νόμος του κράτους, μετά την έκδοση της εκτελεστικής απόφασης του Συμβουλίου. Προβλέπεται πρόσθετη διαβούλευση με τα κύρια ενδιαφερόμενα μέρη, με σκοπό την περαιτέρω συμμετοχή τους στη φάση υλοποίησης. Παράλληλα, προγραμματίζεται σειρά δημόσιων εκδηλώσεων για την ενίσχυση του αισθήματος οικειοποίησης του σχεδίου.

Τεχνική υποστήριξη και InvestEU

Η Ελλάδα σχεδιάζει να χρησιμοποιήσει τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για να ζητήσει τεχνική υποστήριξη από την Επιτροπή μέσω του μέσου τεχνικής υποστήριξης, του μηχανισμού υποστήριξης πολιτικής του προγράμματος Ορίζων και για να χρηματοδοτήσει την εθνική συνιστώσα του InvestEU. Η Ελλάδα σχεδιάζει να ζητήσει τεχνική υποστήριξη από την Επιτροπή μέσω του μέσου τεχνικής υποστήριξης, με τη στήριξη του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 2 του κανονισμού για τον ΜΑΑ. Η τεχνική βοήθεια αναμένεται να αυξήσει την ανθεκτικότητα και την ικανότητα απόκρισης του ελληνικού συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, με τον εκσυγχρονισμό της ποιότητας του πλαισίου διαχείρισης της υγειονομικής περίθαλψης, ειδικότερα μέσω της στήριξης της εκπόνησης εθνικής στρατηγικής για τη διασφάλιση ποιότητας, ασφάλειας και συμμετοχής των ασθενών. Το συνολικό εκτιμώμενο κόστος για την τεχνική υποστήριξη που ζητείται για τη στήριξη των εν λόγω οργανωτικών μεταρρυθμίσεων στο σύστημα υγείας ανέρχεται σε 0,5 εκατ. EUR. Η Ελλάδα σχεδιάζει επίσης να χρησιμοποιήσει τα δάνεια του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για τη χρηματοδότηση της συνιστώσας κρατών μελών του InvestEU με ποσό 500 εκατ. EUR. Αυτό θα υλοποιηθεί παράλληλα με τους άλλους τρόπους χρήσης των δανείων του ΜΑΑ, μέσω διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εμπορικών τραπεζών και μιας πλατφόρμας ιδίων κεφαλαίων. Η τομεακή στήριξη για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των μεταρρυθμίσεων της πολιτικής έρευνας και καινοτομίας θα είναι επίσης διαθέσιμη μέσω του μηχανισμού υποστήριξης πολιτικής του προγράμματος Ορίζων.

²⁵ <https://www.minfin.gr/web/guest/tameio-anakampses>

Το μέσο τεχνικής υποστήριξης παρέχει εμπειρογνωμοσύνη σε ανάπτυξη ικανοτήτων για την υλοποίηση του σχεδίου σε αριθμό τομέων. Οι τομείς αυτοί είναι η καθαρή ενέργεια, ο ψηφιακός μετασχηματισμός, οι κρατικές ενισχύσεις, η μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας, η άτυπη εκπαίδευση, τα τελώνεια, οι χρηματοοικονομικές γνώσεις, καθώς για τη συνολική εκτέλεση του σχεδίου.

Αυτοαξιολόγηση ασφάλειας

Το ελληνικό σχέδιο περιλαμβάνει αυτοαξιολόγηση της ασφάλειας για επενδύσεις σε ψηφιακές ικανότητες και συνδεσιμότητα, σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 4 στοιχείο ζ) του κανονισμού για τον MAA. Όσον αφορά τις επενδύσεις στη συνδεσιμότητα, και ιδίως στα δίκτυα 5G, το σχέδιο προσδιορίζει τα σχετικά ζητήματα ασφάλειας. Αναλύεται επίσης ο τρόπος αντιμετώπισής τους, με βάση τα κοινά αντικειμενικά κριτήρια που περιλαμβάνονται στην εργαλειοθήκη της ΕΕ για την κυβερνοασφάλεια των δικτύων 5G. Τα στρατηγικά μέτρα που αναφέρονται στην αυτοαξιολόγηση της ασφάλειας θα πρέπει να παρακολουθούνται στενά κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σχεδίου.

Διασυνοριακά και έργα με τη συμμετοχή περισσότερων κρατών

Το σχέδιο περιλαμβάνει διάφορα διασυνοριακά έργα και έργα με τη συμμετοχή περισσότερων κρατών, κυρίως στο πλαίσιο του ψηφιακού πυλώνα (βλ. τμήμα 4.6). Προβλέπονται επενδυτικά έργα που σχετίζονται με την ψηφιακή τεχνολογία και την E&A, όπως η επένδυση στους «διαδρόμους 5G», η οποία θα στηρίξει επίσης τον διασυνοριακό διάδρομο Θεσσαλονίκης–Σόφιας–Βελιγραδίου, και η επένδυση σε «μικρούς δορυφόρους», η οποία θα διασφαλίσει τη διαλειτουργικότητα με την πρωτοβουλία EuroQCI. Επιπλέον, το επενδυτικό έργο «υποθαλάσσια καλώδια οπτικών ινών» θα στηρίξει την εγκατάσταση υποβρύχιων καλωδίων οπτικών ινών για τη διασύνδεση της ηπειρωτικής Ελλάδας με τα νησιά και την Κύπρο. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης επενδύσεις σε ένα νέο υπολογιστικό σύστημα υψηλών επιδόσεων (αναβάθμιση του υφιστάμενου συστήματος του εθνικού δικτύου υποδομών τεχνολογίας και έρευνας) και στη διασύνδεσή του με τους υπερυπολογιστές της πρωτοβουλίας EuroHPC· στη δημιουργία ενός εθνικού κέντρου επιχειρήσεων κυβερνοασφάλειας και τη δικτύωσή του με παρόμοια κέντρα άλλων κρατών. Περιλαμβάνει επίσης το πλαίσιο των ευρωπαϊκών υπηρεσιών κοινής υποδομής δεδομένων και τη διαλειτουργικότητα του υπολογιστικού νέφους, δηλαδή την παροχή κεντρικής υποδομής και υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους.

Στρατηγική επικοινωνίας

Η στρατηγική επικοινωνίας που περιγράφεται στο σχέδιο συνίσταται σε:

- **Παροχή συνεκτικής και αποτελεσματικής πληροφόρησης σε πολλαπλά ακροατήρια** σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις που έχει αναλάβει να υλοποιήσει η Ελλάδα στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με έμφαση σε ακροατήρια που «πρέπει να γνωρίζουν» συγκεκριμένες πληροφορίες για να ανταποκριθούν στις ευκαιρίες κ.λπ. που συνδέονται με το εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (άτομα που **επηρεάζονται** άμεσα από επενδύσεις ή μεταρρυθμίσεις που

περιλαμβάνονται στο σχέδιο), περιλαμβανομένης της ευρείας διάδοσης των ευκαιριών χρηματοδότησης για τους δυνητικούς αποδέκτες.

- **Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τους στόχους, τα απτά οφέλη και τον αντίκτυπο του σχεδίου** στην καθημερινή ζωή των πολιτών.
- **Πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με χρηματοδοτούμενα έργα και μεταρρυθμίσεις του σχεδίου**, η οποία θα διευκολύνει τη δυνατότητα κάθε ενδιαφερόμενου πολίτη ή ομάδας να παρακολουθεί την εφαρμογή του και, ως εκ τούτου, θα προωθήσει την αποδοτικότητα και τη διαφάνεια που είναι εγγενείς στο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου εφαρμογής.
- **Ενημέρωση, συντονισμός και υποστήριξη των αποδεκτών για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των δικών τους δράσεων επικοινωνίας, με την παροχή κατευθυντήριων γραμμών, παρακολούθηση και δικτύωση.**
- Εισαγωγή προσέγγισης επικεντρωμένης στους πολίτες, μέσω της αφήγησης ιστοριών για τα έργα στην πράξη ή τοπικά με στόχο την **κινητοποίηση της συμμετοχής της κοινότητας** και τη δημιουργία αισθήματος οικειοποίησης του σχεδίου.
- **Διασφάλιση της προβολής της χρηματοδότησης της ΕΕ** και παροχή στους πολίτες της δυνατότητας να κρίνουν με αντικειμενικό τρόπο όσα τους προσέφερε ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, τόσο ως εθνικό όσο και ως ενωσιακό μέσο πολιτικής.

Θα δημιουργηθεί ειδικός δικτυακός τόπος για το εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και τα σχετικά έργα για να αποτελέσει ενιαίο σημείο εισόδου για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (θεσμικούς οργανισμούς, αποδέκτες, επιχειρήσεις, μέσα ενημέρωσης, ευρύ κοινό) που επιθυμούν να λάβουν πληροφορίες. Σε μια προσπάθεια να αυξηθεί η προβολή του σχεδίου και του ρόλου και της χρηματοδότησης της ΕΕ, η στρατηγική επικοινωνίας θα ενσωματώσει πολλαπλές δραστηριότητες/διαύλους, όπως η επικοινωνία μέσω παραδοσιακών μέσων ενημέρωσης, καθώς και με μια ισχυρή επικοινωνιακή στρατηγική δημόσιων σχέσεων μέσω ψηφιακών εκστρατειών σε διάφορες πλατφόρμες. Επιπλέον, στόχος της στρατηγικής επικοινωνίας είναι να φέρει το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας πιο κοντά στους πολίτες, μεταφράζοντας τους τεχνικούς όρους σε απλά, σαφή και αξιόπιστα μηνύματα.

Κρατικές ενισχύσεις

Οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις και οι κανόνες ανταγωνισμού εφαρμόζονται πλήρως στα μέτρα που χρηματοδοτούνται από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Τα ενωσιακά κονδύλια που διοχετεύονται μέσω των αρχών των κρατών μελών, όπως τα κονδύλια του ΜΑΑ, θεωρούνται κρατικοί πόροι και μπορούν να αποτελέσουν κρατική ενίσχυση εφόσον πληρούνται όλα τα άλλα κριτήρια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ. Στην περίπτωση αυτή, και εφόσον υφίσταται κρατική ενίσχυση, τα μέτρα αυτά πρέπει να κοινοποιηθούν και να εγκριθούν από την Επιτροπή πριν από τη χορήγηση της κρατικής ενίσχυσης από τα κράτη μέλη, εκτός εάν τα εν λόγω μέτρα καλύπτονται από υφιστάμενο καθεστώς ενισχύσεων ή πληρούν τις

ισχύουσες προϋποθέσεις κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία, ιδίως του γενικού κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία (ΓΚΑΚ), με τον οποίο ορισμένες κατηγορίες ενισχύσεων κηρύσσονται συμβατές με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της ΣΛΕΕ²⁶. Όταν υφίσταται κρατική ενίσχυση και απαιτείται κοινοποίηση, το κράτος μέλος υποχρεούται να κοινοποιήσει στην Επιτροπή τα μέτρα κρατικής ενίσχυσης πριν από τη χορήγησή τους, σύμφωνα με το άρθρο 108 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάλυση των κρατικών ενισχύσεων που διενήργησε η Ελλάδα στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας δεν μπορεί να θεωρηθεί κοινοποίηση κρατικής ενίσχυσης. Στον βαθμό που η Ελλάδα θεωρεί ότι ένα συγκεκριμένο μέτρο που περιλαμβάνεται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας συνιστά ενίσχυση ήσσονος σημασίας ή ενίσχυση που απαλλάσσεται από την υποχρέωση κοινοποίησης, είναι υποχρέωσή της να διασφαλίσει την πλήρη συμμόρφωση με τους ισχύοντες κανόνες.

Ανεξάρτητα από το κατά πόσον συνάδουν με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων της ΕΕ, τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να είναι σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις της ΕΕ, ιδίως στο πλαίσιο των κανόνων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

²⁶ Κανονισμός 651/2014 της Επιτροπής (ΕΕ L 187 της 26.6.2014, σ. 1).

4. ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

4.1. Ολοκληρωμένη και επαρκώς ισορροπημένη απάντηση στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση

Το σχέδιο ακολουθεί μια ολιστική προσέγγιση για την επίτευξη ανάκαμψης, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής ανθεκτικότητας. Συνολικά, το σχέδιο είναι ισορροπημένο και επικεντρώνεται στις κύριες προκλήσεις της Ελλάδας, οι οποίες, πέρα από τη διττή μετάβαση, σχετίζονται με τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανάγκες της χώρας, την ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης, του συστήματος δικαιοσύνης και του χρηματοπιστωτικού συστήματος, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας σε βασικούς τομείς, καθώς και την ανάγκη τόνωσης του παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας μέσω της προώθησης της έρευνας και της καινοτομίας και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η Ελλάδα υπέβαλε το εθνικό της πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων στις 27 Απριλίου 2021. Τα στοιχεία που παρέχονται στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων εξετάζονται και αξιολογούνται στο παρόν έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής από κοινού με το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

Πίνακας 5 Κάλυψη των έξι πυλώνων του μηχανισμού από τις συνιστώσες του ελληνικού ΣΑΑ

	Πράσινη μετάβαση	Ψηφιακός μετασχηματισμός	Έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη	Κοινωνική και εδαφική συνοχή	Υγεία και οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα	Πολιτικές για την επόμενη γενιά
1.1 Ενίσχυση της ενέργειας	●		○	●		○
1.2 Ανακαίνιση	●		○	●		
1.3 Επαναφόρτιση και ανεφοδιασμός	●		○			
1.4 Βιώσιμη χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και προστασία του περιβάλλοντος	●		●	●	○	
2.1 Σύνδεση		●	○			
2.2 Εκσυγχρονισμός	●	●		●		
2.3 Ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων		●	●			●
3.1 Αύξηση των θέσεων εργασίας και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας	●	●	●	●	○	●
3.2 Εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και δεξιότητες	●	●	●	●	○	●
3.3 Βελτίωση της	●	●	○	○	●	

ανθεκτικότητας, της προσβασιμότητας και της βιωσιμότητας της υγειονομικής περίθαλψης						
3.4 Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές	○	●	○	●	●	●
4.1 Φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και της είσπραξης των φόρων	○	●	○		●	
4.2 Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης		●	●		●	
4.3 Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης	●	●	●	○	●	○
4.4 Ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών		●	○		●	○
4.5 Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας	○	●	●	○		●
4.6 Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων της οικονομίας	●	●	●	●		
4.7 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και του εμπορίου			●		●	
Δανειακή διευκόλυνση	●	●	●			
Συνολικός αριθμός συνιστωσών που συμβάλλουν σημαντικά σε πυλώνες	11	14	10	8	7	5

Επεξήγηση: «●» η συνιστώσα συμβάλλει σημαντικά στον πυλώνα «○» η συνιστώσα συμβάλλει εν μέρει στον πυλώνα

Πράσινη μετάβαση

Στόχος του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας είναι να συμβάλει στην πράσινη μετάβαση της Ελλάδας. Το σχέδιο φαίνεται να ευθυγραμμίζεται με τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, τους κλιματικούς στόχους για το 2030 και τον στόχο της

επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050. Το σχέδιο αποσκοπεί επίσης στην επίτευξη των ειδικών στόχων του εθνικού σχεδίου της Ελλάδας για την ενέργεια και το κλίμα και στην ενσωμάτωση των σχετικών συστάσεων της Επιτροπής. Σε συνέργεια με τα προσχέδια του εθνικού και των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας λαμβάνει υπόψη την ανάγκη διασφάλισης δίκαιης μετάβασης, ενόψει της προβλεπόμενης σταδιακής κατάργησης του λιγνίτη, καθώς και στην αντιμετώπισης της πρόκλησης της ενεργειακής φτώχειας.

Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στον πυλώνα 1 αποτελούν τους κύριους κινητήριους μοχλούς των προσπαθειών της Ελλάδας για την πράσινη μετάβαση. Η συνιστώσα 1.1 αποβλέπει στη μετάβαση σε ένα ενεργειακό μοντέλο χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι επενδύσεις στον τομέα αυτό αναμένεται να συμβάλουν στην αύξηση της ανθεκτικότητας του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας και στην ενίσχυση των διασυνδέσεων μεταξύ των νησιών και της ηπειρωτικής χώρας. Επιπλέον, σκοπός της συνιστώσας είναι η προώθηση του εθνικού στόχου της Ελλάδας για τη σταδιακή πλήρη απολιγνιτοποίηση, κυρίως μέσω ενός μέτρου για την αποκατάσταση των εδαφών και την προώθηση της εναλλακτικής χρήσης τους, μεταξύ άλλων για ψυχαγωγικούς και εμπορικούς σκοπούς. Η συνιστώσα 1.2 θέτει ως βασική προτεραιότητα τις δράσεις για την ενεργειακή απόδοση και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν όσον αφορά το οικιστικό απόθεμα της Ελλάδας. Η συνιστώσα περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που προωθούν την ενεργειακά αποδοτική ανακαίνιση και αναβάθμιση των κτιρίων, με τη διάθεση ειδικών κονδυλίων για τα νοικοκυριά που πλήττονται από την ενεργειακή φτώχεια. Επιπλέον, η συνιστώσα καλύπτει μέτρα για την εφαρμογή του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού και την ανάπτυξη στρατηγικών πράσινης αστικής ανάπτυξης. Η συνιστώσα αναμένεται επίσης να συμβάλει στην επίτευξη των εθνικών και ενωσιακών στόχων που συνδέονται με τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και να βελτιώσει την ανθεκτικότητα των πόλεων στην κλιματική αλλαγή. Η συνιστώσα 1.3 εισάγει μεταρρυθμίσεις που επιτρέπουν την εγκατάσταση και λειτουργία υποδομών φόρτισης για ηλεκτρικά οχήματα, σε μια προσπάθεια μετάβασης σε πιο πράσινες και βιώσιμες μεταφορές. Παρέχει χρηματοδοτική στήριξη για την εγκατάσταση δημοσίως προσβάσιμων σημείων φόρτισης για ηλεκτρικά οχήματα και προβλέπει επενδύσεις για την ενίσχυση του εξηλεκτρισμού των αστικών και των δημόσιων μεταφορών. Περιλαμβάνει επίσης την ανάπτυξη της πρώτης εγκατάστασης αποθήκευσης CO₂ στη χώρα. Η συνιστώσα 1.4 περιλαμβάνει δράσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση των αποβλήτων και των υδάτων, την προστασία του περιβάλλοντος (πρωτοβουλίες αναδάσωσης και προστασία της βιοποικιλότητας) και την αναβάθμιση των ικανοτήτων του μηχανισμού πολιτικής προστασίας.

Στην πράσινη μετάβαση συμβάλλουν επίσης, με συμπληρωματικό τρόπο, συνιστώσες άλλων πυλώνων. Για παράδειγμα, η συνιστώσα 2.2 στηρίζει την εφαρμογή πολιτικών για τη μείωση των αποβλήτων και της κατανάλωσης ενέργειας, με τον καθορισμός της απαίτησης συμμόρφωσης των κέντρων δεδομένων με τον σχετικό ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας. Οι συνιστώσες στον πυλώνα 3 για την απασχόληση, τις δεξιότητες και την κοινωνική συνοχή περιλαμβάνουν μέτρα που αποσκοπούν στην προώθηση προγραμμάτων αναβάθμισης των

δεξιοτήτων και επανειδίκευσης για την κυκλική οικονομία, και στην παροχή συνδρομής σε ανέργους, στον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας και τους σπουδαστές για την ανάπτυξη πράσινων δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Η συνιστώσα 4.3, με ανακαινίσεις και κατασκευές νέων, ενεργειακά αποδοτικών δικαστικών κτιρίων χαμηλών εκπομπών, αναμένεται να συμβάλει στη μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος της Ελλάδας. Οι επενδύσεις στη συνιστώσα 4.6 που αφορούν τις ανακαινίσεις υποδομών και εξοπλισμού θα μπορούσαν να μειώσουν τις εκπομπές και να βελτιώσουν την ενεργειακή απόδοση, ενώ άλλες στοχεύουν στη δημιουργία χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Τέλος, η δανειακή διευκόλυνση έχει σχεδιαστεί για τη διάθεση τουλάχιστον του 37 % της αξίας του χαρτοφυλακίου δανείων στην πράσινη μετάβαση, συμπεριλαμβανομένης της βιοποικιλότητας.

Ψηφιακός μετασχηματισμός

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας συμβάλλει επίσης στον ψηφιακό μετασχηματισμό της Ελλάδας. Το σχέδιο προβλέπει ειδικό ποσό κονδυλίων για ψηφιακές δράσεις, ενώ φαίνεται να ευθυγραμμίζεται με τους βασικούς στόχους της στρατηγικής «Διαμόρφωση του ψηφιακού μέλλοντος της Ευρώπης». Οι δράσεις αυτές αφορούν τη διαλειτουργικότητα στον σχεδιασμό των δημόσιων υπηρεσιών, τη συνδεσιμότητα και την ενίσχυση των ευρυζωνικών συνδέσεων, την κυβερνοασφάλεια, την τεχνητή νοημοσύνη, την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, τη διαθεσιμότητα ανοικτών δεδομένων και την ενδυνάμωση και την ίση συμμετοχή των γυναικών, των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και των ευάλωτων ομάδων στην ψηφιακή εποχή. Τα μέτρα αποσκοπούν στη βελτίωση της θέσης της Ελλάδας όσον αφορά τη συνδεσιμότητα και την ευρυζωνική κάλυψη, καθώς και τις συνολικές ψηφιακές της επιδόσεις.

Ο πυλώνας 2 του σχεδίου περιλαμβάνει δράσεις που ενισχύουν τη συνδεσιμότητα και την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης και των επιχειρήσεων. Η συνιστώσα 2.1 περιλαμβάνει επενδύσεις για τη διευκόλυνση της εγκατάστασης υποδομής οπτικών ινών σε κτίρια, την ανάπτυξη δικτύων 5G που καλύπτουν όλους τους μεγάλους ελληνικούς αυτοκινητόδρομους, την εγκατάσταση υποβρύχιων καλωδίων οπτικών ινών για τη σύνδεση της ηπειρωτικής Ελλάδας με τα ελληνικά νησιά και την Κύπρο, και τη χρήση διαστημικών τεχνολογιών και εφαρμογών. Οι μεταρρυθμίσεις θεσμοθετούν το πλαίσιο που απαιτείται για να διευκολυνθεί η μετάβαση σε ταχείες ευρυζωνικές συνδέσεις και η μετάβαση στην τεχνολογία 5G. Τα μέτρα της συνιστώσας 2.2 στοχεύουν στον ψηφιακό μετασχηματισμό των οντοτήτων του δημόσιου τομέα (αρχεία και ενισχυμένες ψηφιακές υπηρεσίες), σε βελτιώσεις των επιχειρηματικών διαδικασιών, αυξημένη διαλειτουργικότητα μεταξύ συστημάτων και δεδομένων, στρατηγικές και πολιτικές κυβερνοασφάλειας και διακυβέρνησης δεδομένων, καθώς και σε εκτεταμένη χρήση προηγμένων τεχνολογιών (υπολογιστικό νέφος και μαζικά δεδομένα). Η συνιστώσα 2.3 αποσκοπεί στην προώθηση της υιοθέτησης ψηφιακών τεχνολογιών από τις επιχειρήσεις (ιδίως τις ΜΜΕ) μέσω της αντιμετώπισης των βασικών προκλήσεων της ψηφιακής ένταξης. Οι πρωτοβουλίες θα επιτρέψουν τη δημιουργία του ψηφιακού επιχειρηματικού οικοσυστήματος και θα στηρίξουν τις ΜΜΕ για την απόκτηση ψηφιακών υπηρεσιών, πλατφορμών και χώρων δεδομένων, και ταμειακών μηχανών και τερματικών σημείων πώλησης (POS) νέας τεχνολογίας.

Τα μέτρα για την απασχόληση, τις δεξιότητες και την κοινωνική συνοχή συμβάλλουν περαιτέρω στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Οι επενδύσεις που περιλαμβάνονται στη συνιστώσα 3.1 και αφορούν την ενοποίηση συστημάτων ΤΠ, την αναβάθμιση των υπηρεσιών και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων συμβάλλουν στην ψηφιακή μετάβαση σε βασικούς τομείς των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και κοινωνικής ασφάλισης. Η συνιστώσα 3.2 αποσκοπεί στην ανάπτυξη της ηλεκτρονικής μάθησης και του ψηφιοποιημένου περιεχομένου κατάρτισης για τη στήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και στη δημιουργία νέων συστημάτων που θα παράσχουν στο εργατικό δυναμικό τη δυνατότητα να αποκτήσουν ψηφιακές δεξιότητες. Η συνιστώσα 3.3 προβλέπει επενδύσεις στον ψηφιακό μετασχηματισμό του συστήματος υγείας, οι οποίες αποσκοπούν στη διευκόλυνση της ανάπτυξης βιώσιμων ψηφιακών λύσεων υγειονομικής περίθαλψης (μεταξύ άλλων για την αντιμετώπιση πανδημιών) στην ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών και εφαρμογών για την αξιοποίηση των δεξιοτήτων του ιατρικού εργατικού δυναμικού και του προσωπικού των κλινικών, και στον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση της διακυβέρνησης. Η συνιστώσα 3.4 προβλέπει επίσης στοιχεία ψηφιακής μεταρρύθμισης, συμπεριλαμβανομένων της απλούστευσης της πρόσβασης σε συστήματα κοινωνικής πρόνοιας, βελτιώσεων των συστημάτων ελέγχου και παρακολούθησης, και της ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων του προσωπικού των οργανισμών κοινωνικής πρόνοιας.

Τα μέτρα του πυλώνα 4 στοχεύουν στην ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης, του δικαστικού και του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και βασικών τομέων της οικονομίας. Η συνιστώσα 4.1 προβλέπει την ψηφιοποίηση των εθνικών φορολογικών αρχών μέσω της αντικατάστασης και της αναβάθμισης βασικών ψηφιακών συστημάτων, της καθιέρωσης αυτοματοποιημένων υπηρεσιακών διαδικασιών και εργασιών, της ψηφιοποίησης των λογιστικών και άλλων ελέγχων, καθώς και της επικαιροποίησης και βελτίωσης των ηλεκτρονικών υπηρεσιών για τους φορολογούμενους. Η δημιουργία νέων ενοποιημένων συστημάτων ΤΠ στη δημόσια διοίκηση, μέσω της αναβάθμισης των υφιστάμενων ψηφιακών υποδομών, καθώς και μέσω της ενίσχυσης της διαλειτουργικότητας των συστημάτων, περιγράφεται στη συνιστώσα 4.2. Η συνιστώσα 4.3 περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που επικεντρώνονται στην ψηφιοποίηση του δικαστικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής ενοποίησης των συστημάτων των δικαστηρίων και του Υπουργείου Δικαιοσύνης, της αναβάθμισης των μηχανισμών διαχείρισης του ελέγχου, και της υλοποίησης έξυπνων υποδομών. Η συνιστώσα 4.4 εισάγει ψηφιακά συστήματα, ψηφιακές τεχνολογίες και υποδομές (π.χ. γραφείο πιστώσεων, μητρώα) που αναμένεται να συμβάλουν στην παρακολούθηση της πληροφόρησης για τις χρηματοπιστωτικές αγορές και της πιστωτικής επέκτασης, μέσω της άρσης της ασύμμετρης πληροφόρησης, και στη βελτίωση της υποδομής ΤΠ της εποπτικής αρχής. Μέσω επένδυσης που περιλαμβάνεται στη συνιστώσα 4.5, προβλέπονται ανάπτυξη προηγμένων ψηφιακών τεχνολογιών και ενισχυμένος συντονισμός των αρμόδιων αρχών για την πολιτική προστασία. Η συνιστώσα 4.6 περιλαμβάνει δράσεις για ψηφιακές λύσεις προσαρμοσμένες σε κύριους κλάδους της οικονομίας, δηλαδή τον τουρισμό, τον πολιτισμό, τη γεωργία, τη μεταποίηση και την υδατοκαλλιέργεια, καθώς και στις υποδομές εθνικών μεταφορών και εφοδιαστικής. Τέλος, η δανειακή διευκόλυνση έχει σχεδιαστεί για τη διάθεση τουλάχιστον του 20 % της αξίας του χαρτοφυλακίου δανείων στον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με οικονομική συνοχή, απασχόληση, παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα, έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, και μια εύρυθμη εσωτερική αγορά με ισχυρές ΜΜΕ

Οι επενδύσεις που περιλαμβάνονται στο σχέδιο έχουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν την παραγωγικότητα και να προωθήσουν την έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη. Το σχέδιο περιλαμβάνει σειρά μέτρων που αναμένεται να στηρίξουν άμεσα ή έμμεσα ιδιωτικές επενδύσεις, μεταξύ άλλων και για τις ΜΜΕ. Για παράδειγμα, στις συνιστώσες 1.4 και 4.6 προβλέπονται συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για μεγάλα έργα υποδομής για την άρδευση και τον περιορισμό των κινδύνων πλημμύρας, την πολιτική προστασία και την αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δικτύου. Τα μέτρα στήριξης στο πλαίσιο της συνιστώσας 2.3 αποσκοπούν στον ψηφιακό μετασχηματισμό των ΜΜΕ, μεταξύ άλλων μέσω της αναβάθμισης ψηφιακών δεξιοτήτων και της ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών για τη στήριξη του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ηλεκτρονικής τιμολόγησης. Στη συνιστώσα 4.6 περιλαμβάνονται επίσης ορισμένα καθεστώτα ενισχύσεων και προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων, τα οποία στοχεύουν στην αύξηση της παραγωγικότητας, μέσω έξυπνων και ενεργειακά αποδοτικών λύσεων, και στην προώθηση του εμπορίου σε βασικούς τομείς για την Ελλάδα (όπως η υδατοκαλλιέργεια, η επεξεργασία γεωργικών προϊόντων, ο πολιτιστικός τουρισμός και η μεταποίηση). Επιπλέον η δανειακή διευκόλυνση θα παράσχει δάνεια ως κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις, τα οποία θα διανεμηθούν μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, μέσω της εφαρμογής πλατφόρμας ιδίων κεφαλαίων και του InvestEU. Τα κονδύλια θα διοχετευθούν σε μακροπρόθεσμες επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα και στη χρηματοδότηση έργων με θετικό προσδωκόμενο ποσοστό απόδοσης.

Όσον αφορά την έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, εισάγονται σημαντικές παρεμβάσεις για την τόνωση των επιδόσεων στον τομέα Ε&Α, την αύξηση της απασχόλησης και τη σύνδεση των δεξιοτήτων με τις θέσεις εργασίας. Η συνιστώσα 4.5 στοχεύει στην αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων σε Ε&Α, μέσω της ενίσχυσης των δεσμών μεταξύ επιστήμης και επιχειρήσεων, της ανάπτυξης υποδομής Ε&Α και της ενθάρρυνσης των καινοτόμων επιχειρήσεων να επενδύσουν σε Ε&Α. Με αυτόν τον τρόπο, προβλέπεται να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η εκμετάλλευση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, να ενισχυθεί το οικοσύστημα νεοφυών καινοτόμων επιχειρήσεων, να κινητοποιηθούν οι δαπάνες για Ε&Α, ενώ παράλληλα θα αντιστραφεί η διαρροή εγκεφάλων («brain drain»). Σε σχέση επίσης με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, η συνιστώσα 3.1 αποσκοπεί στη διευκόλυνση της ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας για την προώθηση της πλήρους απασχόλησης και την προστασία από την ανεργία. Τέλος, η συνιστώσα 3.2 για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τις δεξιότητες, περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης με γενικό στόχο την αύξηση της μακροπρόθεσμης απασχόλησης και της παραγωγικότητας μέσω της αποτελεσματικής αντιμετώπισης της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων και της δημιουργίας άμεσης σύνδεσης μεταξύ προσόντων και αναγκών της αγοράς εργασίας.

Τα μέτρα αυτά συνοδεύονται από σημαντικές μεταρρυθμίσεις του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Ειδικότερα, η συνιστώσα 4.7 προβλέπει την εισαγωγή φορολογικών κινήτρων, συνεργασίες για την προώθηση οικονομιών κλίμακας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την απλούστευση βασικών διοικητικών διαδικασιών όπως η καταχώριση ακίνητης περιουσίας και η έκδοση οικοδομικών αδειών, καθώς και τη βελτίωση της ποιότητας των κανονιστικών

ρυθμίσεων, κυρίως σε τομείς όπως η μεταποίηση και η εφοδιαστική. Μεταξύ άλλων, τα προτεινόμενα μέτρα αποσκοπούν στη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης της γεωργίας και την προώθηση ελληνικών γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Επιπλέον, η συνιστώσα 4.6 περιλαμβάνει μεταρρύθμιση του νομικού πλαισίου για την προσέλκυση στρατηγικών επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας μιας νέας κατηγορίας επενδύσεων με πρόσθετα κίνητρα, της απλούστευσης και της ενοποίησης της διαδικασίας αδειοδότησης και της ένταξης νέων τομέων οικονομικής δραστηριότητας.

Οι ευρύτερες μεταρρυθμίσεις στους τομείς της δημόσιας διοίκησης και της δικαιοσύνης συμβάλλουν περαιτέρω στη βιώσιμη ανάπτυξη. Το σχέδιο προβλέπει μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης (κυρίως στη συνιστώσα 4.2). Σε αυτά περιλαμβάνονται η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας, η ενίσχυση του συντονισμού και η υλοποίηση έργων δημόσιων επενδύσεων. Άλλες μεταρρυθμίσεις στον τομέα αυτό αφορούν το πλαίσιο των δημόσιων συμβάσεων και στοχεύουν στον συνεχή εκσυγχρονισμό του πλαισίου διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, στην ενίσχυση της διαφάνειας, καθώς και στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του παράνομου εμπορίου. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης κρίσιμες μεταρρυθμίσεις για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του τομέα της δικαιοσύνης (συνιστώσα 4.3). Τα μέτρα αυτά, σε συνδυασμό με εκείνα που αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους, είναι αναγκαία για τη διατήρηση της ανάπτυξης και τη στήριξη της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

Κοινωνική και εδαφική συνοχή

Οι συνιστώσες του πυλώνα 3 αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Η συνιστώσα 3.1 περιλαμβάνει τον επανασχεδιασμό και την ενίσχυση ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, με στόχο την προώθηση της ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας, τη διευκόλυνση της μετάβασης από την ανεργία στην πλήρη απασχόληση και την παροχή ενός αποτελεσματικού δικτύου ασφαλείας κατά της ανεργίας. Στο πλαίσιο αυτό, τα προτεινόμενα προγράμματα παρέχουν επιδοτήσεις για την απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα, ορισμένες από τις οποίες συνδυάζονται με κατάρτιση, και απευθύνονται στα πλέον ευάλωτα τμήματα του εργατικού δυναμικού. Η αύξηση του αριθμού του προσωπικού της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης αναμένεται να διευκολύνει την εξατομικευμένη προσέγγιση των ατόμων που αναζητούν εργασία. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές συμπληρώνονται από παθητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένου ενός συμβατού με κίνητρα πλαισίου παροχών ανεργίας για την αποθάρρυνση της αεργίας, και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή σε προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανειδίκευσης τα οποία ενισχύουν την απασχόληση. Η συνιστώσα 3.2 περιλαμβάνει μεταρρύθμιση της διακυβέρνησης της παροχής κατάρτισης για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων, την επανειδίκευση και τη δια βίου μάθηση, σε συνδυασμό με επενδύσεις σε προγράμματα κατάρτισης που καλύπτουν ολόκληρο το εργατικό δυναμικό, και αποσκοπούν στη μείωση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων και στη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης.

Το σχέδιο περιλαμβάνει ορισμένα μέτρα που αναμένεται να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της χώρας στον τομέα της ισότητας των φύλων και των ίσων ευκαιριών για όλους. Σε αυτά περιλαμβάνονται διάφορα μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, μεταξύ άλλων με την επέκταση των εγκαταστάσεων παιδικής φροντίδας στους δήμους και τη δημιουργία χώρων φύλαξης παιδιών στις επιχειρήσεις. Προωθούνται επίσης οι ίσες ευκαιρίες, μέσω μέτρων για τη στήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας για τις πλέον μειονεκτούσες ομάδες που αντιμετωπίζουν τα υψηλότερα εμπόδια στην απασχόληση, όπως οι πρόσφυγες, οι δικαιούχοι του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, οι άστεγοι, οι Ρομά ή τα άτομα με αναπηρία. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης παραμέτρους ισότητας στο πλαίσιο άλλων μέτρων, για παράδειγμα την έγκαιρη ανίχνευση αναπηρίας σε παιδιά, τουριστικές υποδομές προσβάσιμες σε άτομα με αναπηρία, τη θερμική ανακαίνιση κτιρίων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας, την κατάρτιση για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη διαφορετικότητα, την ενισχυμένη συλλογή δεδομένων για την ισότητα, και την αντιμετώπιση ζητημάτων χρέους και αφερεγγυότητας για τα πλέον μειονεκτούντα νοικοκυριά.

Οι επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών και οι δράσεις για την ενέργεια και το κλίμα αναμένεται να συμβάλουν στην εδαφική συνοχή. Η συνιστώσα 4.6 περιλαμβάνει σειρά επενδύσεων σε υποδομές σε όλες τις περιφέρειες της Ελλάδας, οι οποίες αποσκοπούν στην προώθηση πολυτροπικών, ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή και ασφαλών μεταφορών υψηλής ποιότητας. Σε συνδυασμό με τη μεταρρύθμιση του κανονιστικού πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις, αυτό αναμένεται να βελτιώσει τη συνδεσιμότητα και να διασφαλίσει την πράσινη μετάβαση σε όλη τη χώρα. Η συνιστώσα αυτή προβλέπει επίσης μέτρα για την τόνωση της περιφερειακής ανάπτυξης μέσω παρεμβάσεων στους κλάδους του πολιτισμού, του τουρισμού και της γεωργίας. Επιπλέον, το σχέδιο περιλαμβάνει επενδύσεις που κατανέμονται γεωγραφικά σε ολόκληρη την Ελλάδα, όπως: i) αναβαθμίσεις στο δίκτυο διανομής ηλεκτρικής ενέργειας (συνιστώσα 1.1)· ii) έργα πράσινης αστικής ανάπλασης και ενεργειακές αναβαθμίσεις κτιρίων του δημόσιου τομέα (συνιστώσα 1.2)· iii) αναδάσωση, προστασία της βιοποικιλότητας, υποδομές διαχείρισης και επεξεργασίας λυμάτων, υποδομές υδροδότησης και εξοικονόμησης νερού, αρδευτικά δίκτυα, έργα αντιπλημμυρικής προστασίας (συνιστώσα 1.4)· iv) προώθηση των έξυπνων πόλεων (συνιστώσα 2.2). Επιπλέον, η συνιστώσα 1.1 αποσκοπεί στην προώθηση της πλήρους σταδιακής κατάργησης του λιγνίτη και του πετρελαίου, με παράλληλη θέσπιση ολοκληρωμένων μέτρων στήριξης (π.χ. κοινωνικοοικονομική και περιβαλλοντική αποκατάσταση) για την ανάπλαση των πληττόμενων περιοχών, προκειμένου να διασφαλιστεί η δίκαιη μετάβαση.

Υγεία και οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα, μεταξύ άλλων με σκοπό την αύξηση της ικανότητας ετοιμότητας για την αντιμετώπιση κρίσεων και της ικανότητας αντίδρασης σε κρίσεις

Η συνιστώσα 3.3 είναι το κύριο μέσο για την αντιμετώπιση των μακροπρόθεσμων προκλήσεων του ελληνικού συστήματος υγειονομικής περίθαλψης και οι οποίες επιδεινώθηκαν από την πανδημία. Η συνιστώσα επικεντρώνεται κυρίως σε μια σειρά επενδύσεων, υποστηριζόμενων από μεταρρυθμίσεις, για την ενίσχυση του εθνικού συστήματος υγείας, τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και την προώθηση της βιωσιμότητας του συστήματος. Τα κύρια δομικά στοιχεία περιλαμβάνουν: i) οργανωτικές

μεταρρυθμίσεις για τον εξορθολογισμό της επιστροφής ιατρικών δαπανών και τη θέσπιση αξιόπιστου πλαισίου επιδόσεων· ii) επενδύσεις υποδομής στο σύστημα πρωτοβάθμιας υγείας, υποστηριζόμενες από μέτρα για την αύξηση του σημερινού και μελλοντικού αριθμού οικογενειακών ιατρών· iii) την ανακαίνιση και αναβάθμιση της υποδομής του εθνικού συστήματος υγείας· iv) τον ψηφιακό μετασχηματισμό της υγειονομικής περίθαλψης· v) εθνική στρατηγική για την πρόληψη στον τομέα της δημόσιας υγείας· vi) δέσμη μέτρων για τον εξορθολογισμό της φαρμακευτικής δαπάνης, συμπεριλαμβανομένης της αναθεώρησης του συστήματος αυτόματης επιστροφής και μέτρων για τη στήριξη της E&A στον φαρμακευτικό τομέα.

Όσον αφορά την κοινωνική ανθεκτικότητα, η συνιστώσα 3,4 αποσκοπεί στην αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές κοινωνικές πολιτικές. Αυτό προβλέπεται να επιτευχθεί κυρίως με μέτρα για την προώθηση της (επαν)ένταξης των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού στην αγορά εργασίας και την αύξηση της διαθεσιμότητας προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. Η συνιστώσα προβλέπει επίσης την ενίσχυση των δομών που παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, τη βελτιστοποίηση των κοινωνικών παροχών και τον ψηφιακό μετασχηματισμό του συστήματος κοινωνικής προστασίας. Προβλέπεται επίσης κατάρτιση στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα σχετικά με τη διαφορετικότητα, με στόχο την καταπολέμηση των διακρίσεων. Επιπλέον, υπάρχουν πιλοτικά έργα για την ανάπτυξη υπηρεσιών προσωπικής βοήθειας για τα άτομα με αναπηρία και την κοινωνική στέγαση. Τα προαναφερθέντα μέτρα αναμένεται να ενισχύσουν την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες, να στηρίξουν τις ευάλωτες ομάδες, να βελτιώσουν τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας, και, ως εκ τούτου, να μετριάσουν τους δυσμενείς κλυδωνισμούς από την άποψη της κοινωνικής ανθεκτικότητας.

Το σχέδιο εισάγει επίσης δράσεις για τον μετριασμό των οικονομικών κλυδωνισμών με την προώθηση της βιωσιμότητας των δημόσιων εσόδων, την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα και τη διαφοροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας. Η συνιστώσα 4.1 αποσκοπεί στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στην αύξηση των δημόσιων εσόδων, στον περιορισμό της απώλειας εσόδων λόγω λαθρεμπορίου, και στη μείωση του διοικητικού φόρτου για τους φορολογούμενους. Αυτό προβλέπεται να επιτευχθεί μέσω μεταρρυθμίσεων για την κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας, την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου και την αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, καθώς και μέσω επενδύσεων για την ψηφιοποίηση της φορολογικής διοίκησης και των ελέγχων. Η συνιστώσα 4.4 περιλαμβάνει αναβαθμίσεις της υποδομής ΤΠ του νέου πλαισίου αφερεγγυότητας για την ενίσχυση της επαρκούς παροχής πιστώσεων. Η συνιστώσα συμβάλλει επίσης στην αντιμετώπιση των ασυμμετριών στην πληροφόρηση, στη διευκόλυνση της λήψης αποφάσεων σχετικά με τις πιστώσεις, και στην αποτροπή της υπερχρέωσης μέσω της δημιουργίας γραφείου πιστώσεων και μητρώων. Τα μέτρα αυτά συμπληρώνονται από την κωδικοποίηση και τον εκσυγχρονισμό του κανονιστικού πλαισίου των κεφαλαιαγορών και την ψηφιοποίηση της εποπτικής αρχής, τα οποία αναμένεται να συμβάλουν στην ανθεκτικότητα μέσω της ενίσχυσης της πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Επιπλέον, η συνιστώσα 4.7 περιλαμβάνει στοχευμένα μέτρα για τη διευκόλυνση της διαφοροποίησης της παραγωγής προς περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες υψηλής τεχνολογίας και πιο εξωστρεφείς οικονομικές δραστηριότητες, και για

τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στοιχεία που αναμένεται επίσης να συμβάλουν στην ικανότητα της Ελλάδας να απορροφά τους κλυδωνισμούς.

Η θεσμική ανθεκτικότητα μπορεί να επιτευχθεί μέσω δράσεων για τη διασφάλιση αποδοτικής δημόσιας διοίκησης και της χρηστής διακυβέρνησης. Της προσπάθειας αυτής ηγείται η συνιστώσα 4.2 με την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων για τον εξορθολογισμό της διακυβέρνησης και της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των επιπέδων της διοίκησης, την επένδυση στους ανθρώπινους πόρους της, τον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών πρόσληψης, την προώθηση της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της επανειδίκευσης και την καθιέρωση συστήματος ανταμοιβών για τους δημόσιους φορείς και τους δημόσιους υπαλλήλους. Η συνιστώσα περιλαμβάνει επίσης μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της διαφθοράς, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης μεθόδων για τον εντοπισμό και την πρόληψη της διαφθοράς, νέων νομοθετικών πρωτοβουλιών κατά της διαφθοράς, του νομικού πλαισίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ΚΕΧ/ΧΤ), και δράσεων για την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Η συνιστώσα 4.3 αποβλέπει επίσης στην προώθηση της θεσμικής ανθεκτικότητας, με τη διασφάλιση καλύτερης και ταχύτερης εκτέλεσης των συμβάσεων, μέσω μεταρρυθμίσεων για την επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης, τη θέσπιση συστήματος ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, καθώς και με την επανειδίκευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των δικαστών και του προσωπικού των δικαστηρίων.

Πολιτικές για την επόμενη γενιά, τα παιδιά και τους νέους, όπως η εκπαίδευση και οι δεξιότητες

Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης έχουν ως στόχο την ψηφιοποίηση των διαδικασιών και των υποδομών, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη διευκόλυνση της συνεργασίας και της έρευνας. Όσον αφορά την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η συνιστώσα 3.2 περιλαμβάνει μέτρα που καλύπτουν την ψηφιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού, την ενσωμάτωση σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων στα σχολεία, καθώς και την οικονομική στήριξη των μειονεκτούντων μαθητών για την απόκτηση εξοπλισμού. Όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, οι κύριοι στόχοι αφορούν την αναβάθμιση και την ευθυγράμμιση των σχετικών προγραμμάτων σπουδών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ιδίως με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Επιπλέον, η συνιστώσα προβλέπει την αναβάθμιση του εργαστηριακού εξοπλισμού για τις διάφορες μονάδες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα μέτρα καλύπτουν και την ενίσχυση του συστήματος μαθητείας, την επικαιροποίηση των προσφερόμενων ενοτήτων ώστε να αυξηθεί η συνάφειά τους με την αγορά εργασίας και τη θέσπιση συστημάτων αξιολόγησης για την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων της κατάρτισης. Όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η συνιστώσα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ ελληνικών πανεπιστημίων και πανεπιστημίων του εξωτερικού, την ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας στα ελληνικά πανεπιστήμια, ιδίως σε συνεργασία με επιχειρήσεις, καθώς και την ενίσχυση της σύνδεσης μεταξύ της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας. Επιπλέον, η συνιστώσα 4.5 περιλαμβάνει μέτρα για την τόνωση των επενδύσεων σε Ε&Α και την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ πανεπιστημιακής κοινότητας και επιχειρήσεων, τα οποία αναμένεται να βελτιώσουν τις επιδόσεις της Ελλάδας σε αυτόν τον τομέα και να ωφελήσουν τις μελλοντικές γενιές. Για παράδειγμα, μια μεταρρύθμιση αυτής της συνιστώσας προωθεί το

άνοιγμα του οικοσυστήματος έρευνας και καινοτομίας, μέσω της σύνδεσης του ελληνικού δικτύου καινοτομίας σε ευρύτερη κλίμακα, συμπεριλαμβανομένων των ερευνητικών κέντρων, των συνεργατικών σχηματισμών καινοτομίας, των κέντρων ικανοτήτων και των ιδιαίτερα καινοτόμων τοπικών εταιρειών.

Η συνιστώσα 3.4 περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που απευθύνονται στα παιδιά και τους νέους. Μια βασική μεταρρύθμιση αυτής της συνιστώσας είναι ο σχεδιασμός και η εισαγωγή ενός ενιαίου και ολοκληρωμένου προγράμματος σπουδών για τις μονάδες προσχολικής εκπαίδευσης. Αυτό θα επικεντρώνεται στην έγκαιρη παρέμβαση, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ψυχοτεχνικών εργαλείων, για την έγκαιρη διάγνωση μαθησιακών και αναπτυξιακών διαταραχών. Η μεταρρύθμιση συνδέεται επίσης με την έγκαιρη παρέμβαση σε παιδιά στο φάσμα του αυτισμού, η οποία αποσκοπεί στην υποστήριξη της ψυχοσυναισθηματικής ανάπτυξης, της ποιότητας ζωής και της κοινωνικής ένταξης των παιδιών. Επιπλέον, στρατηγικός στόχος αυτής της συνιστώσας είναι η αποϊδρυματοποίηση παιδιών και εφήβων μέσω της μεταφοράς εφήβων σε δομές υποστηριζόμενης διαβίωσης, η περαιτέρω στήριξή τους με προγράμματα δεξιοτήτων και η ανάπτυξη της ανάδοχης φροντίδας για την ενίσχυση της τοποθέτησης παιδιών με αναπηρία σε οικογενειακό περιβάλλον. Η συνιστώσα προβλέπει επίσης προγράμματα ψηφιακών δεξιοτήτων που έχουν σχεδιαστεί για παιδιά ηλικίας από δώδεκα έως δεκαπέντε ετών.

Στις πολιτικές για την επόμενη γενιά συμβάλλουν και άλλες συνιστώσες. Ειδικότερα, η συνιστώσα 2.3 προβλέπει ειδικό πρόγραμμα για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των νέων. Επιπλέον, η συνιστώσα 3.1 περιλαμβάνει δράσεις για την ψηφιοποίηση της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης και την αναβάθμιση του διαγνωστικού μηχανισμού των αναγκών της αγοράς εργασίας, δράσεις οι οποίες συνδέονται με το σχέδιο εφαρμογής εγγυήσεων για τη νεολαία.

Συμπέρασμα

Λαμβανομένων υπόψη όλων των μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που προβλέπει η Ελλάδα, το ελληνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αντιπροσωπεύει, σε μεγάλο βαθμό, μια ολοκληρωμένη και επαρκώς ισορροπημένη απάντηση στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση και συμβάλλει έτσι κατάλληλα και στους έξι πυλώνες που αναφέρονται στο άρθρο 3 του κανονισμού για τον ΜΑΑ, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων προκλήσεων και της χρηματοδοτικής κατανομής για την Ελλάδα. Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου αξιολόγησης 2.1 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ.

4.2. Σύνδεση με τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις και το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο

Σύμφωνα με το κριτήριο αξιολόγησης 2.2 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ, το παρόν τμήμα παρέχει τεκμηριωμένη επισκόπηση του κατά πόσον το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας αναμένεται να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το σύνολο ή σημαντικό υποσύνολο των οικονομικών και κοινωνικών προκλήσεων της χώρας. Οι προκλήσεις αυτές εντοπίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις (ΕΣΑΧ) που απευθύνθηκαν στην Ελλάδα τον Ιούλιο του 2019 και τον Ιούλιο του 2020, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιονομικών πτυχών τους, και σε συστάσεις που

διατυπώθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011, με βάση την εμπεριστατωμένη επισκόπηση για την Ελλάδα βάσει του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 που δημοσιεύτηκε το 2019 και το 2020.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τα πορίσματα της εμπεριστατωμένης επισκόπησης του 2021, η οποία δημοσιεύτηκε στις 2 Ιουνίου, κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει υπερβολικές ανισορροπίες. Η εμπεριστατωμένη επισκόπηση για το 2021 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα τρωτά σημεία της Ελλάδας εξακολουθούν να σχετίζονται με το υψηλό δημόσιο χρέος, την ατελή εξωτερική επανεξισορρόπηση και το υψηλό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε ένα πλαίσιο υψηλής ανεργίας και χαμηλής δυνητικής ανάπτυξης. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων αναμένεται να τονώσει σημαντικά το αναπτυξιακό δυναμικό της ελληνικής οικονομίας με βιώσιμο τρόπο. Η κρίση της COVID-19 διέκοψε τη διαδικασία προσαρμογής που είχε ξεκινήσει τα προηγούμενα έτη. Η πρόσφατη κρίση έφερε επίσης στο προσκήνιο τη σημασία της ενίσχυσης των αναπτυξιακών προοπτικών της χώρας για τη διόρθωση των ανισορροπιών που κληροδοτήθηκαν από το παρελθόν και την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις που απευθύνθηκαν στην Ελλάδα το 2019 και το 2020 στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου καλύπτουν τους ακόλουθους τομείς:

- 1) *Δημόσια οικονομικά και υγειονομική περίθαλψη:* Οι αρχές καλούνται να θεσπίσουν κατάλληλα μέτρα δημοσιονομικής απόκρισης για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, τη στήριξη της οικονομίας και τη στήριξη της επακόλουθης ανάκαμψης, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της προσβασιμότητας του συστήματος υγείας. Η Ελλάδα καλείται να επιδιώξει, όταν το επιτρέψουν οι οικονομικές συνθήκες, την εφαρμογή δημοσιονομικών πολιτικών που αποσκοπούν στην επίτευξη συνετών μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών θέσεων και στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του χρέους, με παράλληλη ενίσχυση των επενδύσεων.
- 2) *Αγορά εργασίας και κοινωνική πολιτική:* Οι συστάσεις τονίζουν την ανάγκη λήψης μέτρων όπως συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και η παροχή αποτελεσματικής στήριξης της συμμετοχής στον ενεργό εργασιακό βίο για τον μετριασμό των επιπτώσεων της κρίσης στην απασχόληση και στην κοινωνία.
- 3) *Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις:* Η Ελλάδα καλείται να παράσχει συνεχή ρευστότητα στις πληγείσες από τη νόσο COVID-19 επιχειρήσεις. Συνιστάται επίσης η επίσπευση ώριμων έργων δημόσιων επενδύσεων και η προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων σε τομείς που θα διευκολύνουν την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, τη στήριξη της απασχόλησης και την αύξηση της παραγωγικότητας στην εργασία, με ιδιαίτερη έμφαση στους τομείς των βιώσιμων μεταφορών και εφοδιαστικής, της καθαρής και αποδοτικής παραγωγής και χρήσης ενέργειας, των περιβαλλοντικών υποδομών, των ψηφιακών τεχνολογιών, της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου και της ανάπλασης αστικών περιοχών. Σε αυτό το πλαίσιο, καθοριστική σημασία θα είχε η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ψηφιοποίησης της δημόσιας διοίκησης και η προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού των επιχειρήσεων.
- 4) *Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της οικονομίας:* Οι αρχές ενθαρρύνονται να εφαρμόσουν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ιδίως στους τομείς των

δημοσιονομικών και δημοσιονομικών-διαρθρωτικών πολιτικών, της κοινωνικής πρόνοιας, της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, των αγορών εργασίας και προϊόντων και του εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης.

Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις που πρόκειται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σε συνδυασμό με άλλη στήριξη από την ΕΕ, αποτελούν μια σημαντική ευκαιρία για την άρση των εμποδίων στην ανάπτυξη και, ως εκ τούτου, για τη στήριξη της διόρθωσης των μακροοικονομικών ανισορροπιών που εντοπίστηκαν, με παράλληλη προώθηση ενός πιο συμμετοχικού και βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης. Το σχέδιο βασίζεται στο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων που δρομολογήθηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής και επί του παρόντος παρακολουθούνται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, συμπεριλαμβανομένων της μεταρρύθμισης της φορολογικής διοίκησης, κοινωνικών μεταρρυθμίσεων, μεταρρυθμίσεων στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, καθώς και μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων που ενισχύουν τη δημόσια διοίκηση και το σύστημα δικαιοσύνης. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης διάφορες θεσμικές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, των ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων και της αύξησης της παραγωγικότητας. Παρέχει κίνητρα ώστε να μπορούν οι επιχειρήσεις να αναπτύσσονται, να καινοτομούν και να συναλλάσσονται καλύτερα, με παράλληλη αντιμετώπιση των ανεπαρειών της δημόσιας διοίκησης και την προώθηση ενός φιλικότερου προς τις επιχειρήσεις φορολογικού συστήματος. Το σχέδιο επικεντρώνεται στον στόχο της προώθησης της ψηφιακής και της πράσινης μετάβασης.

Δημόσια οικονομικά και υγειονομική περίθαλψη:

Οι αυξημένες χρηματοδοτικές ανάγκες λόγω των μέτρων κρατικής στήριξης που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19, διεύρυναν το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης και αύξησαν το δημόσιο χρέος. Το 2020 ο προϋπολογισμός της γενικής κυβέρνησης παρουσίασε έλλειμμα 9,7 % του ΑΕΠ, ενώ το δημόσιο χρέος αυξήθηκε σε 206 % του ΑΕΠ. Η Ελλάδα αντέδρασε γρήγορα για να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της πανδημίας, να στηρίξει την οικονομία και να στηρίξει την επακόλουθη ανάκαμψη. Οι αρχές έχουν προτείνει ευρύ φάσμα βραχυπρόθεσμων μέτρων, όπως αναβολές καταβολής φόρων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, δημοσιονομικά μέτρα και παροχή εγγυήσεων ρευστότητας, για την παροχή εισοδηματικής στήριξης στα άτομα, τη διατήρηση της ρευστότητας στην ιδιωτική οικονομία και την αποτροπή των απολύσεων από θέσεις εργασίας (τμήμα 2.1).

Σύμφωνα με την ειδική ανά χώρα σύσταση, το σχέδιο μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην προώθηση των επενδύσεων στο μέλλον. Δεδομένης της έντονης εστίασής του στις πολιτικές για την απασχόληση, τις επενδύσεις και την ενίσχυση της παραγωγικότητας, η εφαρμογή του σχεδίου αναμένεται να αυξήσει την ανάπτυξη και, ως εκ τούτου, να συμβάλει στη σταθεροποίηση των δημόσιων οικονομικών μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Επιπλέον, το σχέδιο παρουσιάζει σειρά μεταρρυθμίσεων οι οποίες στοχεύουν στο να καταστούν οι φόροι φιλικότεροι προς την ανάπτυξη και να βελτιωθεί η φορολογική διοίκηση και η είσπραξη των φόρων, μεταξύ άλλων με την περαιτέρω αύξηση της χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών, την επιτάχυνση των επιστροφών του φόρου προστιθέμενης αξίας και τον περιορισμό της εσφαλμένης κατανομής των πόρων προς τον άτυπο τομέα. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές συμπληρώνονται από επενδύσεις για τη στήριξη της ψηφιοποίησης της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ.) και των φορολογικών ελέγχων, με στόχο την εξάλειψη της απώλειας εσόδων λόγω λαθρεμπορίου, και τη μείωση του διοικητικού φόρτου για

τους φορολογούμενους. Το σχέδιο προβλέπει επίσης μέτρα για τη βελτίωση της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, μεταξύ άλλων μέσω της ψηφιοποίησης, μεταρρυθμίσεων του συστήματος δημόσιων συμβάσεων και του εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου για τις κρατικές επιχειρήσεις.

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης, το σχέδιο προβλέπει σημαντικές επενδύσεις για την αναβάθμιση της υποδομής του νοσοκομειακού συστήματος και τη βελτίωση πολλών από τις επιχειρησιακές πτυχές του, με παράλληλη ευρύτερη προώθηση της προσβασιμότητας, της αποδοτικότητας και της ανθεκτικότητας του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης. Οι βασικές αδυναμίες του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης αντικατοπτρίζονται σε έναν ακόμη αδύναμο και υποστελεχωμένο τομέα πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης και σε έναν ανεπαρκώς ανεπτυγμένο τομέα μακροχρόνιας φροντίδας, στοιχεία που δημιουργούν ακάλυπτες ανάγκες. Αυτό επιδεινώνεται από τη συστηματική ζήτηση που προκαλείται από την προσφορά για υγειονομική περίθαλψη και τις αδυναμίες του κεντρικού συστήματος δημόσιων συμβάσεων όσον αφορά τις δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης (τμήμα 2.2). Λαμβανομένων υπόψη αυτών των προκλήσεων, το σχέδιο στοχεύει στην ενίσχυση του τομέα πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, στην προώθηση των υπηρεσιών πρόληψης με ένα ολοκληρωμένο εθνικό πρόγραμμα για τη δημόσια υγεία, το οποίο θα στηρίζει επίσης την ετοιμότητα, στην αύξηση της ικανότητας του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης για παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας και κατ' οίκον φροντίδας, στον εξορθολογισμό της φαρμακευτικής δαπάνης και στη στήριξη της E&A στον φαρμακευτικό τομέα. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο του σχεδίου είναι τα φιλόδοξα μέτρα για την ψηφιοποίηση των συστημάτων και των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης με σκοπό την επέκταση της πρόσβασης σε υπηρεσίες και τη βελτίωση της αποδοτικότητας των δημόσιων δαπανών.

Αγορά εργασίας και κοινωνική πολιτική

Μολονότι η πανδημία είχε σχετικά περιορισμένο αντίκτυπο στο ποσοστό ανεργίας, χάρη στην αποτελεσματική απόκριση σε επίπεδο πολιτικής, η αγορά εργασίας εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις. Το ποσοστό ανεργίας παραμένει μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ, ενώ το ποσοστό απασχόλησης είναι μεταξύ των χαμηλότερων. Στις προκλήσεις περιλαμβάνονται επίσης η υψηλή ανεργία των νέων, το μεγάλο χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων και το μεγάλο ποσοστό μακροχρόνια ανέργων. Παρά της βελτιώσεως που σημειώθηκαν πριν από την πανδημία, η παραγωγικότητα στην εργασία παραμένει υποτονική και η αποτελεσματικότητα της στήριξης της συμμετοχής στον ενεργό εργασιακό βίο, πέραν των συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης της COVID-19, είναι χαμηλή, εν μέρει λόγω των περιορισμών της ικανότητας της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης (τμήμα 2.2).

Το σχέδιο περιλαμβάνει σειρά μέτρων για τη στήριξη της απασχόλησης. Το σχέδιο παρουσιάζει σειρά στοχευμένων επιδοτήσεων προσλήψεων, προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων στην ψηφιακή και πράσινη οικονομία, και μέτρα για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης (ΟΑΕΔ), μεταξύ άλλων με την επέκταση των ψηφιακών του υπηρεσιών. Τα μέτρα αυτά έχουν ευρύ πεδίο εφαρμογής και αναμένεται να συμβάλουν στην κάλυψη της ειδικής ανά χώρα σύστασης που καλεί την Ελλάδα να εξασφαλίσει αποτελεσματική στήριξη της συμμετοχής στον ενεργό εργασιακό βίο προκειμένου να μετριαστούν οι επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης στην απασχόληση και στην κοινωνία. Ταυτόχρονα, υπάρχουν περαιτέρω περιθώρια για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική

παροχή εξατομικευμένης στήριξης της ενεργοποίησης στους ανέργους σε συνεχή βάση. Επιπλέον, το σχέδιο προβλέπει την έγκριση μεταρρύθμισης της εργατικής νομοθεσίας για τον εκσυγχρονισμό βασικών πτυχών της αγοράς εργασίας και τη βελτίωση της λειτουργίας της. Τα μέτρα αυτά συμπληρώνονται από μεταρρυθμίσεις των παθητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων και με τη μορφή ενός συμβατού με κίνητρα «πλαισίου αμοιβαίων υποχρεώσεων», το οποίο αποσκοπεί στη βελτίωση της επάρκειας του συστήματος ασφάλισης ανέργων με παράλληλη μείωση των αντικινήτρων συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης.

Το σχέδιο αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις περισσότερες προκλήσεις του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και δίνει έμφαση στην προώθηση της ένταξης των ευάλωτων ομάδων στην αγορά εργασίας. Υπενθυμίζεται ότι η Ελλάδα κατατάσσεται σε χαμηλή θέση όσον αφορά τις βασικές δεξιότητες, εν μέρει λόγω αδυναμιών στη διδασκαλία, και τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών, ενώ το εκπαιδευτικό σύστημα δεν ανταποκρίνεται πλήρως στις ανάγκες της αγοράς εργασίας (τμήμα 2.2). Το σχέδιο περιλαμβάνει διάφορα μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης σε όλα επίπεδα, και της συνάφειάς της με την αγορά εργασίας, και για την επέκταση των ευκαιριών εξ αποστάσεως μάθησης ως μέσου για τη βελτίωση της πρόσβασης στην εκπαίδευση. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης ριζική μεταρρύθμιση του συστήματος δια βίου μάθησης και μεγάλο όγκο επενδύσεων σε προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανειδίκευσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Η αποτελεσματικότητα αυτών των προγραμμάτων θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη μεταρρύθμιση του συστήματος δια βίου μάθησης και από τον βαθμό στον οποίο θα συμβάλει στην εξασφάλιση της υψηλής ποιότητας των προσφερόμενων προγραμμάτων και της συνάφειάς τους με την αγορά εργασίας, στη λογοδοσία των παρόχων και στην κατάλληλη επιλογή των συμμετεχόντων. Μεταξύ άλλων, το σχέδιο αποσκοπεί στην προώθηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τη διαφορετικότητα και στη στήριξη της κοινωνικής ένταξης των ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία και των αστέγων, των Ρομά και των εξαιρετικά φτωχών, μέσω της ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας. Δίνει μεγάλη έμφαση στην ισότητα των φύλων και προωθεί τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω στοχευμένων επιδοτήσεων για την απασχόληση και προγραμμάτων αναβάθμισης δεξιοτήτων, καθώς και μέσω της επέκτασης των εγκαταστάσεων παιδικής φροντίδας. Τέλος, το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα για τη διασφάλιση κοινωνικά δίκαιης μετάβασης σε περιοχές όπου η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη θα καταργηθεί σταδιακά, ενώ διαθέτει ειδικά κονδύλια για τη στήριξη των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών μέσω επενδύσεων που προωθούν την ενεργειακά αποδοτική ανακαίνιση και αναβάθμιση των κτιρίων.

Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις

Το σχέδιο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην επίσπευση ώριμων έργων δημόσιων επενδύσεων και στην προώθηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων σε τομείς προτεραιότητας, συμπεριλαμβανομένων των τομέων που συμβάλλουν στην ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση. Η υλοποίηση μεγάλων δημόσιων έργων υποδομής πάσχει διαχρονικά από έλλειψη αποτελεσματικού συστήματος σχεδιασμού και παρακολούθησης (τμήμα 2.2). Σε απάντηση, το σχέδιο επιδιώκει την ενίσχυση του πλαισίου συντονισμού πολιτικής και σχεδιασμού, με τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, του συστήματος δημόσιων συμβάσεων και του συστήματος δημόσιας λογιστικής, και με την ενίσχυση της καταπολέμησης της διαφθοράς. Σε τομεακό επίπεδο, σύμφωνα με την ειδική ανά χώρα σύσταση, το σχέδιο παρουσιάζει ορισμένες επενδύσεις που προωθούν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τη διασύνδεση ηλεκτρικής

ενέργειας, την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των δημόσιων κτιρίων, των κατοικιών και των μη οικιστικών κτιρίων, την ανάπλαση των αστικών περιοχών, τις ασφαλείς και βιώσιμες μεταφορές και την εφοδιαστική, την περιβαλλοντική προστασία και τις περιβαλλοντικές υποδομές, την ψηφιακή υποδομή πολύ υψηλής χωρητικότητας, την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης, τον ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων και την έρευνα και ανάπτυξη. Τα μέτρα αυτά συμπληρώνονται από τη σύσταση της δανειακής διευκόλυνσης, η οποία προβλέπει τη διανομή της δανειακής συνιστώσας του σχεδίου μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, μιας πλατφόρμας ιδίων κεφαλαίων και του InvestEU, και δημιουργεί οικονομικά κίνητρα για τον ιδιωτικό τομέα με σκοπό την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων.

Συνολικά, το σχέδιο αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με την ενεργειακή απόδοση και την ανάπλαση των αστικών περιοχών. Η κατανάλωση ενέργειας στα δημόσια και ιδιωτικά κτίρια της Ελλάδας αντιπροσωπεύει σχεδόν το 40 % της συνολικής τελικής κατανάλωσης ενέργειας, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη ριζικών ανακαινίσεων για την επίτευξη εξοικονόμησης, ενώ η ενεργειακή φτώχεια αποτελεί πειστική κοινωνική πρόκληση (τμήμα 2.3). Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, το σχέδιο έχει ως στόχο την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, με έμφαση στον οικιστικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), την περαιτέρω απλούστευση της διαδικασίας αδειοδότησης και την εισαγωγή ειδικών μεταρρυθμίσεων της αγοράς ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης μηχανισμού παρακολούθησης από την εθνική ρυθμιστική αρχή ενέργειας. Επιπλέον, το σχέδιο θα συμβάλει στην υλοποίηση της ειδικής ανά χώρα σύστασης για την ανάγκη ανάπλασης των αστικών περιοχών, κυρίως μέσω της μεταρρύθμισης του πολεοδομικού σχεδιασμού που θα καλύπτει όλες τις περιοχές της χώρας.

Το σχέδιο παρουσιάζει μέτρα που θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με τις βιώσιμες και ασφαλείς μεταφορές, συμπληρώνοντας παράλληλα τις προσπάθειες επέκτασης των υποδομών εφοδιαστικής που υποστηρίζονται από άλλους χρηματοδοτικούς πόρους της ΕΕ. Ο τομέας των μεταφορών ευθύνεται για το 21 % των εθνικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο ποσοστό στην τελική κατανάλωση ενέργειας (41 %). Ο ελληνικός στόλος είναι από τους παλαιότερους στην Ευρώπη και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το πετρέλαιο, ενώ η αγορά ηλεκτροκίνησης βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης. Η Ελλάδα κατατάσσεται επίσης σε χαμηλή θέση όσον αφορά την οδική ασφάλεια (τμήμα 2.3). Το σχέδιο αποσκοπεί στην αντιμετώπιση τόσο των περιβαλλοντικών πτυχών όσο και των πτυχών ασφάλειας του συστήματος μεταφορών. Περιλαμβάνει μέτρα για την εγκατάσταση περισσότερων από 8 000 σταθμών φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων, την αντικατάσταση ορισμένων λεωφορείων και ταξί με ηλεκτρικά οχήματα με συσσωρευτή και την παροχή στοχευμένης στήριξης για νέες δραστηριότητες που σχετίζονται με την παραγωγή στο τομέα της ηλεκτροκίνησης. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης σημαντική μεταρρύθμιση του σιδηροδρομικού τομέα και διάφορα σιδηροδρομικά έργα, τα οποία συμβάλλουν στη μετάβαση από τις οδικές μεταφορές εξαρτημένες από τα ορυκτά καύσιμα σε πιο βιώσιμους τρόπους μεταφοράς. Επιπλέον, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Ελλάδας στις θαλάσσιες μεταφορές είναι πιθανό να ενισχυθεί με την ανάπτυξη ενός γενικού σχεδίου για την ανανέωση του ελληνικού στόλου επιβατηγών πλοίων και με επιλεγμένες παρεμβάσεις σε περιφερειακούς και τουριστικούς λιμένες. Τέλος, το σχέδιο συμπληρώνει τις επενδύσεις στην εφοδιαστική οι οποίες υποστηρίζονται από

χρηματοδοτικούς πόρους της ΕΕ εκτός του ΜΑΑ, όπως τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) ή ο μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» (CEF).

Το σχέδιο περιλαμβάνει σειρά μέτρων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος και δημιουργεί συνέργειες με συμπληρωματικά μέτρα που υποστηρίζονται από άλλους χρηματοδοτικούς πόρους της ΕΕ. Η Ελλάδα αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις σε αυτόν τον τομέα, οι οποίες αντικατοπτρίζονται σε ένα αδύναμο σύστημα διαχείρισης στερεών αποβλήτων και στην έλλειψη κατάλληλων κανονιστικών πλαισίων για τη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων (τμήμα 2.3). Στο σχέδιο προβλέπονται αρκετές επενδύσεις για τη βελτίωση της επεξεργασίας λυμάτων σε διάφορες περιοχές της χώρας. Η σύσταση ενός εθνικού εποπτικού φορέα διαχείρισης αποβλήτων και μιας εθνικής ρυθμιστικής αρχής για τα ύδατα θα αυξήσει τη λογοδοσία των φορέων εκμετάλλευσης, θα ενισχύσει την αρχιτεκτονική διακυβέρνησης και θα διασφαλίσει οικονομική βιωσιμότητα τόσο στον τομέα των στερεών αποβλήτων όσο και στον τομέα των υδάτων, αντίστοιχα. Επιπλέον, το σχέδιο περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα πολιτικής προστασίας και διαχείρισης καταστροφών, το οποίο αποσκοπεί τόσο στη βελτίωση της ανθεκτικότητας έναντι της κλιματικής αλλαγής και των φυσικών κινδύνων όσο και στην αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών, συμπεριλαμβανομένων των δασικών πυρκαγιών, των πλημμυρών και των σεισμών. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης μέτρα που αποσκοπούν στον «πράσινο προσανατολισμό», στον εκσυγχρονισμό και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα, μεταξύ άλλων με την αναβάθμιση των αρδευτικών δικτύων, τα οποία συμπληρώνουν τις δράσεις στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής. Τέλος, το σχέδιο συμπληρώνει τις επενδύσεις σε περιβαλλοντικές υποδομές που υποστηρίζονται από χρηματοδοτικούς πόρους της ΕΕ εκτός του ΜΑΑ, όπως τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).

Το σχέδιο είναι πιθανό να συμβάλει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με τη χαμηλή ψηφιοποίηση τόσο της δημόσιας διοίκησης όσο και του επιχειρηματικού τομέα. Μολονότι βελτιώνονται με την πάροδο του χρόνου, οι ψηφιακές επιδόσεις της Ελλάδας παραμένουν μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ και χαρακτηρίζονται από συνδυασμό ελλείψεων στη συνδεσιμότητα, στις ψηφιακές δεξιότητες, στην υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών από τις εταιρείες, στην παροχή ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, καθώς και από χαμηλές επενδύσεις σε Ε&Α και από την απουσία έξυπνων λύσεων δημόσιων μεταφορών (τμήμα 2.3). Σε συνέχεια των πρόσφατων εργασιών για τη βελτίωση της ψηφιακής διακυβέρνησης και της παροχής ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, το σχέδιο περιλαμβάνει σειρά μέτρων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της δημόσιας διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων του συστήματος δικαιοσύνης και των τελωνειακών και φορολογικών αρχών, καθώς και για την προώθηση της διαλειτουργικότητας των συστημάτων και μητρώων του δημόσιου τομέα, η οποία είναι περιορισμένη. Το σχέδιο παρουσιάζει επίσης επενδύσεις στην ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων μέσω της ανάπτυξης προηγμένων ψηφιακών υποδομών και των σχετικών συμβουλευτικών υπηρεσιών στον τομέα της τεχνολογίας, της ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, και της προώθησης ενός επιχειρηματικού οικοσυστήματος που ευνοεί την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και καινοτομίας.

Το σχέδιο αξιοποιεί και συμπληρώνει τις προσπάθειες για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και του εμπορίου. Η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες με τον χαμηλότερο επιχειρηματικό δυναμισμό στην ΕΕ. Η αύξηση της παραγωγικότητας αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια όπως είναι οι υψηλοί κανονιστικοί φραγμοί και οι ανεπάρκειες της δημόσιας

διοίκησης —ιδίως σε τομείς όπως η εκτέλεση των συμβάσεων και η καταχώριση περιουσιακών στοιχείων, η διαδικασία αδειοδότησης και οι περιβαλλοντικές άδειες— σε συνδυασμό με τον χρόνο που χρειάζεται το σύστημα δικαιοσύνης για την έκδοση των οριστικών αποφάσεων, καθώς και έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά τους υφιστάμενους φορολογικούς κανόνες. Ένας από τους στόχους του σχεδίου είναι η διευκόλυνση του εμπορίου και η παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για ανάπτυξη και καινοτομία. Διάφορα μέτρα στηρίζουν τις ιδιωτικές επενδύσεις είτε άμεσα με την ενθάρρυνση των επενδύσεων σε σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες και με τη χρήση φορολογικών κινήτρων για ενσώματα και άυλα περιουσιακά στοιχεία, είτε έμμεσα, με την προώθηση ενός βελτιωμένου επιχειρηματικού οικοσυστήματος που ευνοεί την καινοτομία. Στόχος του σχεδίου είναι η άρση του υπερβολικού διοικητικού φόρτου για τις επιχειρήσεις με την επέκταση της απλούστευσης των διαδικασιών αδειοδότησης σε ορισμένους οικονομικούς τομείς, με παράλληλη προώθηση της συμμόρφωσης και ισότιμων όρων ανταγωνισμού μέσω της αποτελεσματικής εποπτείας της αγοράς, καθώς και με τη βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου. Το σχέδιο δίνει επίσης έμφαση στη βελτίωση του πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις, με βάση την πρόσφατη μεταρρύθμιση (νόμος 4782/2021), και στην προώθηση των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της οικονομίας

Το σχέδιο αξιοποιεί και συμπληρώνει βασικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που ξεκίνησαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής για τη βελτίωση της ευρύτερης λειτουργίας της οικονομίας. Το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων που προκύπτει από το σχέδιο βασίζεται στο σχέδιο ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία, το οποίο εκπονήθηκε από επιτροπή εμπειρογνομόνων υπό την προεδρία του τιμημένου με βραβείο Νόμπελ οικονομολόγου καθηγητή κ. Πισσαρίδη. Ειδικότερα, το σχέδιο περιλαμβάνει σημαντικές μεταρρυθμίσεις σε βασικούς τομείς, όπως η δημοσιονομική διάρθρωση, συμπεριλαμβανομένων της δημόσιας διοίκησης και των δημόσιων συμβάσεων· η αγορά εργασίας, οι κοινωνικές παροχές και υγειονομική περίθαλψη· η εκπαίδευση, ο χρηματοπιστωτικός τομέας και το επιχειρηματικό περιβάλλον· και ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, η δικαιοσύνη και η καταπολέμηση της διαφθοράς. Ορισμένα από τα βασικά στοιχεία του περιλαμβάνουν τις ακόλουθες μεταρρυθμίσεις και τη στήριξη των ψηφιακών επενδύσεων: α) τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της εργατικής νομοθεσίας, β) τη δημιουργία εθνικού συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, γ) την ανάπτυξη συστήματος πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης και ηλεκτρονικής υγείας — συμπεριλαμβανομένου ενός ηλεκτρονικού ιατρικού μητρώου και της τηλεϊατρικής, δ) την ψηφιοποίηση διαφόρων διαδικασιών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημόσιων Εσόδων συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών ταμειακών μηχανών και της επιτάχυνσης των επιστροφών ΦΠΑ, καθώς και την κωδικοποίηση και απλούστευση της φορολογικής νομοθεσίας· ε) υλοποίηση της ηλεκτρονικής κατάθεσης νομικών εγγράφων, ολοκλήρωση της φάσης II της θέσπισης του συστήματος ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (ΟΣΔΥ-ΠΠ) και της υπηρεσίας «JustStat» για τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων, στ) υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στην ενίσχυση το συστήματος υγείας του τραπεζικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων των προσπαθειών εξυγίανσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων με τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του σχετικού νομικού πλαισίου, και ζ) πρωτοβουλίες για την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης της αδειοδότησης επενδύσεων, με την ολοκλήρωση της απλούστευσης των διαδικασιών στους υπόλοιπους συμφωνηθέντες τομείς και τη νομοθεσία επιθεώρησης. Τα μέτρα αυτά αξιοποιούν και συμπληρώνουν τις μεταρρυθμίσεις που ξεκίνησαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής και που βρίσκονται εν μέρει σε εξέλιξη, ωστόσο οι μεταρρυθμίσεις και οι

επενδύσεις που περιλαμβάνονται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας υπερβαίνουν τις ειδικές δεσμεύσεις που ανέλαβε η Ελλάδα στο πλαίσιο της Ευρωομάδας το 2018 τόσο όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής τους όσο και το χρονοδιάγραμμά τους. Οι πολιτικές που ανταποκρίνονται σε ειδικές δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν στο πλαίσιο της Ευρωομάδας εξακολουθούν να παρακολουθούνται στο πλαίσιο ενισχυμένης εποπτείας.

Συμπέρασμα

Λαμβανομένων υπόψη των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων που προβλέπει η Ελλάδα, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται να συμβάλει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση σημαντικού υποσυνόλου των οικονομικών και κοινωνικών προκλήσεων που εντοπίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιονομικών πτυχών τους, και σε συστάσεις δυνάμει της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών²⁷. Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου αξιολόγησης 2.2 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ.

²⁷ Οι εν λόγω μακροοικονομικές ανισορροπίες αφορούν τις συστάσεις που διατυπώθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 το 2019 και το 2020.

Πίνακας 6 Χαρτογράφηση των προκλήσεων της χώρας που εντοπίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις για την περίοδο 2019-2020 και των 18 συνιστωσών του ελληνικού σχεδίου ανάκαμψης

Προκλήσεις χώρας (όπως προσδιορίζονται στο τμήμα 2)	Συναφείς ειδικές ανά χώρα συστάσεις στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου (2019- 2020)	Συνιστώσα 1.1 Ενίσχυση της ενέργειας	Συνιστώσα 1.2 Ανακαίνιση	Συνιστώσα 1.3 Επαναφόρτιση και ανεφοδιασμός	Συνιστώσα 1.4 Βιώσιμη χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και προστασία του περιβάλλοντος	Συνιστώσα 2.1 Σύνδεση	Συνιστώσα 2.2 Εκσυγχρονισμός	Συνιστώσα 2.3 Ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων	Συνιστώσα 3.1 Προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας	Συνιστώσα 3.2 Εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, και δεξιότητες	Συνιστώσα 3.3 Βελτίωση της ανθεκτικότητας, της προσαρμοστικότητας και της βιωσιμότητας της υγειονομικής περιθάλψης	Συνιστώσα 3.4 Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές	Συνιστώσα 4.1 Φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και της είσπραξης των φόρων	Συνιστώσα 4.2 Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης	Συνιστώσα 4.3 Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης	Συνιστώσα 4.4 Ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών	Συνιστώσα 4.5 Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας	Συνιστώσα 4.6 Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων της οικονομίας	Συνιστώσα 4.7 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και του εμπορίου
Δημοσιονομική βιωσιμότητα																			
Δημοσιονομική πολιτική και δημοσιονομική διακυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, με παράλληλη ενίσχυση των επενδύσεων	2019.1, 2020.1.1, 2020.1.2						○						●	○	○	○		○	○
Υγειονομική περίθαλψη και μακροχρόνια φροντίδα, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του συστήματος υγείας και την εξασφάλιση επαρκούς και ίσης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη	2019.1, 2019.2.8, 2020.1.2, 2020.1.3										●								

Αγορά εργασίας και κοινωνικές πολιτικές																			
Εφαρμογή μέτρων στήριξης της απασχόλησης όπως συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας	2019.1, 2020.4, 2020.2.1								●										
Κίνητρα για εργασία, δημιουργία θέσεων εργασίας, συμμετοχή στην αγορά εργασίας και αποτελεσματική στήριξη της συμμετοχής στον ενεργό εργασιακό βίο	2020.2.2								○				○						
Μείωση της φτώχειας και κοινωνική ένταξη	2019.1, 2020.2.1, 2020.4		○										●						
Πολιτικές στήριξης των επενδύσεων στην ψηφιακή και στην πράσινη μετάβαση και ιδίως στους ακόλουθους τομείς																			
α) ασφαλείς και βιώσιμες μεταφορές και εφοδιαστική	2019.2.1, 2020.3.4			●														○	
β) καθαρή και αποδοτική παραγωγή και χρήση ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των έργων διασύνδεσης	2019.2.2, 2020.3.5	●	●	●															
γ) Περιβαλλοντικές υποδομές	2019.2.2, 2020.3.6				○														
δ) Ψηφιακές υποδομές πολύ υψηλής χωρητικότητας και ψηφιακές τεχνολογίες	2019.2.3, 2020.3.7					●	●	○					○	○	○				
ε) Προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού των επιχειρήσεων	2020.3.10					●		●					●		●				●
στ) Εκπαίδευση	2019.2.5									●		○							
ζ) Δεξιότητες, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών δεξιοτήτων και της απασχολησιμότητας	2019.2.6, 2019.2.7, 2020.3.8								●	●		○			○			○	
η) Έρευνα και Ανάπτυξη	2019.2.4									●								●	
θ) Ανάπλαση αστικών περιοχών	2019.2.9	●	○	●	●								○						
Δημόσια διοίκηση και επιχειρηματικό περιβάλλον																			
Επίσπευση ώριμων έργων δημόσιων επενδύσεων	2020.3.2													●				●	
Βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ψηφιοποίησης της δημόσιας διοίκησης	2020.3.9				○	●	●		●	●	●	●		●	●			○	
Ταχεία εφαρμογή μέτρων για την παροχή ρευστότητας και τη συνεχή ροή πιστώσεων και λοιπής χρηματοδότησης προς την οικονομία, με ιδιαίτερη έμφαση στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που πλήττονται	2020.3.1															●		○	●

περισσότερο από την κρίση.																			
Προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων για τη στήριξη της οικονομικής ανάκαμψης	2020.3.3		●	●				○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	●
Ευρύτερη λειτουργία της οικονομίας																			
Επιδίωξη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων σε βασικούς τομείς, όπως η δημοσιονομική διάρθρωση, συμπεριλαμβανομένων της φορολογικής διοίκησης και των δημόσιων συμβάσεων· η αγορά εργασίας, οι κοινωνικές παροχές και υγειονομική περίθαλψη· η εκπαίδευση, ο χρηματοπιστωτικός τομέας και το επιχειρηματικό περιβάλλον· και ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, η δικαιοσύνη και η καταπολέμηση της διαφθοράς.	2019.1, 2020.4	○			○		○		●	●	●	●	●	●	●	●		○	●

Σημείωση: το «●» υποδηλώνει ότι οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις της συνιστώσας αντιμετωπίζουν σε σημαντικό βαθμό την πρόκληση· το «○» υποδηλώνει ότι οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις της συνιστώσας αντιμετωπίζουν εν μέρει την πρόκληση

4.3. Αναπτυξιακό δυναμικό, δημιουργία θέσεων εργασίας, θεσμική και κοινωνική ανθεκτικότητα, ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων, μετριασμός των επιπτώσεων της κρίσης και κοινωνική εδαφική συνοχή και σύγκλιση

Σύμφωνα με το κριτήριο αξιολόγησης 2.3 του παραρτήματος V του κανονισμού, στο παρόν τμήμα συνοψίζεται η αξιολόγηση της συμβολής που αναμένεται να έχει το σχέδιο στην ενίσχυση του αναπτυξιακού δυναμικού, στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα του κράτους μέλους, συμβάλλοντας στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων μέσω της προώθησης πολιτικών για τα παιδιά και τους νέους, και στον μετριασμό του οικονομικού και κοινωνικού αντίκτυπου της κρίσης της COVID-19, ενισχύοντας έτσι την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και τη σύγκλιση στην Ένωση.

Το σχέδιο βασίζεται επίσης στο ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία που εκπονήθηκε το 2020 από επιτροπή υπό την ηγεσία του τιμημένου με βραβείο Νόμπελ καθηγητή Πισσαρίδη, και συνάδει με αυτό. Ως εκ τούτου, αντιμετωπίζει τα κύρια εμπόδια που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη στην Ελλάδα, όπως είναι, ιδίως, το επενδυτικό κενό, τα μέτρα που είναι αναγκαία για την αύξηση της παραγωγικότητας και την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης και της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης και του συστήματος δικαιοσύνης. Η έντονη έμφαση που δίνει το σχέδιο στις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, στην επανειδίκευση και την αναβάθμιση δεξιοτήτων έχει τη δυνατότητα να αυξήσει τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας και την απασχόληση (συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής των γυναικών), κάτι που είναι ευπρόσδεκτο, λαμβανομένου υπόψη του σταθερά υψηλού ποσοστού ανεργίας.

Σε βραχυπρόθεσμο έως μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, με βάση τις προσομοιώσεις βάσει μοντέλου, εκτιμάται ότι θα υπάρξει άνοδος της βασικής μέσης ετήσιας αύξησης του ΑΕΠ κατά 0,3-0,5 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2021-2026, ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο πιθανός θετικός αντίκτυπος των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων (βλ. πλαίσιο 2). Η συνολική αύξηση του ΑΕΠ προβλέπεται να ανέλθει σε 2,1-3,3 % έως το 2026. Μέσω του αντίκτυπου του στην ανάπτυξη, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται επίσης να παράσχει στήριξη στην Ελλάδα για την επίτευξη των προβλεπόμενων πρωτογενών πλεονασμάτων που απαιτούνται για να εξασφαλιστεί η συνολική βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της Ελλάδας.

Πλαίσιο 2 Τυποποιημένες προσομοιώσεις αντίκτυπου του NGEU με τη χρήση του QUEST — Ελλάδα

Οι προσομοιώσεις βάσει μοντέλου που διενήργησε η Επιτροπή με τη χρήση του μοντέλου QUEST

δείχνουν ότι ο οικονομικός αντίκτυπος του NGEU στην Ελλάδα θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση του ΑΕΠ μεταξύ 2,1 % και 3,3 % έως το 2026²⁸. Μετά από 20 χρόνια, το ΑΕΠ θα μπορούσε να είναι κατά 1,2 % υψηλότερο. Μεγάλο μέρος αυτού του αντίκτυπου οφείλεται στις δευτερογενείς επιπτώσεις.

Σύμφωνα με τις προσομοιώσεις αυτές, αυτό θα αποτυπωθεί στη δημιουργία έως και 62 000 πρόσθετων θέσεων εργασίας. Οι διασυννοριακές δευτερογενείς επιπτώσεις (ΑΕΠ) αντιστοιχούν σε 0,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2026, γεγονός που καταδεικνύει την προστιθέμενη αξία των συγχρονησμένων δαπανών στα κράτη μέλη (γραμμή 2). Ακόμα και σε περίπτωση χαμηλότερης παραγωγικότητας των πόρων του NGEU, ο αντίκτυπος θα είναι επίσης σημαντικός (γραμμή 3)²⁹.

Πίνακας 1: Αποτελέσματα προσημείωσης βάσει του QUEST (απόκλιση % του επιπέδου του πραγματικού ΑΕΠ από υπόθεση εκτός NGEU, γραμμική παραδοχή εκταμίευσης σε διάστημα 6 ετών)

Σενάριο	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2040
Βάση	1,6	2,7	2,7	2,8	3,0	3,3	2,3	1,5	1,7	1,8	1,2
<i>από τα οποία δευτερογενείς επιπτώσεις</i>	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	0,0
Χαμηλή παραγωγικότητα	1,4	2,3	2,1	2,0	2,1	2,1	1,1	0,2	0,4	0,6	0,5

Αυτό το τυποποιημένο σενάριο δεν περιλαμβάνει τον πιθανό θετικό αντίκτυπο των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, ο οποίος μπορεί να είναι σημαντικός. Μια άσκηση συγκριτικής αξιολόγησης βάσει μοντέλων δείχνει ότι η ανάληψη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση κατά το ήμισυ του χάσματος έναντι των χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά τους δείκτες διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, θα μπορούσε να αυξήσει το ΑΕΠ της Ελλάδας κατά 18 % σε 20 χρόνια, περισσότερο από το 11 % που διαπιστώθηκε για τον μέσο όρο της ΕΕ, διαφορά που αντικατοπτρίζει τα σχετικά μεγαλύτερα χάσματα μεταξύ της Ελλάδας και των χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις³⁰.

Λόγω των διαφορών στις παραδοχές και τη μεθοδολογία, τα αποτελέσματα αυτής της τυποποιημένης αξιολόγησης δεν μπορούν να συγκριθούν άμεσα με τα αριθμητικά στοιχεία που αναφέρονται στο κεφάλαιο 4 του ΣΑΑ της Ελλάδας.

²⁸ Ο ΜΑΑ ανέρχεται περίπου στο 90 % του NGEU, το οποίο περιλαμβάνει επίσης το πρόγραμμα ReactEU, το πρόγραμμα «Ορίζων», το InvestEU, το ΤΔΜ, το Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το rescEU.

²⁹ Από τεχνική άποψη, το σενάριο χαμηλής παραγωγικότητας λαμβάνει υπόψη μια σημαντικά μειωμένη ελαστικότητα παραγωγής του δημόσιου κεφαλαίου.

³⁰ Varga, J, in 't Veld J. (2014), «The potential growth impact of structural reforms in the EU: A benchmarking exercise», European Economy Economic Papers αριθ. 541.

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2014/pdf/ecp541_en.pdf.

Το σχέδιο παρουσιάζει λεπτομερή ανάλυση του συνολικού αντίκτυπου των προτεινόμενων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Σε συμμόρφωση προς τις κατευθυντήριες γραμμές, περιλαμβάνει μακροοικονομικές και κοινωνικές προοπτικές, τις οποίες ακολουθεί η συζήτηση σχετικά με τον μακροοικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο του σχεδίου στο σύνολό του. Η μεθοδολογία των μακροοικονομικών εκτιμήσεων περιγράφεται λεπτομερώς, τόσο για τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος όσο και τις εκτιμήσεις του Συμβουλίου Οικονομικών Εμπειρογνομόνων. Το έγγραφο παρουσιάζει επιχειρήματα σχετικά με τη βιωσιμότητα των σχεδιαζόμενων επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων, αλλά δεν αναλύει λεπτομερώς τον συνολικό αντίκτυπο στην κοινωνική και εδαφική συνοχή. Στη συνέχεια, ο συνολικός αντίκτυπος συγκρίνεται με το βασικό επενδυτικό σχέδιο.

Προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης

Το σχέδιο περιλαμβάνει ευρύ φάσμα επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων που συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη και στην αύξηση της απασχόλησης. Η ώθηση της ανάπτυξης που παρέχουν τα μέτρα που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις εκτιμάται ότι υπερβαίνει το 1 % του ΑΕΠ ήδη το 2021, κάτι το οποίο αποτελεί σημαντική συμβολή στην οικονομική ανάκαμψη μετά την πανδημία.

Αρκετά μέτρα αποσκοπούν στη βελτίωση της παραγωγικότητας. Ακόμη και πριν από την πανδημία, οι επιδόσεις της Ελλάδας όσον αφορά την ανάπτυξη ήταν υποτονικές, και η οικονομία αντιμετώπιζε διάφορες προκλήσεις όσον αφορά το αναπτυξιακό δυναμικό της, οι οποίες αναλύθηκαν στο τμήμα 2.2 του παρόντος εγγράφου. Ένας από τους κύριους παράγοντες είναι η χαμηλή παραγωγικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Η συνιστώσα 4.7 αναμένεται να αντιμετωπίσει διάφορες αιτίες αυτού του ζητήματος. Περιλαμβάνει δράσεις για την απλούστευση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την περαιτέρω διευκόλυνση της άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας και την παροχή κινήτρων για την αύξηση της παραγωγικότητας, μέσω της ανάπτυξης του νομικού πλαισίου για τη διευκόλυνση της αύξησης του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών. Επίσης, το σχέδιο παρέχει σημαντικά οικονομικά κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις στο πλαίσιο της δανειακής διευκόλυνσης, τα οποία οι αρχές αναμένουν ότι θα παράσχουν πρόσθετη ποσοστιαία αύξηση του ΑΕΠ ήδη από το 2021. Οι προσπάθειες αυτές συμπληρώνονται από τη συνιστώσα 2.3, η οποία αναμένεται να βελτιώσει την ψηφιοποίηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και, ως εκ τούτου, αναμένεται να δημιουργήσει μια καλή δυναμική για τη βελτίωση της παραγωγικότητας. Τέλος, η συνιστώσα 4.5 παρέχει σημαντική συμβολή μέσω της προώθησης της έρευνας και της καινοτομίας μέσω της ενίσχυσης των σχέσεων του επιχειρηματικού και του επιστημονικού τομέα και μέσω της αυξημένης συνεργασίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στην έρευνα και την ανάπτυξη, μεταξύ άλλων με τη στήριξη των νεοφυών επιχειρήσεων.

Η παραγωγικότητα αναμένεται επίσης να βελτιωθεί με την ενίσχυση του ανοικτού χαρακτήρα της οικονομίας, και, συνακόλουθα, με την καλύτερη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Ελλάδας και την έκθεση της οικονομίας σε υψηλότερο ανταγωνισμό, κάτι το οποίο θα ενθαρρύνει τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η συνιστώσα 4.7 έχει στοιχεία που αναμένεται να βελτιώσουν την εξωστρέφεια της οικονομίας μέσω της προώθησης της αύξησης του μεγέθους των επιχειρήσεων και η συνιστώσα 4.6

προβλέπει σημαντικά μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση. Αναγνωρίζοντας ορισμένους από τους πιο χαρακτηριστικούς κλάδους της Ελλάδας: τον τουρισμό, τον πολιτισμό και τα γεωργικά είδη διατροφής, προωθεί σημαντικές αναβαθμίσεις υποδομών και δεξιοτήτων στους εν λόγω τομείς, οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αυξημένη και πιο διαφοροποιημένη προστιθέμενη αξία από τους εν λόγω τομείς. Η ίδια συνιστώσα αναμένεται επίσης να βελτιώσει τη διευκόλυνση του εμπορίου και περιλαμβάνει διάφορες μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στην αύξηση των επενδύσεων σε έξυπνες τεχνολογίες στον τομέα της μεταποίησης, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν καίρια σημασία για την ενίσχυση της παραγωγικότητας.

Το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση της διαχείρισης των δημόσιων επενδύσεων. Η Ελλάδα έπασχε ανέκαθεν από έλλειψη συστήματος σχεδιασμού και παρακολούθησης για την υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής. Η πρόκληση αυτή αντιμετωπίζεται από τη συνιστώσα 4.2 η οποία αποσκοπεί στην επιτάχυνση της υλοποίησης έργων δημόσιων επενδύσεων μέσω της ενίσχυσης του συντονισμού της πολιτικής και του σχεδιασμού, και του εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης, των δημόσιων συμβάσεων και της λογιστικής σε δεδουλευμένη βάση, με παράλληλη ενίσχυση του πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Η σημασία αυτών των μέτρων αναμένεται να είναι καθοριστική για την έγκαιρη και αποτελεσματική υλοποίηση όλων των δημόσιων επενδύσεων που περιγράφονται στο σχέδιο.

Λαμβάνονται σημαντικά μέτρα για τη βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης. Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση, η φορολογική συμμόρφωση, η γραφειοκρατία, ο κανονιστικός φόρτος και το αργό δικαστικό σύστημα αποτελούν επίσης μακροχρόνιες προκλήσεις για τη δυνητική ανάπτυξη. Μολονότι ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί άμεσα για τη μείωση των φόρων, το σχέδιο που υπέβαλαν οι αρχές περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις που ανοίγουν τον δρόμο για ένα αποδοτικότερο φορολογικό σύστημα μέσω της μείωσης της φοροδιαφυγής, με κύριο άξονα τον ψηφιακό μετασχηματισμό της Ανεξάρτητης Αρχής Δημόσιων Εσόδων, που θα μπορούσε να επιτρέψει τη δημιουργία ευνοϊκότερου για την ανάπτυξη φορολογικού περιβάλλοντος σε μεταγενέστερο στάδιο. Ειδικότερα, η συνιστώσα 4.1 εισάγει ένα σύνολο μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων ευρείας κλίμακας που αναμένεται να βελτιώσουν τη φορολογική διοίκηση και την είσπραξη των φόρων μέσω της ψηφιοποίησης και της απλούστευσης της φορολογικής νομοθεσίας. Υπάρχουν συνέργειες μεταξύ αυτής της συνιστώσας και της συνιστώσας 2.3, η οποία προωθεί την ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων που θα διευκολύνει την ψηφιοποίηση της είσπραξης των φόρων και της φορολογικής εποπτείας. Η συνιστώσα 4.2 περιλαμβάνει πρωτοβουλίες που μειώνουν τον διοικητικό και κανονιστικό φόρτο, ενώ παράλληλα συνεχίζουν της προσπάθειες εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης ένα φιλόδοξο θεματολόγιο για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης. Η συνιστώσα 4.3 αναμένεται να συνεχίσει το έργο της ψηφιοποίησης των δικαστικών διαδικασιών και προβλέπει αναθεώρηση του δικαστικού χάρτη για τα διοικητικά, πολιτικά και ποινικά δικαστήρια, με στόχο την ευθυγράμμισή του με τις ανάγκες του 21ου αιώνα. Αυτό συνοδεύεται από αναβάθμιση της υφιστάμενης υποδομής, και από μέτρα για τη βελτίωση των δεξιοτήτων των δικαστών και των δικαστικών υπαλλήλων και την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης.

Μια νέα και φθηνότερη δεξαμενή χρηματοδότησης θα είναι διαθέσιμη για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Η δανειακή διευκόλυνση (συνιστώσα 4.7) αντιμετωπίζει επίσης την έλλειψη διαθέσιμης και οικονομικά προσιτής χρηματοδότησης. Οι ελληνικές τράπεζες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν υψηλά ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων και άλλους περιορισμούς οι οποίοι περιορίζουν τη δανειοδοτική τους δραστηριότητα και αυξάνουν τα επιτόκια δανεισμού. Η δανειακή διευκόλυνση αναμένεται να καταστήσει τη χρηματοδότηση φθηνότερη και περισσότερο διαθέσιμη. Τα ποσά των δανείων στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας μετακυλίνουν στον ιδιωτικό τομέα κυρίως μέσω αναδανεισμού μέσω διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και εμπορικών τραπεζών. Με τη μετακύλιση των ευνοϊκών επιτοκίων δανεισμού των δανείων του μηχανισμού, το μέσο επιτόκιο που βαρύνει επιχειρήσεις θα είναι χαμηλότερο, και με τον επιμερισμό της αναμενόμενης ζημίας με τις τράπεζες και τα δανειοδοτικά ιδρύματα, θα αυξηθεί η διαθεσιμότητα χρηματοδότησης. Η συμμετοχή του δικαιούχου, με ένα μικρό ποσό της συνολικής επένδυσης, εξασφαλίζει την κατάλληλη διάρθρωση κινήτρων μεταξύ όλων των μερών, μετριάζοντας τυχόν ανησυχίες σχετικά με τον ηθικό κίνδυνο. Αυτή η δανειακή διευκόλυνση αναμένεται να δώσει σημαντική ώθηση στις ιδιωτικές επενδύσεις με έμφαση στην πράσινη μετάβαση και στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Σύμφωνα με την εκτίμηση των αρχών, θα παράσχει μεγαλύτερη ώθηση στην ανάπτυξη από ό,τι οι επενδύσεις που χρηματοδοτούνται μέσω μη επιστρεπτέας χρηματοδοτικής στήριξης. Ο πραγματικός αντίκτυπος στην ανάπτυξη θα εξαρτηθεί από τον ρυθμό αξιοποίησης των εν λόγω δανείων, καθώς στον πιθανό παραγκωνισμό του τραπεζικού δανεισμού.

Πέραν των μέτρων που αντιμετωπίζουν άμεσα τις προκλήσεις που προσδιορίζονται στο τμήμα 2.2 και οι οποίες καλύπτονται ως επί το πλείστον από τις επενδύσεις και τις μεταρρυθμίσεις του τέταρτου πυλώνα, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας προτείνει διάφορα μέτρα που ευνοούν την ανάπτυξη και την απασχόληση. Οι επενδύσεις στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα που αφορά την πράσινη μετάβαση, προωθούν την ανάπτυξη και την παραγωγικότητα μέσω φθηνότερης και πιο βιώσιμης ενέργειας και μέσω καλύτερης διαχείρισης των φυσικών πόρων. Αυτό περιλαμβάνει τη μεταρρύθμιση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ανακαίνιση των κατοικιών και ένα καθεστώς για την οριζόντια στήριξη βιομηχανικών μονάδων που δημιουργούνται για τη στήριξη της οικονομίας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Τα μέτρα στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα που αφορά τον ψηφιακό μετασχηματισμό, δημιουργούν τις προϋποθέσεις ώστε ορισμένες άλλες μεταρρυθμίσεις να καταστούν αποτελεσματικότερες και αποδοτικότερες τόσο για τον δημόσιο όσο και για τον ιδιωτικό τομέα. Τα μέτρα στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα για την απασχόληση, τις δεξιότητες και την κοινωνική συνοχή έχουν ως στόχο να διασφαλίσουν ότι η ανάκαμψη και η μελλοντική ανάπτυξη θα πραγματοποιηθούν χωρίς αποκλεισμούς.

Οι ελληνικές αρχές παρείχαν εκτίμηση του άμεσου αναπτυξιακού αντίκτυπου του σχεδίου για κάθε μέτρο. Αυτή η ποσοτικοποίηση πραγματοποιήθηκε με ένα στατικό μοντέλο εισροών-εκροών, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ενδογενείς επιπτώσεις στη συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής, ενώ αποδόθηκε ελάχιστος ή μηδενικός αντίκτυπος στις μεταρρυθμίσεις. Η ποσοτικοποίηση διενεργήθηκε από το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ). Όπως επισημαίνουν οι αρχές, οι υπολογισμοί αυτοί θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με προσοχή, και δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι αντικατοπτρίζουν τον

συνολικό αντίκτυπο του σχεδίου που εκτιμήθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος. Ωστόσο, οι υπολογισμοί είναι χρήσιμοι για την παρουσίαση του άμεσου αντίκτυπου κάθε μέτρου και της σχετικής ώθησης των διαφόρων πυλώνων. Με βάση τα αποτελέσματα, τα μέτρα στο πλαίσιο του πρώτου και του τέταρτου πυλώνα αναμένεται να έχουν τον μεγαλύτερο άμεσο οικονομικό αντίκτυπο τόσο ως προς το ΑΕΠ όσο και ως προς την απασχόληση, ενώ τα μέτρα στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα αναμένεται να έχουν τον μικρότερο άμεσο οικονομικό αντίκτυπο. Οι επιπτώσεις αυτές είναι σε γενικές γραμμές ανάλογες προς την κατανομή του κόστους στους διάφορους πυλώνες. Όσον αφορά τα μέτρα, η εκτίμηση του ΚΕΠΕ αποδίδει θετικές επιπτώσεις για την ανάπτυξη και την απασχόληση σε 140 από τα 167 μέτρα που περιλαμβάνονται στην ανάλυση.

Οι επενδύσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται να αυξήσουν σημαντικά τις δημόσιες επενδύσεις. Οι δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα ήταν σε χαμηλά επίπεδα από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και έπειτα. Ενώ μεταξύ του 1995 και του 2009 οι δημόσιες επενδύσεις κυμαίνονταν γύρω στο 5 % του ΑΕΠ, μειώθηκαν στο 3 %, κατά μέσο όρο, μεταξύ του 2010 και 2020. Η μείωση αυτή εξηγείται σε μεγάλο βαθμό από τη μείωση των εθνικών δαπανών για επενδύσεις λόγω δημοσιονομικών περιορισμών και του χαμηλού ποσοστού απορρόφησης των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ κατά τα πρώτα έτη της περιόδου προγραμματισμού 2014-2020. Σύμφωνα με τις φθινοπωρινές προβλέψεις 2020 της Επιτροπής, οι οποίες δεν περιλάμβαναν τις επενδύσεις στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, οι δημόσιες επενδύσεις θα ανέρχονταν στο 4 % του ΑΕΠ την περίοδο 2021-2022. Με βάση την ανάλυση που περιλαμβάνεται στον πίνακα 4β του σχεδίου, οι δαπάνες που ενισχύουν την ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ θα είναι κατά μέσο όρο 1,6 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερες, λόγω των μέτρων που χρηματοδοτούνται μέσω μη επιστρεπτέας χρηματοδοτικής στήριξης του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σε σύγκριση με το βασικό σενάριο. Αυτό σε γενικές γραμμές συνάδει με τον πρόσθετο αντίκτυπο που εκτιμάται στις εαρινές προβλέψεις 2021 της Επιτροπής, σύμφωνα με τις οποίες οι δημόσιες επενδύσεις αναμένεται να ανέλθουν στο 5 % του ΑΕΠ το 2021 και στο 6 % το 2022.

Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής

Οι πληγές που προκάλεσε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση στην απασχόληση δεν είχαν επουλωθεί πριν από την τρέχουσα πανδημική κρίση. Τα επίπεδα απασχόλησης και συμμετοχής στην απασχόληση είναι χαμηλά και η ανεργία εξακολουθεί να είναι η υψηλότερη στην ΕΕ παρά την πτωτική της τάση από το 2013. Η ανεργία των νέων και η μακροχρόνια ανεργία είναι, τα τελευταία έτη, ιδιαίτερα και σταθερά υψηλές, γεγονός που είναι επιζήμιο για την κοινωνική συνοχή.

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας παρουσιάζει μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στην αγορά εργασίας και τη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής. Οι πολιτικές αυτές περιλαμβάνουν επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, πολιτικές ενεργοποίησης και κοινωνικές υπηρεσίες, καταπολέμηση των ανισοτήτων, εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας και αύξηση της κοινωνικής ένταξης. Το σχέδιο παρέχει λεπτομερή χαρτογράφηση των επιλεγμένων παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των τρωτών

σημείων που προσδιορίζονται στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων. Σύμφωνα με την εκτίμηση του σχεδίου, η εφαρμογή του συνόλου των μέτρων θα μπορούσε να οδηγήσει σε 180 000-200 000 νέες μόνιμες θέσεις εργασίας.

Τα μέτρα του τρίτου πυλώνα του σχεδίου αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και συμβάλλουν στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω της βελτίωσης διαφόρων δεικτών της αγοράς εργασίας και κοινωνικών δεικτών. Τα μέτρα της συνιστώσας 3.1 αποσκοπούν στην ανάπτυξη των ικανοτήτων των οικονομικών και κοινωνικών δομών, στην ενίσχυση των θεσμών και στη μείωση των ευπαθειών έναντι κλυδωνισμών, μέσω ριζικής αναθεώρησης της εργατικής νομοθεσίας και βελτιώσεων στην αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης (ψηφιοποίηση των συστημάτων απασχόλησης και κοινωνικής ασφάλισης και καλύτερη παρακολούθηση της αγοράς εργασίας). Οι επενδύσεις σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και οι μεταρρυθμίσεις των παθητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας για την άρση των αντικινήτρων συμμετοχής συμβάλλουν στη μείωση της ανεργίας και στην αύξηση της απασχόλησης. Περιλαμβάνουν προγράμματα παροχής κινήτρων για προσλήψεις σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των δεξιοτήτων, τα οποία έχουν σχεδιαστεί σύμφωνα με τη σύσταση της Επιτροπής για την αποτελεσματική ενεργό στήριξη της απασχόλησης μετά την κρίση της COVID-19 (EASE). Η συνιστώσα 3.2 βελτιώνει την ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της αύξησης των δαπανών για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την επανειδίκευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων, σε συνδυασμό με μεταρρύθμιση του συστήματος δια βίου μάθησης. Με τον τρόπο αυτό αναμένεται να αντιμετωπιστεί μια άλλη μακροχρόνια ευπάθεια της ελληνικής οικονομίας: αναντιστοιχίες δεξιοτήτων που συμβάλλουν στη μακροχρόνια ανεργία. Η συνιστώσα 3.4 προωθεί την ένταξη των ευάλωτων ομάδων, όπως τα άτομα με αναπηρία, οι πρόσφυγες και οι Ρομά, στην αγορά εργασίας. Βελτιώνει επίσης τη διαθεσιμότητα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας και την πρόσβαση σε αποτελεσματικές κοινωνικές πολιτικές μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού του συστήματος κοινωνικής προστασίας και της ανάπτυξης κοινωνικών υπηρεσιών, ιδίως για τα ευάλωτα παιδιά και τα άτομα με αναπηρία.

Πλαίσιο 3 Εργασιακές και κοινωνικές προκλήσεις υπό το πρίσμα του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων που συνοδεύει τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

Ο κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων, ο οποίος στηρίζει τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, καταδεικνύει ορισμένες εργασιακές και κοινωνικές προκλήσεις στην Ελλάδα. Η κρίση της COVID-19 ανέκοψε τις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας οι οποίες είχαν παρατηρηθεί τα τελευταία έτη και κινδυνεύει να οδηγήσει σε αύξηση του ποσοστού των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE). Το ποσοστό ανεργίας, το οποίο ανήλθε σε 15,8 % τον Δεκέμβριο του 2020, είναι πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (7,5 % την ίδια χρονική στιγμή). Το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων παραμένει εξαιρετικά υψηλό στην Ελλάδα (66,4 % το τέταρτο τρίμηνο του 2020). Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης παραμένει το χαμηλότερο στην ΕΕ (61,5 % το τέταρτο τρίμηνο του 2020) και το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών είναι περίπου 18 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το ποσοστό των ανδρών. Αυτό το πολύ μεγάλο χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων μπορεί μόνο εν μέρει να αποδοθεί στις ευθύνες φροντίδας των γυναικών. Αξιοσημείωτη αύξηση παρατηρήθηκε στα ποσοστά εγγραφής παιδιών σε μονάδες

παιδικής φροντίδας τα τελευταία έτη, με το 32,4 % των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών να εγγράφονται σε επίσημες υπηρεσίες παιδικής φροντίδας το 2019 έναντι 20,5 % το 2017.

Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων για την ΕΛΛΑΔΑ						
Ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση στην αγορά εργασίας	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωγα την εκπαίδευση και κατάρτιση (% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών) (2020)					
	Νέοι ΕΑΕΚ (% του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών) (2020)					
	Χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση (2020)					
	Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20) (2019)					
	Σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (σε %) (2019)					
Δυναμικές αγορές εργασίας και δίκαιες συνθήκες εργασίας	Ποσοστό απασχόλησης (% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών) (2020)					
	Ποσοστό ανεργίας (% του πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών) (2020)					
	Μακροχρόνια ανεργία (% του πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών) (2020)					
	Αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΔΕΝ (2019)					
	Καθαρές αποδοχές άτεκνου εργαζομένου πλήρους απασχόλησης που αμείβεται με τον μέσο μισθό (2019)					
Κοινωνική προστασία και ένταξη	Επιπτώσεις των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας (2019)					
	Παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες υπηρεσίες παιδικής φροντίδας (2019)					
	Αυτοαναφερόμενες μη καλυπτόμενες ανάγκες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης (2019)					
	Ατομικό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων (2019)					
Κρίσιμη κατάσταση	Προς παρακολούθηση	Ασθενής αλλά βελτιούμενη	Καλή αλλά προς παρακολούθηση	Στον μέσο όρο	Καλύτερη από τον μέσο όρο	Βέλτιστες επιδόσεις

Επικαιροποίηση στις 29 Απριλίου 2021. Τα κράτη μέλη κατατάσσονται στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων σύμφωνα με τη στατιστική μεθοδολογία που συμφωνήθηκε με τις επιτροπές EMCO και SPR. Εξετάζονται από κοινού τα επίπεδα και οι μεταβολές των δεικτών σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ και τα κράτη μέλη κατατάσσονται σε επτά κατηγορίες. Για λεπτομέρειες μεθοδολογίας, βλ. την Κοινή Έκθεση για την Απασχόληση 2021. ΕΕΑΚ: εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης. ΑΔΕΝ: ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

Η κατάσταση της απασχόλησης των νέων στην Ελλάδα είναι κρίσιμη. Παρά τη συνεχιζόμενη μείωση κατά τα τελευταία έτη, το ποσοστό των νέων ηλικίας 15-29 ετών που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ) παρέμεινε μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ και έχει επιδεινωθεί σημαντικά κατά την τρέχουσα κρίση (19,1 % το τέταρτο τρίμηνο του 2020). Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η κατάσταση της ηλικιακής ομάδας 25-29 ετών, για την οποία το ποσοστό των ΕΑΕΚ το 2020 ήταν διπλάσιο από αυτό της ηλικιακής ομάδας 15-24 ετών.

Η φτώχεια σημείωνε σταδιακή μείωση κατά τα έτη πριν από την κρίση, ωστόσο η πανδημία μπορεί να αντιστρέψει αυτή την τάση. Το 2019 το ποσοστό των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ήταν μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ (30 %), υπερβαίνοντας κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ (20,9 %). Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας, ο οποίος ανέρχεται στο 22,8 %, είναι πολύ χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ (32,4 % στην ΕΕ).

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που υπέβαλε η Ελλάδα αντιμετωπίζει πληθώρα εργασιακών και κοινωνικών προκλήσεων που σχετίζονται με την

υλοποίηση του πυλώνα. Για την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, το σχέδιο προβλέπει μια νέα στρατηγική για τη δια βίου μάθηση και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανειδίκευσης. Η μεταρρύθμιση θα επανασχεδιάσει και θα αναβαθμίσει τα υφιστάμενα κατακερματισμένα προγράμματα, με τη θέσπιση νέων προγραμμάτων σπουδών που συνδέονται με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και ένα πλαίσιο αξιολόγησης για τους παρόχους προγραμμάτων αναβάθμισης δεξιοτήτων. Προβλέπονται επίσης επενδύσεις για την περαιτέρω αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Για τη βελτίωση της δυναμικής της αγοράς και των συνθηκών εργασίας, η Ελλάδα σχεδιάζει επίσης μεταρρύθμιση της εργατικής νομοθεσίας η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας, καθώς και σημαντικές επενδύσεις σε επιδοτήσεις μισθών και σε προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων/επανεπιδίκευσης που θα συμπληρώνουν τα προγράμματα ενεργοποίησης που

υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Προβλέπονται επίσης μεταρρυθμίσεις που βελτιώνουν τα κίνητρα για εργασία και επενδύσεις για την ενίσχυση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης. Ωστόσο, η διαρθρωτική μεταρρύθμιση που απαιτείται για να εξασφαλιστεί η έγκαιρη και προσαρμοσμένη εφαρμογή ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας στα άτομα που αναζητούν εργασία σε ολόκληρη τη χώρα δεν καλύπτεται επαρκώς.

Δεδομένου ότι περισσότερα άτομα είναι πιθανό να υπαχθούν στα βασικά δίκτυα ασφαλείας λόγω της κρίσης της COVID-19, οι μεταρρυθμίσεις για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη είναι σημαντικές για την παροχή της τόσο αναγκαίας στήριξης, σε συνέργεια με τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Το σχέδιο περιλαμβάνει πληθώρα παρεμβάσεων στον κοινωνικό τομέα με στόχο, μεταξύ άλλων, την επέκταση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, την αποϊδρυματοποίηση των παιδιών και των εφήβων, τη στήριξη ατόμων με αναπηρία και την ένταξη των ευάλωτων ομάδων στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, μολονότι είναι σημαντικές για την αντιμετώπιση των επενδυτικών αναγκών που σχετίζονται με την κοινωνική ένταξη, οι παρεμβάσεις στερούνται ενός συνολικού πλαισίου για την ενίσχυση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης. Τέλος, το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στη μεταρρύθμιση και στην επέκταση της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης και στην επένδυση στην ψηφιοποίηση των υπηρεσιών υγείας. Τα μέτρα αυτά είναι σημαντικά για την περαιτέρω μείωση των αυτοαναφερόμενων ακάλυπτων αναγκών ιατρικής περίθαλψης που παραμένουν υψηλές (8,1 % έναντι 1,7 % στην ΕΕ το 2019).

Μείωση της τρωτότητας και αύξηση της ανθεκτικότητας

Διάφορα μέτρα και συνιστώσες αποσκοπούν στη μείωση των τρωτών σημείων της χώρας και στην αύξηση της ικανότητάς της να απορροφά τους κλυδωνισμούς. Τα κύρια τρωτά σημεία που εντοπίστηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών είναι τα εξής: 1) υψηλό δημόσιο χρέος, 2) υψηλό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων στον τραπεζικό τομέα, 3) υψηλό απόθεμα εξωτερικών υποχρεώσεων, 4) χαμηλά ποσοστά δραστηριότητας και απασχόλησης και υψηλή ανεργία ιδίως μεταξύ των νέων, και 5) χαμηλό αναπτυξιακό δυναμικό. Αυτά τα τρωτά σημεία εμφανίζουν στασιμότητα, και η διόρθωσή τους απαιτεί σημαντικό χρονικό διάστημα. Το κοινό χαρακτηριστικό αυτών των ανισορροπιών είναι ότι η διόρθωσή τους απαιτεί βελτίωση του αναπτυξιακού δυναμικού και της απασχόλησης με βιώσιμο τρόπο και χωρίς αποκλεισμούς. Ως εκ τούτου, τα περισσότερα από τα μέτρα που εξετάστηκαν στα δύο προηγούμενα υποτίμηματα είναι πολύ σημαντικά και σε αυτή την περίπτωση.

Η ικανότητα αντοχής σε κλυδωνισμούς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τέσσερις τουλάχιστον παράγοντες. Πρώτον, μια επαρκώς ευέλικτη αγορά εργασίας, συνοδευόμενη από ορθά στοχοθετημένο και αποτελεσματικό κοινωνικό δίκτυ ασφαλείας, είναι αναγκαία για τον περιορισμό των ζημιών στην απασχόληση σε περίπτωση αρνητικών κλυδωνισμών. Δεύτερον, η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να είναι σε θέση να δρα αντικυκλικά, επιτρέποντας στους αυτόματους σταθεροποιητές να λειτουργούν ελεύθερα, διασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Τρίτον, η δημόσια διοίκηση θα πρέπει να έχει την ικανότητα να εφαρμόζει συντονισμένες πολιτικές απαντήσεις σε περιόδους ανάγκης και να αποτελεί χρήσιμο εταίρο του ιδιωτικού τομέα και σε κανονικές συνθήκες. Τέλος, μια εύρυθμη χρηματοπιστωτική αγορά θα μπορούσε να διαδραματίσει καίριο ρόλο τόσο στην πρόληψη

κρίσεων όσο και στον μετριασμό των επιπτώσεών τους με την αποφυγή της χρηματοπιστωτικής επιτάχυνσης.

Οι προγραμματισμένες μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας αναμένεται να βελτιώσουν την ανθεκτικότητά της. Όπως προαναφέρθηκε, ο εκσυγχρονισμός της εργατικής νομοθεσίας στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.1 αναμένεται να επιφέρει διαρθρωτική μεταρρύθμιση του ατομικού εργατικού δικαίου, του συλλογικού εργατικού δικαίου, του συνδικαλιστικού δικαίου και των συστημάτων παρακολούθησης. Στο πλαίσιο της ίδιας συνιστώσας, σημαντικές επενδύσεις σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων της επανεξοπλισμού και της αναβάθμισης δεξιοτήτων, καθώς και κίνητρα για προσλήψεις, σε συνδυασμό με την ενίσχυση της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης, θα συμβάλουν στη μείωση της ανεργίας. Οι παθητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας θα επανασχεδιαστούν ώστε να παρέχουν καλύτερα κίνητρα για την επιστροφή στην εργασία. Η ανθεκτικότητα της αγοράς εργασίας αναμένεται να ενισχυθεί με περαιτέρω μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις οι οποίες προωθούν και στηρίζουν τη δια βίου μάθηση (4.3 και 3.2), την επαγγελματική κατάρτιση (3.2) και άλλους τύπους εκπαίδευσης (3.4).

Η περαιτέρω ενίσχυση της φορολογικής και της δημόσιας διοίκησης αναμένεται να στηρίξει μια πιο ανθεκτική οικονομία. Σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα, η μείωση της φοροδιαφυγής και η δημιουργία ενός δίκαιου και φιλικού προς την ανάπτυξη φορολογικού περιβάλλοντος μπορεί να είναι ιδιαίτερα επωφελείς για τη δημιουργία δημοσιονομικών περιθωρίων για τις αναγκαίες παρεμβάσεις πολιτικής. Η συνιστώσα 4.1 βελτιώνει την είσπραξη και τη διαχείριση των εσόδων μέσω κινήτρων για την αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών και μέσω της ψηφιοποίησης και της αυτοματοποίησης των επιστροφών ΦΠΑ. Επιπλέον, υπάρχουν διάφορα υπο-έργα που αυξάνουν τις ικανότητες της Ανεξάρτητης Αρχής Δημόσιων Εσόδων, και τα οποία θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Γενικότερα, υπάρχουν διάφορα μέτρα που βελτιώνουν τη δημόσια διοίκηση εν γένει, για παράδειγμα μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της συνιστώσας 4.2, η οποία αποτελεί την κύρια συνιστώσα του εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης, αλλά και στο πλαίσιο της συνιστώσας 2.2, η οποία συμβάλλει στο να καταστεί η δημόσια διοίκηση περισσότερο ψηφιακή, και στο να βελτιωθεί η ικανότητά της να αντιδρά με ταχύτητα σε κλυδωνισμούς, με ταχύτερη αντίδραση, μέσω αποτελεσματικότερων και ψηφιακών διαδικασιών και στενότερης και αμεσότερης σύνδεσης με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Το σχέδιο περιλαμβάνει σειρά μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών. Τα μέτρα αποσκοπούν στην αναβάθμιση της απαραίτητης ψηφιακής υποδομής που απαιτείται για τη στήριξη του πλαισίου αφερεγγυότητας που εγκρίθηκε πρόσφατα και το οποίο άρχισε να ισχύει την 1η Ιουνίου 2021 και αξιολογήθηκε στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας. Οι μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της συνιστώσας 4.4 περιλαμβάνουν ένα βελτιωμένο μητρώο παρακολούθησης του ιδιωτικού χρέους, την ανάπτυξη δημόσιου γραφείου πιστώσεων, ενός κεντρικού μητρώου πιστώσεων και ενός παρατηρητηρίου πιστωτικής επέκτασης. Όλα αυτά είναι επωφελή για τη μείωση της ασύμμετρης πληροφόρησης μεταξύ δημόσιων φορέων, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, νοικοκυριών και επιχειρήσεων, κάτι το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε αποτελεσματικότερη κατανομή των πιστώσεων, μέσω της μείωσης

των ασφαλιστρών κινδύνου, καθώς και να διευκολύνει την περαιτέρω ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Οι κεφαλαιαγορές θα ενισχυθούν μέσω της κωδικοποίησης και του εκσυγχρονισμού του κανονιστικού και νομοθετικού πλαισίου για τις κεφαλαιαγορές, καθώς και της ψηφιοποίησης των εσωτερικών διαδικασιών και της οργάνωσης της Ελληνικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Οι προσπάθειες αυτές αποσκοπούν στην παροχή ενός πιο εύρωστου κανονιστικού πλαισίου για τις κεφαλαιαγορές, το οποίο θα μπορούσε στη συνέχεια να συμπληρώσει την τραπεζική χρηματοδότηση. Η δανειακή διευκόλυνση που προτείνεται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται επίσης να βοηθήσει τόσο τον χρηματοπιστωτικό τομέα, μέσω του επιμερισμού του κινδύνου, όσο και τον τομέα των επιχειρήσεων, με την παροχή φθηνότερης χρηματοδότησης, η οποία μπορεί να βελτιώσει την ανθεκτικότητα της οικονομίας στο σύνολό της.

Η ανθεκτικότητα αναμένεται επίσης να βελτιωθεί μέσω επενδύσεων και μέτρων στήριξης του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης. Το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης στην Ελλάδα αντιμετωπίζει επί του παρόντος ορισμένα διαρθρωτικά προβλήματα, συμπεριλαμβανομένης της προκλητής ζήτησης, της έλλειψης οικογενειακών ιατρών, της μη επαρκώς εξαρτώμενης από το εισόδημα συμμετοχής των ασθενών στις πληρωμές και των περιορισμένων επενδύσεων, στοιχεία που αντικατοπτρίζονται στη συνεχή αύξηση των δημόσιων δαπανών για την υγειονομική περίθαλψη. Η συνιστώσα 3.3 αποσκοπεί στην αποκατάσταση ορισμένων από τις τρέχουσες ελλείψεις. Οι δαπάνες υγείας και η παρακολούθησή τους αναμένεται να εξορθολογιστούν, μεταξύ άλλων μέσω της ψηφιοποίησης και με την υλοποίηση οργανωτικής μεταρρύθμισης του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης με την οποία θα συσταθεί ένα σύστημα επιστροφής εξόδων βάσει δραστηριοτήτων και ένα πλαίσιο αξιολόγησης της ποιότητας. Οι υποδομές υγείας θα αναβαθμιστούν μέσω των αναγκαίων επενδύσεων και οι πάροχοι θα ενθαρρυνθούν να υλοποιούν έργα E&A, δεδομένου ότι μέρος των αυτόματων επιστροφών (clawback) θα είναι επιλέξιμο για διαγραφή έναντι δαπανών E&A. Τα μέτρα για την ενίσχυση της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης και τη δημιουργία εθνικής στρατηγικής πρόληψης της δημόσιας υγείας μπορούν να συμβάλουν στη γενική βελτίωση της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού και στην αύξηση της αποδοτικότητας, της βιωσιμότητας και της ανθεκτικότητας του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης.

Συνοχή και σύγκλιση

το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται να συμβάλει στην αύξηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και σύγκλισης. Υπάρχουν σήμερα σημαντικές οικονομικές, κοινωνικές και εδαφικές ανισότητες στην Ελλάδα. Τα προβλήματα της υψηλής ανεργίας και της συνακόλουθης φτώχειας (ιδίως μεταξύ των παιδιών και του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας) εξακολουθούν να υφίστανται παρά τις βελτιώσεις που επέφερε η οικονομική ανάκαμψη πριν από την κρίση της COVID-19 και οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας συμπεριλαμβανομένης, ιδίως, της μεταρρύθμισης με την οποία θεσπίστηκε το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα το 2017. Οι οικονομικές ανισότητες συχνά μεταφράζονται σε περιφερειακές ανισότητες καθώς οι αγροτικές περιοχές προσφέρουν συνήθως περιορισμένες δυνατότητες απασχόλησης.

Μια ευρεία δέσμη μέτρων τόνωσης της ανάπτυξης αναμένεται να αποφέρει ανάπτυξη, μειώνοντας έτσι τις οικονομικές ανισότητες. Η αποτελεσματικότερη πολιτική για την καταπολέμηση της φτώχειας είναι η δημιουργία οικονομικής ανάπτυξης και μόνιμων θέσεων εργασίας. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενα υποτιμήματα, το σχέδιο περιλαμβάνει ευρύ φάσμα μέτρων που αναμένεται να συμβάλουν στην επανεκκίνηση της οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτών των μέτρων, τα μέτρα που αποσκοπούν στη στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τη μείωση των οικονομικών ανισοτήτων. Η απλούστευση των διαδικασιών μεταξύ επιχειρήσεων και φορολογικής διοίκησης (συνιστώσα 4.1), η βελτίωση των χρηματοπιστωτικών αγορών (4.4), η αναβάθμιση των δεξιοτήτων των επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα, η ανάπτυξη του τουρισμού (4.6), και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (4.7) αναμένεται να συμβάλουν όλα στη δημιουργία καλύτερης βάσης για την ανάπτυξη των μικρότερων επιχειρήσεων, οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να δημιουργήσουν ανάπτυξη στα μη προνομιούχα τμήματα του πληθυσμού, στα οποία ενδέχεται να λειτουργούν αυτές οι επιχειρήσεις.

Τα περισσότερα από τα μέτρα του τρίτου πυλώνα του σχεδίου αναμένεται να βελτιώσουν την κοινωνική συνοχή και να μειώσουν τη φτώχεια και τις ανισότητες. Οι μεταρρυθμίσεις της αγοράς εργασίας και οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.1 θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο εν προκειμένω. Το σχέδιο προβλέπει επίσης επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και κυρίως σε δεξιότητες, με την αναβάθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης, επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και δια βίου μάθησης στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.2. Επιπλέον, το πρόγραμμα πρόληψης της δημόσιας υγείας αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση της συνολικής υγείας του εργατικού δυναμικού. Τέλος, η συνιστώσα 3.4 θα βελτιώσει την πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες και θα προωθήσει την ένταξη των ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων, στην αγορά εργασίας. Μέτρα όπως η επέκταση της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, η προστασία των παιδιών, η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη διαφορετικότητα και η στήριξη των ατόμων με αναπηρία αποτελούν βήματα προς μια κοινωνία ίσων ευκαιριών χωρίς αποκλεισμούς.

Το σχέδιο αντιμετωπίζει τις περιφερειακές ανισότητες κυρίως μέσω επενδύσεων σε υποδομές μεταφορών και προγραμμάτων για την ανάπτυξη του τουρισμού και του πολιτιστικού τομέα. Το υφιστάμενο σύστημα εγχώριων μεταφορών της Ελλάδας αντιμετωπίζει σειρά προκλήσεων, ενώ τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της χώρας απαιτούν τη δημιουργία ενός εύρυθμου και οικονομικά προσιτού δικτύου μεταφορών προκειμένου να μειωθούν οι περιφερειακές ανισότητες. Ένας από τους κύριους στόχους της συνιστώσας 4.6 είναι η βελτίωση των υποδομών μεταφορών. Τα μέτρα περιλαμβάνουν την κατασκευή νέων αυτοκινητοδρόμων, βελτιώσεις της οδικής ασφάλειας, την ανάπτυξη του σιδηροδρομικού συστήματος, την αναβάθμιση περιφερειακών λιμένων και την πιστοποίηση 13 αερολιμένων σύμφωνα με το πρόγραμμα συμμόρφωσης του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ασφάλεια της Αεροπορίας (EASA) Περαιτέρω μέτρα στο πλαίσιο αυτής της συνιστώσας έχουν ως στόχο την προώθηση του πολιτισμού, του τουρισμού και της γεωργίας ως κινητήριων δυνάμεων της περιφερειακής ανάπτυξης. Διάφορες παρεμβάσεις στο πλαίσιο άλλων συνιστωσών συμβάλλουν επίσης στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων: η αποκατάσταση των εδαφών που πλήττονται από τη διακοπή λειτουργίας των ορυχείων λιγνίτη και η βελτίωση των διασυνδέσεων

αναμένεται να παρέχουν πιο σταθερή και οικονομικά προσιτή ηλεκτρική ενέργεια στα νησιά, ενισχύοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, το δυναμικό τους ως τουριστικών προορισμών (συνιστώσα 1.1), η δημιουργία ενός στρατηγικού εθνικού συστήματος διαχείρισης καταστροφών (συνιστώσα 1.4), ο ψηφιακός μετασχηματισμός του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης (συνιστώσα 3.3).

Συμπέρασμα

Λαμβανομένων υπόψη όλων των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων που προβλέπει η Ελλάδα, το οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ενίσχυση του αναπτυξιακού δυναμικού, στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα του κράτους μέλους, συμβάλλοντας στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων μέσω της προώθησης πολιτικών για τα παιδιά και τους νέους, και στον μετριασμό του οικονομικού και κοινωνικού αντίκτυπου της κρίσης της COVID-19, ενισχύοντας έτσι την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και τη σύγκλιση στην Ένωση. Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου αξιολόγησης 2.3 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ.

4.4. Η αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης»

Ο κανονισμός για τον ΜΑΑ ορίζει ότι κανένα μέτρο που περιλαμβάνεται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας δεν θα πρέπει να βλάπτει σημαντικά οποιονδήποτε από τους έξι περιβαλλοντικούς στόχους κατά την έννοια του άρθρου 17 του κανονισμού για την ταξινόμηση³¹. Σύμφωνα με τον κανονισμό για τον ΜΑΑ και την τεχνική καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης»³², τα κράτη μέλη παρέχουν αξιολόγηση ως προς τη «μη πρόκληση σημαντικής βλάβης», βάσει της οποίας η Επιτροπή αξιολογεί κατά πόσον κάθε μέτρο (δηλαδή κάθε μεταρρύθμιση και κάθε επένδυση) που περιλαμβάνεται στα σχέδια συμμορφώνεται με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης». Η συμμόρφωση με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης» αποτελεί, επομένως, απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου η Επιτροπή να αξιολογήσει θετικά το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Η Ελλάδα συμπεριέλαβε αξιολόγηση ως προς τη μη πρόκληση σημαντικής βλάβης για κάθε μέτρο που περιλαμβάνεται στο σχέδιό της βάσει του υποδείγματος της Επιτροπής και σύμφωνα με την τεχνική καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης». Η Επιτροπή αξιολόγησε αν και με ποιον τρόπο κάθε μέτρο που περιλαμβάνεται στο σχέδιο της Ελλάδας συμμορφώνεται με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης» σε αυτή τη βάση.

³¹ Στους έξι περιβαλλοντικούς στόχους περιλαμβάνονται 1) ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής, 2) η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, 3) η βιώσιμη χρήση και προστασία των υδάτινων και των θαλάσσιων πόρων, 4) η κυκλική οικονομία, 5) η πρόληψη και ο έλεγχος της ρύπανσης και 6) η προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.

³² 2021/C58/01.

Το ελληνικό σχέδιο αναμένεται να διασφαλίσει ότι δεν βλάπτονται σοβαρά οι περιβαλλοντικοί στόχοι επιλέγοντας ή σχεδιάζοντας μόνο μέτρα που συμμορφώνονται με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης». Με την επιλογή μέτρων τα οποία είτε συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων, όπως εκείνων που αφορούν την αναδάσωση, είτε έχουν μηδενικό ή αμελητέο προβλέψιμο αντίκτυπο στους περιβαλλοντικούς στόχους (όπως σε εκείνους που αφορούν την αγορά εργασίας, την κοινωνική πολιτική ή τη δημόσια διοίκηση), πολλά από τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο σχέδιο της Ελλάδας μπορούν να θεωρηθούν εξ αρχής συμβατά με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης». Άλλα μέτρα έχουν σχεδιαστεί για να διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης», είτε άμεσα είτε απαιτώντας συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία και δεσμεύσεις μέσω οροσήμων και στόχων ώστε να τεκμηριώνεται ότι δεν θα βλάψουν σημαντικά τους περιβαλλοντικούς στόχους. Ακολουθεί σύνοψη των σημαντικότερων ζητημάτων.

Τα μέτρα που είναι συμβατά με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης» διευκολύνουν την πράσινη μετάβαση. Στην αυτοαξιολόγηση αποσαφηνίστηκε η συμμόρφωση, ιδίως για τις επενδύσεις σε ενεργειακά δίκτυα στη συνιστώσα 1.1, στο πλαίσιο της οποίας θα τοποθετηθούν υποβρύχια καλώδια ή θα αναβαθμιστεί το δίκτυο διανομής. Ειδικότερα, το τελευταίο μέτρο αποσκοπεί στην καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος, για παράδειγμα με την τοποθέτηση υπόγειων καλωδίων τα οποία επί του παρόντος διέρχονται από δασικές περιοχές. Για την ανακαίνιση κτιρίων κατοικιών και δημόσιων κτιρίων στη συνιστώσα 1.2 (καθώς και στον πυλώνα 3 για μέτρα σχετικά με την υγιεινομική περίθαλψη και την παιδική φροντίδα), η τήρηση της αρχής θα διασφαλιστεί μέσω της συμμόρφωσης με τις ελάχιστες απαιτήσεις που προβλέπονται στην οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων και με την τήρηση των αρχών της κυκλικής οικονομίας όσον αφορά τα απόβλητα κατασκευών. Αυτό σημαίνει ειδικότερα ότι το 70 % των αποβλήτων κατασκευών θα ανακυκλώνονται. Μεταρρυθμίσεις όπως η θέσπιση νέου πλαισίου θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού αποσκοπούν επίσης στην άμεση προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας. Στη συνιστώσα 1.3, οι επενδύσεις σε οχήματα δημόσιων μεταφορών έχουν περιοριστεί στα ηλεκτρικά οχήματα, ενώ για την ανάπτυξη της «πρώτης του είδους της» εγκατάστασης γεωλογικής αποθήκευσης CO₂ στην Ελλάδα, οι αρχές έχουν αναλύσει διεξοδικά τις πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, αποκλείοντας επίσης το ενδεχόμενο να χρησιμοποιηθούν τεχνολογίες, εγκαταστάσεις ή εξοπλισμός που έχουν σχεδιαστεί για βελτιωμένη ανάκτηση πετρελαίου, διασφαλίζοντας ότι κάθε πιθανή εξόρυξη πετρελαίου ή αερίου περιορίζεται στις απαραίτητες ανάγκες διαχείρισης της πίεσης και ασφάλειας των τόπων αποθήκευσης. Όσον αφορά τα μέτρα άρδευσης, μετριασμού των πλημμυρών και ύδρευσης, που περιλαμβάνονται στη συνιστώσα 1.4, η συμμόρφωση με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης» θα διασφαλίζεται, μεταξύ άλλων, με την επιβολή της απαίτησης οι εργασίες που αφορούν φράγματα να είναι σύμφωνες με την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα, διασφαλίζοντας μεταξύ άλλων ότι νέα εξόρυξη επιτρέπεται μόνο εφόσον η υδάτινη μάζα είναι σε καλή κατάσταση και ότι θα παραμείνει έτσι, λαμβανομένων επίσης υπόψη των προβλεπόμενων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής βάσει των βέλτιστων επιστημονικών δεδομένων. Στην ίδια συνιστώσα, η συμμόρφωση της αγοράς και της αναβάθμισης οχημάτων ειδικού σκοπού, που προορίζονται για την πολιτική προστασία και την πυρόσβεση, με την αρχή

της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης» διασφαλίζεται με το να είναι τα οχήματα αυτά τα καλύτερα στην κατηγορία τους από την άποψη των περιβαλλοντικών επιδόσεων.

Τα μέτρα που περιλαμβάνονται στον πυλώνα 2 (ψηφιακός) ή στον πυλώνα 4 (επενδύσεις) σχεδιάστηκαν επίσης για να διασφαλιστεί η τήρηση της αρχής της μη «πρόκλησης σημαντικής βλάβης». Η τοποθέτηση υποβρύχιων καλωδίων οπτικών ινών για τη διασύνδεση της ηπειρωτικής Ελλάδας με τα νησιά της και την Κύπρο θα υποβληθεί σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ενώ οι επενδύσεις στο υπολογιστικό νέφος θα επικεντρωθούν σε ενεργειακά αποδοτικό εξοπλισμό. Οι επενδύσεις σε αυτοκινητόδρομους στον πυλώνα 4 συνοδεύονται από μέτρα όπως επενδύσεις σε υποδομές εναλλακτικών καυσίμων (8 000 σταθμοί φόρτισης), ένα σημαντικό πρόγραμμα οδικής ασφάλειας με παρεμβάσεις σε περισσότερες από 7 000 επικίνδυνες τοποθεσίες, μεταρρυθμίσεις της οδικής πρόσβασης (όπως ηλεκτρονικά διόδια), μέτρα για τη στήριξη της στροφής προς τα ηλεκτρικά οχήματα, συμπεριλαμβανομένων των λεωφορείων και των ταξί, μεταρρύθμιση του σιδηροδρομικού τομέα για τη στήριξη της μετάβασης από τις οδικές στις σιδηροδρομικές μεταφορές, και επενδύσεις σε σιδηροδρόμους στο κεντρικό δίκτυο ΔΕΔ-Μ και σε προαστιακούς σιδηροδρόμους. Οι παρεμβάσεις στις σιδηροδρομικές υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των έργων στο κεντρικό δίκτυο ΔΕΔ-Μ και σε προαστιακούς σιδηροδρόμους, αποσκοπούν επίσης στον εκσυγχρονισμό και τον εξηλεκτρισμό του δικτύου. Στη συνιστώσα 4.3, για την κατασκευή νέων δικαστικών κτιρίων θα απαιτείται συμμόρφωση με τα κριτήρια καθορισμού των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας.

Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης μέτρα οριζόντιου χαρακτήρα, τα οποία έχουν σχεδιαστεί κατά τρόπο ώστε να συμμορφώνονται με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης». Όπως ορίζεται στην τεχνική καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης», θα πρέπει να σχεδιαστούν μέτρα γενικότερου χαρακτήρα, όπως ευρέα καθεστώτα στήριξης του κλάδου (π.χ. χρηματοπιστωτικά μέσα που καλύπτουν επενδύσεις σε εταιρείες σε διάφορους τομείς), ώστε να διασφαλιστεί η συμμόρφωση των σχετικών επενδύσεων με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης». Το σχέδιο περιλαμβάνει τέτοια γενικά μέτρα, όπως η χρήση δανείων του ΜΜΑ για την παροχή χρηματοδότησης μέσω δανείων και ιδίων κεφαλαίων σε εταιρείες, ή μέτρα για τη στήριξη της ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Για αυτά —όπως και για άλλα ειδικότερα μέτρα— η Ελλάδα θα εφαρμόζει, μεταξύ άλλων, κριτήρια επιλογής που βασίζονται σε κατάλογο αποκλεισμού ο οποίος αποκλείει από τη στήριξη επενδύσεις που σχετίζονται με τα ορυκτά καύσιμα, δραστηριότητες στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ με προβλεπόμενες εκπομπές ισοδυνάμου CO₂ που δεν είναι σημαντικά χαμηλότερες από τους σχετικούς δείκτες αναφοράς που έχουν θεσπιστεί για τη δωρεάν κατανομή δικαιωμάτων, επενδύσεις σε εγκαταστάσεις για τη διάθεση αποβλήτων σε χώρους υγειονομικής ταφής, σε μονάδες μηχανικής-βιολογικής επεξεργασίας (ΜΒΕ) και σε αποτεφρωτήρες για την επεξεργασία αποβλήτων, και δραστηριότητες στο πλαίσιο των οποίων η μακροπρόθεσμη διάθεση αποβλήτων μπορεί να προκαλέσει μακροπρόθεσμη βλάβη στο περιβάλλον. Μέσω αυτής της προσέγγισης, η Ελλάδα διασφαλίζει ότι τα γενικά μέτρα που περιλαμβάνονται στο σχέδιο είναι συμβατά με την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης».

Συμπέρασμα

Λαμβανομένης υπόψη της αξιολόγησης όλων των προβλεπόμενων μέτρων, κανένα μέτρο για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδυτικών έργων που περιλαμβάνεται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας δεν αναμένεται να βλάψει σημαντικά τους περιβαλλοντικούς στόχους κατά την έννοια του άρθρου 17 του κανονισμού (ΕΕ) 2020/852 (αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης»). Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου αξιολόγησης 2.4 του παραρτήματος V του κανονισμού για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκτησης και ανθεκτικότητας.

4.5. Πράσινη μετάβαση

Στο παρόν τμήμα αξιολογείται ο βαθμός στον οποίο τα προτεινόμενα μέτρα πληρούν τα στοιχεία που αντιστοιχούν στο κριτήριο αξιολόγησης 2.5 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ. Η αξιολόγηση επικεντρώνεται ειδικότερα στο αν η μεθοδολογία για την παρακολούθηση των κλιματικών στόχων, που ορίζεται στο παράρτημα VI του κανονισμού για τον ΜΑΑ, έχει εφαρμοστεί ορθά και αν έχει επιτευχθεί ο στόχος του 37 %, ενώ προσδιορίζει επίσης τον αντίκτυπο των μέτρων στην πράσινη μετάβαση, συμπεριλαμβανομένης της βιοποικιλότητας.

Κλιματικός στόχος

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας διαθέτει 11 428 εκατ. EUR στον κλιματικό στόχο, ποσό που αντιστοιχεί στο 37,5 % των συνολικών πιστώσεων του σχεδίου σε μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη και δάνεια. Οι επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη συμβάλλουν κατά 37,8 % στην πράσινη μετάβαση, ενώ η δανειακή διευκόλυνση που χρηματοδοτείται μέσω των δανειακών πιστώσεων συμβάλλει κατά 37,0 % στον κλιματικό στόχο. Αυτό υπερβαίνει το ελάχιστο πόσο για τον κλιματικό στόχο που αντιστοιχεί στο 37 % των συνολικών πιστώσεων, όπως καθορίζεται στον κανονισμό για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, και βασίζεται στην ορθή εφαρμογή της μεθοδολογίας για την παρακολούθηση των κλιματικών στόχων, όπως ορίζεται στο παράρτημα VI του εν λόγω κανονισμού, μέσω του προσδιορισμού τομέων παρέμβασης και αντίστοιχων συντελεστών υπολογισμού της στήριξης για την επίτευξη των στόχων για την κλιματική αλλαγή. Το σχέδιο της Ελλάδας δεν χρησιμοποιεί καμία αύξηση ορισμένων κλιματικών συντελεστών για επενδύσεις.

Ο βασικός πυλώνας που συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων για την κλιματική αλλαγή είναι ο πράσινος πυλώνας, ο οποίος αποτελείται από τέσσερις συνιστώσες που καλύπτουν συνολικά 35 μέτρα. Η μεγάλη πλειονότητα αυτών των μέτρων συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου για την κλιματική αλλαγή μέσω ενός ευρέος φάσματος παρεμβάσεων, οι οποίες εκτείνονται από τα έξυπνα ενεργειακά συστήματα και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έως τις υποδομές ποδηλασίας και την ενεργειακή απόδοση.

Η συνιστώσα 1.1, η οποία βασίζεται στην εμβληματική πρωτοβουλία «Ενίσχυση της ενέργειας» (PowerUp) (συνολική εκτιμώμενη αξία: 1,20 δισ. EUR), περιλαμβάνει σειρά επενδύσεων που συμβάλλουν στην επίτευξη του κλιματικού στόχου, όπως η στήριξη της

εγκατάστασης συστημάτων αποθήκευσης για την ενίσχυση της διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ). Η συνιστώσα περιλαμβάνει επίσης σημαντική μεταρρύθμιση του καθεστώτος στήριξης των ΑΠΕ, η οποία αποσκοπεί στη διατήρηση της βιωσιμότητάς του. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις ηλεκτρικές διασυνδέσεις μεταξύ των νησιών και της ηπειρωτικής χώρας, και ιδίως στη σύνδεση των Κυκλάδων με το δίκτυο της ηπειρωτικής χώρας.

Η συνιστώσα 1.2, η οποία βασίζεται στην εμβληματική πρωτοβουλία για το κύμα ανακατασκευών (συνολική εκτιμώμενη αξία: 2,71 δισ. EUR), καλύπτει σημαντικές επενδύσεις για την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης του κτιριακού αποθέματος της Ελλάδας, συμπεριλαμβανομένης εμβληματικής επένδυσης στην «Ενεργειακή ανακαίνιση κτιρίων κατοικιών», η οποία εκτιμάται σε 1,253 δισ. EUR. Τα μέτρα που σχετίζονται με την ανακαίνιση και την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης θα οδηγήσουν σε μέση εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας ή μείωση των αερίων θερμοκηπίου της τάξης του 30 %. Η συνιστώσα περιλαμβάνει επίσης σημαντική μεταρρύθμιση για την κατάρτιση πολεοδομικών σχεδίων προκειμένου να καθοριστεί ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό πλαίσιο για την πολεοδομική πολιτική και τα σχετικά συστήματα σχεδιασμού. Τα πολεοδομικά σχέδια θα περιλαμβάνουν ειδικό κεφάλαιο σχετικά με τα μέτρα προσαρμογής σε δημοτικό επίπεδο για την ενίσχυση της συνολικής ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή.

Η συνιστώσα 1.3, η οποία βασίζεται στην εμβληματική πρωτοβουλία για καθαρή, έξυπνη και δίκαιη αστική κινητικότητα (συνολική εκτιμώμενη αξία: 520 εκατ. EUR), έχει ως στόχο να καταστεί η αστική κινητικότητα καθαρότερη, έξυπνότερη, ασφαλέστερη και δικαιότερη. Καλύπτει μέτρα για την εγκατάσταση περισσότερων από 8 000 σημείων φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων και την αντικατάσταση 2 000 ταξί και 220 λεωφορείων δημόσιων μεταφορών με ηλεκτρικά οχήματα με συσσωρευτή. Επιπλέον, καλύπτει την ανάπτυξη της πρώτης εγκατάστασης δέσμευσης, χρήσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα (ΔΧΑΔΑ) της Ελλάδας, η οποία συμβάλλει στη μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας. Η συνιστώσα αυτή περιλαμβάνει επίσης βασικές μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένης της αναθεώρησης του νομοθετικού πλαισίου για τις δημόσιες υπηρεσίες αστικών και περιφερειακών επιβατικών μεταφορών και της εκπόνησης μελέτης σκοπιμότητας για τη δημιουργία ενός οργανισμού ηλεκτροκίνησης.

Η συνιστώσα 1.4 (συνολική εκτιμώμενη αξία: 1,76 δισ. EUR) καλύπτει μια σειρά μέτρων που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος και εκτείνονται από την αναδάσωση και την προστασία της βιοποικιλότητας μέχρι τη βελτίωση του αρδευτικού δικτύου και της διαχείρισης των λυμάτων. Η συνιστώσα περιλαμβάνει επίσης μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση των επιχειρησιακών ικανοτήτων των συστημάτων πολιτικής προστασίας και διαχείρισης καταστροφών της Ελλάδας για την αντιμετώπιση κινδύνων που σχετίζονται με το κλίμα, όπως οι πλημμύρες και οι δασικές πυρκαγιές.

Ο δεύτερος πυλώνας (ψηφιακός) του σχεδίου περιλαμβάνει επίσης μέτρα που συμβάλλουν στην επίτευξη του κλιματικού στόχου. Ο εν λόγω πυλώνας περιλαμβάνει τρεις συνιστώσες από τις οποίες η συνιστώσα 2.2, που αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση των ψηφιακών υπηρεσιών της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, περιέχει δύο μέτρα που συμβάλλουν στην επίτευξη του κλιματικού στόχου. Και τα δύο μέτρα αφορούν την παροχή και την

αναβάθμιση των δημόσιων υποδομών και υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους και θα τηρούν τον ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας σχετικά με την ενεργειακή απόδοση των κέντρων δεδομένων με στόχο τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας των κέντρων δεδομένων μέσω της εφαρμογής βέλτιστων πρακτικών.

Ο τρίτος πυλώνας, που επικεντρώνεται στην απασχόληση, τις δεξιότητες και την κοινωνική συνοχή, περιλαμβάνει μέτρα που συμβάλλουν στην επίτευξη του κλιματικού στόχου σε τρεις από τις τέσσερις συνιστώσες του. Οι συνιστώσες 3.1 και 3.2, που αποσκοπούν στη στήριξη της απασχόλησης και στην ενίσχυση της αναβάθμισης των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, περιλαμβάνουν ειδικά κονδύλια για τη βελτίωση των πράσινων δεξιοτήτων και τη στήριξη της δημιουργίας θέσεων εργασίας στην πράσινη οικονομία. Η νέα στρατηγική για τις διά βίου δεξιότητες περιλαμβάνει προγράμματα κατάρτισης σχετικά με τις πράσινες δεξιότητες, τα οποία καλύπτουν την αποδοτικότητα των πόρων, τη βιομηχανία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, την εξάρτηση από το κλίμα και τη διαχείριση φυσικών πόρων. Τα υπόλοιπα μέτρα που σχετίζονται με το κλίμα επικεντρώνονται σε ανακαινίσεις ενεργειακής απόδοσης, συμπεριλαμβανομένων αναβαθμίσεων των υποδομών για νοσοκομεία στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.3.

Ο τέταρτος πυλώνας, ο οποίος καλύπτει τη φορολογική πολιτική, τις ιδιωτικές επενδύσεις και τον μετασχηματισμό της οικονομίας, περιλαμβάνει επίσης σειρά μέτρων που συμβάλλουν στην επίτευξη του κλιματικού στόχου. Ειδικότερα, οι συνιστώσες «Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων της οικονομίας» και «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και του εμπορίου» περιλαμβάνουν σημαντικές επενδύσεις που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή. Η πρώτη συνιστώσα περιλαμβάνει μέτρα για την ενίσχυση του αστικού και του εθνικού σιδηροδρομικού δικτύου, καθώς και στοχευμένη στήριξη του γεωργικού τομέα για μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Η τελευταία συνιστώσα περιλαμβάνει δανειακή διευκόλυνση ύψους 12 728 εκατ. EUR η οποία διαθέτει τουλάχιστον το 37 % των κεφαλαίων της σε δραστηριότητες που στηρίζουν την κλιματική μετάβαση, όπως έργα απόδοσης και επίδειξης για τον ιδιωτικό τομέα με σημαντική εξοικονόμηση ενέργειας ή μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, νέα δυναμικότητα των πηγών ενέργειας (ηλιακής και αιολικής) και έξυπνα συστήματα ενέργειας. Τέλος, η συνιστώσα 4.1 περιλαμβάνει μεταρρύθμιση που εισάγει φορολογικά κίνητρα για την υπερέκπτωση των δαπανών των ΜΜΕ για πράσινες και ψηφιακές επενδύσεις, και αναμένεται να αυξήσει τις επενδύσεις για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση.

Πίνακας 7 Συνεισφορά για το κλίμα ανά συνιστώσα

Συνιστώσα και ονομασία του μέτρου	Κόστος (σε εκατ. EUR)	Συνεισφορά για το κλίμα (σε εκατ. EUR)	Συνεισφορά για το κλίμα * (ποσοστό)
1.1. Ενίσχυση της ενέργειας	1 200,3	987,8	3,2 %
1.2. Ανακαίνιση	2 711,5	2 532,5	8,3 %
1.3. Επαναφόρτιση και ανεφοδιασμός	520,0	520,0	1,7 %

1.4. Βιώσιμη χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και προστασία του περιβάλλοντος	1 762,7	1 065,1	3,5 %
2.1. Σύνδεση	521,6	0,00	0,0 %
2.2. Εκσυγχρονισμός	1 280,6	63,2	0,2 %
2.3. Ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων	375,0	0,00	0,0 %
3.1. Προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας	776,3	100,00	0,3 %
3.2. Εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, και δεξιότητες	2 311,4	513,00	1,7 %
3.3. Βελτίωση της ανθεκτικότητας, της προσβασιμότητας και της βιωσιμότητας της υγειονομικής περιθάλψης	1 485,7	204,7	0,7 %
3.4. Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές	611,4	0,0	0,0 %
4.1. Φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και της είσπραξης φόρων	187,2	0,0	0,0 %
4.2. Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, μεταξύ άλλων μέσω της επιτάχυνσης της υλοποίησης δημόσιων επενδύσεων, της βελτίωσης του πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις, της λήψης μέτρων ανάπτυξης ικανοτήτων και της καταπολέμησης της διαφθοράς	188,8	0,0	0,0 %
4.3. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης	250,7	38,4	0,1 %
4.4. Ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών	20,7	0,00	0,0 %
4.5. Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας	443,6	50,00	0,2 %
4.6. Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων της οικονομίας	3 742,1	644,3	2,1 %
4.7. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και του εμπορίου	12 733,7	4 709,6	15,4 %
Τεχνική βοήθεια	40,0	0,00	0,0 %
Σύνολο	31 163,5	11 428,5	37,5 %

* Σημειώνεται ότι η ποσοστιαία συνεισφορά για την κλιματική αλλαγή υπολογίζεται με βάση τις συνολικές πιστώσεις της Ελλάδας για μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη (17 769,9 εκατ. EUR) και δάνεια (12 727,54 EUR).

Πράσινη μετάβαση

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας συμβάλλει στην πράσινη μετάβαση της Ελλάδας, αντιμετωπίζει τις σχετικές προκλήσεις και είναι συνολικά στενά ευθυγραμμισμένο με τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και του οικείου σχεδίου κλιματικών στόχων για το 2030, καθώς και με τον στόχο να καταστεί η ΕΕ κλιματικά ουδέτερη έως το 2050. Το σχέδιο περιλαμβάνει συνιστώσες που καλύπτουν διάφορους τομείς της πράσινης μετάβασης και συμβάλλουν στην επίτευξη αυτών των στόχων. Όσον αφορά την καθαρή ενέργεια, η συνιστώσα 1.1 περιλαμβάνει τόσο μεταρρυθμίσεις όσο και επενδύσεις που αποσκοπούν στην αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα της Ελλάδας. Όσον αφορά τις κατασκευές και τις ανακαινίσεις, στο πλαίσιο της συνιστώσας 1.2 προγραμματίζονται σημαντικές επενδύσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης του γηράσκοντος κτιριακού αποθέματος της Ελλάδας, οι οποίες συμπληρώνονται με δράσεις που στοχεύουν ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά, καθώς και με μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την κατάρτιση πολεοδομικών σχεδίων και την υλοποίηση παρεμβάσεων, με σκοπό τον καθορισμό πλαισίου για τη στήριξη των πράσινων επενδύσεων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των πόλεων στην κλιματική αλλαγή. Όσον αφορά τη βιώσιμη κινητικότητα, η συνιστώσα 1.3 περιλαμβάνει τόσο μεταρρυθμίσεις όσο και επενδύσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση των αστικών δημόσιων μεταφορών και στην ενίσχυση των υποδομών για τα ηλεκτρικά οχήματα. Η συνιστώσα 1.4 περιλαμβάνει επίσης μέτρα για την προώθηση και τη στήριξη της βιοποικιλότητας, όπως ένα νέο σύστημα για τη μόνιμη παρακολούθηση των ειδών και των τύπων οικοτόπων, και τη στήριξη της αναδάσωσης υποβαθμισμένων δασικών οικοσυστημάτων 16 500 εκταρίων, κυρίως μέσω ιθαγενών ειδών. Τέλος, όσον αφορά τη βιώσιμη γεωργία, η συνιστώσα 4.6 περιλαμβάνει ένα μέτρο που αποσκοπεί στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων, στην προώθηση της καινοτομίας και στην προστασία του περιβάλλοντος. Οι βασικοί στόχοι του μέτρου περιλαμβάνουν την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, με μεγαλύτερη έμφαση στην έρευνα, την τεχνολογία και την ψηφιοποίηση, τη βελτίωση του επιπέδου δεξιοτήτων στον αγροτικό/γεωργικό τομέα, τη βελτίωση του περιβαλλοντικού προφίλ των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Το σχέδιο συνάδει με τις στρατηγικές προτεραιότητες του εθνικού σχεδίου της Ελλάδας για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ) και τους ειδικούς στόχους του, ειδικότερα το φιλόδοξο σχέδιο της Ελλάδας για παροπλισμό των λιγνιτικών μονάδων της, ενώ καλύπτει επίσης σε μεγάλο βαθμό τις παρατηρήσεις που διατύπωσε η Επιτροπή στο πλαίσιο της αξιολόγησης του ΕΣΕΚ της Ελλάδας. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που εξυπηρετούν και τις πέντε διαστάσεις του ΕΣΕΚ και τους φιλόδοξους στόχους απανθρακοποίησης της Ελλάδας, με έμφαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ενεργειακή απόδοση και την καθαρή κινητικότητα. Όσον αφορά τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, το σχέδιο περιλαμβάνει επενδύσεις που ανέρχονται σε πρόσθετη δυναμικότητα 6,5 GW έως το 2025. Αυτό ισοδυναμεί με το 74 % του καθορισμένου στόχου έως το 2030 μέσω της εμπροσθοβαρούς χρηματοδότησης των επενδύσεων και της συμβολής στην επίτευξη του αυξημένου στόχου μείωσης των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55 %. Επιπλέον, η μεταρρύθμιση που προωθεί την αποθήκευση της παραγωγής από ΑΠΕ και οι επενδύσεις για την αποθήκευση, την αναβάθμιση των δικτύων και τη σύνδεση διαφόρων μη διασυνδεδεμένων νησιών με την ηπειρωτική χώρα συμβάλλουν σημαντικά στους στόχους

απανθρακοποίησης της Ελλάδας, στη διασυνδεσιμότητά της και στην ασφάλεια του εφοδιασμού της. Προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση του απαιτητικού χρονοδιαγράμματος για τον παροπλισμό των υφιστάμενων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από λιγνίτη, το σχέδιο περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που αποσκοπούν στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται μεταρρύθμιση για τη θέσπιση ενός μηχανισμού παρακολούθησης της αγοράς για την εθνική Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) και τη συμμετοχή της απόκρισης ζήτησης στην αγορά εξισορρόπησης, με αύξηση της ολοκλήρωσης σε επίπεδο χονδρικής. Επιπλέον, στο σχέδιο περιλαμβάνεται μια νέα μεταρρύθμιση για την απλούστευση της αδειοδότησης των ΑΠΕ και ένας θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός που θα επιτρέψει, μεταξύ άλλων, την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε υπεράκτιες και παράκτιες περιοχές. Η μεταρρύθμιση αυτή αναμένεται να απελευθερώσει περαιτέρω το δυναμικό της Ελλάδας στην ανοικτή θάλασσα και να διευκολύνει τη μετάβαση της Ελλάδας από τον λιγνίτη σε καθαρότερες πηγές ενέργειας, με παράλληλη τήρηση της προστασίας του περιβάλλοντος και σύμφωνα με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Τα μέτρα ενεργειακής απόδοσης αποτελούν επίσης προτεραιότητα για την Ελλάδα και το σχέδιο διαθέτει σημαντικό προϋπολογισμό σε μέτρα ενεργειακής απόδοσης. Στο ΕΣΕΚ, η Ελλάδα εκτίμησε συνολικό προβλεπόμενο προϋπολογισμό για όλα τα μέτρα ενεργειακής απόδοσης ύψους 11 δισ. EUR και οι στόχοι αξιολογήθηκαν από την Επιτροπή ως αξιόπιστοι αλλά όχι επαρκώς φιλόδοξοι³³. Σύμφωνα με την εμβληματική πρωτοβουλία για το κύμα ανακαίνιστων, η συνιστώσα ανακαίνισης χρησιμοποιεί 2,19 δισ. EUR που καλύπτουν μέρος του προϋπολογισμού του ΕΣΕΚ και ορισμένα από τα μέτρα που περιέχονται σε αυτό. Το σχέδιο προτείνει σημαντική στήριξη και πρόσθετη χρηματοδότηση για την ανακαίνιση κτιρίων. Παράλληλα, θα απαιτηθούν σημαντικά ποσά πρόσθετης δημόσιας χρηματοδότησης για την κινητοποίηση του συνολικού όγκου των επενδύσεων που είναι αναγκαίες για την επίτευξη της υπόλοιπης εξοικονόμησης ενέργειας που απαιτείται για την επίτευξη του στόχου που έχει καθοριστεί στο ΕΣΕΚ και στη μακροπρόθεσμη στρατηγική ανακαίνισης για το 2030. Επιπλέον, όπως επισήμανε η Επιτροπή στην αξιολόγησή της για το ΕΣΕΚ, η ενεργειακή φτώχεια αποτελεί σημαντικό πρόβλημα και η Ελλάδα έχει επιβεβαιώσει τις προθέσεις της να την αντιμετωπίσει σε μεγάλο βαθμό κατά την επόμενη δεκαετία.

Πέρα από την ενεργειακή απόδοση, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έχει ως ευρύτερο στόχο την προώθηση της πράσινης μετάβασης μέσω της αποδοτικής χρήσης των φυσικών πόρων, ιδίως μέσω της διαχείρισης των υδάτων και των αποβλήτων και της προστασίας και αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας στηρίζεται σε μια σειρά εθνικών σχεδίων πέραν του ΕΣΕΚ, συμπεριλαμβανομένου του εθνικού σχεδίου για τη διαχείριση των αποβλήτων, του σχεδίου για την αναδάσωση, του σχεδίου για την κυκλική οικονομία και του σχεδίου για τη βιοποικιλότητα.

³³ Assessment of the final national energy and climate plan of Greece (Αξιολόγηση του τελικού εθνικού σχεδίου της Ελλάδας για την ενέργεια και το κλίμα), έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Βρυξέλλες, 14.10.2020, SWD(2020) 907 final, σελίδες 9-10.

Όσον αφορά τους περιβαλλοντικούς στόχους, όπως ορίζονται στον κανονισμό για την ταξινόμηση [(ΕΕ) 2020/852], το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, κυρίως μέσω της ενίσχυσης της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων. Επιπλέον, το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρο για την ανάπτυξη των πρώτων επενδύσεων της Ελλάδας στον τομέα της δέσμευσης, της χρήσης και της αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα, μέσω της ανάπτυξης της μεταφοράς και της αποθήκευσης CO₂ σε γεωλογικά χαρακτηριστικά. Αυτό θα συμβάλει στη μείωση των εκπομπών σε τομείς στους είναι δύσκολο να μειωθούν οι εκπομπές, ενώ με το μέτρο αυτό θα μπορούσε επίσης να διευκολυνθεί η χρήση υδρογόνου, σύμφωνα με τη στρατηγική της Ένωσης για το υδρογόνο.

Η Ελλάδα αποτελεί μια κλιματικά ευάλωτη χώρα, η οποία είναι εκτεθειμένη στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Το σχέδιο περιλαμβάνει σειρά μέτρων που σχετίζονται με την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης τοπικών πολεοδομικών σχεδίων με στόχο τη διευκόλυνση της ανανέωσης των αστικών κέντρων και την αύξηση της ανθεκτικότητας των πόλεων στην κλιματική αλλαγή. Επιπλέον, οι επενδύσεις για την ενίσχυση των βασικών υποδομών ηλεκτρικής ενέργειας, των έργων μετριασμού των πλημμυρών και της αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης ανταποκρίνονται στις ανησυχίες σχετικά με τις δασικές πυρκαγιές και τις ακραίες καιρικές συνθήκες που θα μπορούσαν να αυξηθούν τα επόμενα χρόνια, καθώς οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής καθίστανται όλο και πιο εμφανείς. Το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα για την υδροδότηση και τα αστικά λύματα, τα οποία συνδέονται με συγκεκριμένους στόχους για τη μείωση των διαρροών νερού και της κατανάλωσης ενέργειας, και συμβάλλουν με τον τρόπο αυτό σε μια πιο βιώσιμη χρήση των υδάτινων πόρων. Τέλος, το σχέδιο καλύπτει ένα μέτρο αναδάσωσης το οποίο αναμένεται να συμβάλει στην αύξηση της έκτασης δασικής κάλυψης κατά 16 500 εκτάρια, ενώ η προστασία των ειδών αναμένεται να αυξηθεί κατά 8 % και η συνολική ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος κατά 5 %.

Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης μέτρα που αντιμετωπίζουν τις κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις που απορρέουν από την πράσινη μετάβαση, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του σχεδίου παροπλισμού της Ελλάδας. Πρόκειται για μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αναβάθμισης των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και των διά βίου δεξιοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση των πράσινων δεξιοτήτων, των θέσεων εργασίας και της πράσινης οικονομίας, για παράδειγμα, μέσω προγραμμάτων κατάρτισης που καλύπτουν την αποδοτική χρήση των πόρων, τη βιομηχανία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, την εξάρτηση από το κλίμα και τη διαχείριση των φυσικών πόρων. Με γνώμονα το γενικό προσχέδιο για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση και τα εδαφικά προσχέδια δίκαιης μετάβασης, το ΣΑΑ λαμβάνει υπόψη την ανάγκη διασφάλισης δίκαιης μετάβασης, ενόψει της σταδιακής κατάργησης του λιγνίτη, ιδίως στις περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας και της Κεντρικής Πελοποννήσου (Μεγαλόπολη). Οι επενδύσεις που περιλαμβάνονται στο σχέδιο, σχετικά με την αποκατάσταση βιομηχανικής γης, αντιμετωπίζουν εν μέρει τις οικονομικές προκλήσεις αυτής της μετάβασης στην περιοχή που έχει πληγεί περισσότερο, δημιουργώντας τη βάση για περαιτέρω ανάπτυξη των πράσινων επενδύσεων, όπως ανακοινώθηκε στο γενικό προσχέδιο για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση.

Σύμφωνα με το φιλόδοξο σχέδιο παροπλισμού της Ελλάδας, τα μέτρα αυτά αναμένεται να βοηθήσουν την Ελλάδα να επιτύχει μια πραγματική πράσινη μετάβαση, με θεμελιώδεις αλλαγές στην παραγωγή ενέργειας και τις μεταφορές ενέργειας, οι οποίες αναμένεται να έχουν διαρκή αντίκτυπο. Οι επενδύσεις αυτές αποτελούν απαραίτητα βήματα και παρέχουν το θεμελιώδες κανονιστικό πλαίσιο και το πλαίσιο υποδομών για μια βιώσιμη οικονομία σύμφωνα με τη μακροπρόθεσμη στρατηγική της Ελλάδας.

Συμπέρασμα

Λαμβανομένης υπόψη της αξιολόγησης όλων των προβλεπόμενων μέτρων, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται, σε μεγάλο βαθμό, να συμβάλει σημαντικά στην πράσινη μετάβαση ή να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που απορρέουν από αυτήν, και διασφαλίζει ότι τουλάχιστον το 37 % των συνολικών πιστώσεων του συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου για το κλίμα. Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου 2.5 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον MAA.

4.6. Ψηφιακή μετάβαση

Στο παρόν τμήμα αξιολογείται αν και σε ποιον βαθμό τα προτεινόμενα μέτρα πληρούν τα στοιχεία που αντιστοιχούν στο κριτήριο αξιολόγησης 2.6 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον MAA. Ειδικότερα, αξιολογείται αν η μεθοδολογία για την ψηφιακή σήμανση που παρατίθεται στο παράρτημα VII του κανονισμού για τον MAA έχει εφαρμοστεί ορθά και αν τα μέτρα του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ψηφιακή μετάβαση ή στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που απορρέουν από αυτήν, αντιπροσωπεύουν ποσό που αντιστοιχεί σε τουλάχιστον το 20 % των συνολικών πιστώσεων του σχεδίου.

Ψηφιακή σήμανση

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας διαθέτει 7 093 εκατ. EUR στην ψηφιακή μετάβαση, ποσό που αντιστοιχεί στο 23,3 % των συνολικών πιστώσεων του σχεδίου σε μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη και δάνεια. Οι επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη συμβάλλουν κατά 25,6 % στην ψηφιακή μετάβαση, ενώ η δανειακή διευκόλυνση που χρηματοδοτείται βάσει των δανειακών πιστώσεων συμβάλλει κατά τουλάχιστον 20 % στην ψηφιακή μετάβαση. Αυτό υπερβαίνει το ελάχιστο πόσο για τον ψηφιακό στόχο που αντιστοιχεί στο 20 % των συνολικών πιστώσεων, όπως καθορίζεται στον κανονισμό για τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, και βασίζεται στην ορθή εφαρμογή της μεθοδολογίας για την ψηφιακή σήμανση που ορίζεται στο παράρτημα VII του εν λόγω κανονισμού, μέσω του προσδιορισμού τομέων παρέμβασης και αντίστοιχων συντελεστών για τον υπολογισμό της στήριξης για την επίτευξη των ψηφιακών στόχων. Το σχέδιο της Ελλάδας δεν χρησιμοποιεί καμία αύξηση ορισμένων ψηφιακών συντελεστών για επενδύσεις.

Ο βασικός πυλώνας που συμβάλλει στην ψηφιακή μετάβαση είναι ο πυλώνας 2 για τον «Ψηφιακό μετασχηματισμό», για τον οποίο η εκτίμηση κόστους ανέρχεται σχεδόν σε 2,2 δισ. EUR και περιλαμβάνει τρεις συνιστώσες, που καλύπτουν συνολικά 32 μέτρα. Όλα τα

μέτρα που περιλαμβάνονται σε αυτό τον πυλώνα συμβάλλουν στην ψηφιακή μετάβαση μέσω ενός ευρέος φάσματος παρεμβάσεων, οι οποίες εκτείνονται από μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της συνδεσιμότητας έως μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της ψηφιοποίησης της δημόσιας διοίκησης και των επιχειρήσεων.

Η πρώτη συνιστώσα, η συνιστώσα 2.1 «Σύνδεση» (συνολική εκτιμώμενη αξία: 521,6 εκατ. EUR) περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην προώθηση και τη διευκόλυνση της ευρείας εγκατάστασης δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας, συμπεριλαμβανομένων δικτύων 5G και ινών, και της ανάπτυξης συστοιχίας μικρών δορυφόρων και συνδέεται με την ευρωπαϊκή εμβληματική πρωτοβουλία «Σύνδεση». Ειδικότερα, οι επενδύσεις που περιλαμβάνονται σε αυτή τη συνιστώσα αφορούν την εγκατάσταση υποδομών οπτικών ινών σε κτίρια, την ανάπτυξη δικτύων 5G που καλύπτουν όλους τους μεγάλους ελληνικούς αυτοκινητόδρομους, την εγκατάσταση υποβρύχιων καλωδίων οπτικών ινών για τη σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τα ελληνικά νησιά και την Κύπρο και τη χρήση διαστημικών τεχνολογιών και εφαρμογών μέσω της ανάπτυξης συστοιχίας μικρών δορυφόρων που θα υποστηρίζει ασφαλείς υπηρεσίες συνδεσιμότητας σε συνδυασμό με εφαρμογές πολλαπλών χρήσεων για γεωσκόπηση. Οι μεταρρυθμίσεις που περιλαμβάνονται σε αυτή τη συνιστώσα θεσμοθετούν πλαίσιο για τη διευκόλυνση της μετάβασης σε ταχείες ευρυζωνικές συνδέσεις και της μετάβασης στην τεχνολογία 5G. Συνολικά, όλα τα μέτρα στο πλαίσιο αυτής της συνιστώσας συμβάλλουν σημαντικά στην ψηφιακή μετάβαση.

Η δεύτερη συνιστώσα, 2.2. «Εκσυγχρονισμός» (συνολική εκτιμώμενη αξία: 1,3 δισ. EUR), στοχεύει στον ψηφιακό μετασχηματισμό οντοτήτων του δημόσιου τομέα και συνδέεται με την ευρωπαϊκή εμβληματική πρωτοβουλία «Εκσυγχρονισμός». Τα μέτρα που περιλαμβάνονται σε αυτή τη συνιστώσα αποσκοπούν ιδίως στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης μέσω της βελτίωσης του επιχειρησιακού μοντέλου της και της διευκόλυνσης της παροχής υπηρεσιών υψηλής ποιότητας στους πολίτες και τις επιχειρήσεις, χρησιμοποιώντας ως καταλύτη τη βελτίωση των ψηφιακών επιδόσεων της δημόσιας διοίκησης. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στοχεύουν ειδικότερα στα εξής: α) ψηφιακός μετασχηματισμός των οργανισμών του δημόσιου τομέα, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης των αρχείων και της βελτίωσης των ψηφιακών υπηρεσιών· β) βελτιώσεις των επιχειρηματικών διαδικασιών που ακολουθούνται από την ενσωμάτωση σύγχρονων πληροφοριακών συστημάτων· γ) αύξηση της διαλειτουργικότητας μεταξύ συστημάτων και δεδομένων· δ) ευρείες στρατηγικές και πολιτικές για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο και τη διακυβέρνηση δεδομένων· καθώς και ε) εκτεταμένη χρήση προηγμένων τεχνολογιών, όπως το υπολογιστικό νέφος και τα μαζικά δεδομένα.

Η τρίτη συνιστώσα, η συνιστώσα 2.3 «Ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων» (συνολική εκτιμώμενη αξία: 375,0 εκατ. EUR), αποσκοπεί στην προώθηση της υιοθέτησης των ψηφιακών τεχνολογιών από τις επιχειρήσεις (ιδίως τις ΜΜΕ) μέσω της αντιμετώπισης των βασικών προκλήσεων της ψηφιακής ένταξης, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης ευαισθητοποίησης σχετικά με τα οφέλη της ψηφιοποίησης και της έλλειψης γνώσεων σχετικά με τον τρόπο υιοθέτησης των ψηφιακών τεχνολογιών. Η στήριξη αυτή αναμένεται ιδίως να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να προσαρμοστούν στις νέες προκλήσεις και να αξιοποιήσουν τις αναδυόμενες επιχειρηματικές τάσεις μέσω της δημιουργίας ενός ψηφιακού επιχειρηματικού οικοσυστήματος, το οποίο προωθεί τον ψηφιακό μετασχηματισμό των ΜΜΕ. Ειδικότερα, η συνιστώσα αυτή

προβλέπει τη δημιουργία ενιαίας ψηφιακής αγοράς η οποία θα παρέχει προϊόντα και υπηρεσίες προηγμένων τεχνολογιών προσαρμοσμένα στον ψηφιακό μετασχηματισμό των ΜΜΕ και θα είναι προσβάσιμη τόσο από τις ΜΜΕ όσο και από τους προμηθευτές των εν λόγω προϊόντων και υπηρεσιών. Η συνιστώσα αποσκοπεί επίσης στην προώθηση της χρήσης ηλεκτρονικών πληρωμών και πωλήσεων μεταξύ των ΜΜΕ, της αναβάθμισης των ταμειακών μηχανών και του οικοσυστήματος σημείων πώλησης, καθώς και της δημιουργίας βιομηχανικών πλατφορμών δεδομένων. Επιπλέον, προβλέπεται να δημιουργηθεί ένας κεντρικός υποστηρικτικός μηχανισμός για τις ΜΜΕ, ο οποίος θα διευκολύνει την παροχή προγραμμάτων κατάρτισης και ευαισθητοποίησης, ώστε να μπορούν να αξιοποιούν στο έπακρο τα εργαλεία και τις υπηρεσίες που προσφέρονται μέσω της ψηφιακής αγοράς. Τέλος, η συνιστώσα προβλέπει φορολογικά κίνητρα για ενσώματα και άυλα περιουσιακά στοιχεία με σκοπό τη διευκόλυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού των ΜΜΕ, σε συνέργεια με τα κίνητρα της συνιστώσας 4.1.

Συνολικά, όλα τα μέτρα που περιλαμβάνονται στον πυλώνα 2 για τον «Ψηφιακό μετασχηματισμό» συμβάλλουν σημαντικά στην ψηφιακή μετάβαση ή στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που απορρέουν από αυτήν και, σε αυτή τη βάση, έχουν ορθώς συνδεθεί με τομείς παρέμβασης με 100 % ψηφιακούς συντελεστές. Εκτός από τα μέτρα αυτά, και άλλα μέτρα στο πλαίσιο των πυλώνων 3 και 4, συνολικής αξίας 2,4 δισ. EUR, θεωρείται επίσης ότι συμβάλλουν σημαντικά στην ψηφιακή μετάβαση ή στις προκλήσεις που απορρέουν από αυτήν και έχουν συνδεθεί με τομείς παρέμβασης με 100 % ψηφιακούς συντελεστές.

Ο πυλώνας 3 «Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή» περιλαμβάνει σειρά μέτρων, συνολικού ύψους 1,5 δισ. EUR, τα οποία αναμένεται να συμβάλουν σημαντικά στην ψηφιακή μετάβαση και συνδέεται με την ευρωπαϊκή εμβληματική πρωτοβουλία «επανεידίκευση και αναβάθμιση δεξιοτήτων». Για παράδειγμα, το ολοκληρωμένο έργο με τίτλο «Μια νέα στρατηγική για τη διά βίου μάθηση: Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση του συστήματος αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανειδίκευσης της Ελλάδας» (συνολικό εκτιμώμενο κόστος 1 δισ. EUR), περιλαμβάνει επενδύσεις στην κατάρτιση στις ψηφιακές δεξιότητες για 370 000 δικαιούχους, με εκτιμώμενο κόστος 690 εκατ. EUR, με κύριο στόχο την αύξηση της ποιότητας των προσπαθειών αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της συνάφειάς τους με την αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων με την απόδοση έμφασης στην ψηφιακή μετάβαση. Επιπλέον, ο πυλώνας 3 περιλαμβάνει επίσης μέτρα που προβλέπουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό i) της εκπαίδευσης (εκτιμώμενο κόστος 365 εκατ. EUR), ii) του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης (εκτιμώμενο κόστος 278 εκατ. EUR), iii) των συστημάτων εργασίας (εκτιμώμενο κόστος 77 εκατ. EUR), iv) του συστήματος μετανάστευσης και ασύλου (εκτιμώμενο κόστος 42 εκατ. EUR), v) της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης (ΟΑΕΔ) (εκτιμώμενο κόστος 17 εκατ. EUR) και vi) του συστήματος κοινωνικής στήριξης (εκτιμώμενο κόστος 12 εκατ. EUR).

Ο πυλώνας 4 «Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας» περιλαμβάνει επίσης σειρά μέτρων, με εκτιμώμενο κόστος 890 εκατ. EUR, τα οποία αναμένεται να συμβάλουν σημαντικά στην ψηφιακή μετάβαση. Σε αυτά περιλαμβάνονται ιδίως η ψηφιοποίηση της φορολογικής και τελωνειακής διοίκησης (εκτιμώμενο κόστος 180 εκατ. EUR), ii) ο μετασχηματισμός της δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας στη γενική κυβέρνηση και ηλεκτρονική τιμολόγηση (εκτιμώμενο κόστος 102 εκατ. EUR), iii) το έργο «ηλεκτρονικά εργαλεία», το έργο «έξυπνες γέφυρες», καθώς και τα υποέργα που συνδέονται με τον ψηφιακό

πυλώνα στο πλαίσιο του μέτρου «Έξυπνες περιβαλλοντικές και πολιτιστικές υποδομές» (εκτιμώμενο κόστος 90 εκατ. EUR, 81 εκατ. EUR και 82 εκατ. EUR, αντίστοιχα), iv) ο ψηφιακός μετασχηματισμός της δικαιοσύνης και ένα μέτρο που αποσκοπεί στη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων για τους δικαστές και τους δικαστικούς υπαλλήλους (εκτιμώμενο κόστος 81 εκατ. EUR και 32 εκατ. EUR, αντίστοιχα), v) ένα μέτρο που αποσκοπεί στην επιτάχυνση της έξυπνης μεταποίησης (εκτιμώμενο κόστος 75 εκατ. EUR), vi) το έργο TH²ORAX στο πλαίσιο της συνιστώσας 4.5 (εκτιμώμενο κόστος 50 εκατ. EUR), vii) ο ψηφιακός μετασχηματισμός του αγροδιατροφικού τομέα (εκτιμώμενο κόστος 48 εκατ. EUR), viii) ο ψηφιακός μετασχηματισμός του συστήματος ασύλου και μετανάστευσης (εκτιμώμενο κόστος 42 εκατ. EUR), ix) ο ψηφιακός μετασχηματισμός του Οργανισμού Σιδηροδρόμων Ελλάδας (εκτιμώμενο κόστος 24 εκατ. EUR), x) ένα μέτρο που αποσκοπεί στην ενίσχυση της εποπτείας της κεφαλαιαγοράς (εκτιμώμενο κόστος 12 εκατ. EUR), και xi) η ψηφιοποίηση του δικτύου οικονομικής διπλωματίας (εκτιμώμενο κόστος 10 εκατ. EUR). Επιπλέον, το ποσό των 12,7 δισ. EUR της δανειακής διευκόλυνσης που περιλαμβάνεται στη συνιστώσα 4.7 συμβάλλει κατά 20 % στην ψηφιακή μετάβαση, ιδίως μέσω επενδύσεων σε ευρυζωνικά δίκτυα πολύ υψηλής χωρητικότητας, επενδύσεων που αποσκοπούν στην ψηφιοποίηση τόσο των ΜΜΕ όσο και των μεγάλων επιχειρήσεων, επενδύσεων στην ανάπτυξη και την εγκατάσταση τεχνολογιών κυβερνοασφάλειας, προηγμένων ψηφιακών τεχνολογιών και άλλων τύπων υποδομών ΤΠΕ.

Πίνακας 8 Συνεισφορά για την ψηφιακή μετάβαση ανά συνιστώσα

Συνιστώσα και ονομασία του μέτρου	Κόστος (σε εκατ. EUR)	Συνεισφορά για την ψηφιακή μετάβαση (εκατ. EUR)	Συνεισφορά για την ψηφιακή μετάβαση (ποσοστό)
1.1. Ενίσχυση της ενέργειας	1 200,3	0,0	0,0 %
1.2. Ανακαίνιση	2 711,5	0,0	0,0 %
1.3. Επαναφόρτιση και ανεφοδιασμός	520,0	0,0	0,0 %
1.4. Βιώσιμη χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και προστασία του περιβάλλοντος	1 762,7	0,0	0,0 %
2.1. Σύνδεση	521,6	521,6	1,7 %
2.2. Εκσυγχρονισμός	1 280,6	1 280,6	4,2 %
2.3. Ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων	375,0	375,0	1,2 %
3.1. Προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας	776,3	93,8	0,3 %
3.2. Εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, και δεξιότητες	2 311,4	1 055,0	3,5 %
3.3. Βελτίωση της ανθεκτικότητας, της προσβασιμότητας και της βιωσιμότητας της υγειονομικής περιήθαλψης	1 485,7	277,6	0,9 %

3.4. Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές	611,4	54,0	0,2 %
4.1. Φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και της είσπραξης φόρων	187,2	185,1	0,6 %
4.2. Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, μεταξύ άλλων μέσω της επιτάχυνσης της υλοποίησης δημόσιων επενδύσεων, της βελτίωσης του πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις, της λήψης μέτρων ανάπτυξης ικανοτήτων και της καταπολέμησης της διαφθοράς	188,8	108,2	0,4 %
4.3. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης	250,7	113,0	0,4 %
4.4. Ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών	20,7	12,2	0,0 %
4.5. Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας	443,6	50,0	0,2 %
4.6. Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων της οικονομίας	3 742,2	420,8	1,4 %
4.7. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και του εμπορίου	12 733,7	2 547,0	8,4 %
Τεχνική βοήθεια	40,0	0,0	0,0 %
Σύνολο	31 163,5	7 094,1	23,3 %

* Σημειώνεται ότι η ποσοστιαία συνεισφορά για την ψηφιακή μετάβαση υπολογίζεται με βάση τις συνολικές πιστώσεις της Ελλάδας για μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη (17 769,9 EUR) και δάνεια (12 727,5 EUR).

Ψηφιακή μετάβαση

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας συμβάλλει στην ψηφιακή μετάβαση της Ελλάδας, αντιμετωπίζει τις σχετικές προκλήσεις και είναι συνολικά στενά ευθυγραμμισμένο με τους βασικούς στόχους της ψηφιακής στρατηγικής της Ένωσης και με τις προτεραιότητες που σχετίζονται με την ψηφιακή μετάβαση και καθορίζονται από την Επιτροπή στην ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2021. Τα μέτρα αυτά αντιμετωπίζουν επίσης ικανοποιητικά τις ελλείψεις της Ελλάδας στον ψηφιακό τομέα, όπως προσδιορίζονται στον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI). Το σχέδιο περιλαμβάνει ειδικότερα i) μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της συνδεσιμότητας, μέσω της επιτάχυνσης και της διευκόλυνσης της εγκατάστασης δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας, ιδίως δικτύων 5G και οπτικών ινών· ii) μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της ψηφιοποίησης της δημόσιας διοίκησης, του δικαστικού και του χρηματοπιστωτικού συστήματος, και βασικών

τομέων της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων της μεταποίησης, των γεωργικών ειδών διατροφής, του πολιτισμού και του τουρισμού, ιδίως μέσω της ευρύτερης υιοθέτησης ψηφιακών ικανοτήτων και προηγμένων ψηφιακών τεχνολογιών· iii) μέτρα που αποσκοπούν στην προώθηση της ψηφιοποίησης των ελληνικών επιχειρήσεων και iv) μέτρα που αποσκοπούν στη γεφύρωση του υφιστάμενου χάσματος στη διάσταση του ανθρώπινου κεφαλαίου, με έμφαση στις ψηφιακές δεξιότητες. Συνολικά, τα μέτρα αυτά αναμένεται να συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της ανθεκτικότητας της ελληνικής οικονομίας, διασφαλίζοντας παράλληλα τη συμμετοχικότητα. Επιπλέον, τα μέτρα αυτά αναμένεται να επιφέρουν μετασχηματιστική αλλαγή και να έχουν διαρκή αντίκτυπο.

Όσον αφορά τη συνδεσιμότητα, η συνιστώσα 2.1 περιλαμβάνει τόσο μεταρρυθμίσεις όσο και επενδύσεις που αποσκοπούν στην προώθηση και τη διευκόλυνση της ευρείας εγκατάστασης δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας, συμπεριλαμβανομένων δικτύων 5G και οπτικών ινών, σύμφωνα με τους στόχους της ΕΕ για τη συνδεσιμότητα έως το 2025 και με το σχέδιο δράσης για το 5G. Οι μεταρρυθμίσεις όπως εκείνες που περιλαμβάνονται στην εργαλειοθήκη για τη συνδεσιμότητα, αναμένεται να διευκολύνουν τις επενδύσεις ιδιωτικών φορέων σε δίκτυα πολύ υψηλής χωρητικότητας, ιδίως με την άρση των περιττών διοικητικών εμποδίων στις επενδύσεις σε δίκτυα, με την επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης και με τη μείωση του κόστους εγκατάστασης και τη διευκόλυνση ολόκληρης της διαδικασίας εγκατάστασης δικτύων. Επιπλέον, τα μέτρα αυτά συμπληρώνουν και ενισχύουν τα υφιστάμενα εθνικά μέτρα στήριξης, όπως το έργο «Υποδομές υπερυψηλής ευρυζωνικότητας» (Ultra-Fast Broadband – UFBB) και το Εθνικό Ταμείο για το 5G (που ονομάζεται «Ταμείο Φαιστός»), με σκοπό την αύξηση της σταθερής και κινητής ευρυζωνικής κάλυψης και της χρήσης από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.

Όσον αφορά την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, έχουν προγραμματιστεί ορισμένες επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις κυρίως στο πλαίσιο της συνιστώσας 2.2, αλλά και στο πλαίσιο των πυλώνων 3 και 4. Τα ανωτέρω αντικατοπτρίζουν τον στρατηγικό στόχο της Ελλάδας να αποκτήσει «εξ ορισμού ψηφιακό» χαρακτήρα έως το 2023, ενώ προβλέπεται ο ανασχεδιασμός από άκρο σε άκρο και η απλούστευση πολλών δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την αντιμετώπιση της χαμηλής προσφοράς και χρήσης ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, τόσο σε κεντρικό όσο και σε αποκεντρωμένο επίπεδο, με τη μετατροπή των ελληνικών πόλεων σε πρωτοπόρες έξυπνες πόλεις που προσφέρουν σύγχρονες υπηρεσίες που είναι προσανατολισμένες στον πελάτη. Η ψηφιοποίηση βασικών αρχείων σε βασικές υπηρεσίες (δικαιοσύνη, πολεοδομικές υπηρεσίες, κτηματολόγιο, μετανάστευση και άσυλο) και η ενσωμάτωσή τους στα σχετικά πληροφοριακά συστήματα, σε συνδυασμό με πρωτοβουλίες για τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων που καθιστούν δυνατή την εφαρμογή της αρχής «μόνον άπαξ», δημιουργούν μια στέρεη βάση για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των οντοτήτων του δημόσιου τομέα και τη μείωση του διοικητικού φόρτου για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Τα ανωτέρω συμπληρώνονται επίσης από μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που σχετίζονται με τις ψηφιακές ικανότητες και τις προηγμένες τεχνολογίες, όπως τα προβλεπόμενα μέτρα για τις υποδομές υπολογιστικού νέφους και την κυβερνοασφάλεια που περιλαμβάνονται

στη συνιστώσα 2.2. Οι επενδύσεις στο υπολογιστικό νέφος και στα μαζικά δεδομένα έχουν ιδίως ως στόχο τη διευκόλυνση της σύνδεσης των διαδικασιών των υπηρεσιών υποστήριξης και εξυπηρέτησης με σκοπό τη διασφάλιση της διαλειτουργικότητας των συστημάτων, των διαδικασιών, των εφαρμογών και των υπηρεσιών, και αναμένεται τελικά να βελτιώσουν την παροχή δημόσιων υπηρεσιών σε κρατικούς φορείς, πολίτες και επιχειρήσεις. Επιπλέον, η συνιστώσα προβλέπει την ανάπτυξη και την εφαρμογή στρατηγικής για την κυβερνοασφάλεια και δέσμης πολιτικών για την κυβερνοασφάλεια με σκοπό την αύξηση της αξιοπιστίας και της ασφάλειας των συστημάτων και των δεδομένων του δημόσιου τομέα και τη βελτίωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην αλληλεπίδρασή τους με τον δημόσιο τομέα, τη δημιουργία εθνικού κέντρου επιχειρήσεων κυβερνοασφάλειας (SOC) και την παροχή προηγμένων υπηρεσιών ασφάλειας σε υποδομές ζωτικής σημασίας του κυβερνητικού υπολογιστικού νέφους (G-Cloud), με σκοπό τη βελτίωση της ασφάλειας των κεντρικών υποδομών και των πληροφοριακών συστημάτων του δημόσιου τομέα έναντι απειλών κατά της κυβερνοασφάλειας. Η εφαρμογή αυτής της ολοκληρωμένης δέσμης μέτρων αναμένεται να επιταχύνει σημαντικά τον ψηφιακό μετασχηματισμό του δημόσιου τομέα —κεντρικοί, περιφερειακοί και τοπικοί φορείς— και να βελτιώσει την παροχή δημόσιων υπηρεσιών προς πολίτες και επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Αυτό με τη σειρά του αναμένεται να έχει μακροχρόνιο αντίκτυπο για τη δημόσια διοίκηση, καθώς και για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, μέσω της άρσης των υφιστάμενων ψηφιακών φραγμών και της παροχής περισσότερο διαλειτουργικών, ασφαλών και φιλικών προς τον χρήστη ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών.

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει επίσης σημαντικά μέτρα για την προώθηση της ψηφιοποίησης των ελληνικών επιχειρήσεων, ιδίως των ΜΜΕ, στο πλαίσιο της συνιστώσας 2.3. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις που περιλαμβάνονται στο σχέδιο αναμένεται να προωθήσουν την υιοθέτηση των ψηφιακών τεχνολογιών από τις ΜΜΕ και να τους δώσουν τη δυνατότητα να υιοθετήσουν και να αναπτύξουν καινοτόμες ψηφιακές λύσεις, προσαρμοσμένες στις ειδικές ανάγκες των κλάδων τους, να επεκτείνουν την ψηφιακή παρουσία των ΜΜΕ, για παράδειγμα μέσω της συμμετοχής σε πλατφόρμες ηλεκτρονικού εμπορίου, και να μειώσουν το λειτουργικό κόστος τους, για παράδειγμα μέσω της αποτελεσματικότερης επεξεργασίας δεδομένων. Η συνιστώσα 4.6 περιλαμβάνει επίσης το μέτρο «Επιτάχυνση της έξυπνης μεταποίησης», το οποίο αποσκοπεί στην παροχή χρηματοδοτικής στήριξης σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις μεταποίησης για την ενίσχυση της τεχνολογικών τους υποδομών, την αναβάθμιση του παραγωγικού εξοπλισμού τους με τη χρήση προηγμένων έξυπνων τεχνολογιών με χαμηλό περιβαλλοντικό αντίκτυπο και, εντέλει, την επιτάχυνση της μετάβασης της βιομηχανίας στη Βιομηχανία 4.0. Παρότι τα μέτρα αυτά είναι περισσότερο οριζόντιου χαρακτήρα, αναμένεται επίσης να συμβάλουν στην ψηφιακή μετάβαση της ελληνικής βιομηχανίας.

Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης μέτρα που αποσκοπούν στη γεφύρωση του υφιστάμενου χάσματος όσον αφορά τη διάσταση του ανθρώπινου κεφαλαίου, με τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση του συστήματος διά βίου μάθησης και με την εξασφάλιση ενός συστήματος αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης για το εργατικό δυναμικό, το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς, με έμφαση στις ψηφιακές δεξιότητες. Τα μέτρα αυτά

αναμένεται να συμβάλουν στη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος και στην ενίσχυση του βασικού ψηφιακού γραμματισμού σε ολόκληρο τον πληθυσμό.

Τέλος, το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα που έχουν επίσης διασυνοριακή/πολυκρατική ψηφιακή διάσταση, όπως η επένδυση σε «διαδρόμους 5G», η οποία θα στηρίξει τον διασυνοριακό διάδρομο Θεσσαλονίκη-Σόφια-Βελιγράδι, η επένδυση σε «υποθαλάσσια καλώδια οπτικών ινών», η οποία θα καταστήσει δυνατή τη διασύνδεση της ηπειρωτικής Ελλάδας με την Κύπρο, και η επένδυση σε «μικρούς δορυφόρους», η οποία θα διασφαλίσει τη διαλειτουργικότητα με την πρωτοβουλία EuroQCI. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης επενδύσεις σε ένα νέο υπολογιστικό σύστημα υψηλών επιδόσεων, τη δημιουργία του εθνικού SOC και τη δικτύωσή του με τα SOC άλλων κρατών μελών, καθώς και την υιοθέτηση ενός εθνικού συστήματος ηλεκτρονικής ταυτοποίησης που είναι πλήρως συμβατό με το ευρωπαϊκό σύστημα.

Συμπέρασμα

Λαμβανομένης υπόψη της αξιολόγησης όλων των προβλεπόμενων μέτρων, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται, σε μεγάλο βαθμό, να συμβάλει σημαντικά στην ψηφιακή μετάβαση ή να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που απορρέουν από αυτήν, και διασφαλίζει ότι τουλάχιστον το 20 % των συνολικών πιστώσεων του συμβάλλει στη στήριξη των ψηφιακών στόχων. Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου 2.6 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον MAA.

4.7. Διαρκής αντίκτυπος του σχεδίου

Διαρθρωτικές αλλαγές στη διοίκηση και στους οργανισμούς

Το σχέδιο παρουσιάζει σειρά μέτρων για τον εκσυγχρονισμό και την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης, τα οποία αναμένεται να συμβάλουν στην ψηφιακή μετάβαση και στην αντιμετώπιση του χαμηλού επιπέδου ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών. Η συνιστώσα 2.2 είναι ιδιαίτερα σημαντική εν προκειμένω. Αναμένεται να επιφέρει διαρθρωτικές βελτιώσεις στη λειτουργία βασικών υπηρεσιών και να μειώσει το χάσμα όσον αφορά την ποιότητα και τη χρήση των ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, για τις οποίες η Ελλάδα κατέλαβε την 27η θέση μεταξύ των 28 χωρών που αξιολογήθηκαν στον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας το 2020. Μεταξύ άλλων, τα μέτρα που περιλαμβάνονται στη συνιστώσα αποσκοπούν στην καθιέρωση αποτελεσματικότερων διαδικασιών στον δημόσιο τομέα, μέσω πρωτοβουλιών απλούστευσης των διαδικασιών και ψηφιοποίησης, διαλειτουργικών δημόσιων συστημάτων, πλήρως ψηφιοποιημένων μητρώων και ηλεκτρονικών αποθετηρίων και συστημάτων διαχείρισης δεδομένων (υποδομή υπολογιστικού νέφους). Επιπλέον, τα μέτρα που περιλαμβάνονται σε αυτή τη συνιστώσα προβλέπουν την ανάπτυξη προηγμένων εργαλείων, π.χ., για την κυβερνοασφάλεια, την τεχνητή νοημοσύνη και την επιχειρηματική αναλυτική. Περιλαμβάνονται ειδικά μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση των ψηφιακών επιδόσεων σε επίπεδο δήμων και στην παροχή εργαλείων και δεξιοτήτων για τη μετατροπή των ελληνικών πόλεων σε πρωτοπόρες έξυπνες πόλεις. Οι εν λόγω πρωτοβουλίες αναμένεται να έχουν διαρκή αντίκτυπο στην παροχή έξυπνων και χωρίς αποκλεισμούς ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών που θέτουν περισσότερο στο επίκεντρο τον πολίτη και να μειώσουν τον διοικητικό φόρτο για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Επιπλέον, τα μέτρα συμβάλλουν άμεσα στην εφαρμογή πολιτικών της ΕΕ,

όπως η πολιτική ανοικτών δεδομένων σύμφωνα με τον γενικό κανονισμό για την προστασία δεδομένων, η ευρωπαϊκή ηλεκτρονική ταυτότητα και η ασφάλεια των δεδομένων.

Συμπληρωματικά προς τα ανωτέρω, το σχέδιο αποσκοπεί στην επίτευξη θεσμικής ανθεκτικότητας μέσω περαιτέρω δράσεων για τη διασφάλιση της επιχειρησιακής αποδοτικότητας και της χρηστής δημοσιονομικής διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα, στα βασικά μέτρα στο πλαίσιο της συνιστώσας 4.2 περιλαμβάνεται η ανάπτυξη ικανοτήτων και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων σημαντικού μέρους των δημόσιων υπαλλήλων (δηλαδή άνω του 40 % του εργατικού δυναμικού), η καθιέρωση σύγχρονων διαδικασιών πρόσληψης και ενός συστήματος ανταμοιβής για τους δημόσιους υπαλλήλους, καθώς και η θέσπιση ενός συστήματος πολυεπίπεδης διακυβέρνησης για την αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των επιπέδων της δημόσιας διοίκησης και την αντιμετώπιση των υφιστάμενων αλληλεπικαλύψεων. Τα μέτρα αυτά συμπληρώνονται από μέτρα για την ενίσχυση του εθνικού πλαισίου καταπολέμησης της διαφθοράς και από σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες για τη διευκόλυνση της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η συνιστώσα εισάγει επίσης σύγχρονα εργαλεία για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις και τον προγραμματισμό επιχειρησιακών πόρων για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, συμπεριλαμβανομένης της εκτέλεσης των πληρωμών και της αποτελεσματικής υλοποίησης των έργων δημόσιων επενδύσεων. Τέλος, προβλέπει τον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση του πλαισίου διακυβέρνησης για τις κρατικές επιχειρήσεις, κάτι που αναμένεται να βελτιώσει ουσιαστικά τη λειτουργία και τις υπηρεσίες των εν λόγω επιχειρήσεων. Από κοινού με τον ψηφιακό πυλώνα, τα μέτρα αυτά αναμένεται να βελτιώσουν ριζικά την ελληνική δημόσια διοίκηση και στους πέντε πυλώνες του πλαισίου της δημόσιας διοίκησης³⁴, δηλαδή i) τον σχεδιασμό, τον συντονισμό και την ανάπτυξη πολιτικών· ii) τις δημόσιες υπηρεσίες και τη διαχείριση ανθρώπινων πόρων· iii) τη λογοδοσία· iv) την παροχή υπηρεσιών· και v) τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών.

Οι πρωτοβουλίες για τον ψηφιακό μετασχηματισμό στο πλαίσιο των συνιστωσών 4.1 και 4.2 αναμένεται να ενισχύσουν την ικανότητα του κράτους να εισπράττει φόρους, αντιμετωπίζοντας με τον τρόπο αυτό τις τρέχουσες προκλήσεις που σχετίζονται με τη δημοσιονομική βιωσιμότητα της Ελλάδας. Στα μέτρα περιλαμβάνονται η αναβάθμιση βασικών ψηφιακών συστημάτων στη φορολογική διοίκηση, η καθιέρωση αυτοματοποιημένων υπηρεσιακών διαδικασιών και εργασιών, η ψηφιοποίηση των λογιστικών και άλλων ελέγχων, καθώς και η βελτίωση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών για τους φορολογούμενους. Τα εν λόγω μέτρα αναμένεται να βελτιώσουν τις μεθόδους εργασίας και τα εργαλεία που διαθέτει η φορολογική αρχή για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και του λαθρεμπορίου, και ταυτόχρονα να ενισχύσουν την αυτονομία της ως ανεξάρτητης αρχής. Σε συνδυασμό με μέτρα για την απλούστευση και την κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας, τα ανωτέρω μέτρα

³⁴Το πλαίσιο αναπτύχθηκε από κοινού από την ECFIN και τη REFORM, σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες της Επιτροπής.

αναμένεται επίσης να έχουν διαρκή αντίκτυπο στη μείωση του διοικητικού φόρτου για τους φορολογούμενους και στη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις.

Στο πλαίσιο της συνιστώσας 4.3 προβλέπεται επίσης ένα ευρύ θεματολόγιο για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας του συστήματος δικαιοσύνης, η οποία είναι καίριας σημασίας για την άρση των εμποδίων στις επενδύσεις. Μεταξύ άλλων, στα μέτρα περιλαμβάνονται η καθιέρωση ψηφιακών διαδικασιών και εργαλείων, η αναβάθμιση των μηχανισμών διαχείρισης του ελέγχου και η κατάρτιση των δικαστών και των δικαστικών υπαλλήλων, με έμφαση στις ψηφιακές δεξιότητες. Τα εν λόγω μέτρα αναμένεται να συμβάλουν στη διαρθρωτική βελτίωση της διοίκησης και της λειτουργίας του συστήματος δικαιοσύνης και να οδηγήσουν σε σταθερή μείωση του αριθμού των εκκρεμών υποθέσεων.

Επιπλέον, το σχέδιο αποσκοπεί στην εισαγωγή μακροπρόθεσμων διαρθρωτικών αλλαγών στην αποτελεσματική παροχή και παρακολούθηση των επιδόσεων των κοινωνικών υπηρεσιών, μεταξύ άλλων για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Ειδικότερα, οι επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές και εργαλεία, συμπεριλαμβανομένου του ηλεκτρονικού φακέλου υγείας ασθενών και των θεραπευτικών πρωτοκόλλων στην ηλεκτρονική συνταγογράφηση, καθώς και η μεταρρύθμιση του συστήματος πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.3, αναμένεται να βελτιώσουν τις βασικές διαρθρωτικές αδυναμίες που υπονομεύουν επί του παρόντος την ικανότητα και την ανθεκτικότητα του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός του συστήματος κοινωνικής υποστήριξης στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.4 αναμένεται να αντιμετωπίσει τις εγγενείς αδυναμίες του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας και να διευκολύνει την εφαρμογή αποτελεσματικών κοινωνικών δικτύων ασφάλειας. Επιπλέον, η συνιστώσα 3.2 προβλέπει τον ψηφιακό μετασχηματισμό της εκπαίδευσης όσον αφορά τα προγράμματα σπουδών, τις υποδομές και τις υπηρεσίες, επιπλέον ενός νέου πλαισίου για τη διά βίου μάθηση. Συμπληρωματικά προς τα ανωτέρω, η συνιστώσα 3.1 αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης, μέσω του εξοπλισμού τους με σύγχρονα, ψηφιακά εργαλεία που θα τους επιτρέψουν να εκπληρώνουν αποτελεσματικότερα την αποστολή τους. Τέλος, η συνιστώσα 1.2 έχει ως στόχο τα ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά μέσω της έγκρισης σχεδίου δράσης για την ενέργεια, με παράλληλη διάθεση ειδικού ποσού από τις προγραμματισμένες επενδύσεις για την αναβάθμιση της ενεργειακής απόδοσης των κατοικιών σε ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά.

Διαρθρωτικές αλλαγές στις πολιτικές

Θεσπίζονται σημαντικά μέτρα τα οποία αναμένεται να βελτιώσουν συγκεκριμένες πολιτικές και ρυθμίσεις, ιδίως εκείνα που σχετίζονται με τους φιλόδοξους στόχους για την απανθρακοποίηση και την προστασία του περιβάλλοντος. Όσον αφορά την καθαρή ενέργεια, η συνιστώσα 1.1 περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα της Ελλάδας, μεταξύ άλλων μέσω της επιτάχυνσης της διαδικασίας αδειοδότησης νέων σταθμών ΑΠΕ, στην καθιέρωση μηχανισμού παρακολούθησης για την προσφάτως συσταθείσα αγορά ενέργειας και στη στήριξη της μετάβασης σε ένα ενεργειακό μοντέλο χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών μέσω της ενίσχυσης της ενεργειακής απόδοσης και της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Περιλαμβάνονται επίσης πρωτοβουλίες για την προώθηση του εθνικού στόχου της Ελλάδας για σταδιακή πλήρη απολιγνιτοποίηση έως το 2028 μέσω μέτρων αποκατάστασης της γης για την ανάπτυξη των πληττόμενων περιοχών. Σε συνδυασμό με τα μέτρα στο πλαίσιο της συνιστώσας 1.2 για την ενεργειακά αποδοτική ανακαίνιση και αναβάθμιση των κτιρίων και την ανάπτυξη στρατηγικών έργων πράσινης αστικής ανάπτυξης, το σχέδιο αναμένεται να συμβάλει με βιώσιμο τρόπο στην επίτευξη των στόχων της πολιτικής για τη μείωση των εκπομπών. Επιπλέον, η συνιστώσα 1.3 προβλέπει την εγκατάσταση και τη λειτουργία υποδομών φόρτισης για ηλεκτρικά οχήματα, οι οποίες αναμένεται να συμβάλουν ουσιαστικά στην πράσινη και βιώσιμη κινητικότητα, ενώ στη συνιστώσα 1.4 περιλαμβάνονται πρωτοβουλίες αναδάσωσης και μέτρα για την προστασία της βιοποικιλότητας. Τέλος, τα μέτρα για την προώθηση της κυκλικής οικονομίας και της βιώσιμης γεωργίας, καθώς και για τη βελτίωση του πολεοδομικού σχεδιασμού στο πλαίσιο της συνιστώσας 4.6, αναμένεται να συμβάλουν αξιόπιστα στην επίτευξη των μακροπρόθεσμων στόχων των πολιτικών για το περιβάλλον και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Επιπλέον, το σχέδιο αναμένεται να καλύψει ορισμένες διαρθρωτικές αλλαγές για την ενίσχυση των κεφαλαιαγορών, του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και του βαθμού στον οποίο εφαρμόζονται αποτελεσματικά οι εργασιακές πολιτικές. Η συνιστώσα 4.4 εισάγει μέτρα για την αντιμετώπιση του ιδιωτικού χρέους, τη συμβολή στην παρακολούθηση της πληροφόρησης για τις χρηματοπιστωτικές αγορές και της πιστοληπτικής επέκταση, καθώς και την άρση της ασύμμετρης πληροφόρησης, τα οποία αναμένεται να αντιμετωπίσουν εγγενείς αδυναμίες του χρηματοπιστωτικού τομέα και να αυξήσουν την ανθεκτικότητα της οικονομίας σε μελλοντικούς κλυδωνισμούς. Τα μέτρα στο πλαίσιο των συνιστωσών 4.6 και 4.7 αναμένεται να βελτιώσουν το κανονιστικό και πρακτικό περιβάλλον για την επιχειρηματική δραστηριότητα και το εμπόριο, μεταξύ άλλων, με τη μείωση των φραγμών εισόδου, τη βελτίωση της ικανότητας των δομών εποπτείας της αγοράς και τον εξορθολογισμό των εξαγωγικών διαδικασιών. Η μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.1 αποσκοπεί στη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας, ενώ οι επενδύσεις σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας στο πλαίσιο της ίδιας συνιστώσας αναμένεται να συμβάλουν στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας. Στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.2, η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η επανεξοπλιστική του εργατικού δυναμικού, με έμφαση στις πράσινες και τις ψηφιακές δεξιότητες, αναμένεται να συμβάλει στην ευρωστία της αγοράς εργασίας, αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις που απορρέουν από τη διττή μετάβαση.

Διαρκής αντίκτυπος

Το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων των προκλήσεων που έχουν εντοπιστεί και όχι μόνο των συμπτωματικών ζητημάτων, βάσει κατάλληλης ανάλυσης, και σε ορισμένες περιπτώσεις αποσκοπούν σε αλλαγή των πρακτικών. Ο συνδυασμός της ενεργειακής απόδοσης και των μεταρρυθμίσεων της αγοράς ενέργειας αναμένεται να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που συνδέονται με την ενεργειακή φτώχεια και την υπερβολική εξάρτηση της Ελλάδας από στερεά ορυκτά καύσιμα (λιγνίτη) για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Μέτρα όπως η ψηφιακή αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δικτύου αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της έλλειψης έξυπνων λύσεων δημόσιων μεταφορών.

Επιπλέον, το σχέδιο αναμένεται να αντιμετωπίσει αξιόπιστα τις χαμηλές ψηφιακές επιδόσεις της Ελλάδας σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της ΕΕ, ιδίως όσον αφορά τη χαμηλή παροχή και χρήση ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών και την έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων. Το σχέδιο αποσκοπεί επίσης στην εισαγωγή μιας σειράς ορθών πρακτικών, μεταξύ άλλων στον τομέα της βελτίωσης της νομοθεσίας και της εκτίμησης επιπτώσεων, καθώς και στον σχεδιασμό πληροφοριακών συστημάτων και διαδικασιών (δηλ. διασφάλιση της «διαλειτουργικότητας από τον σχεδιασμό», της υποβολής πληροφοριών για τους πολίτες «μόνον άπαξ», της ανοικτής χρήσης δεδομένων και των δημόσιων υπηρεσιών με επίκεντρο τον πελάτη). Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις, μεταξύ των οποίων η αναβάθμιση των δεξιοτήτων του προσωπικού του δημόσιου τομέα, η ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων και οι οργανωτικές βελτιώσεις αναμένεται να ενισχύσουν την ικανότητα της δημόσιας διοίκησης να εφαρμόζει και να παρακολουθεί αποτελεσματικά τις πολιτικές αυτές. Επιπλέον, τα μέτρα φαίνονται βιώσιμα, καθώς λαμβάνουν υπόψη τις οικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις και τους πιθανούς κινδύνους για την εφαρμογή τους.

Το σχέδιο συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ενωσιακές και εθνικές πολιτικές, ενώ παράλληλα σέβεται τη χρηστή διακυβέρνηση. Συγκεκριμένα, τα μέτρα συμβάλλουν στην επίτευξη των βασικών προτεραιοτήτων της ΕΕ που προβλέπονται στην Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Πολιτική και στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Αποσκοπούν επίσης στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της ισότητας. Επιπλέον, σύμφωνα με την αρχή της χρηστής διακυβέρνησης, η Ελλάδα πραγματοποίησε διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά την υποβολή του αρχικού σχεδίου στα τέλη του 2020 και υπέβαλε περίληψη του επικαιροποιημένου προσχεδίου προς συζήτηση στο Κοινοβούλιο λίγες εβδομάδες πριν από την επίσημη υποβολή, η οποία επίσης δημοσιοποιήθηκε σε ειδικό ιστότοπο³⁵. Συγκεκριμένα, το περιεχόμενο του σχεδίου ευθυγραμμίζεται σε γενικές γραμμές με τις βασικές προτεραιότητες που περιλαμβάνονται στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της ελληνικής κυβέρνησης και αντικατοπτρίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στο σχέδιο ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία, το οποίο εκπονήθηκε το 2020 από ομάδα διακεκριμένων οικονομολόγων, με επικεφαλής τον τιμημένο με βραβείο Νόμπελ Χριστόφορο Πισσαρίδη.

Συμπέρασμα

Λαμβανομένων υπόψη όλων των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων που προβλέπει η Ελλάδα στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η εφαρμογή τους αναμένεται, σε μεγάλο βαθμό, να επιφέρει διαρθρωτικές αλλαγές στη διοίκηση και στις σχετικές πολιτικές και να έχει διαρκή αντίκτυπο. Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου 2.7 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ.

³⁵ <https://www.minfin.gr/web/guest/tameio-anakampses>

4.8. Ορόσημα, στόχοι, παρακολούθηση και υλοποίηση

Επάρκεια της δομής που είναι επιφορτισμένη την υλοποίηση του σχεδίου, την παρακολούθηση της προόδου και την υποβολή εκθέσεων

Στο επίκεντρο της δομής της Ελλάδας που είναι επιφορτισμένη με την υλοποίηση του σχεδίου, την παρακολούθηση της προόδου και την υποβολή εκθέσεων βρίσκονται τέσσερις κύριοι φορείς, καθένας από τους οποίους θα είναι αρμόδιος για την εκτέλεση του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου που πρόκειται να θεσπιστεί. Πρώτον, η Υπηρεσία Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ), η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Οικονομικών, αποτελεί τον επικεφαλής εθνικό φορέα που είναι επιφορτισμένος με τον συνολικό συντονισμό και την παρακολούθηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένης της ενεργού παρακολούθησης της προόδου των μέτρων, με βάση τα ορόσημα και τους στόχους που έχουν τεθεί για κάθε συνιστώσα, των οποίων την επίτευξη επαληθεύει. Δεύτερον, η ευθύνη για την εφαρμογή κάθε ειδικού μέτρου είναι σαφώς καθορισμένη και εμπίπτει στις περισσότερες περιπτώσεις στο αρμόδιο υπουργείο, οι υπηρεσίες του οποίου θα υποστηρίζουν την παρακολούθηση της προόδου των έργων και θα διατηρούν στενή συνεργασία με την Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ και τους φορείς υλοποίησης. Τρίτον, όλα τα μέτρα του σχεδίου θα υλοποιηθούν από εθνικούς φορείς («φορείς υλοποίησης») που θα οριστούν από τα αρμόδια υπουργεία και θα είναι υπεύθυνοι για την επίτευξη των συμφωνηθέντων οροσήμων και στόχων, καθώς και για την υποβολή όλων των δεδομένων και της τεκμηρίωσης στην Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ μέσω του πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης που πρόκειται να δημιουργηθεί για τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Οι φορείς υλοποίησης θα εφαρμόζουν συστήματα ελέγχου που διασφαλίζουν τη συμμόρφωση με το ενωσιακό και το εθνικό δίκαιο, καθώς και την αποτελεσματική χρήση των κονδυλίων του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, τα οποία θα επικυρώνονται περαιτέρω από ανεξάρτητο πιστοποιημένο ελεγκτή. Σε περιπτώσεις σημαντικών καθυστερήσεων, οι φορείς υλοποίησης οφείλουν να υποβάλλουν αιτιολόγηση και σχέδιο ή σχέδια δράσης διορθωτικών μέτρων στην Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ. Τέλος, ο έλεγχος της επίτευξης των οροσήμων/στόχων ανατίθεται σε εξωτερικό ανεξάρτητο πιστοποιημένο ελεγκτή, ο οποίος επιλέγεται και διορίζεται μεταξύ εκείνων που είναι εγγεγραμμένοι στο επίσημο μητρώο της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων.

Ο τέταρτος φορέας είναι η Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΕΔΕΛ). Η εν λόγω Επιτροπή, η οποία υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Δημοσιονομικής Πολιτικής (Γενικό Λογιστήριο του Κράτους) του Υπουργείου Οικονομικών, έχει ως αποστολή να διασφαλίζει την τήρηση των αρχών της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης για τα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ (π.χ. Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία). Το σχέδιο αναφέρεται επίσης σε άλλους φορείς οι οποίοι, μολονότι δεν προβλέπεται να έχουν επίσημο ρόλο στο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου που θα θεσπιστεί για τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, αναμένεται να συμβάλλουν στην παρακολούθηση και την υλοποίηση. Στους φορείς αυτούς περιλαμβάνονται η Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών κάθε υπουργείου, η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (υπάγεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων), το

Ελληνικό Ελεγκτικό Συνέδριο, η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, η Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων (υπάγεται στο Υπουργείο Οικονομικών) και η Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών.

Όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο του σχεδίου, ο ρόλος της παρακολούθησης ανατίθεται στη Γενική Γραμματεία Συντονισμού. Στη Γενική Γραμματεία Συντονισμού (υπάγεται στην Προεδρία της Κυβέρνησης) ανατίθεται (νόμος 4622/2019) η εντολή να παρακολουθεί την υλοποίηση όλων των μεταρρυθμίσεων της κυβέρνησης εν γένει και στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναφέρεται ότι θα έχει την ευθύνη να επιβεβαιώνει την επιτυχή ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων και των σχετικών ορόσημων και να ενημερώνει την Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ μέσω τακτικών και/ή έκτακτων εκθέσεων. Παρότι το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναφέρει ότι η Γενική Γραμματεία Συντονισμού δεν περιλαμβάνεται επισήμως στους φορείς που συγκροτούν το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου του σχεδίου, δεν περιέχει λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η Γενική Γραμματεία Συντονισμού αναμένεται να συνεργάζεται με τους φορείς υλοποίησης ή αν απόκειται στη Γενική Γραμματεία Συντονισμού ή στην Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ να προτείνει τρόπους επίλυσης προβλημάτων που ενδέχεται να προκύψουν κατά την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

Οι συνιστώσες του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας εμπίπτουν, σε μεγάλο βαθμό, στην αρμοδιότητα υπουργείου το οποίο θα διορίσει στη συνέχεια αρμόδιους φορείς υλοποίησης ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής των μέτρων που περιλαμβάνονται στη συγκεκριμένη συνιστώσα. Ωστόσο, τα μέτρα που εμπίπτουν σε ορισμένες ευρύτερες συνιστώσες, όπως οι συνιστώσες 1.2, 1.4, 4.2 και 4.6, περιλαμβάνουν πολλά υπουργεία.

Το ελληνικό σχέδιο παρουσιάζει λεπτομερή επισκόπηση του προβλεπόμενου μηχανισμού παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων. Ειδικότερα, το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου περιλαμβάνει ειδική φάση παρακολούθησης που καλύπτει ολόκληρο τον κύκλο ζωής των μέτρων. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται αναλυτικές διαδικασίες που θα καθοριστούν, προκειμένου οι φορείς υλοποίησης να ενημερώνουν την Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ σε περιοδική βάση σχετικά με την πρόοδο που σημειώνεται όσον αφορά την επίτευξη των οροσίων και των στόχων. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας δεν περιέχει συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με την τήρηση αρχείων, ούτε σχετικά με την ευθύνη των φορέων που συμμετέχουν στην υλοποίηση, ούτε σχετικά με τη διάρκεια τήρησης αυτών των αρχείων.

Ορόσημα, στόχοι και δείκτες

Η συνολική προσέγγιση που υιοθέτησε η Ελλάδα για τον καθορισμό οροσίων και στόχων κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής των επενδύσεων και των μεταρρυθμίσεων έχει ως εξής:

i) 10 επενδύσεις χαρακτηρίζονται ως «κορυφαίες επενδύσεις» βάσει κριτηρίων αξίας και ωριμότητας· ii) 8 μεταρρυθμίσεις χαρακτηρίζονται ως «βασικές μεταρρυθμίσεις» βάσει κριτηρίων αντίκτυπου και ωριμότητας· και iii) όλα τα υπόλοιπα μέτρα κατηγοριοποιούνται σε 28 ομάδες βάσει του τομέα εστίασής τους και με στόχο να ανατεθεί σε ένα υπουργείο η

συνολική ευθύνη κάθε ομάδας. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας καθορίζει ορόσημα/στόχους για κάθε επένδυση και μεταρρύθμιση που περιλαμβάνεται στο σχέδιο.

Τα ορόσημα και οι στόχοι του ελληνικού σχεδίου συνιστούν κατάλληλο σύστημα για την αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής του. Οι προτεινόμενοι ποιοτικοί και ποσοτικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται για τα ορόσημα και τους στόχους είναι επαρκώς σαφείς, ρεαλιστικοί και πλήρεις ώστε να διασφαλίζεται ότι η ολοκλήρωσή τους μπορεί να εντοπιστεί και να επαληθευτεί. Επιπλέον, τα ορόσημα και οι στόχοι είναι συναφή και αποδεκτά, καθώς το πεδίο εφαρμογής τους αντικατοπτρίζει τον συνολικό στόχο των μέτρων, τα οποία αξιολογούνται ως εύλογα και οικονομικά αποδοτικά.

Γενικές οργανωτικές ρυθμίσεις

Όπως ορίζεται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, ο επικεφαλής φορέας που είναι επιφορτισμένος με τον συνολικό συντονισμό, η Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ, είναι ανεξάρτητη ειδική δημόσια υπηρεσία υπό τον υπουργό Οικονομικών, η οποία έχει συσταθεί σύμφωνα με τον νόμο 4738/2020. Η Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ αποτελεί τον επικεφαλής εθνικό φορέα που είναι επιφορτισμένος με τον συνολικό συντονισμό και την παρακολούθηση του σχεδίου. Επίσης, ορίζεται ως ο αρμόδιος φορέας που υποβάλλει δύο φορές το χρόνο την αίτηση πληρωμής στην Επιτροπή, συνοδευόμενη από διαχειριστική δήλωση χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και σύνοψη των ελέγχων της Επιτροπής Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΕΔΕΛ), συμπεριλαμβανομένων των αδυναμιών που εντοπίστηκαν και τυχόν διορθωτικών μέτρων που λήφθηκαν.

Όσον αφορά τη συνολική διοικητική ικανότητα, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας προβλέπει ότι η Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ θα στελεχωθεί με 40 θέσεις και ότι όλες οι θέσεις αναμένεται να καλυφθούν πριν από το τέλος του 2021. Παρότι το σχέδιο παρέχει ορισμένες λεπτομέρειες σχετικά με τα προφίλ του προσωπικού, μεταξύ άλλων ότι η πλειονότητα θα έχει πανεπιστημιακό πτυχίο, δεν παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο αξιολογήθηκαν οι ανάγκες σε πόρους ούτε διαβεβαιώσεις ότι οι διατιθέμενοι πόροι θα είναι επαρκείς για την επιτυχή εκτέλεση της εντολής της Υπηρεσίας Συντονισμού ΜΑΑ.

Η νομική εντολή της Υπηρεσίας Συντονισμού ΜΑΑ έχει ήδη θεσπιστεί και το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναφέρει ότι η εντολή άλλων φορέων που συμμετέχουν στην υλοποίηση και στην παρακολούθηση της υλοποίησης θα θεσπιστεί μέσω ειδικής εθνικής νομικής πράξης. Με την εν λόγω νομική πράξη θα θεσπιστεί το συνολικό σύστημα διαχείρισης και ελέγχου, συμπεριλαμβανομένων των ρόλων και αρμοδιοτήτων των βασικών φορέων, μεταξύ των οποίων η Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΕΔΕΛ). Η νομική πράξη αναμένεται να εκδοθεί πριν από την υποβολή της πρώτης αίτησης πληρωμής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ενώ το σχέδιο παρουσιάζει ολοκληρωμένες ρυθμίσεις συντονισμού, υλοποίησης και παρακολούθησης, η υλοποίηση του σχεδίου θα εξαρτηθεί σε καθοριστικό βαθμό από τη διοικητική ικανότητα και την ικανότητα υλοποίησης των φορέων υλοποίησης και θα πρέπει να παρακολουθείται στενά. Στην πλειονότητά τους, οι φορείς υλοποίησης δεν έχουν προσδιοριστεί ακόμη· ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατή η αξιολόγηση της οικείας ικανότητας

υλοποίησής. Περιλαμβάνονται ορισμένες από τις σημαντικότερες επενδύσεις, όπως τα μέτρα ανακαίνισης στο πλαίσιο της συνιστώσας 1.2, η απόκτηση διά βίου δεξιοτήτων στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.2 και ορισμένα μέτρα της συνιστώσας 4.6 σχετικά με τις επενδύσεις και τον οικονομικό και θεσμικό μετασχηματισμό. Σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν είναι σαφής ο τρόπος με τον οποίο οι προβλεπόμενες συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα θα αλληλεπιδρούν με τους τοπικούς οργανισμούς (π.χ. για επενδύσεις άρδευσης στο πλαίσιο της συνιστώσας 1.4). Επιπλέον, η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα, η οποία συστάθηκε πρόσφατα, αναμένεται να συμβάλει στην εφαρμογή ορισμένων μέτρων (π.χ. μέτρα στο πλαίσιο των συνιστωσών 1.4 και 4.7) και θα είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι διαθέτει επαρκή διοικητική ικανότητα για την εκτέλεση των καθηκόντων της. Ομοίως, οι τεχνικές υπηρεσίες των δήμων, συμπεριλαμβανομένων των δημοτικών εταιρειών, αναμένεται να συμβάλουν στην υλοποίηση μιας σειράς συνιστωσών (π.χ. συνιστώσες 1.2 και 1.4). Ωστόσο, η διοικητική τους ικανότητα, ιδίως για τους μικρότερους δήμους, είναι συνήθως περιορισμένη και θα είναι σημαντικό να διατίθεται πρόσθετη στήριξη από το κεντρικό επίπεδο όταν χρειάζεται.

Οι αρχές ενέκριναν προσφάτως μέτρα για τη βελτίωση της εφαρμογής και την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας, και το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει περαιτέρω ειδικά μέτρα που αναμένεται να συμβάλουν σε αυτόν τον στόχο. Ειδικότερα, οι αρχές δημιούργησαν πρόσφατα μια σειρά στρατηγικών έργων για μεγάλα έργα υποδομής, η οποία συμπληρώνεται από έναν μηχανισμό προετοιμασίας έργων που αποσκοπεί στη βελτίωση και την επιτάχυνση του σχεδιασμού και της ωρίμανσης μεγάλων έργων δημόσιων επενδύσεων. Ο νόμος για τις δημόσιες συμβάσεις που ψηφίστηκε τον Μάρτιο του 2021 επέφερε επίσης σημαντικές βελτιώσεις στο πλαίσιο, το οποίο συμπληρώθηκε με την έκδοση, τον Μάιο του 2021, σχεδίου δράσης για την εφαρμογή νέας εθνικής στρατηγικής για τις δημόσιες συμβάσεις για την περίοδο 2021-2025. Με βάση την εν λόγω εθνική στρατηγική, το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα για την περαιτέρω βελτίωση της αποτελεσματικότητας του πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις (στο πλαίσιο της συνιστώσας 4.2), συμπεριλαμβανομένου του ψηφιακού μετασχηματισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων και της δημιουργίας ενός αποτελεσματικού συστήματος διακυβέρνησης. Επιπλέον, η συνιστώσα 4.2 περιλαμβάνει επίσης μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση των ανθρώπινων πόρων της δημόσιας διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων δράσεων που στοχεύουν τις τεχνικές υπηρεσίες των δήμων. Λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, θα είναι σημαντικό όλοι οι φορείς υλοποίησης να διορίζονται γρήγορα και η Υπηρεσία Συντονισμού ΜΑΑ να διαθέτει ισχυρή στρατηγική διαχείρισης κινδύνων για την αντιμετώπιση των αποκλίσεων/καθυστερήσεων σε πρώιμο στάδιο.

Συμπέρασμα

Οι ρυθμίσεις που προτείνονται από την Ελλάδα στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται ότι θα είναι επαρκείς για να διασφαλίσουν την αποτελεσματική παρακολούθηση και υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένων του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος, των προτεινόμενων οροσήμων και στόχων, καθώς και των σχετικών δεικτών. Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου αξιολόγησης 2.8 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ.

4.9. Υπολογισμός του κόστους

Στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας παρουσιάζονται λεπτομερείς εκτιμήσεις κόστους για όλα τα επενδυτικά έργα και τις μεταρρυθμίσεις από τις οποίες προκύπτει κόστος. Οι περιγραφές του κόστους ποικίλλουν ως προς τη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται, αλλά παρέχουν κατάλληλο επίπεδο πληροφοριών, βάσει του οποίου μπορεί να αξιολογηθεί το εύλογο, το βάσιμο και η προσθετικότητα με τη χρηματοδότηση της ΕΕ. Επιπλέον, σε συνδυασμό με την εκτίμηση του οικονομικού και κοινωνικού αντίκτυπου που παρέχεται στο σχέδιο, η εκτίμηση κόστους καθιστά επίσης δυνατή την αξιολόγηση του κατά πόσον το συνολικό κόστος είναι ανάλογο με τον οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο που αναμένεται από τα μέτρα, καθώς και την αξιολόγηση της αποδοτικότητας ως προς το κόστος. Η ελληνική κυβέρνηση ακολούθησε μια προσέγγιση τεσσάρων σταδίων για τον καθορισμό και την επαλήθευση του κόστους ανά έργο και στη συνέχεια την άθροισή στο σύνολο ανά συνιστώσα και πυλώνα του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Τα βήματα αυτά είναι τα ακόλουθα: 1) εκπόνηση ειδικής έκθεσης ανά έργο· 2) εξέταση των διαθέσιμων πληροφοριών και δεδομένων υπολογισμού του κόστους· 3) λεπτομερής ανάλυση όλων των σημαντικών στοιχείων κόστους και λήψη απόφασης σχετικά με τη μεθοδολογία υπολογισμού του κόστους· και 4) επαλήθευση του κόστους ανά έργο, ανά συνιστώσα και σε επίπεδο σχεδίου.

Για κάθε έργο εκπονήθηκε ανάλυση κόστους, η οποία περιλάμβανε σύντομη περιγραφή των κύριων χαρακτηριστικών του, επισκόπηση του χρονοδιαγράμματος και των οροσήμων ή των στόχων προς επίτευξη, και ανάλυση του προϋπολογισμού του έργου. Η εν λόγω ανάλυση του προϋπολογισμού περιλαμβάνει το εκτιμώμενο κόστος χωρίς τον φόρο προστιθέμενης αξίας και περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με την έναρξη του έργου και διαβεβαιώσεις ότι καμία δαπάνη δεν πραγματοποιήθηκε πριν από τον Φεβρουάριο του 2020, καθώς και πληροφορίες σχετικά με την επανάληψη του κόστους. Ο προϋπολογισμός περιλαμβάνει επίσης πληροφορίες σχετικά με δαπάνες που καλύπτονται από άλλους ιδιωτικούς φορείς ή χρηματοδότηση από την Ένωση, περίπτωση στην οποία έχουν αφαιρεθεί από το κόστος του έργου ώστε να αποφευχθεί η διπλή χρηματοδότηση. Επιπλέον, σε αυτό το τμήμα των εκθέσεων ανάλυσης κόστους περιέχονται επίσης πληροφορίες σχετικά με τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εκτίμηση του κόστους, τους καθοριστικούς παράγοντες κόστους, το μοναδιαίο κόστος και τον συνολικό αριθμό μονάδων, καθώς και την εκτίμηση του συνολικού προϋπολογισμού ανά έργο. Η έκθεση περιέχει επίσης αναφορές σε υποστηρικτικό υλικό, όπως σχετικές μελέτες, καθώς και στο ιστορικό και συγκριτικό κόστος παρόμοιων έργων που χρησιμοποιήθηκε για την επικύρωση του κόστους του έργου.

Όσον αφορά τη μεθοδολογία υπολογισμού του κόστους, το σχέδιο παρουσιάζει τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις (υπολογισμός κόστους από τη βάση προς την κορυφή, παραμετρικός υπολογισμός του κόστους και εκτίμηση κόστους από την κορυφή προς τη βάση), ανάλογα με την ωριμότητα ενός έργου και τη διαθεσιμότητα δεδομένων. Στο πλαίσιο της προσέγγισης από τη βάση προς την κορυφή γίνεται εκτίμηση του κόστους κάθε αναλυτικού παράγοντα κόστους και στη συνέχεια αθροίζεται το κόστος των επιμέρους μονάδων σε ένα εκτιμώμενο συνολικό κόστος του έργου. Η παραμετρική προσέγγιση βασίζεται σε παρόμοια έργα και ιστορικά στοιχεία για την εκτίμηση του κόστους του έργου· και η προσέγγιση της εκτίμησης του κόστους από την κορυφή προς τη βάση κατανέμει το συνολικό κόστος σε

επιμέρους παραμέτρους κόστους. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται επίσης σε μεγάλο βαθμό σε ιστορικά δεδομένα, αλλά λαμβάνει επίσης υπόψη την κρίση εμπειρογνομόνων, ιδίως σε περιπτώσεις όπου οι διαθέσιμες συγκρίσιμες πληροφορίες υπολογισμού του κόστους είναι περιορισμένες. Οι εκθέσεις ανάλυσης κόστους καταρτίστηκαν σε συνεργασία με εξωτερικό σύμβουλο, ο οποίος δεν μπορεί να θεωρηθεί ανεξάρτητος φορέας λόγω της ύπαρξης συμβατικής σχέσης με την ελληνική κυβέρνηση. Οι εκτιμήσεις κόστους αξιολογήθηκαν από το Εθνικό Συμβούλιο Παραγωγικότητας της Ελλάδας, το οποίο τις θεωρεί εύλογες, βάσιμες και ανάλογες και, εν κατακλείδι, επικύρωσε τις εκτιμήσεις αυτές.

Εύλογο κόστος

Για να αιτιολογήσει τον εύλογο χαρακτήρα των εκτιμήσεων κόστους που παρασχέθηκαν, η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε λεπτομερείς αναλύσεις του κόστους του εκάστοτε έργου. Οι εκτιμήσεις κόστους περιλαμβάνουν πίνακες υπολογισμού κόστους που αναλύουν το συνολικό κόστος σε διάφορα στοιχεία και επιτρέπουν τον προσδιορισμό των κύριων παραγόντων κόστους και του τρόπου με τον οποίο εκτιμήθηκε το συνολικό κόστος του έργου. Οι υποκείμενοι υπολογισμοί και παραδοχές για τις εκτιμήσεις κόστους μπορούν να γίνουν κατανοητοί και είναι ορθοί για την πλειονότητα των μέτρων. Οι λεπτομερείς συνόψεις υπολογισμού κόστους παρέχουν επίσης επισκόπηση της μεθοδολογικής προσέγγισης που χρησιμοποιείται κατά την εκτίμηση του κόστους, ενώ η προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή είναι εκείνη που χρησιμοποιείται συχνότερα. Ορισμένα από τα επενδυτικά σχέδια αναμένεται να δημιουργήσουν επαναλαμβανόμενο κόστος, λόγω της φύσης της επένδυσης, αλλά οι περιπτώσεις αυτές είναι περιορισμένες σε αριθμό και δεόντως αιτιολογημένες, ενώ παράλληλα επεξηγούνται ικανοποιητικά. Όλες οι αναλύσεις κόστους περιλαμβάνουν μόνο δαπάνες που έχουν πραγματοποιηθεί μετά τον Φεβρουάριο του 2020 και ο φόρος προστιθέμενης αξίας έχει εξαιρεθεί από τους υπολογισμούς του κόστους. Συνολικά, το εκτιμώμενο κόστος για όλα τα επενδυτικά και μεταρρυθμιστικά έργα είναι κατάλληλο για τα συγκεκριμένα μέτρα και έχει αιτιολογηθεί επαρκώς για την πλειονότητα των μέτρων.

Βάσιμο κόστος

Η ελληνική κυβέρνηση παρείχε επαρκείς πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με το βάσιμο του κόστους των προγραμματισμένων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, αποδεικνύοντας ότι το εκτιμώμενο συνολικό κόστος του σχεδίου συμβαδίζει με τη φύση και το είδος των προβλεπόμενων έργων. Στο πλαίσιο της λεπτομερούς ανάλυσης κόστους του εκάστοτε έργου, η ελληνική κυβέρνηση συμπεριέλαβε αιτιολόγηση όσον αφορά τον λόγο για τον οποίο το εκτιμώμενο κόστος συμβαδίζει με τη φύση και το είδος του έργου και θα πρέπει να θεωρηθεί βάσιμο. Οι εν λόγω αιτιολογήσεις υποστηρίζονται γενικά από έργα αναφοράς που είναι συγκρίσιμα και έχουν ολοκληρωθεί πρόσφατα είτε στην Ελλάδα είτε σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, σχετικές μελέτες, τεύχη δημοπράτησης πρόσφατα κατακυρωθέντων διαγωνισμών συγκρίσιμων έργων και μέσες τιμές της αγοράς. Για ορισμένα έργα, τα οποία είναι άκρως καινοτόμου χαρακτήρα ή θα στηρίξουν ειδικές δράσεις, για παράδειγμα μέσω προγραμμάτων με γνώμονα τη ζήτηση, και τα οποία, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να συγκριθούν άμεσα με άλλα υφιστάμενα έργα, χρησιμοποιήθηκαν επιστημονικές πηγές και το κόστος των εισροών για την τεκμηρίωση του βάσιμου των εκτιμήσεων κόστους. Ένας περιορισμένος αριθμός έργων δεν

τεκμηριώνονται επαρκώς με το κόστος συγκρίσιμου έργου ή τα αναφερόμενα αποδεικτικά στοιχεία δεν ήταν προσβάσιμα. Όταν το εκτιμώμενο κόστος του έργου υπερβαίνει το κόστος των έργων αναφοράς, το πλεονάζον κόστος παραμένει γενικά εντός κατάλληλου εύρους.

Αποφυγή διπλής χρηματοδότησης από την Ένωση

Τα περισσότερα από τα μέτρα που προτείνονται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας χρηματοδοτούνται κατά 100 % από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και στις λιγοστές εξαιρέσεις όπου χρησιμοποιούνται άλλες πηγές χρηματοδότησης, έχουν παρασχεθεί επαρκείς πληροφορίες. Η ελληνική κυβέρνηση έχει παράσχει πληροφορίες για κάθε μέτρο όσον αφορά τις πηγές χρηματοδότησης, με τη μεγάλη πλειονότητα των μέτρων να βασίζεται σε χρηματοδότηση σε ποσοστό 100 % από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Στις λίγες περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιούνται επίσης εθνικές ή άλλες ενωσιακές πηγές χρηματοδότησης, οι πληροφορίες σχετικά με τα ποσά και τα στοιχεία κόστους που δεν καλύπτονται από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας παρασχεθήκαν στο πλαίσιο της ανάλυσης κόστους ανά μέτρο. Οι δαπάνες που καλύπτονται από άλλες πηγές χρηματοδότησης εκτός του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έχουν αφαιρεθεί από το συνολικό κόστος που θα υποστηριχθεί από τον μηχανισμό, με αποτέλεσμα να παρέχεται σαφής οριοθέτηση και αποφεύγεται η διπλή χρηματοδότηση. Ως εκ τούτου, το σχέδιο διασφαλίζει ότι η στήριξη του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται να είναι συμπληρωματική της στήριξης που παρέχεται στο πλαίσιο άλλων ταμείων και προγραμμάτων της Ένωσης και δεν καλύπτει το ίδιο κόστος.

Ανάλογο και οικονομικά αποδοτικό κόστος

Λόγω του σημαντικού θετικού οικονομικού και κοινωνικού αντίκτυπου και της θετικής αξιολόγησης όσον αφορά το εύλογο και το βάσιμο του κόστους, το συνολικό κόστος του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας μπορεί να αξιολογηθεί ως ανάλογο προς τον αναμενόμενο κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο των προβλεπόμενων μέτρων. Όπως περιγράφεται στο τμήμα 4.3, τα μέτρα που προβλέπονται στο πλαίσιο του σχεδίου αναμένεται, εάν αξιολογηθούν από κοινού, να έχουν σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο, αντισταθμίζοντας ορισμένες από τις δυσμενείς επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης που προκάλεσε η πανδημία του κορονοϊού, καθώς και προωθώντας διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και την κοινωνία. Το κόστος που συνδέεται με τα εν λόγω μέτρα έχει επεξηγηθεί ικανοποιητικά, έχει αξιολογηθεί ως εύλογο και βάσιμο και, ως εκ τούτου, είναι ανάλογο προς τον αναμενόμενο κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο.

Συμπέρασμα

Η αιτιολόγηση που παρέχεται από την Ελλάδα για το ύψος του εκτιμώμενου συνολικού κόστους του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας είναι, σε μέτριο βαθμό, εύλογη και βάσιμη, σύμφωνα με την αρχή της οικονομικής αποδοτικότητας και ανάλογη προς τον αναμενόμενο εθνικό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο στην οικονομία. Η Ελλάδα έχει παράσχει επαρκείς πληροφορίες και στοιχεία που αποδεικνύουν ότι το ποσό του εκτιμώμενου κόστους των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας προς χρηματοδότηση μέσω του μηχανισμού δεν καλύπτεται από υφιστάμενη ή σχεδιαζόμενη ενωσιακή

χρηματοδότηση, Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Β βάσει του κριτηρίου αξιολόγησης 2.9 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ.

4.10. Λογιστικοί και λοιποί έλεγχοι

Αρτιότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και κατανομή ρόλων και αρμοδιοτήτων

Στο ελληνικό σχέδιο περιγράφεται το σύστημα εφαρμογής του, το οποίο είναι ένα ειδικά προσαρμοσμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου που ορίζεται ως ΣΔΕ. Ο συντονιστικός φορέας θα είναι η Υπηρεσία Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η οποία θα παρακολουθεί ενεργά την πρόοδο των έργων και θα επαληθεύει την επίτευξη των οροσίων και των στόχων που έχουν τεθεί για κάθε συνιστώσα και/ή μεταρρύθμιση και επένδυση. Η Υπηρεσία Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα υποβάλλει επίσης, κατόπιν επαλήθευσης της επίτευξης των οροσίων και των στόχων μέσω του πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης (ΠΣΔ) του ΜΑΑ, τις αιτήσεις πληρωμής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συνοδευόμενες από τη διαχειριστική δήλωση, καθώς και σύνοψη των διενεργηθέντων ελέγχων, συμπεριλαμβανομένων των αδυναμιών που εντοπίστηκαν και τυχόν διορθωτικών μέτρων που λήφθηκαν. Οι φορείς υλοποίησης θα αναλάβουν τη διαχείριση και την υλοποίηση των εγκεκριμένων έργων, τα οποία θα ελέγχονται από ανεξάρτητους πιστοποιημένους ελεγκτές, ενώ τα υπουργεία θα υποστηρίζουν την παρακολούθηση της προόδου των έργων. Η ΕΔΕΛ, η οποία είναι η αρμόδια Αρχή Ελέγχου για τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία από το 2001, θα είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο ολόκληρης της διαδικασίας πριν από την υποβολή των αιτήσεων πληρωμής από την Υπηρεσία Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Το σύστημα χαρακτηρίζεται από άρτια διαδικασία και δομή, όπου οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες ορίζονται σαφώς και τα σχετικά καθήκοντα ελέγχου διαχωρίζονται καταλλήλως. Διασφαλίζεται η ανεξαρτησία των φορέων ελέγχου, καθώς η Υπηρεσία Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας είναι ανεξάρτητη ειδική δημόσια υπηρεσία υπό τον υπουργό Οικονομικών, η οποία έχει συσταθεί σύμφωνα με τον νόμο 4738/2020.

Επάρκεια των συστημάτων ελέγχου και άλλων σχετικών ρυθμίσεων

Το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου ορίζει τις διαδικασίες που εφαρμόζονται για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με το εφαρμοστέο ενωσιακό και εθνικό δίκαιο, καθ' όλη τη διάρκεια εφαρμογής όλων των μέτρων. Επιπλέον, αντιμετωπίζει σαφώς όλες τις σοβαρές παρατυπίες (απάτη, διαφθορά, σύγκρουση συμφερόντων) και ενδεχόμενη διπλή χρηματοδότηση, επιτρέποντας τη διενέργεια λογιστικών και άλλων ελέγχων σε χωριστά και διακριτά επίπεδα. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του πρώτου επιπέδου, ανεξάρτητοι πιστοποιημένοι ελεγκτές θα διενεργούν ελέγχους για λογαριασμό των φορέων υλοποίησης προκειμένου να επαληθεύσουν i) την εκπλήρωση των συμφωνηθέντων οροσίων και στόχων που συνδέονται με τις αιτήσεις χρηματοδότησης από τον μηχανισμό ανάκτησης και ανθεκτικότητας, ii) τη συμμόρφωση με το ενωσιακό και το εθνικό δίκαιο και iii) την αποφυγή σοβαρών παρατυπιών και διπλής χρηματοδότησης. Πέραν των ανωτέρω και κατά τη διακριτική της ευχέρεια, η Υπηρεσία Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας μπορεί να αναθέτει σε εξωτερικούς

ελεγκτές την επαλήθευση της επίτευξης των οροσλήμων και των στόχων, για λογαριασμό της. Επιπλέον, η ΕΔΕΑ θα διενεργεί τους ελέγχους δεύτερου επιπέδου, στο πλαίσιο της εντολής/εξουσιοδότησής της για την άσκηση αυτών των καθηκόντων.

Τα προτεινόμενα μέτρα παρέχουν τη βεβαιότητα ότι υπάρχει επαρκές επίπεδο ελέγχου για την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη διόρθωση παρατυπιών που εντοπίζονται κατά τη χρήση των κονδυλίων που παρέχονται από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Η λήψη μέτρων για την πρόληψη και τη διαχείριση του κινδύνου αφορά είτε μεμονωμένα μέτρα που θα εφαρμοστούν από φορέα υλοποίησης είτε πρόταση για οριζόντια μέτρα που θα πρέπει να ενσωματωθούν στις καθορισμένες διαδικασίες του ΣΔΕ του ΣΑΑ (π.χ. εισαγωγή νέου σημείου ελέγχου σε κατάλογο σημείων ελέγχου). Η Υπηρεσία Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα θέσει σε εφαρμογή πολιτική σχετικά με τις συγκρούσεις συμφερόντων για τον μετριασμό των κινδύνων και την αντιμετώπιση πιθανών περιπτώσεων σύγκρουσης. Ως εκ τούτου, θα σχεδιαστούν αναλυτικές διαδικασίες στο πλαίσιο του ΣΔΕ, θα παρασχεθούν εργαλεία για τον εντοπισμό πιθανής σύγκρουσης συμφερόντων και θα υπάρχει σχετικός κατάλογος προειδοποιητικών ενδείξεων για τον εντοπισμό τέτοιων περιπτώσεων. Στην περίπτωση σφαλμάτων με δημοσιονομικό αντίκτυπο θα εφαρμόζονται δημοσιονομικές διορθώσεις, σύμφωνα με το εθνικό κανονιστικό πλαίσιο. Οι δημοσιονομικές διορθώσεις αφορούν την ακύρωση του συνόλου ή μέρους της συμμετοχής της Ένωσης και/ή της εθνικής συμμετοχής σε ένα έργο, στο πλαίσιο της χρηματοδότησής του από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, και η διόρθωση είναι αναλογική προς τις παράτυπες δαπάνες που διαπιστώθηκαν.

Επίσης, δεν εντοπίζονται συγκεκριμένοι κίνδυνοι παρατυπιών για κάθε συνιστώσα. Το πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης του ΜΑΑ αποθηκεύει δεδομένα σχετικά με τους τελικούς δικαιούχους, καθώς και τους αναδόχους, τους υπεργολάβους, τους πραγματικούς δικαιούχους, και κατάλογο τυχόν μέτρων για την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των επενδυτικών έργων στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Επιπλέον, η Επιτροπή χρειάζεται διαβεβαίωση ότι ένα σύστημα το οποίο α) διασφαλίζει τη συλλογή δεδομένων και την παρακολούθηση της επίτευξης των οροσλήμων και των στόχων· β) καθιστά δυνατή την κατάρτιση των διαχειριστικών δηλώσεων και της σύννομης του λογιστικού ελέγχου, καθώς και των αιτήσεων πληρωμής και γ) καθιερώνει τις αναγκαίες διαδικασίες για τη συλλογή και την αποθήκευση δεδομένων σχετικά με τους δικαιούχους, τους αναδόχους, τους υπεργολάβους και τους πραγματικούς δικαιούχους σύμφωνα με το άρθρο 22 του κανονισμού για τον μηχανισμό ανάκτησης και ανθεκτικότητας, θα έχει τεθεί σε λειτουργία πριν από την υποβολή της πρώτης αίτησης πληρωμής. Θα εκπονηθεί μια ειδική έκθεση ελέγχου για το σύστημα που θα δημιουργηθεί. Στην περίπτωση που η έκθεση εντοπίσει τυχόν αδυναμίες, η έκθεση ελέγχου θα προτείνει διορθωτικά μέτρα. Αυτό θα υλοποιηθεί μέσω ειδικού ορόσημου.

Επάρκεια των ρυθμίσεων για την αποφυγή διπλής χρηματοδότησης από την ΕΕ

Η αποφυγή, ο εντοπισμός και η πρόληψη της διπλής χρηματοδότησης θα διασφαλίζεται σε όλα τα στάδια του κύκλου ζωής των έργων, μέσω άρτιων διαδικασιών που εντάσσονται στο πλαίσιο του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου του ΜΑΑ. Πρώτον, όλοι οι φορείς υλοποίησης θα πρέπει να δηλώνουν, μέσω του δελτίου που υποβάλλεται στο πληροφοριακό

σύστημα διαχείρισης του ΜΑΑ, ότι δεν έχει χορηγηθεί προηγούμενη ενωσιακή χρηματοδότηση για το ίδιο έργο (κατά την τρέχουσα ή προηγούμενη περίοδο). Επιπλέον, η δομή του πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης του ΜΑΑ επιτρέπει τους διασταυρωτικούς ελέγχους, τον εντοπισμό και την ενοποίηση όλων των πιθανών πηγών δεδομένων που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση των φορέων υλοποίησης και διαχωρίζει συστηματικά τις διαφορετικές ροές χρηματοδότησής τους από την ΕΕ. Αυτό το επίπεδο ενοποίησης και διαφάνειας θα διασφαλίζει τον έγκαιρο εντοπισμό και την αποφυγή της διπλής χρηματοδότησης από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και άλλα προγράμματα της ΕΕ, ενώ θα λειτουργεί ως παράγοντας πρόληψης για τους φορείς υλοποίησης. Η συλλογή και η ενοποίηση δεδομένων θα βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε συνέργειες και στη διαλειτουργικότητα μεταξύ των διαφόρων πληροφοριακών συστημάτων, ενώ οι περιπτώσεις διπλής χρηματοδότησης θα επισημαίνονται μέσω (υφιστάμενων) εργαλείων επιχειρηματικών πληροφοριών. Για παράδειγμα, το πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης του ΜΑΑ, το οποίο θα αναπτυχθεί στην ίδια πλατφόρμα με την υφιστάμενη πλατφόρμα που χρησιμοποιείται για τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, θα μπορεί να ανταλλάσσει δεδομένα και να διενεργεί διασταυρωτικούς ελέγχους με όλες τις διάφορες πηγές δεδομένων που σχετίζονται με την ΕΕ. Κατά συνέπεια, το πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης του ΜΑΑ θα είναι διαλειτουργικό με άλλα πληροφοριακά συστήματα του δημόσιου τομέα. Επιπλέον, μια πρόσθετη διασφάλιση για την αποφυγή της διπλής χρηματοδότησης μεταξύ των προγραμμάτων στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα είναι η αξιολόγηση της χρήσης ηλεκτρονικών τιμολογίων βάσει του νέου πρωτοκόλλου OpenPEPPOL. Με τον τρόπο αυτό, κάθε τιμολόγιο θα ενοποιείται εντός του πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης και, ως εκ τούτου, δεν θα μπορεί να χρηματοδοτηθεί από άλλη πηγή. Τέλος, οι ανεξάρτητοι εξωτερικοί ελεγκτές θα εξετάζουν επίσης στο πλαίσιο των ελέγχων τους την ύπαρξη πιθανής διπλής χρηματοδότησης. Εκθέσεις ελέγχου θα εκπονούνται σε όλες τις φάσεις των έργων και θα αναφορτώνονται στο πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης της ΥΜΑΑ, ακολουθούμενες από δήλωση περί μη λήψης διπλής χρηματοδότησης για το ίδιο έργο (ή ορόσημο). Επιπλέον, η ΕΔΕΛ θα καλύπτει και το ανωτέρω ζήτημα στο πλαίσιο των ελέγχων της.

Οι ρυθμίσεις που έχουν τεθεί σε εφαρμογή είναι, σύμφωνα με την περιγραφή τους, επαρκείς και κατάλληλες, χάρη στο ΠΣΔ του ΜΑΑ που θα επιτρέπει τη διενέργεια διασταυρωτικών ελέγχων, τον εντοπισμό και την ενοποίηση όλων των πιθανών πηγών δεδομένων που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση της ΕΕ υπό την αρμοδιότητα των σχετικών φορέων υλοποίησης. Η συλλογή και η ενοποίηση δεδομένων θα βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε συνέργειες και στη διαλειτουργικότητα μεταξύ των διαφόρων πληροφοριακών συστημάτων, καθώς και στη χρήση του νέου πρωτοκόλλου OpenPEPPOL, όπως εξηγείται ανωτέρω.

Νομική εξουσία και διοικητική ικανότητα όσον αφορά τα ελεγκτικά καθήκοντα

Οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες των φορέων για τους λογιστικούς και λοιπούς ελέγχους είναι σαφείς, τα σχετικά καθήκοντα ελέγχου διαχωρίζονται κατάλληλα και διασφαλίζεται η ανεξαρτησία των φορέων που διενεργούν λογιστικούς ελέγχους. Η Υπηρεσία Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας είναι ανεξάρτητη ειδική δημόσια υπηρεσία υπό

τον υπουργό Οικονομικών, η οποία έχει συσταθεί σύμφωνα με τον νόμο 4738/2020 και αποτελεί τον επικεφαλής εθνικό φορέα που είναι επιφορτισμένος με τον γενικό συντονισμό και την παρακολούθηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Όσον αφορά την Αρχή Ελέγχου, η εντολή προς την ΕΔΕΛ για έλεγχο του σχεδίου θα προβλεφθεί σε ειδική εθνική νομική πράξη, η οποία θα περιλαμβάνει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, καθώς και τις αρμοδιότητες και τις διαδικασίες του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου. Αναφέρεται ότι η Υπηρεσία Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα έχει συνολικά 40 θέσεις προσωπικού, οι οποίες θα καλυφθούν κυρίως (τουλάχιστον κατά 50 %) από μόνιμο προσωπικό του δημόσιου τομέα, αποτελούμενο από 29 υπαλλήλους πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, 4 υπαλλήλους τεχνολογικής εκπαίδευσης και 5 υπαλλήλους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η οργανωτική δομή και οι αρμοδιότητες της Υπηρεσίας Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας μπορούν να τροποποιηθούν ώστε να αντικατοπτρίζουν πλήρως τις διαδικασίες του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου, αφού οριστικοποιηθεί, αλλά το τρέχον σχέδιο στελέχωσης παρέχει εύλογη διασφάλιση όσον αφορά τη διοικητική ικανότητα της Υπηρεσίας Συντονισμού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Θα πραγματοποιηθούν οι αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις στην οργανωτική δομή της ΕΔΕΛ για τη δημιουργία νέας ειδικής μονάδας εντός της Γενικής Διεύθυνσης Ελέγχων Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων, η οποία θα υπάγεται στην Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου. Για τη νέα αυτή μονάδα θα προβλεφθούν πρόσθετες θέσεις ειδικού προσωπικού, μολονότι δεν αναφέρεται σαφώς ο αριθμός των υπαλλήλων. Προβλέπεται ότι οι θέσεις αυτές θα καλυφθούν με μεταφορά προσωπικού από υφιστάμενες θέσεις της Γενικής Διεύθυνσης ή από άλλες μονάδες του Υπουργείου Οικονομικών, καθώς και με απόσπαση από άλλες υπηρεσίες και φορείς της γενικής κυβέρνησης. Προβλέπεται επίσης η δυνατότητα εξωτερικής ανάθεσης ορισμένων ελεγκτικών καθηκόντων.

Έλλειψη αποτελεί το γεγονός ότι εκκρεμεί η εντολή προς την ΕΔΕΛ για έλεγχο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η οποία θα χορηγηθεί μόνο με ειδική εθνική νομική πράξη για την εφαρμογή του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, μετά την έγκριση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Η έλλειψη αυτή αντιμετωπίζεται μέσω της υλοποίησης ενός ειδικού ορόσημου.

Στο κεφάλαιο για τους λογιστικούς και λοιπούς ελέγχους παρέχεται πλήρης περιγραφή των ρυθμίσεων για την εφαρμογή και τον έλεγχο του σχεδίου στην Ελλάδα. Σε επίπεδο σχεδίου, η έκθεση είναι πολύ λεπτομερής και παρέχει στην Επιτροπή εύλογη διασφάλιση ότι υπάρχει άρτια δομή για την παρακολούθηση και την εκτέλεση των κονδυλίων που διατίθενται από τον ΜΑΑ.

Συμπέρασμα

Οι ρυθμίσεις που προτείνει η Ελλάδα στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη διόρθωση της διαφθοράς, της απάτης και των συγκρούσεων συμφερόντων κατά τη χρήση των κονδυλίων που παρέχονται στο πλαίσιο του μηχανισμού, συμπεριλαμβανομένων των ρυθμίσεων που αποσκοπούν στην αποφυγή της διπλής χρηματοδότησης από τον μηχανισμό και άλλα προγράμματα της Ένωσης, αξιολογούνται ως επαρκείς, υπό την

προϋπόθεση ότι τα εκκρεμή ζητήματα θα αντιμετωπιστούν πριν από την πρώτη αίτηση πληρωμής, μέσω του ειδικού ορόσημου. Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου αξιολόγησης 2.10 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ.

4.11. Συνοχή

Αλληλοενισχυόμενα μέτρα

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας βασίζεται στο ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία, γεγονός που διασφαλίζει τη συνοχή του με τον στόχο της συμβολής στην έξυπνη, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Διαρθρώνεται γύρω από τέσσερις βασικούς πυλώνες («πράσινη μετάβαση», «ψηφιακός μετασχηματισμός», «απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή», «ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας»), οι οποίοι περιλαμβάνουν μέτρα που αλληλοενισχύονται, καθώς θεωρείται ότι δημιουργούν συνέργειες κατά την εφαρμογή τους.

Τα μέτρα του τμήματος του σχεδίου που αφορά την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση είναι σε μεγάλο βαθμό αλληλένδετα. Περιλαμβάνονται μέτρα σχετικά με τον ψηφιακό μετασχηματισμό, τα οποία αποτελούν βασικούς παράγοντες για την πράσινη και την κυκλική μετάβαση της ελληνικής οικονομίας. Για παράδειγμα, τα μέτρα στο πλαίσιο της συνιστώσας 2.3 (ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων) επικεντρώνονται στην αύξηση της ψηφιακής ωριμότητας των επιχειρήσεων, με τη δημιουργία ψηφιακής υποδομής μέσω προγραμμάτων χρηματοδότησης και ψηφιακής ευαισθητοποίησης, τα οποία θα διευκολύνουν επίσης την εφαρμογή των μέτρων στο πλαίσιο της πράσινης μετάβασης, για παράδειγμα τον εξηλεκτρισμό του τομέα των μεταφορών. Ομοίως, η συμπερίληψη κριτηρίων σχετικά με το κλίμα και τη βιωσιμότητα από τον πυλώνα της πράσινης μετάβασης θα διευκολύνει την ανάπτυξη ψηφιακών τεχνολογιών και θα συμβάλει στην ψηφιακή μετάβαση.

Ο τρίτος πυλώνας για την απασχόληση, τις δεξιότητες και την κοινωνική συνοχή περιλαμβάνει μέτρα που διασφαλίζουν ότι η ψηφιακή και η πράσινη μετάβαση θα είναι δίκαιες για τα διάφορα τμήματα της ελληνικής κοινωνίας, δίνοντας προτεραιότητα στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας, στη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και των δεξιοτήτων, και στην παροχή υψηλής ποιότητας και αποτελεσματικών υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας.

Ο τέταρτος πυλώνας παρουσιάζει μέτρα για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας με την κινητοποίηση ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων και τη δημιουργία θεσμικών πλαισίων, τα οποία θα καταστήσουν δυνατή την υλοποίηση της ψηφιακής και της πράσινης μετάβασης στην Ελλάδα.

Συμπληρωματικότητα των μέτρων

Το ελληνικό σχέδιο είναι συνεκτικό και αξιοποιεί τη συμπληρωματικότητα μεταξύ των μέτρων και μεταξύ των συνιστωσών. Το σχέδιο βασίζεται επίσης στο ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία που εκπονήθηκε το 2020 από επιτροπή υπό την ηγεσία του τιμημένου με βραβείο Νόμπελ καθηγητή Πισσαρίδη, και συνάδει με αυτό. Τα μέτρα σχεδιάζονται προσεκτικά με σκοπό την εκπλήρωση των ειδικών ανά χώρα συστάσεων. Για να

εξασφαλιστεί ευρύτερη συνάφεια μεταξύ των μέσων, ιδίως με τα ευρωπαϊκά κονδύλια για την πολιτική συνοχής, ενθαρρύνεται η ισόρροπη εδαφική κατανομή των πόρων.

Οι συνιστώσες που σχετίζονται με την πράσινη μετάβαση, όπως οι συνιστώσες 1.1, 1.2 και 1.3, αλληλοενισχύονται και λειτουργούν ως συμπληρωματικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, καθώς συμβάλλουν από κοινού στην ενεργειακή μετάβαση. Στόχος των μέτρων αυτών είναι, αφενός, η παραγωγή καθαρότερης ενέργειας και, αφετέρου, η εξοικονόμηση στην τελική κατανάλωση ενέργειας, με παράλληλη διασφάλιση της επίτευξης των στόχων της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030. Στόχος των μεταρρυθμίσεων της συνιστώσας 1.1 — «Ενίσχυση της ενέργειας»— είναι να συμβάλουν στα σχέδια για το κλίμα και την ενέργεια μέσω επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στην επιτάχυνση της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και της ενσωμάτωσής τους μέσω αναβαθμισμένων δικτύων και ενισχυμένης διασυνδεσιμότητας. Όλα τα ανωτέρω είναι συμπληρωματικά προς τη βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, συμβάλλοντας σε ένα υγιέστερο και καθαρότερο μέλλον για την ελληνική κοινωνία. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Ανακαίνιση» (συνιστώσα 1.2) αποσκοπούν στην αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και στην αύξηση των ενεργειακών επιδόσεων του κτιριακού τομέα, και συνάδουν με την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και την προώθηση της κοινωνικής ανθεκτικότητας. Η μεταρρύθμιση «Σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας» συνδέεται με την επένδυση «Ενεργειακή ανακαίνιση κτιρίων κατοικιών», καθώς αποσκοπεί στην παροχή πλαισίου για την ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων κατοικιών των ενεργειακά ευάλωτων νοικοκυριών και άλλων κοινωνικών ομάδων. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Επαναφόρτιση και ανεφοδιασμός» (συνιστώσα 1.3) αποσκοπούν στην αύξηση της βιώσιμης κινητικότητας, στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, στη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και στην προώθηση της κοινωνικής ανθεκτικότητας. Η μεταρρύθμιση «Ηλεκτροκίνηση – Πλαίσιο εγκατάστασης και λειτουργίας φορτιστών ηλεκτρικών οχημάτων» συνδέεται με την επένδυση «Ηλεκτροκίνηση» με στόχο την υλοποίηση νομοθετικών τροποποιήσεων για τον εξηλεκτρισμό του ελληνικού τομέα μεταφορών. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις από τη συνιστώσα 1.4 «Βιώσιμη χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και προστασία του περιβάλλοντος» αποσκοπούν στη βελτίωση της βιώσιμης διαχείρισης και συνάδουν με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας και την ενίσχυση της πολιτικής προστασίας.

Το ελληνικό σχέδιο παρουσιάζει επίσης μέτρα για την ψηφιακή μετάβαση στο πλαίσιο των συνιστωσών 2.1, 2.2 και 2.3, τα οποία συμπληρώνουν τα μέτρα σχετικά με τη δημόσια διοίκηση (συνιστώσα 4.2), την έρευνα και την καινοτομία (συνιστώσα 4.5), καθώς και τον εκσυγχρονισμό κύριων κλάδων της οικονομίας (συνιστώσα 4.6). Τα μέτρα που συνδέονται με τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις στον τομέα του ψηφιακού μετασχηματισμού, σε συνδυασμό με το απλουστευμένο φορολογικό σύστημα, είναι επίσης συνεκτικά και συνεπή με τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης (συνιστώσα 4.3) και την ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών στο πλαίσιο της συνιστώσας 4.4. Τα μέτρα και οι επενδύσεις στο πλαίσιο των δύο προηγούμενων συνιστωσών θα συμβάλουν στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, δημιουργώντας φιλικότερες συνθήκες για

τους επενδυτές και τις επιχειρήσεις μέσω του εκσυγχρονισμού των διαδικασιών και των θεσμικών πλαισίων. Η συνιστώσα 2.1 «Συνδεσιμότητα» παρουσιάζει τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για τη μετάβαση σε ταχείες ευρυζωνικές συνδέσεις και προετοιμάζει το έδαφος για την τεχνολογία 5G· και οι συνιστώσες 2.2 και 2.3 αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού δημόσιου τομέα μέσω της βελτίωσης του λειτουργικού του μοντέλου και της παροχής βελτιωμένων, ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Τα μέτρα αυτά συμβάλλουν συνεκτικά στον ψηφιακό μετασχηματισμό του δημόσιου τομέα και των ΜΜΕ, βελτιώνοντας τις επιχειρηματικές διαδικασίες, αυξάνοντας τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων και των δεδομένων, διασφαλίζοντας την κυβερνοασφάλεια και επεκτείνοντας τη χρήση προηγμένων τεχνολογιών, όπως το υπολογιστικό νέφος και τα μαζικά δεδομένα. Οι κοινωνικοοικονομικές πολιτικές και τα μέτρα που σχετίζονται με την αγορά εργασίας (συνιστώσα 3.1), τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τις δεξιότητες (συνιστώσα 3.2) είναι συμπληρωματικά και συμβαδίζουν με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Για παράδειγμα, υπάρχουν μέτρα που προωθούν τις ψηφιακές δεξιότητες και την κατάρτιση σχετικά με την πράσινη μετάβαση, όπως τα μέτρα για την κυκλική οικονομία. Τα ανωτέρω θα δημιουργήσουν ιδίως νέες ευκαιρίες απασχόλησης και θα απαιτήσουν νέους ειδικευμένους και μορφωμένους πολίτες, ζητήματα που καλύπτονται από τα μέτρα στο πλαίσιο των αντίστοιχων συνιστωσών του πυλώνα 3.

Τα μέτρα και οι πολιτικές από την ψηφιακή μετάβαση και τον εκσυγχρονισμό του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων αναμένεται να δημιουργήσουν βιώσιμες και καλύτερες προοπτικές ανάπτυξης. Συνάδουν επίσης με τα υγειονομικά και κοινωνικά μέτρα που παρουσιάζονται στο σχέδιο. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί η τελευταία συνιστώσα 4.7, η οποία αποσκοπεί στη μεταρρύθμιση του ελληνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και συνδυάζεται με την παροχή των σχετικών οικονομικών κινήτρων για ιδιωτικές επενδύσεις. Τα μέτρα αυτά θα απλουστεύσουν το επιχειρηματικό περιβάλλον και θα αναβαθμίσουν την ποιότητα και την ασφάλειά του, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα στοχευμένες παρεμβάσεις, ένα φιλικό προς τις επιχειρήσεις οικοσύστημα και τη μείωση του διοικητικού κόστους. Συμπληρώνονται με οικονομικά κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις (τα δάνεια από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, τα οποία χρησιμοποιούνται κατά τρόπο συμβατό με τη δημοσιονομική βιωσιμότητα και περιορίζουν την έκθεση των φορολογουμένων), τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για την προώθηση επενδύσεων των οποίων η επιλεξιμότητα εδράζεται σε οικονομικά θεμέλια, συμπεριλαμβανομένης της πράσινης και της ψηφιακής οικονομικής μετάβασης.

Συμπέρασμα

Λαμβανομένης υπόψη της ποιοτικής αξιολόγησης όλων των συνιστωσών του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας, της ατομικής τους βαρύτητας (σημασία, συνάφεια, χρηματοδότηση) και των αλληλεπιδράσεών τους, το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και δημόσιων επενδύσεων τα οποία αντιπροσωπεύουν, σε μεγάλο βαθμό, συνεκτικές δράσεις. Αυτό θα δικαιολογούσε βαθμολογία Α βάσει του κριτηρίου αξιολόγησης 2.11 του παραρτήματος V του κανονισμού για τον ΜΑΑ.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 9 Παρακολούθηση του κλίματος και ψηφιακή σήμανση

Σημείωση: Ενώ το συνολικό κόστος του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας υπερβαίνει τη συνολική κατανομή της μη επιστρεπτέας χρηματοδοτικής στήριξης και των δανείων στην Ελλάδα, η Ελλάδα θα διασφαλίσει ότι όλες οι δαπάνες που σχετίζονται με τα μέτρα τα οποία αναφέρονται σ' αυτόν τον πίνακα ως ότι συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων για το κλίμα, χρηματοδοτούνται πλήρως από τους πόρους του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
16926	Στήριξη της εγκατάστασης συστημάτων αποθήκευσης για την ενίσχυση της διείσδυσης ΑΠΕ	450	033	100 %		
16871	Δράσεις αναζωογόνησης των εδαφών που πλήττονται περισσότερο - Προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας	74	050	40 %		
16870	Παρεμβάσεις για τη διασύνδεση ηλεκτρικής ενέργειας των νησιών και την αναβάθμιση του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας	195	033	100 %		
16901	Αναβαθμίσεις του δικτύου του ΔΕΔΔΗΕ με σκοπό την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και την προστασία του περιβάλλοντος	60	037	100 %		
16900	Αναβάθμιση του εναέριου δικτύου του ΔΕΔΔΗΕ σε δασικές περιοχές	40	037	100 %		
16899	Ενίσχυση της εγκατεστημένης ισχύος στους υποσταθμούς ΥΤ/ΜΤ του Διαχειριστή Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής	12	028	100 %		

			Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	Ενέργειας ΑΕ (ΔΕΔΔΗΕ) για νέα σύνδεση ΑΠΕ					
16865	Αναδιάρθρωση και ενίσχυση των εσόδων ΑΠΕ ΣΠΗΘ	202	028	100 %		
16872	Ενεργειακή ανακαίνιση κτιρίων κατοικιών	1 253	025bis	100 %		
16873	Πράσινες παρεμβάσεις - Παρεμβάσεις σε κατοικημένες περιοχές και στο κτιριακό απόθεμα_ Μέτρα προσαρμογής και ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή	160	037	100 %		
16873	Ελαιώνας/ Βοτανικός - Παρεμβάσεις σε κατοικημένες περιοχές και στο κτιριακό απόθεμα_ Μέτρα ενεργειακής απόδοσης	116	026	40 %		
16873	Αθηναϊκή Ριβιέρα - Παρεμβάσεις σε κατοικημένες περιοχές και στο κτιριακό απόθεμα_ Υποδομές ποδηλασίας	44	075	100 %		
16873	Άλλες στρατηγικές παρεμβάσεις - Παρεμβάσεις σε κατοικημένες περιοχές και στο κτιριακό απόθεμα_ Προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας	31	050	40 %		
16873	Άλλες στρατηγικές παρεμβάσεις - Παρεμβάσεις σε κατοικημένες περιοχές και στο κτιριακό απόθεμα_ Μέτρα ενεργειακής	77	024ter	100 %		

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	απόδοσης					
16873	Άλλες στρατηγικές παρεμβάσεις - Παρεμβάσεις σε κατοικημένες περιοχές και στο κτιριακό απόθεμα_ Κατασκευή νέων ενεργειακά αποδοτικών κτιρίων	47	025ter	40 %		
16874	Ενέργεια και επιχειρηματικότητα	450	024ter	100 %		
16876	Ενεργειακές αναβαθμίσεις κτιρίων του δημόσιου τομέα	200	026bis	100 %		
16875	Ανάπτυξη υποδομών και αποκατάσταση κτιρίων στο πρώην Βασιλικό Κτήμα Τατοΐου	40	026	40 %		
16932	Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Αθηνών	11	026	40 %		
16879	Εκπόνηση πολεοδομικών σχεδίων σε εφαρμογή της μεταρρύθμισης της πολεοδομικής πολιτικής	250	036	100 %		
16831	Παραγ - E Green	300	027	100 %		
16924	Σταθμοί φόρτισης – Ηλεκτροκίνηση_ Υποδομές εναλλακτικών καυσίμων	80	077	100 %		
16924	Ηλεκτρικά λεωφορεία – Ηλεκτροκίνηση_ Καθαρές αστικές μεταφορές:	100	074	100 %		

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	τροχαίο υλικό					
16924	Ηλεκτρικά οχήματα ΤΑΞΙ – Ηλεκτροκίνηση_Ηλεκτρικά οχήματα κινούμενα με συσσωρευτές	40	ά. α. ³⁶	100 %		
16898	Έργα υδροδότησης	290	039bis	40 %		
16849	Εθνικό Σχέδιο Αναδασώσεων και εμβληματική επένδυση «Πάρνηθα»	224	037	100 %		
16846	Αποκατασταθείσες υποδομές - Υποδομές διαχείρισης των αστικών λυμάτων και της ιλύος από επεξεργασία λυμάτων_ Σύμφωνα με τα κριτήρια ενεργειακής απόδοσης	45	041bis	40 %		
16285	Επενδύσεις στο εθνικό αρδευτικό δίκτυο μέσω ΣΔΙΤ	200	040	40 %		
16850	Υποδομές παροχής ποσίμου ύδατος και εξοικονόμησης	200	039bis	40 %		
16911	Εναέρια μέσα για διαχείριση κρίσεων	155	036	100 %		

³⁶Η «Μεθοδολογία για την παρακολούθηση του κλίματος» που επισυνάπτεται στον κανονισμό για τη θέσπιση Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (2021/241) δεν καθορίζει τομείς παρέμβασης που θα επέτρεπαν την παρακολούθηση των κλιματικών και περιβαλλοντικών στόχων όσον αφορά τα ηλεκτρικά οχήματα ή τα υβριδικά οχήματα με ρευματολήπτη, με εξαίρεση τα οχήματα για αστικές μεταφορές που υπάγονται στον τομέα παρέμβασης 074. Σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 4 στοιχείο ε) του κανονισμού, η μεθοδολογία θα έπρεπε ωστόσο «να χρησιμοποιείται αναλόγως για μέτρα που δεν μπορούν να αντιστοιχιστούν άμεσα με έναν από τους τομείς παρέμβασης που παρατίθενται στο παράρτημα VI». Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή εφάρμοσε έναν συντελεστή συνεισφοράς στη δράση για το κλίμα 100 % για τα οχήματα μηδενικών εκπομπών όλων των κατηγοριών (σε αυτά περιλαμβάνονται τα ηλεκτρικά οχήματα με ρευματολήπτη και τα οχήματα κυψελών καυσίμου/υδρογονοκίνητα οχήματα).

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
16882	Έργα μετριασμού των πλημμυρών	110	035	100 %		
16912	Εξοπλισμός καταπολέμησης, πρόληψης και αντιμετώπισης δασικών πυρκαγιών	115	036	100 %		
16851	Προστασία της βιοποικιλότητας ως κινητήρια δύναμη της βιώσιμης ανάπτυξης	100	050	40 %		
16909	Υποδομή - Δημιουργία ενός στρατηγικού εθνικού συστήματος διαχείρισης καταστροφών	74	036	100 %		
16910	Σύστημα παρακολούθησης και διαχείρισης	45	036	100 %		
16283	Υλοποίηση των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Κέντρων Πολιτικής Προστασίας (ΠΕ.ΚΕ.Π.Π.) μέσω ΣΔΙΤ	19	025ter	40 %		
16855	Μικροί δορυφόροι	200			055	100 %
16834	Διάδρομοι 5G – Ανάπτυξη δικτύων 5G που θα παρέχουν κάλυψη όλων των ελληνικών αυτοκινητοδρόμων που αποτελούν τμήμα των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών	160			054bis	100 %
16962	Υποθαλάσσια καλώδια οπτικών ινών	30			051	100 %
16818	Υποδομή οπτικών ινών σε κτίρια	131			053	100 %
16778	Ψηφιοποίηση αρχείων και	598			011	100 %

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	σχετικές υπηρεσίες					
16810	CRM για την ευρύτερη δημόσια διοίκηση	56			011	100 %
16780	Περαιτέρω εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών μιας στάσης της δημόσιας διοίκησης	19			011	100 %
16736	Νέο σύστημα για δημόσιες συμβάσεις	17			011	100 %
16742	Ψηφιακός μετασχηματισμός του Υπουργείου Εξωτερικών	49			011	100 %
16826	Προγράμματα αναβάθμισης των ψηφιακών δεξιοτήτων για τους κληρωτούς	32			108	100 %
16791	Ψηφιακός μετασχηματισμός του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού	8			011	100 %
16823	Στρατηγική και πολιτικές κυβερνοασφάλειας για τον δημόσιο τομέα και προηγμένες υπηρεσίες ασφάλειας για εθνικές υποδομές ζωτικής σημασίας	49			011	100 %
16779	Διαλειτουργικότητα και ανάπτυξη διαδικτυακών υπηρεσιών	72			011	100 %
16965	Σπουδές διαβάθμισης δεδομένων για τα πληροφοριακά συστήματα του δημόσιου τομέα	2			011	100 %
16964	Κέντρο Διαλειτουργικότητας	3			011	100 %

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	(ΚΕ.Δ) επόμενης γενιάς					
16824	Ηλεκτρονικά μητρώα	24			011	100 %
16785	Μητρώο τουριστικών επιχειρήσεων (e-MHTE)	8			011	100 %
16854	Έξυπνες πόλεις	73			055	100 %
16853	Παροχή κεντρικής υποδομής και υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους	95	011bis	40 %	011bis	100 %
16955	Αναβάθμιση της υποδομής και των υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους του Εθνικού Δικτύου Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας (GRNET)	63	011bis	40 %	011bis	100 %
16287	Ενίσχυση της συνέχειας των δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα	39			011	100 %
16956	Επέκταση του δικτύου ΣΥΖΕΥΞΙΣ II	26			011	100 %
16827	Στρατηγική και πολιτικές για τη διακυβέρνηση των δεδομένων για τον δημόσιο τομέα	26			011	100 %
16842	Central BI - Ανάλυση δεδομένων	16			011	100 %
16738	Κεντρικό σύστημα διαχείρισης εγγράφων	5			011	100 %
16706	Ψηφιακός μετασχηματισμός των MME	375			010	100 %
16750	Ψηφιακός μετασχηματισμός των συστημάτων εργασίας	77			011	100 %

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
16747	Πράσινες δεξιότητες, θέσεις εργασίας, οικονομία - Μεταρρυθμίσεις της αγοράς εργασίας και ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας_ Συμβολή στις πράσινες δεξιότητες και τις θέσεις εργασίας και πράσινη οικονομία	100	01	100 %		
16942	Ψηφιοποίηση του ΟΑΕΔ	17			011	100 %
16913	Μια νέα στρατηγική για τη διά βίου μάθηση: Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση του συστήματος αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανεξέλιξης της Ελλάδας_ Αναβάθμιση ψηφιακών δεξιοτήτων	690			108	100 %
16913	Πράσινες δεξιότητες, θέσεις εργασίας, οικονομία - Μια νέα στρατηγική για τη διά βίου μάθηση: Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση του συστήματος αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανεξέλιξης της Ελλάδας_ Συμβολή στις πράσινες δεξιότητες και τις θέσεις εργασίας και πράσινη οικονομία	350	01	100 %		
16794	Πράσινα σχολεία - Ενίσχυση του συστήματος μαθητείας_ Ανακαινίσεις ενεργειακής απόδοσης ή μέτρα ενεργειακής απόδοσης όσον αφορά τις	108	026bis	100 %		

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	δημόσιες υποδομές					
16792	Δεξιότητες, αναβάθμιση δεξιοτήτων και επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού μέσω αναθεωρημένου μοντέλου κατάρτισης (επαγγελματική εκπαίδευση και μεταρρύθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης)_ Συμβολή στις πράσινες δεξιότητες και τις θέσεις εργασίας και την πράσινη οικονομία	55	01	100 %		
16676	Ψηφιακός μετασχηματισμός της εκπαίδευσης	365			011	100 %
16755	Πράσινες επενδύσεις - Μεταρρύθμιση του συστήματος πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης_ Ανακαινίσεις ενεργειακής απόδοσης ή μέτρα ενεργειακής απόδοσης όσον αφορά τις δημόσιες υποδομές	189	026	40 %		
16795	ΕΣΥ Ανακαίνιση νοσοκομείων και αναβάθμιση υποδομών	317	026	40 %		
16752	Ψηφιακός μετασχηματισμός της υγείας (DigHealth)	278			095	100 %
16793	Έργο κατασκευής κτιρίου που θα προορίζεται για τη Μονάδα Γονιδιακής και Κυτταρικής Θεραπείας του Αιματολογικού Τμήματος του Γενικού Νοσοκομείου	6	025ter	40 %		

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	Θεσσαλονίκης «Γ. Παπανικολάου»					
16925	Ψηφιακός μετασχηματισμός του συστήματος κοινωνικής υποστήριξης	12			011	100 %
16763	Ψηφιακός μετασχηματισμός του συστήματος μετανάστευσης και ασύλου	42			011	100 %
16611	Ψηφιακός μετασχηματισμός των φορολογικών ελέγχων	5			011	100 %
16616	Λήψη μέτρων και παροχή κινήτρων για την αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών	0,5			011	100 %
16291	Ψηφιακός μετασχηματισμός της φορολογικής και τελωνειακής διοίκησης	180			011	100 %
16705	Ψηφιακός μετασχηματισμός της δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας στη γενική κυβέρνηση και ηλεκτρονική τιμολόγηση	102			011	100 %
16940	Εκσυγχρονισμός του ελληνικού Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων	7			011	100 %
16292	Νέα δικαστικά κτίρια_ Κατασκευή νέων ενεργειακά αποδοτικών κτιρίων	69	025ter	40 %		
16292	Νέα δικαστικά κτίρια_	27	026	40 %		

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	Ανακαινίσεις ενεργειακής απόδοσης					
16727	Ψηφιακός μετασχηματισμός της Δικαιοσύνης (ηλεκτρονική δικαιοσύνη)	81			011quater	100 %
16733	Δεξιότητες και ψηφιακές δεξιότητες των δικαστών και των δικαστικών υπαλλήλων (δικαστικό προσωπικό)	32			108	100 %
16581	Ενισχυμένη εποπτεία της κεφαλαιαγοράς και αξιοπιστία	12			011	100 %
16654	TH 2 ORAX: Trellis Holistic & Hybrid Operational Ruggedized Autonomous eXemplary system	50	037	100 %	011	100 %
16975	Παρεμβάσεις αναβάθμισης για περιφερειακούς λιμένες	20	081bis	40 %		
16960	Έξυπνες περιβαλλοντικές και πολιτιστικές υποδομές_ Ψηφιακά επιμέρους έργα	82			011	100 %
16960	Έξυπνες περιβαλλοντικές και πολιτιστικές υποδομές_ Προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας	65	050	40 %		
16960	Έξυπνες περιβαλλοντικές και πολιτιστικές υποδομές_ Μέτρα για την ποιότητα του αέρα	27	048	40 %		
16959	Ψηφιακός μετασχηματισμός του Οργανισμού Σιδηροδρόμων Ελλάδος	24	070	40 %	070	100 %

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
16954	Παρεμβάσεις για την αναβάθμιση και την ανάπτυξη του ελληνικού σιδηροδρομικού δικτύου και των υποδομών	130	064	100 %		
16950	Ηλεκτρονικά τηλεδιάδια	90	063bis	40 %	063bis	100 %
16949	Έξυπνες γέφυρες	81			063	100 %
16937	Σύστημα διαχείρισης του ολοκληρωμένου ψηφιακού προγράμματος για τη διεύθυνση τεχνικών έργων του υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών	10			011	100 %
16931	Ανάπτυξη του τουρισμού_ Μέτρα ενεργειακής απόδοσης	111	024	40 %		
16931	Ανάπτυξη του τουρισμού_ Μέτρα ενεργειακής απόδοσης για δημόσιες υποδομές	7	026	40 %		
16931	Ανάπτυξη του τουρισμού_ Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολική)	7	028	100 %		
16931	Ανάπτυξη του τουρισμού_ Μέτρα ενεργειακής απόδοσης για δημόσιες υποδομές	1	026	40 %		
16892	Αναβάθμιση του προαστιακού σιδηροδρόμου Δυτικής Αττικής	81	073	100 %		
16786	Απλούστευση των διαδικασιών του υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών	1			011	100 %

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
16721	Επιτάχυνση της έξυπνης μεταποίησης	75			010bis	100 %
16653	Ψηφιακός μετασχηματισμός του αγροδιατροφικού τομέα	47			011	100 %
16634	Νέα βιομηχανικά πάρκα_ Κατασκευή νέων ενεργειακά αποδοτικών κτιρίων	7	025ter	40 %		
16634	Νέα βιομηχανικά πάρκα_ Διαχείριση των υδάτων και διατήρηση των υδάτινων πόρων	4	040	40 %		
16634	Νέα βιομηχανικά πάρκα_ Συλλογή και επεξεργασία λυμάτων σύμφωνα με τα κριτήρια ενεργειακής απόδοσης	25	041bis	40 %		
16634	Νέα βιομηχανικά πάρκα_ Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ηλιακή)	5	029	100 %		
16634	Νέα βιομηχανικά πάρκα_ Υποδομές εναλλακτικών καυσίμων	3	077	100 %		
16634	Νέα βιομηχανικά πάρκα_ Διαχείριση των υδάτων και διατήρηση των υδάτινων πόρων	5	040	40 %		
16626	Σχετικά με το κλίμα - Οικονομικός μετασχηματισμός στον γεωργικό τομέα_ Έργα ενεργειακής απόδοσης και επίδειξης σε MME	62	024	40 %		
16626	Σχετικά με το κλίμα - Οικονομικός	35	029	100 %		

			Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	μετασχηματισμός στον γεωργικό τομέα_ Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ηλιακή)					
16626	Σχετικά με το κλίμα - Οικονομικός μετασχηματισμός στον γεωργικό τομέα_ Υποδομές εναλλακτικών καυσίμων	7	077	100 %		
16626	Σχετικά με το κλίμα - Οικονομικός μετασχηματισμός στον γεωργικό τομέα_ Υποστήριξη των φιλικών προς το περιβάλλον διαδικασιών παραγωγής και αποδοτικής χρήσης των πόρων σε ΜΜΕ	170	047	40 %		
16599	Ψηφιοποίηση του δικτύου οικονομικής διπλωματίας και πρόγραμμα κατάρτισης εξαγωγέων	10			011	100 %
16593	Τροποποίηση του νομικού πλαισίου για την προσέλκυση στρατηγικών επενδύσεων_ Υποστήριξη των επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες οι οποίες συμβάλλουν στην οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών	45	027	100 %		
16593	Τροποποίηση του νομικού πλαισίου για την προσέλκυση στρατηγικών επενδύσεων_ Κατασκευή νέων ενεργειακά αποδοτικών κτιρίων	40	025ter	40 %		
16584	Προτάσεις δράσεων στον	35	047	40 %		

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	τομέα της υδατοκαλλιέργειας					
16536	Αναβάθμιση υποδομών, ανανέωση εξοπλισμού και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχουν τα καταστήματα HOCRED – πρώην ΤΑΠ (επί τόπου και ηλεκτρονικά)	3	024bis	40 %		
16486	Μουσεία και ενάλιες αρχαιότητες	54	026	40 %		
16433	Προστασία πολιτιστικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής	20	037	100 %		
16293	Ο πολιτισμός ως κινητήρια δύναμη ανάπτυξης	30	026	40 %		
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Ενεργειακή απόδοση και έργα επίδειξης σε ΜΜΕ ή μεγάλες επιχειρήσεις	1 398	024ter	100 %		
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ηλιακή)	1 189	029	100 %		
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολική)	843	028	100 %		
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Εμπορική, βιομηχανική διαχείριση αποβλήτων	634	044	40 %		
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Έξυπνα συστήματα	445	033	100 %		

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
	ενέργειας					
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Υποστήριξη των επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες οι οποίες συμβάλλουν στην οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών	254	027	100 %		
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας	206	032	100 %		
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Διαδικασίες έρευνας και καινοτομίας που επικεντρώνονται στην οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, την ανθεκτικότητα και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	102	022	100 %		
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (βιομάζα)	47	030	40 %		
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Δίκτυα πολύ υψηλής χωρητικότητας	912			054	100 %
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Ψηφιοποίηση μεγάλων επιχειρήσεων	770			010bis	100 %
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Ψηφιοποίηση ΜΜΕ	330			010	100 %
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Άλλες υποδομές ΤΠΕ	208			055	100 %
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Κυβερνοασφάλεια	120			021quinquies	100 %

ΑΝ. μέτρου/επιμέρους μέτρου	Ονομασία μέτρου/επιμέρους μέτρου	Προϋπ. (εκατ. EUR)	Κλίμα		Ψηφιακός τομέας	
			Τομέας παρ.	Συντ. %	Τομέας παρ.	Συντ. %
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Προηγμένες τεχνολογίες	118			021quater	100 %
16980	Δανειακή διευκόλυνση ΣΑΑ_ Άλλες υποδομές ΤΠΕ	89			055	100 %

Τομέας παρ. = τομέας παρέμβασης

Συντ. = Συντελεστής υπολογισμού της στήριξης για την επίτευξη των στόχων για την κλιματική αλλαγή και τη ψηφιακή μετάβαση, βάσει του παραρτήματος VI και του παραρτήματος VII του κανονισμού για τον ΜΑΑ.